

วารสารสหวิทยาการ

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1

(ตุลาคม 2558 - มีนาคม 2559)

Journal of Integrated Sciences

College of Interdisciplinary studies

Thammasat University

Volume 13, Issue 1 (Oct. 2015 - Mar. 2016)

วารสารสหวิทยาการ

Journal of Integrated Sciences

ปีที่ 13 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2558 - มีนาคม 2559)

Volume 13, Issue 1 (Oct. 2015 - Mar. 2016)

ISBN : 1685-2494

เจ้าของ : วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บรรณาธิการ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ ตันทนีส

กองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทยา สุวคันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ ตันทนีส

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล เครือรัฐติกาล

อาจารย์ ดร.ณัฐพล แสงอรุณ

รองศาสตราจารย์ ดร.โชติกา ภาษีผล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภานุพงศ์ อุดมศิลป์

อาจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา

อาจารย์ ดร.ปรีรินทร์ นาคสิงห์

อาจารย์ ดร.อุษามาศ เสียมภักดี

อาจารย์ ดร.มาลินี คุ่มสุภา

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

นางสาววลิตพร จิโนทา

นางสาวหทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

คณะกรรมการกลั่นกรองและประกันคุณภาพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิทยา สุวคันธ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนกวรรณ อุ่ทองทรัพย์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ ตันทนีส

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อาจารย์ ดร.ณัฐพล แสงอรุณ
อาจารย์ ดร.ศรินทร์รัตน์ กาญจนกุญชร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิวดา กมลเวชช
รองศาสตราจารย์ ดร.เรือโท นภดลชาติประเสริฐ
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพร สิริกาญจน
ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา
รองศาสตราจารย์ ดร.โชติกา ภาชีผล
อาจารย์ ดร.ฐิติวุฒิ บุญยวงศ์วิวัชร

อาจารย์ ดร.เลห้ล่า ตรีเอกานุกูล

อาจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา
คุณวิชา โภมินทร์

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
สำนักวิชาสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ออกแบบปก

อาจารย์บุษกร ฮวบเข้ม

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ข้อมูลทางบรรณาธิการ

สหวิทยาการ : ธีรวัฒน์ ต้นทนิส, (บรรณาธิการ)

วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559

จำนวน 400 เล่ม

พิมพ์ที่ : ศิลปการพิมพ์

ที่อยู่ : 226/17-19 ถ.พหลโยธิน ต.หัวเวียง อ.เมือง จ.ลำปาง 52000

ติดต่อกองบรรณาธิการ

นางสาววลิตพร จิโนทา นางสาวหฤทัยรัตน์ ศรีจันทร์ขำ

กองบรรณาธิการวารสารสหวิทยาการ วิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เลขที่ 2 ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร จังหวัดกรุงเทพฯ 10200

E-mail : Ci.journal@tu.ac.th

โทรศัพท์ 02-613-2861 (ท่าพระจันทร์) โทรศัพท์ 054-268-702 ต่อ 5338 (ศูนย์ลำปาง)

สารบัญ

บทบรรณาธิการ	1
<i>ถิรวัดมนต์ ต้นทนนิส</i>	
บทความ	1
การปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ในประเทศไทย	1
<i>เบญจภรณ์ จอมสว่างวงศ์</i>	
ความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับ	1
เอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนเมือง จังหวัดอ่างทอง	
<i>อาณัฐชัย ก้อนทอง</i>	
ทัศนะของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ	1
จรรยาจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี	
<i>พิชญะ เขียวเปลื้อง</i>	
ทัศนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ	1
ที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่สถานี	
ตำรวจนครบาลบางนา	
<i>จักรี อินศวร</i>	
ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจ ผ่าน	1
Social Application ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย	
<i>ภรานิษฐ์ จันทร์ยัง</i>	
นัยยะทางการทูตภัยพิบัติของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1
<i>พรรณวดี ชัยกิจ</i>	
พุทธธรรมาภิบาลในองค์กร : แนวความคิดและการทดสอบ	1
<i>สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ</i>	

บทบรรณาธิการ

วารสารสหวิทยาการ ได้ก้าวเข้าสู่ปีที่ 13 ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้กับนักวิชาการจากหลากหลายสาขาในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเชิงสหวิทยาการ

บทความในวารสารฉบับนี้ นำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการบริหารงานยุติธรรม จำนวน 5 บทความ ของผู้เขียนแต่ละท่านดังนี้ เบญจภรณ์ จอมสง่าวงศ์ ศึกษาการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ในประเทศไทย อาณัฐชัย ก้อนทอง ศึกษาความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนเมือง จังหวัดอ่างทอง พิชญะ เขียวเปลื้อง ศึกษาทัศนะของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี จักรี อินศวร ศึกษาทัศนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา และภรานิษฐ์ จันทรียัง ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจ ผ่าน Social Application ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย

นอกจากนี้ ยังมีบทความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของพรณวดี ชัยกิจ นำเสนอเรื่องนัยยะทางการทูตภัยพิบัติของญี่ปุ่นในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และบทความสุดท้ายเป็นการศึกษาเกี่ยวกับพุทธเศรษฐศาสตร์ของสุรศักดิ์ ไชยธนกิจ เรื่องพุทธธรรมมาภิบาลในองค์กร : แนวความคิดและการทดสอบ

บรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า องค์ความรู้ที่นำเสนอในวารสารสหวิทยาการฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ในแวดวงวิชาการสืบไป

ถิรวัฒน์ ตันทนิส

2559

//

บทความที่ชนะ ข้อดีที่เด่น ภาพที่ไม่ปรากฏ
ในการสารเล่มนี้เป็นความดีที่เด่นส่วนตัวของผู้เขียน
บรรณาธิการและกองบรรณาธิการไม่จำเป็นต้องเน้นพร้อมด้วย
และไม่ถือเป็นการรบกวน
ลิขสิทธิ์เป็นของผู้เขียนและวิทวลักษณ์วิทนาการ
พนาวิทวลักษณ์ธรรมศาสตร์
การตีพิมพ์จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้เขียน
และวิทวลักษณ์วิทนาการโดยตรง และมีในลางลักษณะอักษร

//

การปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ในประเทศไทย

เบญจภรณ์ จอมสว่างค์¹

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ด้านการสืบสวนด้านสอบสวนและด้านการจับกุม และเพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคและเป็นแนวทางการพัฒนา ในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ หรือ บก.ปคม. จำนวน 300 คน (ข้อมูลกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์, 2557) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 11 โดยใช้ค่าอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยน้ำหนักความคิดเห็นของประชากรที่ศึกษาหาค่ามัธยฐาน (Mean) และค่าการกระจายน้ำหนักของคำตอบ โดยการหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 300 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 55.7 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ร้อยละ 44.3 ส่วนใหญ่มีอายุ 30 - 39 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.3 ระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 57.3 ระดับตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับตำแหน่งรองสารวัตร คิดเป็นร้อยละ 41.0 ประสบการณ์ในการช่วยเหลือผู้เสียหาย/เหยื่อที่เป็นเด็กและสตรี 3 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.7 ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ด้าน

การสืบสวนมีระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) รองลงมาได้แก่ ด้านการจับกุม ($\bar{x} = 3.58$)
และด้านการสอบสวน ($\bar{x} = 3.51$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : การค้ามนุษย์ในไทย รูปแบบการค้ามนุษย์ กองบังคับการปราบปราม
การค้ามนุษย์

Abstract

The objectives of this study on ‘problems and obstacles for police officers in the operations of human trafficking preventions and suppression’ are to study on problems and obstacles that police officers face with when carrying out the operations to prevent and suppress human trafficking in terms of investigation, inquiry and arrest; and to find out ways to solve such problems and obstacles. This study is a survey research work that relies on documentary survey and field survey disciplines. The samples used in this study are police officers from the Anti Human Trafficking Division (ATPD) to total number of which is 300 (Anti Human Trafficking Division, 2014), selected with the purposive sampling technique.

The findings from the study reveal that the majority of the 300 studied samples or 55.7% are the male whilst the rest 44.3% are the female. Most of the samples or 40.3% are in the age range of 30-39 years, and having bachelor’s degrees (57.3%). Concerning the positions of the samples, it is discovered that most of the samples or 41.0% are sub-inspectors, having 3-5 years of experiences in rescuing victims that are the minor and the female (50.7%). The samples are highly aware of the problems and obstacles in all the 3 studied categories ($\bar{x} = 3.60$). Considered separately, the awareness to problems in the category of the investigation is in the high level ($\bar{x} = 3.71$), followed by the categories of arrest ($\bar{x} = 3.58$) and inquiry ($\bar{x} = 3.51$), respectively.

The samples give suggestions concerning the investigation that the budget for the investigation on human trafficking agents should be raised (45.5%). The suggestion for the arrest is that there should be robust measures against state officials who take parts in human trafficking activities (40.3%). Meanwhile, the suggestion for the inquiry is that there should be clear directions to distinguish the victims from the criminals in order to prevent false prosecutions (50.7%).

Keywords : problems and obstacles, preventions and suppression, human trafficking

บทนำ

การค้ามนุษย์เป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและยังเป็นการลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เนื่องจาก มนุษย์จะถูกลดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นคนให้เป็นเพียงสินค้าที่มีการซื้อขายและเอารัดเอาเปรียบโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบทางสภาพร่างกาย จิตใจและความรู้สึก การค้ามนุษย์จึงเป็นเรื่องของการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการไร้ซึ่งมนุษยธรรม

ประเด็นปัญหาการค้ามนุษย์อยู่ในความสนใจจำเป็นที่ต้องได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างเป็นระบบ และต้องได้รับความร่วมมือ ทั้งภาคส่วนต่างๆ ในประเทศ และระหว่างประเทศอย่างจริงจัง ดังนั้น องค์การสหประชาชาติ จึงได้มีการอนุมัติอนุสัญญา สหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร (UN Convention on Transnational Organized Crime, คศ. 2000) พิธีสารเพื่อป้องกันและปราบปรามและลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก (Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children, คศ.2000) และพิธีสารเพื่อต่อต้านการลักลอบขนผู้ย้ายถิ่นโดยทางบก ทะเล และอากาศ (Protocol against the Smuggling of Migrants by Land, Sea and Air, คศ. 2000)

ไทยในฐานะเป็นประเทศต้นทางได้ร่วมมือกับประเทศปลายทาง อาทิ ญี่ปุ่น เยอรมนี และสหราชอาณาจักร ในการดำเนินมาตรการป้องกันและแก้ไข ปัญหาการค้าแรงงานข้ามชาติ ขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่าง การจัดทำโครงการ ในกรอบความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อการโยกย้ายถิ่นฐานและประเทศปลายทาง ในการให้ความช่วยเหลือ ส่งกลับเหยื่อการค้ามนุษย์คืนประเทศ โดยให้มีการช่วยเหลือฟื้นฟูสภาพจิตใจ พัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิต อีกทั้งให้มีการรณรงค์ให้ข้อมูลข่าวสารก่อนออกเดินทางไปหางานต่างประเทศ เพื่อลดอัตราผู้ตกเป็นเหยื่อกระบวนการค้ามนุษย์ ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้

กับประชาชนจะต้องเร่งรัดดำเนินการป้องกันสืบสวนปราบปรามและจับกุมดำเนินคดีกับผู้ที่กระทำความผิดค้ำมนุษย์ และได้ตระหนักถึงความสำคัญในภารกิจดังกล่าว จึงให้มีการจัดตั้ง กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี หรือ บก.ปตส. จึงได้เกิดขึ้นตามพระราชกฤษฎีกา แบ่งส่วนราชการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ. 2548 โดยมีฐานะเป็นกองบังคับการ อยู่ในสังกัดสำนักงานกองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง (บช.ก.) ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นกองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ หรือ บก.ปคม. มีอำนาจหน้าที่ด้านการจัดระเบียบสังคม จากการละเมิดสิทธิมนุษยชน สืบสวนปราบปรามจับกุมคดีกับผู้ที่กระทำความผิดเกี่ยวกับการค้ำมนุษย์ ที่เชื่อมโยงทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ อีกทั้งยังเป็นหน่วยสนับสนุน ช่วยเหลือหน่วยงานกองบัญชาการตำรวจนครบาล และตำรวจภูธรภาค 1 - 9 เพื่อให้สามารถดำเนินการสืบสวนปราบปรามขบวนการค้ำมนุษย์ด้วยการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และช่วยเหลือผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของการค้ำมนุษย์ ทั้งนี้ บก.ปคม. เป็นหน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้น และเป็นหน่วยงานหนึ่งซึ่งเป็นหน่วยปฏิบัติการหลัก ได้มีการโอนข้าราชการตำรวจจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อปฏิบัติการกิจที่ยุ่งยากและมีความสลับซับซ้อนนี้

ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์เกี่ยวกับการดำเนินคดีการค้ำมนุษย์ โดยมุ่งศึกษาถึงปัญหาอุปสรรค ในขั้นตอนการสืบสวน จับกุมและสอบสวนว่ามีปัญหาหรือไม่ มากน้อยเพียงใด และมีปัจจัยใด ที่เป็นสาเหตุของปัญหา ตลอดจนวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินคดีการค้ำมนุษย์สามารถดำเนินไปอย่างสุจริต โปร่งใส สามารถอำนวยความสะดวกให้กับทุกฝ่ายได้อย่างมีมาตรฐานเพื่อนำผลการศึกษาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ด้านการสืบสวน ด้านสอบสวน และด้านการจับกุม

2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคและเป็นแนวทางการพัฒนาในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการค้ามนุษย์

1. นโยบายการป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

รัฐบาลมีนโยบายในการป้องกันและปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้าหญิง และเด็ก ดังนี้ (สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส คนพิการและผู้สูงอายุ, 2546 : 12 - 13)

1.1 ขจัดการค้าหญิงและเด็กภายในประเทศและข้ามชาติโดยเด็ดขาด

1.2 ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้มีการคุ้มครอง ป้องกันปราบปรามและแก้ไขปัญหาหญิงและเด็ก ที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ในทุกรูปแบบอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับชุมชนระดับจังหวัด ระดับประเทศและระดับระหว่างประเทศทั้งในด้านการป้องกัน คุ้มครอง พิณฟูสภาพร่างกายและจิตใจ การจัดที่พักพิง การดำเนินการทางกฎหมาย การส่งกลับสู่ครอบครัวหรือสู่ประเทศภูมิลำเนา รวมทั้งการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากรและวิชาการ

1.3 ส่งเสริมให้มีการสร้างความร่วมมือในการป้องกัน ปราบปราม และแก้ไขปัญหาการค้าหญิงและเด็ก ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด ระดับชาติจนถึงระดับระหว่างประเทศที่สอดคล้องหลักการในอนุสัญญา ปฏิญญา พิธีสารหรือกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อขจัด

บุคคลและกลุ่มขบวนการก่ออาชญากรรมการค้ามนุษย์

1.4 ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งครอบครัว ในฐานะที่เป็นหน่วยของสังคมรวมทั้งที่มีเด็กและหญิงได้รับความรู้ ทำความเข้าใจเจตคติที่เกี่ยวกับหญิงและมีความตระหนักในเรื่องสิทธิเด็ก สิทธิสตรีและสิทธิมนุษยชน เพื่อลดปัญหาความรุนแรงต่อเด็กและหญิง และเพื่อขจัดปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งให้ความสำคัญในลำดับต้นต่อการสนับสนุนให้เด็กหญิง ครอบครัว และประชาชนได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุกๆ ด้านโดยสนับสนุนขั้นพื้นฐาน เช่น การเข้าถึงบริการของรัฐอย่างเท่าเทียมกันและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาการฝึกทักษะอาชีพและการมีอาชีพ พร้อมทั้งให้มีการพึ่งตนเองได้

1.5 ดำเนินการอย่างจริงจัง เข้มงวด และขจัดผู้กระทำผิดที่เกี่ยวข้องกับการค้าหญิงและเด็ก ทั้งในรูปองค์กรอาชญากรรมหรือในฐานะบุคคล และผู้ที่เอารัดเอาเปรียบในรูปแบบต่างๆ รวมทั้งผู้ละเมิดทางเพศแก่เด็กและหญิง

2. พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551

รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญกับการป้องกันและแก้ไขปัญหการค้ามนุษย์มาโดยตลอด โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าหญิงและเด็กหญิง พ.ศ. 2471 ขึ้นมาใช้บังคับเป็นฉบับแรก ซึ่งต่อมากฎหมายฉบับนี้ได้มีการปรับปรุงแก้ไข และได้มีการประกาศใช้เป็นพระราชบัญญัติมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการค้าหญิงและเด็ก พ.ศ. 2540 นอกจากมาตรการทางด้านกฎหมายดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลไทยยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาโลกและมาตรการพิเศษต่างๆ เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจว่ากระบวนการในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพ เช่น การจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน บันทึกข้อตกลงระหว่างประเทศ และบันทึกข้อตกลงในภูมิภาค เป็นต้น และโดยที่ปรากฏว่ามีการแสวงหาประโยชน์จากการค้ามนุษย์ด้านแรงงานเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์และ

การช่วยเหลือคุ้มครองผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาและพิธีสารเพื่อการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ และหลักการด้านสิทธิมนุษยชนอันเป็นสากล และเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รัฐบาลไทยจึงได้ทำการปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประกาศเป็นพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 ซึ่งจะมีผลใช้บังคับในวันที่ 5 มิถุนายน 2551 กำหนดลักษณะความผิดให้ครอบคลุมการกระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากบุคคล ที่มีได้จำกัดแต่เฉพาะหญิงและเด็ก และการกระทำด้วยวิธีการที่หลากหลายมากขึ้น เช่น การแสวงหาผลประโยชน์จากการค้าประเวณี การผลิตหรือเผยแพร่วัตถุหรือสื่อลามก การแสวงหาประโยชน์ทางเพศในรูปแบบอื่น การเอาคนลงเป็นทาส การนำคนมาขอราน การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การบังคับต้อด้วยวะเพื่อการค้า หรือการอื่นใดที่คล้ายคลึงกัน อันเป็นการขูดรีดบุคคล ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม การข่มขืนใจให้ทำงานหรือให้บริการโดยทำให้กลัวว่า จะเกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ ชื่อเสียง หรือทรัพย์สินของบุคคลนั้นเองหรือของผู้อื่น โดยขู่เชิญด้วยประการใดๆ โดยใช้กำลังประทุษร้าย หรือโดยทำให้บุคคลนั้นอยู่ในภาวะที่ไม่สามารถขัดขืนได้ ซึ่งในปัจจุบันได้กระทำในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติมากขึ้น ประกอบกับประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร และพิธีสารเพื่อป้องกันปราบปราม และลงโทษการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะผู้หญิงและเด็ก เพิ่มเติมอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้ง ในลักษณะองค์กร เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับพันธกรณีของอนุสัญญาและพิธีสารจัดตั้งกองทุนเพื่อป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ รวมทั้งการปรับปรุงการช่วยเหลือและคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายให้เหมาะสม ทั้งนี้เพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เสียหาย และกำหนดบทลงโทษขั้นต่ำไว้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ 6 เดือนถึง 12 ปี ปรับตั้งแต่ 8 หมื่นบาทถึง 3 แสนบาท สำหรับบุคคลทั่วไป และ 2 แสนบาทถึง 1 ล้านบาท สำหรับนิติบุคคล โดยเฉพาะ

บรรดานักการเมือง ข้าราชการ พนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พนักงาน องค์กรหรือหน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ องค์กรตามรัฐธรรมนูญ ที่กระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ต้องรับโทษเป็น 2 เท่าของโทษที่กำหนดไว้ และกรรมการ อนุกรรมการ สมาชิกของคณะทำงานและพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติตามกฎหมายนี้กระทำความผิดเสียเอง ต้องรับโทษเพิ่มเป็น 3 เท่าของโทษที่กำหนดไว้ ทั้งให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เป็นความผิดมูลฐานตามพระราชบัญญัติ ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 ด้วย

3. การสอบสวนและประเด็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์

แนวทางการสอบสวนและประเด็นการดำเนินคดีเกี่ยวกับการค้ามนุษย์ไว้ดังนี้

(1) การพิจารณาในชั้นพนักงานสอบสวน (เอกลักษณะ หลุ่มชมแข, 20 ธันวาคม 2554 : ออนไลน์)

การนำผู้เสียหายเข้าสู่การแจ้งความร้องทุกข์ในชั้นพนักงานสอบสวน มักไม่ค่อยปรากฏการแจ้งความโดยผู้เสียหายโดยลำพัง แต่จะอาศัยกลไกการนำผู้เสียหายเข้าร้องทุกข์ โดยองค์กรพัฒนาเอกชน หรือหน่วยงานของรัฐ เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด เป็นต้น ผู้เสียหายส่วนมากไม่ประสงค์จะดำเนินการทางกฎหมายตั้งแต่แรก ดังนั้น การให้ความรู้และการสนับสนุนให้ผู้เสียหายเข้าถึงกระบวนการทางกฎหมายจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญยิ่ง ปัญหาและอุปสรรคสำคัญประการแรก เป็นเรื่องความรู้ของพนักงานสอบสวน ในการตั้งข้อกล่าวหาแก่ผู้กระทำความผิด

เนื่องด้วยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นกฎหมายใหม่ที่เพิ่งบังคับใช้ ดังนั้น พนักงานสอบสวนจำนวนมากจึงไม่มีความรู้เรื่องกฎหมายค้ามนุษย์เมื่อมีการร้องทุกข์แจ้งความจึงมักจะตั้งข้อหาตามกฎหมายอาญามากกว่าเนื่องจากมีความชัดเจนและคุ้นเคยกว่า และหากผู้เสียหายเป็นเด็กที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ด้วยแล้ว กระบวนการสอบสวนจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยจะต้องเชิญทิมสหวิชาชีพมาร่วมการ

สอบปากคำด้วย ซึ่งพนักงานสอบสวนหลายคนต่างมีความเห็นว่าเป็นกระบวนการที่ค่อนข้างยุ่งยาก ทั้งจะต้องมีสถานที่ที่เหมาะสมและมีอุปกรณ์ที่สามารถทำการบันทึกการสอบปากคำได้ ดังนั้น หลายกรณีที่มีผู้เสียหายเป็นเด็กจะถูกตัดตอนในกระบวนการชั้นพนักงานสอบสวนโดยการไม่รับแจ้งความหรือหากเป็นแรงงานข้ามชาติก็จะถูกผลักดันส่งกลับประเทศต้นทางในฐานะบุคคลเข้าเมืองโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

ประการต่อมาเป็นการตัดตอนการพิจารณาในชั้นพนักงานสอบสวนทางอ้อม กล่าวคือ เมื่อหน่วยงานต่างๆ พาผู้เสียหายไปแจ้งความร้องทุกข์ในเบื้องต้นแล้วนั้น พนักงานสอบสวนมักจะยังไม่ลงรับเป็นเลขคดีตามระเบียบ แต่มักจะสอบข้อเท็จจริงเบื้องต้นก่อน แล้วค่อยทำการนัดผู้เสียหายมาสอบปากคำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอีกครั้งในภายหลัง ซึ่งการปฏิบัติในลักษณะนี้ประวิงเวลาประมาณ 1 - 4 สัปดาห์ เป็นผลให้ผู้เสียหายหลายกรณีซึ่งได้รับการพักฟื้นพวยอยู่ในบ้านพักชั่วคราวในพื้นที่เกิดเหตุ มักจะเปลี่ยนใจไม่ประสงค์จะดำเนินคดี และขอกลับภูมิลำเนาโดยไม่เอาเรื่องเอาราวกับใครประกอบกับ ข้าราชการตำรวจมักมีการโยกย้ายตำแหน่งเสมอ ทำให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ และบางคดีต้องถูกทิ้งไปโดยไม่สามารถติดต่อพนักงานสอบสวนคนเดิมได้ หรือกรณีการคัดแยกเหยื่อจากการค้ามนุษย์ในพื้นที่เกิดเหตุ หลายกรณีพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจใช้หลักเกณฑ์แตกต่างกันไม่เป็นมาตรฐาน อ้างอิงข้อกฎหมายไม่ครบตามพฤติการณ์ทั้งหมด ดังนั้น คดีค้ามนุษย์จึงถูกตัดตอนในชั้นพนักงานสอบสวนหลายกรณี

(2) เขตอำนาจสอบสวนคดีค้ามนุษย์

เนื่องด้วยการกระทำความผิดฐานค้ามนุษย์ มีกระบวนการที่ซับซ้อนหลายขั้นตอนทั้งกระบวนการนายหน้า กระบวนการนำพา จนถึงการแสวงหาประโยชน์ในสถานประกอบการ การกระทำความผิดจึงเกิดขึ้นในระหว่างการเดินทางและในหลายพื้นที่เกี่ยวเนื่องกัน หรือบางกรณีมีเส้นทางไปไกลถึงต่างประเทศ จึงเป็นที่มาของปัญหาสำคัญในการที่พนักงานสอบสวนป่วยเป็ยง

การรับแจ้งความโดยอำเภออำนาจสอบสวนและสถานที่เกิดเหตุ จนเกิดการ
ผลึกการและความรับผิดชอบไปยังท้องที่อื่นๆ จนผู้เสียหายไม่ประสงค์จะ
ดำเนินการต่อ เพราะต้องเสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปมา

นอกจากนี้คดีค้ำมนุษย์ส่วนหนึ่งต้องดำเนินการในเขตอำนาจสอบสวน
ที่การกระทำความผิดได้เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะเป็นอันตรายแก่ผู้เสียหาย เนื่องจาก
ในพื้นที่มีปัญหาเรื่องอิทธิพล ประกอบกับมาตรการคุ้มครองพยานยังไม่เป็น
รูปธรรมเท่าที่ควร ผู้เสียหายจึงไม่อยากจะร้องทุกข์แจ้งความ เพราะเกรงว่า
จะไม่ได้รับความปลอดภัย

ส่วนกรณีที่การกระทำความผิดฐานค้ำมนุษย์ตามกฎหมายประเทศไทย
เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร หรือใช้ประเทศไทยเป็นต้นทางหรือทางผ่านนั้น
พนักงานสอบสวนต้องส่งเรื่องให้อัยการสูงสุดชี้ขาดและมอบอำนาจการสอบสวน
ซึ่งบางกรณีใช้เวลานานกว่าที่อัยการสูงสุดจะมีคำสั่งลงมา ทำให้ผู้เสียหาย
จำนวนมาก ถอดใจและไม่ประสงค์จะดำเนินคดีต่อ เนื่องจากระยะเวลาดำเนินคดี
ที่ยาวนาน และต้องการกลับไปยังภูมิลำเนาหรือทำงานมากกว่ารอกระบวนการ
เสร็จสิ้น ทำให้คดีค้ำมนุษย์หลายคดีจบลงในชั้นพนักงานสอบสวน

(3) ประเด็นการคุ้มครองเหยื่อ

เหยื่อที่เป็นพยาน และครอบครัวของเหยื่อ (ในกรณีที่เป็น) ควรได้
รับการคุ้มครองจากการแค้นเคืองโดยผู้กระทำความผิดความเป็นส่วนตัวของเหยื่อ
ที่เป็นพยานควรได้รับการคุ้มครองตลอดเวลาเท่าที่กฎหมายกำหนดเท่าที่เป็น
ไปได้ภายใต้กฎหมายภายในประเทศ ควรพิจารณาให้มีการย้ายที่อยู่อาศัยของ
เหยื่อที่สมัครใจเป็นพยานโดยรวมถึงการย้ายไปอาศัยในประเทศที่สองหรือสาม
หากจำเป็นเพื่อการคุ้มครองเหยื่อประเด็นการคุ้มครองเหยื่อ

(4) ประเด็นการพิจารณาคดี

พนักงานอัยการและพนักงานสอบสวนควรทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด
เพื่อให้เหยื่อค้ำมนุษย์สมัครใจและร่วมมือที่จะให้การในการพิจารณาคดีค้ำมนุษย์
ในกรณีทำให้การของเหยื่อมีความจำเป็นต่อการดำเนินคดี เพื่อประโยชน์แห่ง

ความยุติธรรมและการคุ้มครองเหยื่อควรเริ่มการพิจารณาคดีที่เกี่ยวข้องกับการค้ามนุษย์และดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยไม่ให้เกิดความล่าช้าอันไม่สมควร หากเป็นไปได้ ควรพิจารณากลไกต่างๆ เช่น การสืบพยานล่วงหน้าด้วย เพื่อลดความเครียดของเหยื่อที่จะให้การเป็นพยานในระหว่างการพิจารณาคดี ควรพิจารณาทางเลือกอื่นๆ แทนการเบิกความต่อศาลที่พิจารณาคดีโดยเปิดเผย โดยอาจรวมถึงการเบิกความหลังม่าน หรือการพิจารณาคดีลับ หรือการเบิกความผ่านวิดีโอ มาตรการสนับสนุนทางศาลอื่นๆ ที่พึงปฏิบัติได้ อาทิ การไปเยือนห้องพิจารณาคดีในศาลก่อนวันจริง การจัดเจ้าหน้าที่ติดตามขณะเดินทางไปและกลับจากอาคารศาล การใช้ทางเข้าพิเศษในอาคารศาล การมีพื้นที่นั่งรอที่เป็นส่วนตัวและการให้ข้อมูลโดยพนักงานอัยการเกี่ยวกับการพิจารณาคดี ตลอดจนกระบวนการเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการและผู้พิพากษาในการรับรองว่าการพิจารณาคดีจะดำเนินไปด้วยความบริสุทธิ์ยุติธรรม ตามมาตรฐานสากลที่เกี่ยวข้อง

นอกจากนี้ ในการป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ยังพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน ดังต่อไปนี้

1. ด้านผู้ปฏิบัติงาน ได้แก่ เจ้าหน้าที่ไม่รู้ข้อมูลและแนวทางปฏิบัติในการแก้ไขปัญหา
2. ด้านแนวทางในการตัดสินใจที่ชัดเจนในการแยกเหยื่อและผู้ต้องหา นอกจากนี้พบว่าเจ้าหน้าที่บางส่วนมีส่วนร่วมอยู่ในขบวนการค้ามนุษย์อีกด้วย
3. ด้านนโยบาย ได้แก่ การขาดเอกภาพในแนวทางการปฏิบัติระหว่างหน่วยงาน ในขณะที่การดำเนินงานต้องอาศัยการประสานหลายฝ่ายในระยะเวลาที่จำกัด บุคลากร เช่น นักจิตวิทยามีน้อย
4. ปัญหาบทลงโทษตามกฎหมาย บทลงโทษไม่เพียงพอ และมีข้อขัดแย้งระหว่างกฎหมายของประเทศต้นทางและปลายทางทำให้การดำเนินงานล่าช้า
5. ด้านการประสานงาน ได้แก่ ปัญหาในการประสานงานกับประเทศต้นทางปลายทางและระหว่างหน่วยงานผู้รับผิดชอบ โดยยังมีข้อจำกัดในการให้

ความร่วมมือ การตรวจสอบสัญชาติของผู้เสียหาย ทำให้ต้องค้างอยู่ที่ประเทศปลายทางเป็นเวลานาน การช่วยเหลือล่าช้า โดยเฉพาะในการรับตัวกลับประเทศต้นทาง

6. ด้านผู้ถูกล่อลวง ได้แก่ ปัญหาเหยื่อไม่ยอมให้ข้อมูล เนื่องจากไม่ต้องการเผชิญหน้ากับเจ้าหน้าที่ มีปัญหาด้านภาษา ความหวาดกลัว หรือเหยื่อกลับไปสู่การถูกล่อลวงใหม่ (Revitalizations) ซึ่งถือเป็นปัญหาด้านการให้การเยียวยา (Rehabilitation) ที่แก้ไขได้ไม่ตรงจุด ทั้งนี้เห็นว่าควรมีการให้การเยียวยาในระดับชุมชน โดยพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศต้นทาง สร้างอาชีพรายได้ เพื่อป้องกันมิให้ผู้เสียหายเดินทางกลับมาอีก

จะเห็นได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานแก้ไขป้องกันการค้ามนุษย์ ส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ เช่น ไม่รู้ไม่เข้าใจในแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน ไม่สามารถแยกแยะว่าผู้ใดเป็นเหยื่อหรือผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ความไม่ชัดเจนของแนวทางปฏิบัติต่อผู้เสียหายหรือเหยื่อการค้ามนุษย์ ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เกิดความล่าช้า ในการประสานงานระหว่างหน่วยปฏิบัติด้วยกัน

วิธีการศึกษา

การศึกษาปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์ ในการปฏิบัติงานป้องกันการปราบปรามการค้ามนุษย์เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยใช้การศึกษาวิจัยในเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ามนุษย์หรือ บก.ปคม. จำนวน 300 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ผู้ศึกษาได้ดำเนินการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการศึกษา โดยมีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบปรับปรุงแล้ว ไปเก็บข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งไม่ซ้ำกับกลุ่มที่เคยทดสอบแล้ว จำนวน 300 คน ใช้ระยะเวลา 1 สัปดาห์

2. จากนั้นนำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวม มาตรวจสอบ และคัดเลือก แบบสอบถามที่สมบูรณ์ไว้เพื่อวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดย โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สถิติที่ใช้ คือ การหาค่าอัตราส่วนร้อยละ (Percentage), ค่ามัชฌิม เลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาประกอบด้วยปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์และข้อเสนอแนะสำหรับแนวทางการ แก้ปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการค้ำ มนุษย์ สรุปความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจ กองบังคับ การปราบปรามการค้ำมนุษย์ทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$) เมื่อ พิจารณาในรายละเอียด พบว่า ความคิดเห็นต่อปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ ตำรวจ กองบังคับการปราบปรามการค้ำมนุษย์ด้านการสืบสวนมีระดับมาก ($\bar{x} = 3.71$) โดยพบว่าประเด็นที่เป็นปัญหามาก ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานไม่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการสืบสวนการค้ำมนุษย์ และขาดแคลนงบประมาณในการ สืบสวนหาข่าวองค์กรการค้ำมนุษย์ รองลงมาได้แก่ ด้านการจับกุม ($\bar{x} = 3.58$) ในประเด็น เมื่อจับกุมผู้ต้องสงสัยและสามารถควบคุมสถานที่เกิดเหตุได้แล้ว มักไม่มีล่ามมาสื่อสาร ทำให้ไม่สามารถอธิบายถึงสถานการณ์และสร้างความ มั่นใจให้ผู้เสียหายได้และด้านการสอบสวน ($\bar{x} = 3.51$) ในประเด็นขาดแนวทางที่ ชัดเจนในการแยกระหว่างเหยื่อและผู้ต้องหา จึงมักดำเนินคดีกับเหยื่อ และมี ปัญหาด้านความร่วมมือ การตรวจสอบ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร

อภิปรายผล

ปัญหาและอุปสรรคของเจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี ในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์จากการค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการวิจัยภาคสนาม สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่ออภิปรายผลการศึกษาในประเด็นที่เป็นประเด็นสำคัญได้ดังนี้

1. ปัญหาและอุปสรรคด้านการสืบสวน

เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ด้านการสืบสวนอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าขาดแคลนงบประมาณในการสืบสวนหาข่าวองค์กรการค้ามนุษย์ โดยการพิจารณา พ.ร.บ. งบประมาณรายจ่ายประจำปีจากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ยังไม่ได้กำหนดกรอบของงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ ให้เป็นส่วนหนึ่งในผลผลิต/กิจกรรมป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอันเป็นภารกิจหลัก หน่วยที่รับผิดชอบทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด จึงต้องบริหารจัดการงบประมาณกันเองภายในหน่วย ทั้งนี้งบประมาณจะขึ้นกับผู้บริหารระดับสูงในองค์กรจะเล็งเห็นความสำคัญที่จะส่งเสริม/สนับสนุนงบประมาณให้กับหน่วยระดับปฏิบัติ ซึ่งที่ผ่านมาหน่วยปฏิบัติด้านงานสืบสวนจะได้งบประมาณในจำนวนที่น้อยมาก

2. ปัญหาและอุปสรรคด้านการสอบสวน

เจ้าหน้าที่ตำรวจกองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี มีปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานป้องกันปราบปรามการค้ามนุษย์ด้านการสอบสวน อยู่ในระดับมาก ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าหญิงและเด็กมักเกรงกลัวผู้ต้องหา และเครือข่ายองค์กรอาชญากรรม ซึ่งเป็นจุดอ่อนสำหรับเหยื่อส่วนใหญ่ที่เป็นเพศอ่อนแอและไม่อยู่ในภาวะที่พร้อมจะสามารถป้องกันตัวเองได้ จึงไม่เต็มใจหรือตั้งใจที่จะให้ถ้อยคำกับพนักงานสอบสวนทั้งปิดบังความจริงบางส่วนด้วยเกรงว่าจะได้รับอันตราย เนื่องจากผู้ต้องหามักเป็นผู้ที่อยู่ในฐานะที่สูงกว่าไม่ว่า จะเป็นนายจ้าง/หัวหน้ากลุ่ม ผู้บังคับบัญชา ผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ฯลฯ ซึ่ง

มักจะมีเครือข่ายหรือผู้สนับสนุนร่วมมืออยู่มาก นอกจากนี้องค์การอาชญากรรมยังพยายามตัดตอนข้อมูลแต่ละช่วง ทั้งทางตรงกับเหยื่อเอง หรือทางอ้อม เช่นทางครอบครัว ญาติพี่น้องใกล้ชิด ทำให้ยากแก่การสอบสวนขยายผลถึงองค์การค้ำมนุษย์ที่อยู่เบื้องหลังหรือผู้หนุนหลังกระบวนการค้ำมนุษย์

นอกจากนี้ การบังคับใช้กฎหมายยังเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องนำมาพิจารณา เนื่องจากหลังจากทราบเหตุแน่ชัดแล้ว สิ่งที่ต้องคำนึงถึงก่อนการเข้าปฏิบัติ คือ การพิจารณาข้อกฎหมาย ที่ให้อำนาจผู้ปฏิบัติเข้าทำการตรวจสอบหรือตรวจค้น

3. ปัญหาและอุปสรรคด้านการจับกุม

เนื่องจากพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ำมนุษย์ พ.ศ. 2551 มาตรา 41 ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีกับผู้เสียหายในความผิดฐานเข้ามา ออกไปหรืออยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ความผิดฐานแจ้งความเท็จต่อเจ้าพนักงาน ฐานปลอมหรือใช้หนังสือเดินทางปลอม ตามประมวลกฎหมายอาญา ความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปราม การค้าประเวณีเฉพาะที่เกี่ยวกับการติดต่อ ซักขวนแนะนำตัว ติดตามหรือรับเร้าบุคคล เพื่อค้าประเวณีและการเข้าไปมั่วสุมในสถานการค้าประเวณีเพื่อค้าประเวณี หรือความผิดฐานเป็นคนต่างด้าวทำงานโดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยการทำงานของคนต่างด้าว ดังนั้น การพิจารณาจับบุคคลหนึ่งบุคคลใด ควรที่จะคัดแยกผู้เสียหายเบื้องต้น ก่อนว่าบุคคลที่จะจับเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์หรือไม่ หากเป็นผู้เสียหายจากการค้ำมนุษย์แล้วก็ไม่ควรจับกุมบุคคล ดังกล่าวในความผิดฐานดังกล่าว การจับจะต้องกระทำโดยพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 78 ซึ่งจะจับผู้ใดโดยไม่มีหมายจับหรือคำสั่งของศาลไม่ได้ ยกเว้นเมื่อบุคคลนั้นได้กระทำความผิดซึ่งหน้า หรือเมื่อพบบุคคลโดยมีพฤติการณ์อันควรสงสัยว่าผู้นั้นน่าจะก่อเหตุร้ายให้เกิดภัยอันตรายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินของผู้อื่นโดยมีเครื่องมือ อาวุธหรือวัตถุอย่างอื่นอันสามารถอาจใช้ใน

การกระทำผิดหรือเมื่อมีเหตุที่จะออกหมายจับบุคคลนั้น แต่มีความจำเป็นเร่งด่วนที่ไม่อาจขอให้ศาลออกหมายจับบุคคลนั้นได้ และเจ้าพนักงานผู้จัดการตามหมายจับ จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลใกล้เคียงเพื่อจัดการตามหมายจับนั้นก็ได้ แต่จะบังคับให้ผู้ใดช่วยโดยอาจเกิดอันตรายแก่เขา นั้นไม่ได้ และเจ้าพนักงานจะขอให้บุคคลที่อยู่ใกล้เคียงจับผู้อื่นได้เฉพาะกรณีที่มีหมายจับบุคคลที่จะถูกจับเท่านั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 82

จากปัญหาข้างต้น ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะว่า ผู้บังคับบัญชาควรส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจด้านการสืบสวนการค้ำมนุษย์ โดยจัดฝึกอบรมบุคลากรในหน่วยงานให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายต่างๆ โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเชี่ยวชาญ และมีความเป็นมืออาชีพมากกว่าหน่วยงานตำรวจอื่นๆ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดหาล่ามในการสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ เขี้ยว และผู้กระทำผิด โดยขอความร่วมมือกับกระทรวงต่างประเทศให้มีตำแหน่งประจำในทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ รวมถึงสำนักงานตำรวจแห่งชาติ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต้องวางแนวทางที่ชัดเจนในการแยกระหว่างเขี้ยวและผู้ต้องหาโดยออกเป็นระเบียบแบบแผน ข้อกำหนดและกฎหมายบัญญัติไว้ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปวางนโยบายระดับหน่วยงานต่อไป อีกทั้งรัฐบาลควรเพิ่มความมีประสิทธิภาพในการสืบสวนหาข่าวองค์กรการค้ำมนุษย์ โดยเพิ่มงบประมาณในการจัดซื้อเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการปฏิบัติงาน ความชำนาญ ด้านการข่าว การสืบสวน และให้หน่วยงานสามารถเบิกได้ตามสิทธิที่เหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้ สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรเฝ้าระวังความพยายามตัดตอนข้อมูลแต่ละช่วงทั้งจากเขี้ยวและครอบครัว โดยจัดตั้งชุดเฉพาะกิจในการสอบสวนขยายผลถึงองค์กรการค้ำมนุษย์ที่อยู่เบื้องหลัง และผู้บังคับบัญชาควรพัฒนา ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกัน โดยจัดประชุมระหว่างหน่วยงานอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง รวมถึงเจ้าหน้าที่

ตำราจควรลดความหวาดกลัวและเพิ่มความไว้วางใจให้กับเหยื่อ โดยการใช้
พนักงานสอบสวนร่วมกับนักสังคมสงเคราะห์เพศหญิงในการสอบสวนจากเหยื่อ
ที่เป็นเพศหญิงและเด็กด้วย

รายการอ้างอิง

- กองบังคับการปราบปรามการกระทำผิดต่อเด็ก เยาวชน และสตรี, สำนักงาน
ตำรวจแห่งชาติ. (2557). *เอกสารแนะนำหน่วยงาน*. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์ตำรวจ.
- จรรย์วดี บุษผา. (2549). *ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานคุ้มครองพยาน :
ศึกษา กรณีสำนักงาน คุ้มครองพยาน*. (ภาคนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต).
สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม
ทรงพล พันธุ์วิชาติกุล. (2547). *ความผิดฐานค้ามนุษย์ตามอนุสัญญาสหประชาชาติ
เพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ.2000
และผลกระทบต่อหากประเทศไทยเข้าเป็นภาคี*. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร
มหาบัณฑิต), คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551. (2551).
ราชกิจจานุเบกษา, เล่ม 125 (ตอนที่ 29 ก), วันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2551.
- พัชราวดี แก้วคุณ และคณะ. (2543). *การค้าหญิง : จากแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน
สู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ยุพา วงศ์ไชย, บรรณาธิการ. (2542). *สารานุกรมทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*.
กรุงเทพฯ : สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.

ความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรม
กับเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนเมือง
จังหวัดอ่างทอง

อาณัฐชัย ก้อนทอง ¹

¹ ร.ต.ท.อาณัฐชัย ก้อนทอง นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารงานยุติธรรม
ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนเมืองอ่างทอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนในเขตพื้นที่ สภ.เมือง จังหวัดอ่างทอง ศึกษาความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนในเขตพื้นที่ สภ.เมือง จังหวัดอ่างทอง โดยมีวิธีการศึกษา คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) เพื่อนำมากำหนดกรอบในการออกแบบสอบถาม (Questionnaire) และใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผลการศึกษาด้านเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นมากที่สุดในด้านเวลา เมื่อพิจารณาตามประเภทของอาชญากรรมคดีอาชญากรรมมักจะเกิดในช่วงเวลาเฉพาะที่ค่อนข้างแน่นอนตามแต่ละประเภทคดี ด้านลักษณะการเกิด/พฤติกรรมคนร้าย ในประเด็นพฤติกรรมทางอาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์มักเริ่มต้นจากไม่ยึดถือระเบียบแบบแผนไม่เคารพกติกาและไม่รักษาวินัยก่อน แล้วจึงจะขยายไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรง ด้านจำนวนอาชญากร ในประเด็นคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินซึ่งเป็นคดีที่เกิดขึ้นบ่อยในชุมชนมักพบว่า ผู้ก่อเหตุเป็นกลุ่มอาชญากรรมที่มีมากกว่า 2 คนขึ้นไป ด้านสถานที่เกิดเหตุในประเด็นการเกิดอาชญากรรมของชุมชนเมืองพบว่ามักเกิดบริเวณที่มีดและในพื้นที่บริเวณซอยเปลี่ยว ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในประเด็นประชาชนคอยเป็นหูเป็นตาและแจ้งข่าวเบาะแสต่างๆ ให้กับตำรวจท้องที่ทราบและดำเนินการตรวจสอบ ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

ในด้านความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความเห็นสอดคล้องมากที่สุดในประเด็นของนโยบายการควบคุมปัญหาอาชญากรรม มุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม

โดยการจัดระเบียบพื้นที่เสี่ยงตามอำนาจหน้าที่และแหล่งมั่วสุ่ม เพื่อตัดช่องโอกาสและไม่เป็นแหล่งบ่มเพาะอาชญากรรมในประเด็นของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับภาค มีการพัฒนาความรู้ด้าน การปราบปรามอาชญากรรมและการสืบสวนให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ การใช้ดุลยพินิจ และเทคนิคต่างๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในประเด็นของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ระดับจังหวัด มีการรณรงค์เผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งการนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนาเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม และในประเด็นของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับสถานีตำรวจ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการส่งเสริมให้ประชาชนรับทราบโครงการสำรวจความปลอดภัยของบ้านเรือนและโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย เพื่อให้ประชาชนมีการป้องกันตนเองมากขึ้น

คำสำคัญ : เอกลักษณะของปัญหาอาชญากรรม นโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรม อาชญากรรมชุมชนเมือง

Abstract

The objectives of the study on ‘agreement between crime prevention policies and identities of crime problems of Mueang Ang Thong Community’ are to study on the identities of crime problems in Mueang District, Ang Thong Province, to study on the agreement between the crime prevention policies by the Royal Thai Police and the identities of the crime problems in Mueang District, Ang Thong Province. This study starts with the in-depth interviews for setting the framework for the design of the questionnaire to be used for collecting information.

The findings from the issues of identity crime reveal that the samples are aware of the time identity of the community. As for the types of crimes, it is discovered that the crimes of each type occur at a certain time. The precise identities of the crimes in the community are the occurrence and the criminals’ behaviours. Most crimes take start from the lack of adherence to the regulations and disciplines before expanding to more severe ones. It is also discovered that the most committed crime in the community is the mug. Most crimes are committed by groups of two or more criminals at dark areas with few passers-by. The samples deem that the locals make reports of crimes to the police so that the police officers know about and investigate on the crimes.

The findings from the issues of crime control policy by the Royal Thai Police that is most appropriate is the crime prevention based on environs by managing the risk areas and the areas where

people with criminal elements gather together. The regional crime prevention policy that is most appropriate is the development of knowledge of crime suppression and investigation that enable police officers to analyze the situations and uses techniques and modern technologies in the effective manner. The provincial crime prevention policy that is most appropriate is the dissemination of the related knowledge through printed media and the seminars that are held to boost people's knowledge of the avoidance of situations that make them bear higher risks of being crime victims. It is also deemed that the crime prevention policy of the police station is most appropriate is the officers' campaign to enable the locals to know about the patrolling program to secure the locals' houses and the neighbor alert campaign that encourage the locals to have more self-protection.

Keywords : identities of crime problems, crime prevention policies, Urban Crime

บทนำ

การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในเขตเมืองนับว่าเป็นภารกิจที่มีบทบาทในสภาวการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันและยังสอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมและการก่อการร้าย อันจะทำให้ปัญหาอาชญากรรมและการก่อการร้ายในสังคมลดน้อยลง ดังนั้น การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในเขตเมืองจึงเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งในสภาวการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบัน ในเรื่องการป้องกันอาชญากรรมและการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมและบทบาทของภาคีการพัฒนาต่างๆ กล่าวคือ ทุกภาคส่วนรวมถึงประชาชนในชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการร่วมมือกันป้องกัน เผื่อระวังเหตุภัยอันตรายของชุมชนของตนเองและให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย ลดพื้นที่เสี่ยงในชุมชน โดยหน่วยงานภาครัฐต่างๆ เข้าสนับสนุนแต่อย่างไรก็ดี เจ้าหน้าที่ตำรวจยังคงมีบทบาทสำคัญในการดูแลความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยในชุมชนด้วยการสร้างความไว้วางใจให้กับคนในชุมชน เพื่อนำมาซึ่งความร่วมมือระหว่างคนในชุมชน ตำรวจ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการร่วมกันป้องกันอาชญากรรม ลดปัญหาอาชญากรรม ความหวาดกลัวอาชญากรรม และความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในชุมชนนั้นๆ จากปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้น ได้มีการศึกษาเทคนิควิธีต่างๆ เพื่อป้องกัน แก้ไข และลดความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมในลักษณะต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง

สถานีตำรวจภูธรเมืองอ่างทอง เป็นหน่วยงานหนึ่งของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรม และควบคุมอาชญากรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นให้อยู่ในระดับที่ไม่กระทบต่อการดำรงชีวิตปกติของประชาชนในสังคม จำเป็นต้องตระหนักและเพิ่มบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้มากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับกับความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้ตำรวจมีความสามารถในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ปัญหาการก่อการร้าย และการอำนวยความสะดวกประชาชนใน

รูปแบบต่างๆ

จากสถิติอาชญากรรมของสถานีตำรวจภูธรเมืองอ่างทอง เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคดีที่ได้รับแจ้งและคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถจับกุมได้คิดเป็นร้อยละ 89 แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด จะพบว่า การติดตามจับกุมอาชญากรในบางคดีทำได้เพียงส่วนน้อยเท่านั้น

ตารางที่ 1

เปรียบเทียบจำนวนคดีที่จับได้กับจำนวนคดีที่ได้รับแจ้งของ
สถานีตำรวจภูธรเมืองอ่างทอง ปี 2557

ประเภทคดี	จำนวนที่ได้รับแจ้ง	จำนวนที่จับได้	คิดเป็นร้อยละ
คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย	81,278 คดี	91,984 คดี	-
คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน	14,192 คดี	4,466 คดี	31%
คดีที่น่าสนใจ	10,840 คดี	654 คดี	6%
คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ	4,578 คดี	2,116 คดี	46%
คดีอุกฉกรรจ์และ สะเทือนขวัญ	539 คดี	329 คดี	61%

ที่มา : กองสารนิเทศ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศกลาง จากสำนักงานตำรวจแห่งชาติ
ข้อมูล ณ วันที่ 1 ธันวาคม 2557

ชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดอ่างทอง จัดเป็นชุมชนหนึ่งที่มีพื้นที่อยู่ในความดูแลของสถานีตำรวจภูธรเมืองอ่างทอง และเป็นชุมชนในเขตเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องรวดเร็ว และประชาชนที่พักอาศัยในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนพื้นเพเดิม จึงมักเคยชินกับสภาพแวดล้อมเดิมๆ ทั้งที่ลักษณะชุมชนโดยรวมชุมชนจะพบปัญหาอาชญากรรม ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในชุมชนเรียงตามลำดับ

คือ ยาเสพติด วัยรุ่น มั่วสุม และลักทรัพย์ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน และจากข้อมูลอาชญากรรมที่เกิดขึ้นจำนวนคดีที่ได้รับแจ้งจากประชาชนกับจำนวนคดีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถดำเนินการจับกุมได้คิดเป็นร้อยละที่น้อยมาก เนื่องจากว่าชุมชนเมืองอ่างทอง เป็นชุมชนที่มีจำนวนประชากรแฝงเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อเกิดอาชญากรรมขึ้นในชุมชน จึงทำให้การติดตามจับกุมอาชญากรรมทำได้ยากหากไม่มีการศึกษาเชิงพื้นที่ประกอบกัน

ในการแก้ปัญหาอาชญากรรมสิ่งหนึ่งที่ถูกนำมาพิจารณาศึกษานอกเหนือจากลักษณะสังคมวิทยา (Sociology) และทางจิตวิทยา (Psychology) คือ ลักษณะของการเกิดอาชญากรรมที่สามารถพิจารณาได้ในเชิงภูมิศาสตร์ (Geography) เนื่องจากอาชญากรรมไม่ได้เกิดขึ้นกระจัดกระจายไปทั่ว แต่มักจะเกาะกลุ่มเกิดขึ้นในบางพื้นที่ ดังนั้น การศึกษาเอกลักษณ์ชุมชนถือเป็นการขยายภารกิจของตำรวจให้เหนือกว่าอาชญากรรมด้วยความร่วมมือของประชาชนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาให้หมดไป ซึ่งต่างจากการปราบปรามอาชญากรรมรูปแบบเดิมโดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปัญหาคความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมที่เป็นเหมือนกับดักที่ทำให้คนต้องกักตัวอยู่ในบ้านซึ่งสำคัญเทียบเท่ากับปัญหาอาชญากรรมและอาจนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม

การศึกษาเชิงภูมิศาสตร์จากเอกลักษณ์ของชุมชนจึงเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวางนโยบายป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมรวมถึงเป็นประโยชน์กับประชาชนทั่วไปในการนำความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้ศึกษาตระหนักว่าการศึกษาเอกลักษณ์ของชุมชนจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับการวางนโยบายป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม ตัดโอกาสในการก่ออาชญากรรมของคนร้าย รวมถึงเป็นประโยชน์กับประชาชนทั่วไปในการนำความรู้ดังกล่าวนี้ไปใช้ในการลดโอกาสในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะมีผลต่อการป้องกันชุมชนให้ได้รับความปลอดภัยจากอาชญากรรมได้มากขึ้น นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและการแก้ไขปัญหอาชญากรรมที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนในเขตพื้นที่ สภ.เมือง จังหวัดอ่างทอง
2. เพื่อศึกษาความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของสำนักงานตำรวจแห่งชาติกับเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนในเขตพื้นที่ สภ.เมือง จังหวัดอ่างทอง
3. เพื่อแสวงหาแนวทางในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านการป้องกันอาชญากรรมให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของปัญหาอาชญากรรมชุมชนในเขตพื้นที่ สภ.เมือง จังหวัดอ่างทอง

กรอบแนวคิดและระเบียบวิธีวิจัย

1. กรอบแนวคิดและทฤษฎี การศึกษานี้ ประกอบด้วยแนวคิดและทฤษฎี ดังต่อไปนี้

1.1 แนวคิดเรื่องการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม
อาชญากรรมเกิดขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเพิ่มขึ้นของประชากรในสังคมที่เปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรม สภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคมแบบต่างคนต่างอยู่ การแยกตัวของชุมชนของบุคคล ทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าไม่มีความมั่นคงในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน ทำให้เกิดความรู้สึกอ้างว้าง โดดเดี่ยว ลักษณะดังกล่าวนำไปสู่การทำให้เกิดผลร้ายต่อสังคมโดยรวม เป็นการกร่อนทำลายโครงสร้างความสัมพันธ์ภายในชุมชน สมาชิกภายในชุมชนต่างปล่อยปละละเลยต่างคนต่างเอาตัวรอด ไม่สนใจต่อการป้องกันปัญหาอาชญากรรม ทำให้ในที่สุดปัญหาอาชญากรรมจึงกลายเป็นความรับผิดชอบของตำรวจแต่เพียงฝ่ายเดียว ความปลอดภัยของสมาชิกชุมชนจึงอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2526, น.17) ผู้ศึกษาจึงได้นำมาใช้ในการศึกษาคั้งนี้เพื่อพัฒนาแนวทางตามหลักทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยการออกแบบสภาพแวดล้อม

Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED) โดยนำแนวคิดที่ได้มาผสมผสานและปรับประยุกต์ให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิต และพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของผู้อยู่อาศัยในชุมชน ทำให้สามารถจะนำแนวทางดังกล่าวไปปรับใช้กับการออกแบบสภาพแวดล้อมภายในบริเวณบ้าน ชุมชน และหมู่บ้านของชุมชนเมืองอ่างทองเพื่อป้องกันอาชญากรรมที่อาจจะเกิดขึ้นได้ตามความเหมาะสม

1.2 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (ค.อ.ส.)

ทฤษฎีนี้เป็นการรวมแนวความคิดระหว่างทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์กับทฤษฎีบังคับใช้กฎหมาย โดยเสนอว่า ทั้ง 2 แนวทฤษฎี มีคุณประโยชน์ทั้งในทางทฤษฎี (theoretical utilities) และทางปฏิบัติ (pragmatic utilities) แต่ในสถานการณ์ที่ต่างกันและสภาพพื้นที่ที่ต่างกัน จึงต้องนำกรอบทฤษฎีและมาตรการภายใต้แนวทฤษฎีมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อสังคมมากที่สุด นอกจากนี้ทฤษฎี ค.อ.ส. ยังมุ่งพัฒนาบททฤษฎี (theoretical proposition) สำหรับอธิบายพฤติกรรมอาชญากรซึ่งเป็นการพยายามที่จะเชื่อมโยงอาชญาวิทยาเข้ากับสาขาพฤตินิยมศาสตร์ทั่วไป ผู้ศึกษาเห็นว่า การจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนเพื่อป้องกันอาชญากรรมในปัจจุบันไม่ได้ได้รับความสนใจจากหน่วยงานรัฐบาลอย่างเพียงพอ จึงมักจะเกิดปัญหาอาชญากรรมในบริเวณพื้นที่ต่างๆ ทั้งนี้เนื่องจากผังเมืองและชุมชนมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตและพฤติกรรมของพลเมืองทุกๆ ไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งพวกอาชญากรรมมักอาศัยช่วงโอกาสในสภาพแวดล้อมประกอบอาชญากรรม จึงทำให้ประชาชนผู้ใช้ประโยชน์พื้นที่ในชุมชนต้องพึ่งพาประโยชน์จากการออกแบบผังเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น การนำทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ จึงมีผลต่อลักษณะการจัดสภาพชุมชนก็มีผลต่อการเพิ่มหรือลดอาชญากรรมด้วย

1.3 ทฤษฎีรูปแบบอาชญากรรม (Crime Pattern Theory)

ทฤษฎีรูปแบบอาชญากรรมพัฒนาโดย พอล และแพท แบนดิงแฮม (Brantingham, 1990) อธิบายถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการเกิดอาชญากรรม

ซึ่งเชื่อว่าอาชญากรรมมีสาเหตุจากการที่อาชญากรได้เข้าไปอยู่ในสถานที่และมีโอกาสเลือกเหยื่อที่เหมาะสม โดยทฤษฎีรูปแบบอาชญากรรมจะนำมาใช้อธิบายการเกิดอาชญากรรมในชุมชนที่ต้องใช้องค์ประกอบต่างๆ โดยทฤษฎีรูปแบบอาชญากรรมจะสันนิษฐานการตัดสินใจลงมือประกอบอาชญากรรมหรือแรงจูงใจของผู้กระทำผิด อีกทั้งพยายามทำความเข้าใจกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการภายในบริบทขององค์ประกอบอื่นๆ จากลักษณะการเกิดอาชญากรรมซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้ผู้ศึกษาสามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานของโอกาสการเกิดอาชญากรรม แรงจูงใจผู้กระทำผิดหรือโอกาสการเกิดอาชญากรรมโดยเทียบเคียงกับความสม่ำเสมอหรือการกระจายของการเกิดอาชญากรรมในพื้นที่ได้

1.4 ทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken Windows Theory)

แนวทางของทฤษฎีนี้ มุ่งสร้างให้สังคมเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย โดยเฉพาะชีวิตคนในสังคมเมือง ที่ต้องอาศัยอยู่กับคนแปลกหน้าและอยู่ในสถานการณ์ที่ประชาชนต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อยในระดับ (Minimum Levels Of Order) นักนครวิทยา (Urbanologist) ชื่อ เจน จากอบส์ (Jane Jacobs) เรียกว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงเล็กๆ น้อยๆ ของชีวิตคนเมือง เป็นสิ่งที่ช่วยทำให้คนแปลกหน้าสามารถอาศัยอยู่ด้วยกันได้อย่างสงบสุขด้วยความเจริญมีอารยธรรมสง่าภูมิฐาน แต่ก็เป็นเงื่อนไขที่สำคัญและมีข้อจำกัดจากทฤษฎีแสดงให้เห็นว่าปัญหาอาชญากรรมส่วนใหญ่ ผู้กระทำผิดมักไม่ได้เริ่มต้นสร้างพฤติกรรมทางอาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์โดยทันที แต่มักเริ่มต้นจาก ไม่ยึดถือระเบียบแบบแผนและเพิ่มระดับไปจนเป็นการประกอบอาชญากรรม ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ดำเนินการใดๆ เมื่อเกิดความไร้ระเบียบ ไม่เคารพกฎเกณฑ์กติกาขึ้นในสังคม จะทำให้ประชาชนเกิดความหวาดระแวง จนนำไปสู่การเปิดช่องโอกาสในการเกิดอาชญากรรมที่สำคัญ เช่น การลักทรัพย์ การชิงทรัพย์ การปล้นทรัพย์ การฆาตกรรม ดังนั้น ในการป้องกันการอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ตำรวจตามเอกลักษณ์ชุมชน จึงต้องใช้แนวคิดตามหลักการของทฤษฎีหน้าต่างแตก ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องปฏิบัติงาน

ร่วมกับประชาชน โดยก่อนลงมือดำเนินการวางแผนทางต่างๆ จำเป็นต้องใช้ทฤษฎีนี้ในการศึกษาสาเหตุของปัญหา เช่น ศึกษาปัญหาอาชญากรรม ศึกษาระเบียบกฎเกณฑ์ กติกาสังคม ศึกษา ข้อกฎหมาย จากนั้นก็ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจกับประชาชน โดยแนวทางของทฤษฎีมีส่วนเสริมกัน ทั้งนี้จะจำเป็นต้องใช้ควบคู่กันไป โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดผลสำเร็จมากขึ้น ควรต้องใช้ร่วมกันกับการเป็นผู้นำตำรวจที่มีคุณภาพ จึงจะทำให้การแก้ปัญหามีประสิทธิภาพและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนมากขึ้น

1.5 ทฤษฎีวงกลมที่มีจุดศูนย์กลางร่วมกัน (Concentric circle theory)

ทฤษฎีนี้อธิบายให้เห็นถึงสาระสำคัญของการใช้พื้นที่เขตเมืองและการเติบโตของเมือง โดยการแบ่งเขตพื้นที่ตามคุณสมบัติของประชากรบนพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ที่มีการขยายตัวของเมืองตามเส้นทางคมนาคม พื้นที่สูงและแม่น้ำลำคลองในเขตพัฒนาอุตสาหกรรม ซึ่งก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างชนชั้นกลางค่อนข้างสูงและชนชั้นสูงที่พักอาศัยเขตชานเมืองกับกลุ่มผู้ใช้แรงงานและผู้มีรายได้น้อยถึงปานกลางที่อพยพมาจากชนบทพักอาศัยอยู่ในบ้านราคาถูกและทรุดโทรมใกล้ๆ โรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงจำเป็นต้องนำทฤษฎีดังกล่าวมาประยุกต์ใช้เพื่อให้การวางแผนป้องกันอาชญากรรมได้อย่างสอดคล้องกับสภาพชุมชนมากที่สุด

2. ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม ระหว่างวิธีวิจัยเชิงคุณภาพกับวิธีวิจัยเชิงปริมาณ การดำเนินการแบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกันนโยบายการแก้ปัญหาอาชญากรรม จำนวน 3 นาย คือ ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอ่างทอง รองผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอ่างทอง และผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรจังหวัดอ่างทอง แล้วใช้เป็นกรอบในการออกแบบสอบถาม (Questionnaire)

ในการเก็บข้อมูลที่จะนำมาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 ทำการทดสอบ (Pre-test) แบบสอบถาม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟา (Coefficient) ของครอนบัท (Cronbach) แล้วนำไปทดสอบเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำกองบังคับการตำรวจภูธรจังหวัดอ่างทอง จำนวน 30 นาย ซึ่งไม่ใช่กลุ่มประชากรในการศึกษา ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.79 จากนั้น นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากร ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจภูธรเมืองอ่างทอง จำนวน 130 นาย ด้วยวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง (Self-administered Questionnaire) มีลักษณะของแบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ตำแหน่ง และระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในชุมชน ซึ่งแบบสอบถามเป็นแบบเลือกตอบจำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเอกลักษณ์อาชญากรรมของชุมชน เพื่อศึกษาลักษณะของชุมชน ข้อคำถามจะสอบถามถึงลักษณะของชุมชนตามความเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 25 ข้อความ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรม โดยข้อคำถามจะวัดความคิดเห็นที่มีต่อความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับเอกลักษณ์อาชญากรรมชุมชน ประกอบด้วยคำถาม จำนวน 20 ข้อ โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกคำตอบที่ตรงกับความคิดเห็นของตนเอง

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับนโยบายการแก้ปัญหาอาชญากรรม โดยเป็นคำถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูล โดยการตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามและทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออกแล้ว นำแบบสอบถามที่ถูกต้องเรียบร้อย แล้วมาลงรหัสเพื่อประมวลผลข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาด้านเอกลักษณ์อาชญากรรมของชุมชนพบว่า

1. ด้านช่วงเวลาเกิดเหตุคดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ ส่วนใหญ่ อยู่ในช่วงค่ำ ระหว่างเวลา 18.00 - 24.00 น. ช่วงเวลาเกิดเหตุคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย อยู่ในช่วงค่ำระหว่างเวลา 18.00 - 24.00 น. ช่วงเวลาเกิดเหตุคดีเกี่ยวกับชีวิตร่างกาย และเพศส่วนใหญ่อยู่ในช่วงค่ำ ระหว่างเวลา 18.00 - 24.00 น. ช่วงเวลาเกิดเหตุคดีที่น่าสนใจอยู่ในช่วงบ่าย ระหว่างเวลา 12.00 - 18.00 น. ช่วงเวลาเกิดเหตุคดีที่รัฐเป็นผู้เสียหายอยู่ในช่วงค่ำระหว่างเวลา 18.00 - 24.00 น.

2. ด้านลักษณะการเกิด/พฤติกรรมคนร้ายในประเด็นพฤติกรรมทางอาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์มักเริ่มต้นจากไม่ยึดถือระเบียบแบบแผน ไม่เคารพกติกาและไม่รักษาวินัยก่อน แล้วจึงจะขยายไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรง ร่องลงมา คือ การก่อปัญหาอาชญากรรมในชุมชนมักเกิดจากอาชญากรที่เป็นกลุ่มบุคคลรายได้ต่ำและประสบปัญหาความยากจน

3. ด้านกลุ่มจำนวนอาชญากร เป็นคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินซึ่งเป็นคดีที่เกิดขึ้นบ่อยในชุมชน มักพบว่า ผู้ก่อเหตุเป็นกลุ่มอาชญากรรมที่มีมากกว่า 2 คนขึ้นไป ร่องลงมา คือ ประเด็นจำนวนอาชญากรรมในชุมชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเนื่องจากอาชญากรรมในเขตพื้นที่ชุมชนเมืองอ่างทองที่เกิดขึ้นเป็นประจำหรืออาชญากรรมเล็กน้อย มักไม่ได้รับการแจ้งเหตุจากประชาชนในพื้นที่

4. ด้านสถานที่เกิดเหตุ บริเวณที่เกิดอาชญากรรมของชุมชนเมืองมักเกิดบริเวณที่มีตึกและในพื้นที่บริเวณชอยเปลี่ยว ร่องลงมา คือ ประเด็นในเขตใจกลางเมืองมักมีอัตราการเกิดอาชญากรรมสูง เนื่องจากสภาพการควบคุม

สังคมที่อ่อนแอ เพราะขาดการจัดระเบียบทางสังคม

5. ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ประชาชนคอยเป็นหูเป็นตาและแจ้งข่าวเบาะแสดังกล่าว ให้กับตำรวจท้องที่ทราบและดำเนินการตรวจสอบ รองลงมา คือ ประเด็นประชาชนตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม

ผลการศึกษานโยบายการแก้ปัญหาอาชญากรรม พบว่า

1. นโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ มุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม โดยการจัดระเบียบพื้นที่เสี่ยงตามอำนาจหน้าที่และแหล่งมั่วสุม เพื่อตัดช่องโอกาสและไม่เป็นแหล่งบ่มเพาะอาชญากรรม รองลงมา คือ ประเด็น สำนักงานตำรวจแห่งชาติให้ความสำคัญในการควบคุมและลดความรุนแรงของอาชญากรรมที่ประชาชนรู้สึกว่าเป็นภัยคุกคามต่อชีวิตและทรัพย์สิน โดยเน้นคดีเกี่ยวกับทรัพย์สินที่สาธารณะที่กระทบกับความหวาดกลัวภัยอาชญากรรมของประชาชน

2. นโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับภาค พบว่า มีการพัฒนาความรู้ด้านการปราบปรามอาชญากรรมและการสืบสวนให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ การใช้ดุลยพินิจและเทคนิคต่างๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา คือ การพัฒนาฐานข้อมูลท้องถิ่นและข้อมูลบุคคลเป็นข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงานป้องกันปราบปราม

3. ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับจังหวัด พบว่า มีการรณรงค์เผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งการนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนาเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม รองลงมา คือ การเน้นยุทธศาสตร์การรณรงค์เสริมสร้างความร่วมมือในการป้องกันตนเองของประชาชนด้วยการให้ความรู้วิธีการป้องกันตนเองหากต้องเผชิญกับภัยอาชญากรรม

4. ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับสถานีตำรวจพบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการส่งเสริมให้ประชาชนรับทราบโครงการสำรวจความปลอดภัยของบ้านเรือนและโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย เพื่อให้ประชาชนมีการป้องกันตนเองมากขึ้น รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการจัดสมาชิกหรืออาสาสมัครผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันออกตรวจท้องที่ เพื่อคอยระวังป้องกันรักษาความปลอดภัยตามบริเวณต่างๆ ที่มีปัญหาอาชญากรรมในชุมชน

สรุปผลการศึกษา

1. เกร็ดลักษณะอาชญากรรมของชุมชน

ผลการศึกษาจากความคิดเห็นของประชากรในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

1.1 ด้านช่วงเวลาเกิดคดีอาชญากรรม พบว่า คดีอาชญากรรมมักจะเกิดในช่วงเวลาเฉพาะที่ค่อนข้างแน่นอนตามแต่ละประเภทคดี

1.2 ด้านลักษณะการเกิดพฤติกรรมคนร้าย พบว่า อาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์ มักเริ่มต้นจากไม่ยึดถือระเบียบแบบแผนไม่เคารพกติกาและไม่รักษาวินัยก่อน แล้วจึงจะขยายไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรง

1.3 ด้านกลุ่มจำนวนอาชญากร พบว่า จำนวนผู้ก่ออาชญากรรมมักเป็นกลุ่มอาชญากรที่มีมากกว่า 2 คนขึ้นไป

1.4 ด้านสถานที่เกิดเหตุ พบว่า บริเวณที่เกิดอาชญากรรมของชุมชนเมืองมักเกิดบริเวณที่มีดและในพื้นที่บริเวณชอยเปลี่ยว

1.5 ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ประชาชนจะคอยเป็นหูเป็นตาและแจ้งข่าวเบาะแสต่างๆ ให้กับตำรวจท้องที่ทราบและดำเนินการตรวจสอบ

2. ความสอดคล้องกับนโยบายการแก้ปัญหาอาชญากรรม

ผลการศึกษาจากความคิดเห็นของประชากรในแต่ละด้าน สรุปได้ดังนี้

2.1 ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม โดยการจัดระเบียบพื้นที่เสี่ยงตามอำนาจหน้าที่และแหล่งมั่วสุมเพื่อตัดช่องโอกาสและไม่เป็นแหล่งบ่มเพาะอาชญากรรม

2.2 ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับภาค มีการพัฒนาความรู้ด้าน การปราบปรามอาชญากรรมและการสืบสวนให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ การใช้ดุลยพินิจและเทคนิคต่างๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับจังหวัด พบว่า มีการรณรงค์เผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งการนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนาเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน เกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม

2.4 ด้านนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับสถานีตำรวจ พบว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการส่งเสริมให้ประชาชนรับทราบโครงการสำรวจความปลอดภัยของบ้านเรือนและโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย เพื่อให้ประชาชนมีการป้องกันตนเองมากขึ้น

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาเอกลักษณ์อาชญากรรมของชุมชน พบว่ามีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

1.1 เอกลักษณ์อาชญากรรมของชุมชนด้านเวลา พบว่าคดีอาชญากรรมที่เกิดขึ้น มักจะเกิดในช่วงเวลาเฉพาะที่ค่อนข้างแน่นอนตามแต่ละประเภทคดี สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Park (1952, p.63) นักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโก ซึ่งอธิบายอาชญากรรมว่าเป็นปรากฏการณ์ถาวรตามลักษณะพื้นที่ บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมบ่อย มักเกิดขึ้นซ้ำอีกอยู่เช่นนั้น และยังสอดคล้องกับทฤษฎีเกี่ยวกับพื้นที่และช่วงเวลาการเกิดอาชญากรรม หรือ The space and time

of offences ของ P.J. Brantingham และ P.L. Brantingham (2013 p.535 - 553) แห่งสถาบันวิจัยประเทศแคนาดา ที่อธิบายว่ารูปแบบอาชญากรรมไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เกิดจากความตั้งใจของอาชญากร ซึ่งลักษณะของพื้นที่จะบ่งบอกถึงประเภทการกระทำความผิด ซึ่งมีความสัมพันธ์กับช่วงเวลาในการเกิดอาชญากรรม ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงมีนโยบายให้ทุกสถานีตำรวจมีการจัดทำ “นาฬิกาอาชญากรรม” โดยอาศัยข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากอาชญากรรมนั้นๆ เช่น วัน เวลา สถานที่เกิดเหตุ ประเภทและชนิดของคดี คนร้าย อาวุธที่ใช้ เป็นต้น เพื่อไว้เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการวางแผนวิเคราะห์อาชญากรรม (Crime Analysis) ที่เกิดขึ้นในพื้นที่สถานีตำรวจ

1.2 เอกลักษณะอาชญากรรมของชุมชนตามลักษณะการเกิดและพฤติกรรมคนร้าย เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า พฤติกรรมทางอาชญากรรมที่ร้ายแรงหรือคดีอุกฉกรรจ์มักเริ่มต้นจากไม่ยึดถือระเบียบแบบแผนไม่เคารพกติกาและไม่รักษาวินัยก่อน แล้วจึงจะขยายไปสู่การประกอบอาชญากรรมที่ร้ายแรงสอดคล้องกับทฤษฎีหน้าต่างแตก (Broken Windows Theory) หลักการของทฤษฎีนี้ อธิบายได้ว่าเมื่อปล่อยให้ความเสียหายมากขึ้นกระทั่งมีสภาพเป็นแหล่งเสื่อมโทรม สุจริตชนคนดีก็มักหลีกเลี่ยงที่จะเข้าไปใกล้ หรือเกี่ยวข้องกับพื้นที่นั้นๆ ในที่สุด พื้นที่ดังกล่าวก็ถูกยึดครองโดยกลุ่มมิจฉาชีพหรือกลุ่มคนผู้ชอบทำตัวถ่างสังคม ดังนั้น การดำเนินการตามแนวทางของทฤษฎีหน้าต่างแตก เป็นการปฏิบัติที่มุ่งจัดความไร้ระเบียบเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่จะนำไปสู่การก่ออาชญากรรม

1.3 เอกลักษณะอาชญากรรมของชุมชนตามจำนวนอาชญากร พบว่าคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ซึ่งเป็นคดีที่เกิดขึ้นบ่อยในชุมชน มักพบว่าผู้ก่อเหตุเป็นกลุ่มอาชญากรรมที่มีมากกว่า 2 คนขึ้นไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาชญากรมีการแบ่งหน้าที่กันทำอย่างชัดเจนมีการเตรียมแผนการในการก่อเหตุมาเป็นอย่างดีมีการรวมกลุ่มแก๊งค์กันกระทำความผิด สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องแก๊งค์ของ G. David Curry and Irving Spergel (1988 ; Siegel, Larry J., 1988 :

325) อธิบายว่า ในการรวมกลุ่มของเด็กเยาวชนหรือผู้ใหญ่เพื่อกระทำการอันเป็นการละเมิดกฎหมาย จะมีการจัดการที่ซับซ้อน แม้ว่าบางเวลาจะกระจัดกระจาย บางเวลาก็ประสานกัน มีการจัดตั้งกฎของความเป็นผู้นำและความเป็นสมาชิก การทำงานจะทำงานภายในขอบข่ายของบรรทัดฐานและค่านิยมที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน จะเห็นได้ว่าชุมชนเมืองอ่างทองยังมีสภาพชุมชนที่ส่วนใหญ่พ่อแม่ต้องออกไปหารายได้นอกบ้าน อาจทำให้ไม่มีเวลาในการดูแลบุตรหลานในการอบรมสั่งสอน หรือไม่มีเวลาในครอบครัว ดังนั้น โอกาสที่บุตรหลานจะไปคบเพื่อน ซึ่งอาจเป็นเพื่อนที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบน เกเร และซึมซับพฤติกรรมเบี่ยงเบน จนนำไปสู่การชักชวนกันไปในทางที่ผิด ก็จะมีสูงเช่นกัน

1.4 เอกลักษณะอาชญากรรมของชุมชนตามลักษณะสถานที่เกิดเหตุ พบว่าการเกิดอาชญากรรมของชุมชนเมือง มักเกิดบริเวณที่มีดและในพื้นที่บริเวณชอยเปลี่ยว สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดการความมั่นคง (CJ.612 : Security Management) ซึ่งได้อธิบายไว้ว่า สิ่งหนึ่งที่ดีที่สุดและถูกที่สุดของกลไกการรักษาความปลอดภัย คือ แสงไฟและต้องเป็นแสงไฟที่มีประสิทธิภาพ มีตัวอย่างคดีมากมายที่เกิดขึ้น เพราะโอกาสในการตรวจสอบการกระทำผิดมีจำกัด แสงสว่าง จะเพิ่มโอกาสของการตรวจสอบการกระทำผิด แสงไฟ จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับพื้นที่รักษาความปลอดภัย จุดที่ไม่ได้ติดตั้งไฟส่องสว่าง จะทำให้โอกาสในการตรวจสอบการกระทำผิดมีน้อย และกลายเป็นจุดเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรม

1.5 เอกลักษณะอาชญากรรมของชุมชนตามความสัมพันธ์กับชุมชน พบว่า ประชาชนสามารถเป็นหูเป็นตาแจ้งข่าวเบาะแสดังกล่าว ให้กับตำรวจท้องที่ทราบและดำเนินการตรวจสอบ ทำให้เจ้าหน้าที่ตำรวจสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการช่วยเหลือส่งเสริมกิจการตำรวจให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับรายงานผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาอาชญากรรม (Nation Advisory Commission on Criminal Justice Standards and Goal, 1973) ซึ่งสรุปว่าการ

ต่อสู้กับอาชญากรรมไม่ใช่ความรับผิดชอบของหน่วยงานตำรวจโดยลำพัง การลดขอบเขตและความรุนแรงของปัญหาอาชญากรรมย่อมเกิดขึ้นได้ ถ้าชุมชนบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมและประชาชนทั่วไปทำงานร่วมกัน ดังนั้น การที่เจ้าหน้าที่ตำรวจจะสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นนั้น ย่อมต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากคนในชุมชน

2. ผลการศึกษานโยบายการแก้ปัญหาอาชญากรรม พบว่ามีประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สำนักงานตำรวจแห่งชาติมุ่งเน้นการป้องกันอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม โดยการจัดระเบียบพื้นที่เสี่ยงตามอำนาจหน้าที่และแหล่งมั่วสุม เพื่อตัดช่องโอกาสและไม่เป็นแหล่งบ่มเพาะอาชญากรรม สอดคล้องกับทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม ซึ่งอธิบายว่าการที่คนร้ายจะตัดสินใจจะกระทำผิดหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับช่องโอกาส หากคิดว่าในขณะที่กระทำผิดจะมีโอกาสถูกจับกุมสูงหรือถูกตรวจสอบพบได้ง่ายก็จะเลือกไม่กระทำความผิด ดังนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจ และชุมชนควรร่วมกันจัดระเบียบสภาพแวดล้อมให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย อาจทำได้โดยการสร้างสิ่งกีดขวางให้มั่นคงแข็งแรง เพื่อป้องกันการบุกรุก เช่น สร้างกุญแจล็อก สร้างรั้วบ้าน สร้างหน้าต่าง รวมถึงการจัดการสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป เช่น การสร้างไฟฟ้าให้แสงสว่างตามท้องถนนหรือในที่มืด ในที่สว่างไม่เพียงพอ การติดตั้งกล้องวงจรปิดและระบบเตือนภัยต่างๆ

2.2 นโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับภาคตามเอกลักษณ์ของชุมชน จะมุ่งเน้นในเรื่องการพัฒนาความรู้ด้าน การปราบปรามอาชญากรรม และการสืบสวนให้สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ การใช้ดุลยพินิจและเทคนิคต่างๆ รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่น่าสังเกตว่า มีการพัฒนาเทคโนโลยีที่ส่งเสริมให้การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นที่จะต้องพัฒนา

ตัวเองอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากองค์กรตำรวจเป็นองค์กรที่มีนโยบายคอยผลักดัน และกระตุ้นให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตื่นตัว ต้องขยันขันแข็ง ทুমเทแรงกายแรงใจ ในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งองค์กรจำเป็นจะต้องอาศัยแรงจูงใจเข้ามาช่วยกระตุ้น เพื่อให้องค์กรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับ พวงเพชร วัชรอยู่ (2537) ได้กล่าวว่า “ถ้ายังมีแรงจูงใจมากเพียงใดคนก็ยังมีผลงานที่เกิดจากการกระทำ ที่มีแต่การสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้เกิดขึ้นต่อตนเองและสังคม” ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการสร้างแรงจูงใจในการทำงานเป็นสิ่งที่ควรทำให้เกิดขึ้นขององค์กร

2.3 นโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมระดับจังหวัด พบว่า นโยบายในการรณรงค์เผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์ รวมทั้งการนำเสนอต่อที่ประชุมสัมมนา เพื่อให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการ ตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมมีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ของชุมชนมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจก็เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน จะต้องรับผิดชอบ ดูแลรักษาความปลอดภัย รวมถึงให้ความรู้ต่อประชาชน โดยเฉพาะในเรื่องของ สภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม โดยสอดคล้องกับทฤษฎี รูปแบบอาชญากรรมของพอล และ แพท แบนดิงแฮม (Brantingham, 1990) ซึ่งเน้นอธิบายสาเหตุอาชญากรรมว่าเกิดจากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม โดยเชื่อว่าอาชญากรรมเกิดจากการที่อาชญากรได้เข้าไปอยู่ในสถานที่และมีโอกาส เลือกเหยื่อที่เหมาะสม ทั้งนี้ อาชญากรจำนวนมากจะไม่ลงมือประกอบอาชญากรรม ในสถานที่ที่ตนเองไม่คุ้นเคยหรือไม่เคยไปมาก่อน อาชญากรมีแนวโน้มจะประกอบ อาชญากรรมในบริเวณที่ตนเองคุ้นเคย เนื่องจากมองเห็นว่ามีโอกาสที่จะหลบหนี ได้ หรือมีความมั่นใจทางด้านจิตใจ สอดคล้องกับการป้องกันอาชญากรรมของ สหรัฐอเมริกา ซึ่งคลอเตเตอร์และเอ็ดเวิร์ด (Klotter & Edwards, 1998) ได้ ศึกษาวิจัยเรื่องการป้องกันการขโมย ซึ่งได้กล่าวไว้ว่าการป้องกันอาชญากรรม นอกจากจะเป็นการป้องกันโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว ทุกคนในสังคมต่าง ก็มีความรับผิดชอบตนในการหลีกเลี่ยงสถานการณ์ของการตกเป็นเหยื่อ อาชญากรรมและทั้งเพื่อนบ้าน ชุมชนที่อยู่อาศัย ก็ควรมีความรับผิดชอบซึ่งกัน และกันด้วย

2.4 ด้านนโยบายการควบคุมปัญหาอาชญากรรมระดับสถานี ตำรวจ พบว่า นโยบายให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการส่งเสริมให้ประชาชนรับทราบ โครงการสำรวจความปลอดภัยของบ้านเรือนและโครงการเพื่อนบ้านเตือนภัย เพื่อให้ประชาชนมีการป้องกันตนเองมากขึ้น มีความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ ของชุมชนมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความมุ่งมั่นให้ชุมชน สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมรับผิดชอบซึ่งกันและกัน นโยบายดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sadd and Grinc (1994) กล่าวว่า กลยุทธ์แบบนี้เป็นกลยุทธ์ที่สร้างชุมชนให้มีพลังกำลังที่เข้มแข็ง (Community Empowerment) ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมในชุมชนต่างๆ โดยชุมชนจะเป็นแกนนำหรือเป็นแกนหลักในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในลักษณะของการสร้างทีมงาน (Managementteam) ที่มาจากหลายภาค หลายส่วนของชุมชนนั้นๆ โดยทีมงานดังกล่าวนี้ จะเข้าไปทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ ตำรวจในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วน การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจการตำรวจ ในปัจจุบัน ได้แก่ การให้ข่าวสาร การเป็นพยาน การปฏิบัติตามคำแนะนำ การ ช่วยชี้เบาะแสของคนร้าย

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรที่จะต้องพัฒนาการเก็บบันทึกข้อมูล เอกลักษณ์อาชญากรรมเชิงพื้นที่ทุกพื้นที่ เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์อาชญากรรม และกำหนดนโยบายป้องกันอาชญากรรม
2. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมใน การกำหนดนโยบาย หรือมาตรการในการป้องกันอาชญากรรมในภาพรวม
3. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุน ยุทธวิธีปรกณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ
4. สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรสำรวจกำลังพลของแต่ละพื้นที่ และ จัดสรรกำลังพลให้เพียงพอต่อการปฏิบัติหน้าที่ในแต่ละพื้นที่ ในทุกภาคส่วน

ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารังต่อไป

ศึกษาในทัศนะของตำรวจอาสา ต่อความสอดคล้องของนโยบายการป้องกันปัญหาอาชญากรรมกับเอกลักษณ์อาชญากรรมชุมชนเมืองอ่างทอง

รายการอ้างอิง

- กรรภริรมณ์ บุญญฤทธิ. (2527). การศึกษาความร่วมมือของชุมชนต่อการป้องกัน
อาชญากรรมในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต)
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- กัลยา มหาอำนาจ. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ
ปราบปรามอาชญากรรม : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำรวจภูธรจังหวัด
สมุทรปราการ. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
คณะรัฐศาสตร์.
- เกรียงไกร อินทร์สาลี. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและ
ปราบปราม อาชญากรรมศึกษาเฉพาะกรณี : ผู้ขับขี่จักรยานยนต์รับจ้าง
เขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลวังทองหลาง. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยรามคำแหง,คณะรัฐศาสตร์.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2526). ตำรวจญี่ปุ่นจากทรศนะไทยในอดีตจวบจน
ปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์.
- พวงเพชร วัชรอยู่. (2537). แรงจูงใจกับการทำงานกรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์, คณะสังคมศาสตร์, ภาควิชาจิตวิทยา.
- สุรพงษ์ เหมือนเผ่าพงษ์. (2540). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
ของพนักงานสอบสวนในสถานีตำรวจสังกัดกองบัญชาการตำรวจ
นครบาล. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.
- สุนทร แคลนกระโทก. (2542). การมีส่วนร่วมของประชาชนกับกิจกรรมและการ
ปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ : ศึกษาเฉพาะกรณีสถานีตำรวจนครบาล
ประชาสำราญ สังกัดกองบัญชาการตำรวจนครบาล. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สมิทธิ สารอด. (2541). ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงาน
สอบสวนส่วนปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการ

กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (วิทยา
นิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสงเคราะห์
สงเคราะห์ศาสตร์.

อุเทน น้อยพิน. (2542). ประเมินประสิทธิผลโครงการสมาชิกแจ้งข่าวอาชญากรรม :
ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรจังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, คณะรัฐศาสตร์.

Anon. (1973). Nation Advisory Commission on Criminal Justice
Standards and Goal, 1973. United States of America.

Brantingham, PL, & Brantingham, PJ. (2013). The theory of target
search. In F Cullen & P Wilcox (Eds.), The Oxford handbook
of criminological theory (pp. 535-553). New York, NY:
Oxford University Press.

G. David Curry and Irving Spergel. (1988). Youth Gangs : Problem
and Response. Chicago, University of Chicago.

Robert E. Park. (1952). Human Communities : the City and Human
Ecology, Glencoe

ทัศนะของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี

พิชญะ เขียวเปลื้อง¹

¹ ร.ต.ท.พิชญะ เขียวเปลื้อง นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบริหารงานยุติธรรม
ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี และเพื่อแสวงหาแนวทางการพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research) โดยให้ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีเป็นผู้กรอกแบบสอบถามประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี โดยศึกษาทั้งประชาชนที่สัญจรและกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนทั้งสิ้น 400 คน

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 400 คน พบว่าการศึกษาทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$) เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ทัศนคติต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรด้านการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกมีระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$) รองลงมาในระดับมาก ได้แก่ ด้านการบังคับใช้กฎหมาย ($\bar{x} = 4.15$) และด้านการจัดการและควบคุมระบบการจราจร ($\bar{x} = 4.14$) ตามลำดับ

คำสำคัญ : ทัศนคติ ประชาชน เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร การปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

Abstract

The objectives of the study on ‘people’s opinions towards the operations of traffic police officers from Min Buri Metropolitan Police Station are to study the people’s opinions towards the operations of traffic police officers from Min Buri Metropolitan Police Station and to find ways to improve the operations of the traffic police officers of Min Buri Metropolitan Police Station. This research is the survey research. The populations of this study are 400 people in the area under the responsibility of Min Buri Metropolitan Police Station.

The result of this research which have 400 people who are the populations found that the opinions towards the operations of police officers have all three categories. The populations have high awareness to all the three categories of the traffic police officers’ operations ($\bar{x} = 4.18$). The category of the facilitation is most recognized ($\bar{x} = 4.25$), followed by the categories of law enforcement ($\bar{x} = 4.15$) and traffic system management ($\bar{x} = 4.14$), respectively.

Keyword : opinions people traffic police officers

บทนำ

ปัญหาการจราจรนับว่าเป็นปัญหาใหญ่ที่สำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศต่างๆ ทั่วโลก สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว มีการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและอุตสาหกรรม รวมทั้งการขยายตัวของเมือง และจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยีและการพัฒนาวัสดุอุปกรณ์ของแต่ละประเทศ มีความก้าวหน้าทันสมัยมากขึ้น โดยเฉพาะการเร่งพัฒนาการคมนาคมขั้นพื้นฐาน การขนส่งและการอุตสาหกรรม การขนส่งและการคมนาคมที่สะดวกและรวดเร็ว ส่งผลให้จำนวนยานพาหนะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับทุกปี แม้ว่าจะประสบความสำเร็จในการพัฒนาอยู่ในระดับที่น่าพอใจ แต่ในทางกลับกันผลของการพัฒนาดังกล่าวได้ส่งผลให้อัตราการเสียชีวิตได้รับบาดเจ็บพิการจากอุบัติเหตุต่างๆ มีมากขึ้นเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอุบัติเหตุด้านการจราจรทางบก ดังจะเห็นได้จากสถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรของประเทศไทยสูงเป็นอันดับที่ 1 ของเอเชีย และอันดับที่ 3 ของโลก เฉลี่ยเกิดขึ้น 50,000 ครั้งต่อปี มีความรุนแรงที่ค่อนข้างสูง โดยมีอัตราการตายอยู่ที่ 138.6 คน ต่ออุบัติเหตุ 1,000 ครั้ง และจากความสูญเสียจากอุบัติเหตุการจราจรบนถนนทั่วราชอาณาจักร ในปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมา มีจำนวนผู้เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจราจรสูงถึง 7,364 คน และมีผู้บาดเจ็บมากถึง 22,280 คน จากคดีอุบัติเหตุจราจรทั้งสิ้น 62,585 คดี (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2557) แม้ว่าจะมีการพยายามรณรงค์เรื่องความปลอดภัยในการขับขี่รถยนต์ และรถจักรยานยนต์มาโดยตลอด แต่ผลกลับปรากฏว่าสถิติผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บนั้น ไม่ได้ลดลงอย่างที่คาดหมายไว้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการแก้ไขอย่างจริงจัง และเร่งให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยเร็วที่สุด

กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงที่มีการเจริญเติบโตของเมืองที่สูงในทุกๆ ด้าน ประชากรกว่า 7,791,000 คน (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม : มหาวิทยาลัยมหิดล) จึงหลังไหลเข้ามาทั้งที่มาอยู่อาศัยอย่างถาวร ทำให้กรุงเทพมหานครประสบปัญหาการจราจรติดขัดเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังมีปัญหา

อุบัติเหตุตามท้องถนนตามมา ซึ่งสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุพบว่า มีหลายปัจจัยร่วมกัน ได้แก่ ปัจจัยที่เกิดจากคน ยานพาหนะ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยที่เป็นเหตุให้เกิดอุบัติเหตุจราจรมากที่สุด ก็คือ ปัจจัยจากคนที่มีพฤติกรรม การขับขี่ที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุได้ โดยเฉพาะพฤติกรรม การขับขี่ที่มีลักษณะเป็น การกระทำผิดกฎหมาย ทั้งการปฏิบัติตามสัญญาณจราจรต่างๆ การฝ่าฝืน สัญญาณจราจร (ไฟแดง) การขับขี่รถยนต์ การขับขี่ด้วยความเร็วประมาท คึกคะนอง แชนทางโค้ง แชนบริเวณห้ามแชน การขับรถจักรยานยนต์โดยไม่สวม หมวกนิรภัย การขับรถยนต์โดยไม่คาดเข็มขัดนิรภัย นอกจากพฤติกรรมในการ ขับขี่ที่เป็นสาเหตุหลักของการเกิดอุบัติเหตุแล้ว สภาพรถที่นำมาใช้ในการขับขี่ บนท้องถนนก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดอุบัติเหตุจราจรทางบกได้ เช่น นำรถ ที่มีสภาพไม่มั่นคงแข็งแรงมาใช้บนท้องถนน หรือแม้แต่การดัดแปลงสภาพรถ ให้รถมีความเร็วเพิ่มขึ้น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นพฤติกรรมที่ฝ่าฝืนพระราชบัญญัติ จราจรทางบก พ.ศ. 2557 อันนำมาซึ่งอุบัติเหตุภัยบนท้องถนนและการสูญเสียอย่าง มหาศาล

พื้นที่ในเขตการดูแลของกองบังคับการตำรวจนครบาล 3 เป็นพื้นที่หนึ่ง ที่ประสบปัญหานี้เช่นกัน โดยพบว่าส่วนใหญ่มาจากพฤติกรรม การขับขี่ของ ประชาชนที่ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจรตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ทั้งนี้ ในส่วนของ กองบังคับการตำรวจนครบาล 3 นั้น พื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาล มีนบุรีมีจำนวนประชากรมากที่สุดในกองบังคับการตำรวจนครบาล 3 ทำให้ ประสบปัญหาจราจรเป็นอย่างมาก โดยการบังคับใช้กฎหมายจราจร เป็นตัวจักร สำคัญวิธีหนึ่งในการแก้ไขปัญหาจราจร ซึ่งเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรเป็นผู้มีหน้าที่ รับผิดชอบโดยตรงในการควบคุมจัดการจราจรและบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับ การจราจรจึงต้องเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่มากขึ้น เนื่องจากความ รู้สึกของประชาชนที่มีต่อการบังคับใช้กฎหมายก็มีส่วนต่อการที่ทำให้ลดปัญหา การจราจรด้วย

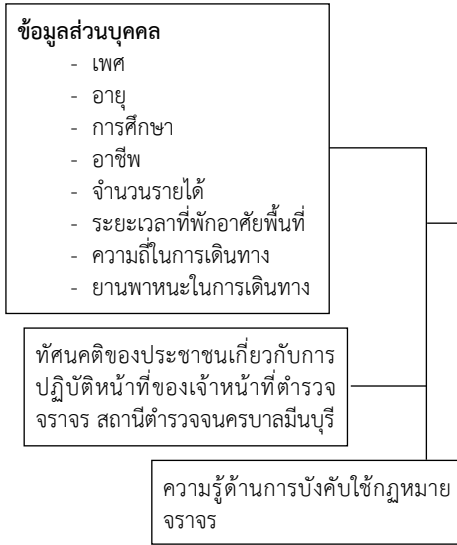
กล่าวคือ หากประชาชนรู้สึกว่าเป็นหน้าที่ตำรวจมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด ก็จะเกรงกลัวที่จะฝ่าฝืนกฎจราจรและปฏิบัติตาม แต่ในทางกลับกัน หากการบังคับใช้กฎหมายไม่สัมฤทธิ์ผล มีการปล่อยละเลยไม่จับกุมผู้กระทำผิดตามกฎหมายจราจรอย่างจริงจัง ก็จะส่งผลทำให้ผู้ใช้รถใช้ถนนที่ขาดซึ่งวินัยทางการจราจรอยู่แล้ว ยังมีโอกาสฝ่าฝืนกฎจราจรได้ง่ายขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาการจราจรติดขัดและก่อให้เกิดอุบัติเหตุบนท้องถนนได้อีกด้วย ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี ซึ่งน่าจะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยลดจำนวนอุบัติเหตุจราจรทางบก โดยศึกษาทัศนคติประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี เพื่อเป็นประโยชน์ในวางแผนทางพัฒนาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรในการบังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวด เนื่องจาก หากมีการบังคับใช้กฎหมายเพื่อกวดขัน จับกุมแม้กระทั่งตักเตือนก็อาจช่วยลดอุบัติเหตุได้อีกทางหนึ่งอันเป็นการลดจำนวนผู้เสียชีวิต ผู้บาดเจ็บ พิการ และลดจำนวนความเสียหายด้านต่างๆต่อไป

วัตถุประสงค์

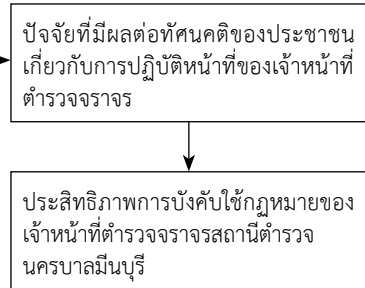
1. เพื่อศึกษาทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อทัศนคติของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ตัวแปรตาม (Dependent Variables)

1. แนวคิดทฤษฎีที่ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน การดำเนินงานครั้งนี้ใช้แนวคิดการบังคับใช้กฎหมายจราจรและแนวทางการบังคับใช้กฎหมายจราจร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 แนวคิดการบังคับใช้กฎหมายจราจร

การบังคับใช้กฎหมายจราจร หมายถึง การบังคับให้ผู้ใช้รถใช้ถนนได้ปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับเกี่ยวกับการจราจร การขนส่งทางบก เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม และเพื่อเป็นการสร้างวินัยในการขับขี่แก่ประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน ทั้งนี้เพราะวินัยจราจร มีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งในการควบคุมกำกับให้บุคคลปฏิบัติตามเงื่อนไขเพราะหากสมาชิกในสังคมทุกคน มีระเบียบวินัยและถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดแล้ว ก็ย่อมจะทำให้สังคมสงบสุข มีความเจริญก้าวหน้าอันเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการพัฒนาสังคม ในทางตรงกันข้ามหากสมาชิกในสังคมต่างประพฤติดังปฏิบัติตามอำเภอใจ โดยไม่

คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของสังคม คำนึงถึงผลประโยชน์ ความสะดวกสบายของฝ่ายตน โดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์ของสังคมแล้ว บ้านเมืองที่ไร้ระเบียบวินัย (Lawless State) กฎหมายไร้ความศักดิ์สิทธิ์ (Weak and Inefficiency of Law) ย่อมจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศชาติ ปัญหาการจราจรในกรุงเทพมหานครส่วนหนึ่งเกิดจากความไม่มีระเบียบวินัยความเห็นแก่ตัวของผู้ขับขี่รถยนต์ ซึ่งไม่เคารพและไม่ถือปฏิบัติตามกฎหมายจราจร (ชยุตพล รังกาแกม, 2544) เพราะฉะนั้นนโยบายหรือมาตรการ “การสร้างวินัยจราจร” จึงเป็นเรื่องจำเป็น เช่น เน้นในการกวาดล้างจับกุมผู้ใช้รถใช้ถนน ให้เป็นผู้ที่ต้องรักษากฎระเบียบและวินัยอย่างเคร่งครัด ผู้ใดฝ่าฝืนก็ควรจะมีมาตรการที่ลงโทษเฉียบขาดยิ่งขึ้น การบังคับใช้กฎหมายที่ไม่มีประสิทธิภาพ แสดงถึงจุดบอดของกระบวนการนิติบัญญัติที่ออกกฎหมายมาแล้วไร้ผลบังคับและทำให้ฝ่ายบริหารซึ่งมีหน้าที่โดยตรงในการบังคับใช้กฎหมายไร้สมรรถภาพ ทั้งนี้เพราะกฎหมายไม่เป็นกฎหมาย กล่าวคือไม่สามารถควบคุมความประพฤติของคนในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากคนในสังคมไม่นับถือกฎหมาย (Respect for Law) นั้น มีความหมายอยู่ในตัวว่าเรามีความพอใจเห็นดีเห็นชอบด้วยกับกฎหมาย และเมื่อมีความยินดีพอใจ เห็นดีเห็นชอบด้วย ความนับถือก็จะเกิดตามมาเอง ปัญหาจึงอยู่ที่ว่าทำอะไร กฎหมายจึงจะมีประสิทธิภาพ มีความศักดิ์สิทธิ์พอที่คนในสังคมจะพอใจและยอมรับ ซึ่งหมายถึงความนับถือกฎหมายนั่นเอง อันจะมีผลสืบเนื่องไปถึงการบังคับใช้กฎหมายต่อไป

1.2 แนวทางการบังคับใช้กฎหมายจราจร

แนวทางการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเน้นที่การลงโทษเป็นแนวทางที่มาจากความเชื่อของสำนักความคิดทางอาชญวิทยา สำนักคลาสสิก (Classical School) ที่เชื่อว่าคนทำผิดเพราะไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายหรือการลงโทษ เนื่องจากการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพหรือมีโทษไม่เหมาะสมกับการกระทำความผิดทำให้โทษและกฎหมายไม่มี ผลในการข่มขู่หรือยับยั้งตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษ จึงทำให้ผู้กระทำความผิดกล้าพอที่จะเสี่ยงต่อการกระทำความผิด

เพราะมนุษย์มีเจตจำนงอิสระ คือ มีเหตุผลพอที่จะไตร่ตรอง ถึงผลดีผลเสีย จากการกระทำความผิดของตน หากทำแล้วคุ้มค้ำก็จะเลือกกระทำ หากไม่คุ้มค้ำ ก็จะไม่เลือกกระทำดังนั้นหากการบังคับใช้กฎหมายไม่มีประสิทธิภาพ ก็เท่ากับ ทำให้โอกาสที่จะทำให้ได้รับประโยชน์จากการกระทำความผิดมีมากกว่าโอกาสที่จะถูกจับกุมลงโทษ มนุษย์ก็จะเลือกกระทำความผิดโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย ดังนั้นการป้องกันการกระทำผิดตามแนวนี้ จึงต้องทำให้การบังคับใช้กฎหมาย มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีผลในการข่มขู่ยับยั้งให้คนที่คิดจะทำผิดเกิดความเกรงกลัว ไม่กล้าเสี่ยงกระทำผิด สำหรับการบังคับใช้กฎหมายแยกออกพิจารณา ดังนี้ (นที จิตสว่าง, 2539)

1. การบังคับใช้กฎหมายต้องมีความแน่นอน การทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแน่นอน หมายความว่า จะต้องทำให้ผู้กระทำความผิดมีโอกาสที่จะถูกจับกุมและถูกลงโทษ เมื่อมีการกระทำความผิด หากเมื่อมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นมาแล้ว ผู้กระทำความผิดสามารถหลีกเลี่ยงการถูกจับกุม และการถูกลงโทษไปได้ แล้วผู้กระทำความผิดก็จะไม่เกิดความเกรงกลัว เพราะคิดว่า มีโอกาสที่จะหลุดรอดจากการถูกจับกุมไปได้ และคุ้มค้ำที่จะเสี่ยงต่อการกระทำ ความผิด เนื่องจากมีโอกาสที่จะได้รับประโยชน์จากการกระทำผิด แต่ ผลเสียไม่มี หรือมีโอกาสที่จะได้รับผลเสียน้อยมาก

2. การบังคับใช้กฎหมายต้องมีความรวดเร็ว การที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพ นอกจากจะต้องทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแน่นอนแล้ว ยังจะต้องทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความรวดเร็วด้วย ที่ว่าการ บังคับใช้กฎหมายมีความรวดเร็ว หมายความว่า จะต้องมีการจับกุมลงโทษผู้กระทำ ความผิดได้อย่างรวดเร็ว ภายหลังจากการกระทำความผิด โดยเมื่อมีการกระทำ ความผิดเกิดขึ้นแล้ว จะต้องมีการจับกุม ลงโทษผู้กระทำความผิดให้ได้อย่าง รวดเร็ว เพื่อให้เห็นผลที่เกิดความเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด หากมีการ กระทำความผิดเกิดขึ้น แต่ว่าสามารถจับกุมได้อีกในเวลาทีล่วงเลยมา 3 - 4 ปี ผลในการข่มขู่ยับยั้งจะลดลง เพราะคนโดยทั่วไปจะมองไม่เห็นตัวอย่างหรือ

ผลร้ายที่ได้รับจากการกระทำความผิด เช่น มีคดีฆาตกรรมอย่างโหดเหี้ยม เป็นข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์ แต่ไม่สามารถจับกุมผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้อย่างรวดเร็ว หรือจับกุมผู้กระทำความผิดได้แต่ในระยะเวลาผ่านไปแล้ว 2 - 3 ปี ประชาชนก็จะลืมเหตุการณ์ดังกล่าว หรือกรณีที่มีการจับกุมได้อย่างรวดเร็ว แต่การพิจารณาคดีเป็นไปอย่างเชื่องช้าใช้เวลา 2 - 3 ปี ผู้กระทำความผิดถึงจะถูกลงโทษเช่นนี้ก็จะทำให้ผลในการข่มขู่ ยับยั้งของการบังคับใช้กฎหมายลดลง

ดังนั้น เพื่อที่จะทำให้วัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมาย อันเป็นการข่มขู่ยับยั้งได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กระบวนการยุติธรรมของไทย ในระยะหลัง จึงต้องตอบสนองต่อการเร่งการดำเนินการเกี่ยวกับคดีสำคัญๆ ที่สะท้อนขวัญประชาชน และที่ประชาชนให้ความสนใจโดยการที่เมื่อตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำความผิดได้อย่างรวดเร็วภายในเวลาไม่กี่วัน จากนั้นก็รีบทำสำนวนส่งอัยการเพื่อฟ้องต่อศาล ศาลก็เร่งพิจารณาตัดสินด้วยความรวดเร็ว โดยใช้เวลาเพียง 15 วัน นับแต่จับกุมผู้กระทำความผิดได้เป็นต้น ย่อมจะทำให้ประชาชนเห็นผลที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการกระทำความผิด และทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

3. การบังคับใช้กฎหมายต้องยึดหลักเสมอภาค การบังคับใช้กฎหมายต้องยึดหลักความเสมอภาค กล่าวคือ จะต้องบังคับใช้กฎหมายโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติ แต่จะต้องปฏิบัติด้วยความเท่าเทียมกัน โดยไม่คำนึง ถึงความแตกต่างในเรื่องฐานะ อำนาจ ตำแหน่ง ศาสนา เชื้อชาติ สีผิว และอื่นๆ มิฉะนั้นการบังคับใช้กฎหมายจะไม่มีผลในการข่มขู่ ยับยั้ง หรือทำให้ผลในการข่มขู่ ยับยั้งลดลง การที่การบังคับใช้กฎหมายไม่เท่าเทียมกัน จะมีผลทำให้ผลในการข่มขู่ ยับยั้งลดลงนั้น เนื่องมาจากผู้ที่คิดว่าตนมีอภิสิทธิ์ หรือจะเป็นผู้ที่ได้รับการยกเว้นในการถูกจับกุมลงโทษจะไม่เกรงกลัวต่อการกระทำความผิด เพราะคิดว่าเมื่อทำความผิดแล้วจะสามารถหลุดรอดหรือได้รับการละเว้นในการบังคับใช้กฎหมายได้ นอกจากนี้การบังคับใช้กฎหมายไม่เท่าเทียมกัน ยังเป็นการเปิดช่องทางให้มีข้อยกเว้น หรือข้อแก้ตัวในการหลบหนีจากการดำเนินคดีลงโทษได้ ซึ่งจะมี

ผลตามมาก็คือ ทำให้คนไม่เกรงกลัวการบังคับใช้กฎหมายแบบคาเรีย (Beccaria) ได้กล่าวไว้ว่า “บุคคลทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายดังนั้นไม่ว่าผู้ใดกระทำความผิดในลักษณะเดียวกัน จะต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน” หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การบังคับใช้กฎหมายและการลงโทษ จะต้องกระทำอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึง “การกระทำความผิด” มิใช่ “ผู้กระทำความผิด”

4. การบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสม ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีผลในการข่มขู่ หรือยับยั้ง หรือไม่นั้น อยู่ที่บทโทษ ถ้าบทลงโทษไม่รุนแรงหรือบทลงโทษที่เบา ก็จะทำให้ผู้กระทำความผิดและคนทั่วไปไม่เกิดความเกรงกลัว เพราะผลประโยชน์ที่ได้รับจากการกระทำความผิด จะมียากกว่าผลร้ายที่ได้รับจากการถูกลงโทษ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่คุ้มค่าต่อการเสี่ยง ซึ่งเรื่องนี้ แบทคาเรีย ได้กล่าวเน้นเอาไว้ว่า “การลงโทษจะต้องให้เป็นอัตราส่วนกับการกระทำความผิด” กล่าวคือ โทษที่จะลงนั้นจะต้องมากพอที่จะทำให้ผู้กระทำความผิดเกิดความรู้สึกสูญเสียเกินกว่าประโยชน์จากการกระทำความผิด ดังนั้น การที่จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีผลทำให้เกิดความเกรงกลัว จะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสมกับความผิด การมีบทลงโทษที่หนักเกินไป ก็จะเกิดผลเสีย ซึ่งเป็นผลกระทบทำให้การบังคับใช้กฎหมายด้อยประสิทธิภาพลง ในขณะที่เดียวกัน การมีบทลงโทษที่เบาเกินไปก็จะทำให้การบังคับใช้กฎหมายไม่มีผลในการข่มขู่และยับยั้ง ดังนั้นการบังคับใช้กฎหมายจะมีผลในการข่มขู่ยับยั้ง และมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องมีบทลงโทษที่เหมาะสม ในขณะที่เดียวกันการบังคับใช้กฎหมายต้องมีความรวดเร็ว แน่นนอน และเสมอภาค ประกอบด้วยการมีโทษรุนแรงแต่เพียงอย่างเดียวไม่อาจมีผลในการข่มขู่ ยับยั้ง หากไม่สามารถจับกุมและนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ แต่การที่จะทำให้มีการบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีบทบาทอย่างมากในการทำให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแน่นนอน รวดเร็ว เสมอภาค และเหมาะสม

วิธีการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ได้แก่ประชาชนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี จากพื้นที่ความรับผิดชอบเขตตรวจจำนวน 5 เขตตรวจ จำนวน 336,873 คน (สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี, 2557)

หลังจากรวบรวมแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบข้อมูล (Editing) ตรวจสอบดูความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม และทำการแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก จากนั้น นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมครบตามจำนวนทั้งหมด 400 คน มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for Social Science หรือ SPSS) ดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ เสร็จสิ้นแล้ว จึงได้แบบสอบถามในการวิเคราะห์ครั้งนี้ 400 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 นำผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มานำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบคำบรรยาย

ผลการศึกษา

ทัศนะของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี

1. ด้านการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวก

จากผลการศึกษา พบว่า ทัศนะต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรด้านการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกมีระดับมากที่สุด อาจเนื่องมาจากงานอำนวยความสะดวก เป็นงานบริการที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน เมื่อประชาชนได้รับประสบการณ์การบริการที่ดีในด้านการอำนวยความสะดวก ย่อมส่งผลต่อทัศนะที่ดีตามมา สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วีระชัย ภู่อะกุล (2554) ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลยานนาวา ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้มารับบริการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการด้านการอำนวยความสะดวกของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

สถานีตำรวจนครบาลยานนาวา อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่อยู่ระดับมาก แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดแล้วยังมีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าประเด็นอื่น ได้แก่ ในช่วงเทศกาลเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการจัดจุดบริการในเส้นทางสายหลัก สายรองที่มีปริมาณการจราจรมาก และแนะนำเส้นทางจราจร ทางเลี่ยง ทางลัด เพราะเนื่องจากในช่วงเทศกาลการจราจรจะคับคั่ง การอำนวยความสะดวกในด้านนี้ จึงต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ การประสพอุบัติเหตุจราจรในช่วงเทศกาล ยังพบว่าจะสูงขึ้นว่าช่วงปกติ เนื่องจากลักษณะพฤติกรรมของผู้ใช้ถนนอาจจะอ่อนล้าจากการเดินทาง เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องจัดตั้งจุดอำนวยความสะดวกทางการจราจรไว้อย่างเพียงพอ มีการบริการน้ำดื่ม ที่พักรถเพื่ออำนวยความสะดวกสะดวกแก่ผู้ใช้ทางเป็นระยะ จึงอาจทำให้จำนวนเจ้าหน้าที่บริการอย่างไม่เพียงพอ และทั่วถึง จึงส่งผลกระทบต่อขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรให้อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับผลการศึกษาของศูนย์อำนวยการความปลอดภัยทางถนน (2550) ได้ทำการศึกษาด้านพฤติกรรมเสี่ยงของผู้ใช้รถใช้ถนน ในช่วงเทศกาลปีใหม่ ช่วง 7 วันอันตราย ปี 2550 ระบุว่า สภาพร่างกายที่อ่อนเพลีย คือ ง่วงนอน ผลอหุผลของผู้ใช้ถนน มีผลต่อการเกิดอุบัติเหตุในระดับมาก ดังนั้น ในช่วงเทศกาลเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกมากกว่าในช่วงวันเวลาปกติ และในประเด็นเมื่อเจ้าหน้าที่ตำรวจได้รับการร้องขอจากทางภาครัฐและเอกชน ในการขอสนับสนุนการอำนวยความสะดวกกิจกรรมต่างๆ มักจะได้รับการตอบรับจากเจ้าหน้าที่อย่างเต็มที่ อาจเป็นเพราะการอำนวยความสะดวกกิจกรรมต่างๆ ต้องใช้การประสานงานหลายฝ่าย อาจเกิดความล่าช้า ใช้ระยะเวลาในการประสานงานจึงอาจส่งผลกระทบต่อขั้นตอนของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปรัชญา เวสารัชช์ (2550) กล่าวว่า ข้าราชการเป็นผู้ให้บริการตามอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ในกฎหมายและมีองค์ประกอบของการบริการสาธารณะ คือ ให้บริการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ต้องสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และต้องให้บริการประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ และผลของ

การให้บริการ คือ การให้บริการสามารถสร้างความพึงพอใจและรองรับความต้องการของประชาชน

2. ด้านการจัดการและควบคุมระบบการจราจร

จากผลการศึกษาทัศนะด้านการจัดการและควบคุมจราจรอยู่ในระดับมาก แต่อย่างไรก็ดียังมีบางประเด็นที่ต้องนำมาพิจารณา ได้แก่ ประเด็นท่านคิดว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่ประจำจุดต่างๆ บริเวณทางร่วมทางแยกจุดกลับรถ คอขวด อย่างเพียงพอ เพื่อไม่ให้จราจรเกิดการติดขัด ซึ่งในจุดการจราจรดังกล่าวเป็นจุดที่มีรถชะลอตัวจนส่งผลให้เกิดการติดขัด ซึ่งสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีก็ได้มีความพยายามในการแก้ปัญหาดังกล่าวให้เป็นระบบมากขึ้น สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการสำนักงานตำรวจแห่งชาติประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2556) ได้มีแนวทางการปฏิบัติการของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ด้านการบริการและช่วยเหลือประชาชนทางด้านจราจร คือ บริหารจัดการจราจรอย่างเป็นระบบ ให้ครอบคลุมทุกโครงข่ายของถนนและบังคับใช้กฎหมายด้านการจราจรอย่างเคร่งครัดและเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวอย่างต่อเนื่องและลดการสูญเสียชีวิต อุบัติเหตุ และสอดคล้องกับงานวิจัยของศวกิจ เสรีรัตน์สกุล (2550) ศึกษาการพัฒนาาระบบควบคุมการจราจรที่เหมาะสม กรณีศึกษาจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งให้เห็นว่าการพัฒนาาระบบควบคุมการจราจรที่เหมาะสมสำหรับโครงข่ายจราจรในเขตเทศบาลนครนครราชสีมา ควรมีการนำอุปกรณ์ควบคุมสัญญาณไฟนำมาใช้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยการปรับปรุงความยาวรอบเวลาสัญญาณไฟให้เหมาะสมกับสภาพการจราจร โดยคำนึงถึงความสะดวกในการสัญจรของประชาชน โดยสถานีตำรวจนครบาลได้นำมาใช้ในการจัดการและควบคุมระบบจราจร โดยมีการเปิดสัญญาณไฟระหว่างทางแยก (NODE) มีความสัมพันธ์กันแล้ว ภายในเส้นทาง (LINK) ที่เชื่อมระหว่างระหว่างทางแยก ก็จะจัดการจราจรให้สัมพันธ์กัน ได้แก่ จัดการจุดกลับรถ ปากซอย จุดก่อบัณฑิตจราจร ฯลฯ ซึ่งจะ

สัมพันธ์กับสัญญาณไฟของทางแยกและประสานงานสอดคล้องกันเอง นอกจากนี้ยังมีการจัดการควบคุมสัญญาณไฟแบบเหลื่อมเวลา (OFFSET) เพื่อรับปริมาณจราจรแต่ละทางแยกที่สัมพันธ์กัน โดยการคำนวณหรือทดลองขับขึ้นบนเส้นทางเจ้าหน้าที่ตำรวจสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีจะมีการปรับการเปิดสัญญาณไฟรอบสั้น ซึ่งในทางทฤษฎีคือ 150 - 180 วินาทีต่อรอบ เฉลี่ยประมาณ 45 วินาทีต่อด้าน แต่ในทางปฏิบัติเนื่องจากพื้นที่มีนบุรีกรณีมีการจราจรหนาแน่นเกินจุดอิมพัลส์ สภาพผิดการจราจรหรือการก่อสร้าง ฯลฯ อาจจะมีกฎหมายและมีองค์ประกอบของการบริการสาธารณะ คือ ให้บริการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ต้องสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และต้องให้บริการประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ให้บริการได้อย่างมีคุณภาพ และผลของการให้บริการ คือ การให้บริการสามารถสร้างความพึงพอใจและรองรับความต้องการของประชาชน

3. ด้านการบังคับใช้กฎหมาย

จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการเน้นกวดขันการจับกุมผู้ขับขี่รถขณะเมาสุรา ตามนโยบายของกองพัฒนาการจราจรจนทำให้ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ สถิติการจับกุมข้อหาขับรถเร็ว เมาสุราลดลงสอดคล้องกับการศึกษาของเวทแลนด์ ที และคณะ (Wetteland T, et al) (1997) ได้ศึกษาปัจจัยเสี่ยงในประเทศที่รายได้สูงด้านอุบัติเหตุจราจร ในประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศอังกฤษ พบว่า ปัจจัยส่วนใหญ่มาจากผู้ใช้ถนน (ร้อยละ 94 - 95) โดยที่ร้อยละ 57 - 65 ของอุบัติเหตุเกิดจากปัจจัยด้านผู้ใช้ถนนเพียงด้านเดียว ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 30 เป็นการเกิดโดยมีปัจจัยด้านอื่นร่วมด้วย ดังนั้น การเน้นกวดขันการจับกุมผู้ขับขี่รถขณะเมาสุรา ตามนโยบายของกองพัฒนาการจราจรจึงอาจช่วยลดสาเหตุซึ่งการเกิดอุบัติเหตุได้ และกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติคิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีการจัดวางกำลังตำรวจในบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงหรืออันตรายเป็นพิเศษ โดยปรากฏตัวออกทำงานกวดขันวินัยจราจร

บริเวณที่มีผู้เสียชีวิตหรือบริเวณที่เกิดอุบัติเหตุซ้ำซากบ่อยครั้ง ทั้งนี้ สถานีตำรวจนครบาลมีนบุรีจะกวาดขึ้นเป็นพิเศษในถนนสายตรง เนื่องจากเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง โดยมีระบบการควบคุมสั่งการ และประสานงานจากศูนย์ควบคุมการจราจร (TRAFFIC CONTROL CENTER) เพื่อให้ข้อมูลของกระแสการจราจร ปัญหาจราจร การกักกัดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติงานโดยมีผู้บริหารระดับสูงประจำที่ศูนย์ควบคุม ดังนั้น ในบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงจะมีการปฏิบัติงานให้เข้มงวดมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับรายงานสถิติคดีอาญาในประเทศไทย พ.ศ. 2554 (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2554) พบว่า จุดเกิดเหตุส่วนใหญ่เกิดบนถนนที่มีเส้นทางตรง ร้อยละ 50.4 บนถนนทางร่วมทางแยก ร้อยละ 28.2 และทางโค้ง ร้อยละ 7.9

ผลการศึกษายังพบว่า เมื่อมีการจับกุมผู้กระทำความผิด เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการดำเนินการจับกุมด้วยท่าทางสุภาพ และชี้แจงการเขียนใบสั่งอย่างชัดเจน สอดคล้องกับผลการศึกษาของเพลินศักดิ์ เขียนถนนอม (2555) ศึกษาผลสำเร็จตามภารกิจของข้าราชการตำรวจภูธรจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านการควบคุมและจัดการจราจรมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากมีการให้ความรู้แก่ประชาชน ทุกครั้งที่มีการจับกุมหรือซักถามเพื่อช่วยเสริมสร้างวินัยจราจรให้แก่ประชาชน จัดทำแผนที่ ผังเมือง หรือเครื่องหมายสัญญาณจราจรไว้อย่างเพียงพอ ให้ความสะดวกในการเสียค่าปรับ เช่น ที่สถานีตำรวจ บริเวณที่มีการตรวจจับและทางไปรษณีย์ เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจราจร และมีการจัดกำลังเจ้าหน้าที่ให้บริการตามจุดต่างๆ อย่างเพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับภารกิจของข้าราชการตำรวจ ตามโครงการพัฒนาสถานีตำรวจเพื่อประชาชน ที่มีกิจกรรมต้องดำเนินการ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2547) คือ จัดระบบและวางแผนจัดการจราจร จัดกำลังตำรวจควบคุมและจัดการจราจรในบริเวณหรือจุดที่มีปัญหาจราจร จัดกำลังตำรวจไว้อำนวยความสะดวกการจราจรและบังคับใช้กฎหมาย อำนวยความสะดวกด้านการเปรียบเทียบปรับคดีจราจร อบรมเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ และปลูกฝังวินัยจราจรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาจราจรจัดให้มีการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ

และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับการศึกษาของวิภาพรณ ฉิม (2551) ศึกษาพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายจราจรของนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา ที่เสนอแนะว่า แนะนำว่าควรมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักสูตร จักรณรงค์ให้ความรู้ด้านมาตรการ 3ม., 1ข., 1ร. เพื่อให้ นิสิตสามารถนำไปปฏิบัติได้ถูกต้อง ควรกระตุ้นให้นิสิตเกิดความตระหนักในการขับซิ่งรถจักรยานยนต์อย่างปลอดภัย โดยแจกเอกสาร แผ่นพับ จัดกิจกรรมให้นิสิตมีส่วนร่วมในการขับซิ่งรถจักรยานยนต์อย่างปลอดภัยให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการขับซิ่งรถจักรยานยนต์อย่างปลอดภัย อยู่ตลอดเวลา เพื่อเป็นการลดอุบัติเหตุจากการขับซิ่งรถจักรยานยนต์ของนิสิต นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังมีทัศนะว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีความเข้มงวดในการจัดชุดปฏิบัติการตระเวนตรวจจับผู้ฝ่าฝืนกฎจราจร โดยเน้นกวัดขังการจับกุมผู้ขับซิ่งเร็วหรือนำหวาดเสียว อันอาจเกิดอันตรายได้ ยังไม่อยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากประชาชนอาจไม่ได้ให้ความสนใจกับการกระทำผิดกฎจราจรเพียงเล็กน้อย สอดคล้องกับการศึกษาของสุพจน์ เอียงกฤษ (2555) กล่าวว่า ปัญหาสำคัญในการใช้รถใช้ถนนของคนไทย การละเมิดกฎหมายจราจร มีให้เห็นอยู่ทั่วไป ทั้งจอดรถกีดขวางการจราจร ขับรถย้อนศร ฝ่าฝืนสัญญาณไฟแดง ซึ่งล้วนเป็นเรื่องที่สร้างปัญหาร้ายแรงต่อส่วนรวมทั้งสิ้น แต่ทุกวันนี้ดูเหมือนเป็นเรื่องปกติบนท้องถนนและกลายเป็นความเคยชินของเมืองไทยไปแล้วปัญหานี้ แม้จะเป็นเรื่องใหญ่ระดับชาติ

สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษา ทศนะของประชาชนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรสถานีตำรวจนครบาลมีนบุรี พบว่า ทศนะต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.18$, $S.D. = 0.27$) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่าง มีทศนะต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ทศนะต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรด้านการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกมีระดับ

มากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.35) รองลงมาในระดับมาก ได้แก่ ด้านการ บังคับใช้กฎหมาย ($\bar{x} = 4.15$, S.D.=0.26) และด้านการจัดการและควบคุมระบบ การจราจร ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.55) ตามลำดับ

กลุ่มตัวอย่างมีทัศนעותต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ด้านการปฏิบัติหน้าที่อำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.35) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนעותต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรอยู่ในระดับดีที่สุด เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อันดับที่ 1 ประเด็นในช่วงเทศกาล เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการจัดจุดบริการในเส้นทาง สายหลัก สายรองที่มีปริมาณการจราจรมาก และแนะนำเส้นทางการจราจร ทางเลี่ยง ทางลัดอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.40$, S.D.= 0.75) พบว่า กลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยอย่างยิ่ง ร้อยละ 56.8 รองลงมาเห็นด้วยมากร้อยละ 26.8 เห็นด้วย ปานกลางร้อยละ 16.5

กลุ่มตัวอย่างมีทัศนעותต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ด้านการจัดการและควบคุมระบบการจราจรมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$, S.D. = 0.55) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างมีทัศนעותต่อการปฏิบัติหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่าอันดับที่ 1 ประเด็นท่านคิดว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจออกปฏิบัติหน้าที่ประจำจุดต่างๆ บริเวณ ทางร่วม ทางแยก จุดกลับรถ คอขวด อย่างเพียงพอ เพื่อไม่ให้จราจรเกิดการ ติดขัด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.73) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วย อย่างยิ่ง ร้อยละ 45.5 เห็นด้วยมากร้อยละ 37.5 และเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 17.0

กลุ่มตัวอย่างมีทัศนעותต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร ด้านการบังคับใช้กฎหมายมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.26) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่าง มีทัศนעותต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร อยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า อันดับที่ 1 ประเด็นท่านคิดว่า เจ้าหน้าที่ตำรวจมีการเน้นกวาดขังการจับกุมผู้ขับขี่รถขณะเมาสุรา ตามนโยบาย

ของกองพัฒนาการจราจรจนทำให้ผู้เสียชีวิต และบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ สถิติการจับกุมข้อหาขับรถเร็ว เมาสุราลดลงอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.32$, S.D. = 0.57) พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยมากร้อยละ 55.8 รองลงมาเห็นด้วยอย่างยิ่งร้อยละ 38.5 และเห็นด้วยปานกลางร้อยละ 5.8

ข้อเสนอแนะ

1. สถานีตำรวจแห่งชาติควรมีการพัฒนากระบวนการพื้นฐานข้อมูลอุบัติเหตุจราจรทางบก ในเชิงบูรณาการทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมีระบบการจัดการข้อมูลทั้งที่เป็นอุบัติเหตุจราจรที่มีทั้งผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต หรือไม่มีผู้บาดเจ็บ เพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดการจราจรแก่เจ้าหน้าที่ตำรวจ
2. สถานีตำรวจควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่ป้องกันแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรทางบก ในการลดปัจจัยความเสี่ยงที่สำคัญ โดยการรณรงค์ลดความเสี่ยงจากปัจจัยผู้ใช้รถใช้ถนน การตรวจสอบความพร้อมของยานพาหนะ และการตั้งศูนย์รับแจ้งเหตุจราจรต่างๆ อย่างเข้มงวด
3. เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรควรให้ความสำคัญกับการรักษาพยาบาลประชาชนผู้ได้รับบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน ในที่เกิดเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องประสานงานกับสถานพยาบาลในพื้นที่เพื่อความรวดเร็วและสะดวกในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ที่มีความจำเป็นในการรักษาพยาบาล
4. เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรควรจัดการและควบคุมระบบจราจรเมื่อเกิดอุบัติเหตุเพื่อไม่ให้ผู้สัญจรอื่นๆ ได้รับผลกระทบ โดยประสานการกับหน่วยกู้ภัยและประกันภัยให้รวดเร็วที่สุด
5. เจ้าหน้าที่ตำรวจจราจรควรกวดขันการจราจรด้านความปลอดภัยในช่วงเทศกาลเป็นพิเศษ โดยมีการรณรงค์ลดพฤติกรรมเสี่ยงโดยใช้กลยุทธ์ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น “สงกรานต์ปลอดเหล้า” หรือการตั้งด่านสกัดให้มากขึ้น บังคับใช้กฎหมายเข้มงวดขึ้นในช่วงเทศกาล

รายการอ้างอิง

- คู่มือการปฏิบัติงานตำรวจจราจร. (2545). กองบังคับการตำรวจจราจร. ม.ป.ท. : ม.ป.พ. จุริรัตน์ ประยูรฉัตรพันธ์. (2539). วิจัยเรื่องการแก้ไขปัญหาการฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขี่ ในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2539). การสำรวจผู้ขับขี่ยานพาหนะในเขตกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิสัย วังอินทร์. (2541). ปัจจัยที่มีผลต่อการบังคับใช้กฎหมายจราจรศึกษาเฉพาะกรณีการออกใบสั่ง เจ้าพนักงานจราจร ในเขต บก.น.1. (วิทยานิพนธ์สังคม สงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสุทธิ เกร่งจริง. (2548). ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการกระทำความผิดกฎหมายจราจรของผู้ขับขี่รถจักรยานยนต์ในอำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ศราวุฒิ พนัสขาว. (2522). ศึกษาอาชญากรพื้นบ้าน : การฝ่าฝืนกฎจราจรของผู้ขับขี่ยานพาหนะ. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุประดิษฐ์ บุนนาค. (2520). สาเหตุและวิธีการแก้ไขปัญหาการจราจรที่เกิดขึ้นจากผู้ขับขี่ถนน. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Raymond C., Bingham ; Jean, Shope T. and Trivellore, Raghunathan. (2549).

**ทัศนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม
ทางกายภาพที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับ
ทรัพย์สินในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา**

Police officers' Opinions toward Physical Environment
Factors Causing Property Crime: A Case Study Of
Bangna Police Station Responsibility Area

จ๊กรี อินศวร
Chakkri Insuan

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องทัศนนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนนะของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน และแสวงหาแนวทางในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น กลุ่มประชากรที่ศึกษาเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนา ซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสถานที่เกิดเหตุคดีเกี่ยวกับทรัพย์สิน จำนวน 109 นาย วิธีการศึกษาใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติ ผลการศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุหลักในการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน พบว่าในชุมชนมีถนนที่เป็นลักษณะทางผ่านไปยังซอยอื่น (ทางลัด) หลายทางสภาพบ้านเรือนที่เกิดเหตุประตูดังกล่าวไม่มีการติดกลอนกุญแจ, บริเวณที่เกิดเหตุและถนน ตรอก ซอย ไม่มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดไฟส่องสว่างและสัญญาณเตือนภัย อีกทั้งกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอต่อการออกตรวจพื้นที่ แนวทางการป้องกันอาชญากรรมคือการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ เช่น การติดตั้งไฟส่องสว่าง กล้องวงจรปิด เพิ่มเติม และเสริมกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจ ในการตรวจตราและตั้งจุดตรวจอย่างสม่ำเสมอในบริเวณพื้นที่เสี่ยง

คำสำคัญ : ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพ, อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน, สถานีตำรวจนครบาลบางนา

Abstract

The study on Police officers' Opinions toward Physical Environment Factors Causing Property Crime. : A Case Study Of Bangna Police Station Responsibility Area. The objective of research was to study Police officers' Opinions toward Physical Environment Factors Causing Property Crime and find out ways to prevent Property Crime effectively in the responsibility area. A sample was selected from 109 police officers of Bangna Police Station, who officiate in the crime scene The research instruments was a questionnaire for police officers' opinions toward physical environment factors causing property crime. The data was analyzed by statistics. The results of the study were as follows 1. Bangna Police Station Responsibility Area are several entrances and shortcut, 2.Many residences are not installed bolt locks at the doors and windows. 3. The CCTV ,alarm system and lights are not mostly installed in Bangna Police Station Responsibility Area. 4.Police officers were not enough to duty. The protective ways for improvement are to adjust the physical environment such as CCTV and lights installing and increase the numbers of police officers to prevent property crime in risky area.

Keywords : Physical Environment Factors, Property Crime, Bangna Police Station

บทนำ

ปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบันนับว่ามีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น เนื่องจากประชากรที่เพิ่มสูงประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศตกต่ำ จึงส่งผลทำให้ความเป็นอยู่ของประชากรเป็นไปด้วยความลำบาก เจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอต่อการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม และโดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่เกี่ยวกับประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ของบุคคลอื่น อาชญากรรมประเภทดังกล่าวนี้สร้าง ความเสียหายต่อสังคมมากที่สุด ดังปรากฏตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1

แสดงสถิติข้อมูลคดีอาชญากรรมประเภทพื้นฐาน ข้อมูลของทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ถึง 31 ธันวาคม 2557

ประเภทข้อหา	คดีเกิด	คดีที่จับผู้ต้องหาได้	คดีที่จับผู้ต้องหาได้ (ร้อยละ)
คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์	96,877	48,134	49.69%
คดีที่นำสนใจ	59,501	19,207	32.28%
คดีชีวิต ร่างกายและเพศ	47,878	31,582	65.96%
คดีอุกฉกรรจ์และสะเทือนขวัญ	9,033	5,878	65.07%

ที่มา: ระบบสารสนเทศสำนักงานตำรวจแห่งชาติ (POLIS)

จากตารางที่ 1 แสดงสถิติคดีอาชญากรรมประเภทพื้นฐาน ข้อมูลของทั่วราชอาณาจักร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2556 ถึง 31 ธันวาคม 2557 ซึ่งให้เห็นว่าอาชญากรรมพื้นฐาน ที่เกิดจากการประทุษร้ายต่อทรัพย์นั้นเกิดขึ้นสูงกว่า และเกิดขึ้นได้ง่ายกว่าประเภทอื่นๆ เป็นตัวอย่างของอาชญากรรมพื้นฐานที่สามารถอธิบายการเกิดขึ้นได้อย่างเห็นเด่นชัด เนื่องจากการประทุษร้ายนั้นมีวิธีการกระทำที่ไม่ซับซ้อน ผู้กระทำผิดมีความสะดวกและใช้เวลาไม่มากในการกระทำผิด อีกทั้งสภาพแวดล้อมในสังคม เช่น เขตชุมชนแออัด พื้นที่ที่ไม่มีกล้องวงจรปิดหรือพื้นที่ที่ไม่มีไฟส่องสว่าง ทางเข้า - ออกของพื้นที่การจัดเรียงของ

อาคารบ้านเรือน การตรวจตราภายในชุมชนของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ล้วนแล้วแต่เป็นสาเหตุในการเกิดอาชญากรรมทั้งสิ้น

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว จึงทำให้ขาดการจัดระเบียบหรือการวางผังเมืองที่ถูกต้อง พื้นที่อยู่อาศัยถูกจำกัดในวงแคบทำให้เกิดชุมชนแออัดขึ้นหลายชุมชน การจัดเรียงของตัวอาคารบ้านเรือน หรือการจัดพื้นที่อยู่อาศัย ถูกจัดขึ้นอย่างไม่ถูกต้อง อุปกรณ์ในการส่องสว่างหรืออุปกรณ์ในการดูแลรักษาความปลอดภัยมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของแต่ละพื้นที่ จะสังเกตได้ว่าบริเวณพื้นที่ชุมชนแออัดมักเกิดปัญหาอาชญากรรมขึ้นมาก อีกทั้งสภาพสังคมได้เปลี่ยนไป จากที่ในสมัยก่อนเพื่อนบ้านหรือคนในชุมชนเมื่อยกกันจะรู้จักกันหมด คนในชุมชนมีปฏิสัมพันธ์กัน รู้จักระวังภัยต่างๆ ให้แก่กัน ดังจะเห็นจากตัวอย่างชุมชนในต่างจังหวัด แต่ปัจจุบันคนในสังคมต่างใช้ชีวิตแบบโดดเดี่ยว เพราะสภาพสังคมที่กดดันบีบบังคับให้คนในชุมชนต้องเอาตัวรอด การใช้ชีวิตเปลี่ยนไป เช่น ตื่นเช้าก็รีบไปทำงาน พอตกเย็นก็กลับเข้าบ้าน ชุมชนไม่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

ดังนั้น เพราะสภาพแวดล้อมของสังคมที่กดดันย่อมมีอิทธิพลต่อวิถีทางดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของประชาชนอย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะพฤติกรรมของอาชญากรซึ่งต้องพึ่งพาช่องโอกาสในสภาพแวดล้อมเป็นอย่างยิ่ง แต่ในความเป็นจริง ปัญหาอาชญากรรมยังไม่ได้รับการพิจารณาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการวางผังเมืองและการมีส่วนร่วมกันภายในชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงไม่น่าแปลกใจที่สามารถพบเห็นสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคม ซึ่งเอื้ออำนวยต่อการละเมิดกฎหมายของอาชญากรปรากฏทั่วไป เช่น สวนสาธารณะที่เต็มไปด้วยบริเวณอับสายตา ซึ่งยากต่อการสังเกตตรวจตรา อาคารร้านค้าซึ่งปลูกสร้างในซอยย่านที่อยู่อาศัยจนไม่สามารถควบคุมการใช้พื้นที่ สถานีตำรวจซึ่งตั้งอยู่ในชอกซอยซึ่งยากแก่การเข้าออก รถประจำทางซึ่งจัดช่องทางเดินรถคับแคบแออัดจนง่ายต่อการฉวยโอกาสประทุษร้ายต่อร่างกายและทรัพย์สิน ตลอดจนจลิฟต์ขึ้นลงตามอาคารสูงๆ ซึ่งปิดกั้นตัวนประตูล็อกที่บจนไม่อาจทราบได้จากภายนอกว่า

เกิดเหตุการณ์ร้ายอะไรขึ้นภายในลิฟท์ และการเตือนภัยของคนในชุมชนรวมถึง
มาตรการออกตรวจภายในชุมชนที่หย่อนยานไม่มีประสิทธิภาพ ก็อาจส่งผลให้
เกิดอาชญากรรมพื้นฐานได้ เป็นต้น

บริเวณพื้นรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบางนาซึ่งสังกัดอยู่กับ
กองบังคับการตำรวจนครบาล 5 กองบัญชาการนครบาล ก็มีปัจจัยในเรื่องของ
สภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เอื้ออำนวยต่อการเกิดการอาชญากรรมพื้นฐาน
โดยเฉพาะอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวนั้นประกอบด้วย
ชุมชนแออัดหลายชุมชน การขยายตัวของอาคารบ้านเรือนไม่ได้มีการวางผัง
และจัดพื้นที่ไว้ รวมถึงพื้นที่ส่วนใหญ่ไม่มีไฟส่องสว่างและกล้องวงจรปิด อีกทั้ง
สภาพสังคมที่อยู่กันอย่างแออัดในตัวในแต่ละชุมชน เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็น
เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินทั้งสิ้น ดังปรากฏตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2

เปรียบเทียบจำนวนคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นใน
พื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา ในปี พ.ศ. 2553 - 2557

ประเภทคดี เกี่ยวกับทรัพย์สิน	ปี พ.ศ. 2553	ปี พ.ศ. 2554	ปี พ.ศ. 2555	ปี พ.ศ. 2556	ปี พ.ศ. 2557
ลักทรัพย์	178	192	222	223	247
วิ่งราวทรัพย์	12	4	6	15	5
กรรโชกทรัพย์	2	0	2	0	1
รีดเอาทรัพย์	0	0	0	0	0
ชิงทรัพย์	0	7	10	4	5
ปล้นทรัพย์	1	0	0	2	2
รวม	193	203	240	244	260

ที่มา : สถานีตำรวจนครบาลบางนา

จากตารางที่ 2 แสดงถึงเปรียบเทียบจำนวนคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา ในปี พ.ศ. 2553 - 2557 จะเห็นว่า สถานีตำรวจนครบาลบางนาและพื้นที่บริเวณกองบังคับการตำรวจนครบาล 5 มีการเกิดของคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินเพิ่มขึ้นสูงขึ้นในแต่ละปี โดยอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทลักทรัพย์เกิดขึ้นมากที่สุดและเพิ่มขึ้นในทุกๆ ปี แสดงให้เห็นว่าอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้นยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างตรงจุดของปัญหา

เมื่อพิจารณาจากตัวอย่างสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับสถิติของคดีที่เกิดขึ้นจะเห็นได้ว่าทั้งปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคมมีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบางนาอย่างแน่นอน ฉะนั้นตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมทางกายภาพจึงต้องถูกนำมาศึกษาว่ามีตัวแปรใดที่ส่งผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน เพราะถ้าไม่ศึกษาแล้วจะไม่สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินได้อย่างถูกต้องตามสาเหตุที่เกิดขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่ของสถานีตำรวจนครบาลบางนา
2. เพื่อแสวงหาแนวทางในการป้องกันการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในพื้นที่ให้มีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเรื่องการจัดการความมั่นคง (Security Management)
การจัดการการดำเนินงานการรักษาความปลอดภัยอาจจะแบ่งตามหน้าที่การดำเนินการรักษาความปลอดภัย หน้าที่เหล่านี้ประกอบด้วยการรักษา

ความปลอดภัยทางกายภาพ บุคลากรรักษาความปลอดภัย และการรักษาความปลอดภัยข้อมูล ความปลอดภัยทางกายภาพหมายถึงวัตถุที่จับต้องได้เช่นกำแพง รั้ว, ล็อก และการออกแบบอาคารที่ส่งเสริมการป้องกันของบุคคลและทรัพย์สิน นอกจากนี้ยังมีการเฝ้าระวังแสง และระบบเตือนภัยและเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพื่อรองรับการเข้าถึงกิจกรรมการควบคุม ความปลอดภัยทางกายภาพและความต้องการความปลอดภัยสำหรับบุคคลและทรัพย์สินมีความสอดคล้องกับความต้องการในการดำเนินงานคุณภาพและความสวยงาม ที่จำเป็นในด้านสภาพแวดล้อม การรักษาความปลอดภัยทางกายภาพที่ดีปกป้องวัตถุและบุคลากร มันสามารถส่งผลกระทบต่อการเรียนรู้ของผู้ที่กระทำผิดทางอาญาในกลุ่มเป้าหมายที่อาจจะก่ออาชญากรรมได้

2. แนวคิดเรื่องการป้องกันอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม

การป้องกันอาชญากรรมผ่านการออกแบบสิ่งแวดล้อม (CPTED) อยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีที่ว่าสภาพแวดล้อมสามารถได้รับความคุ้มครองและป้องกันไม่ให้เกิดอาชญากรรมได้ ผ่านการออกแบบที่เหมาะสมของสิ่งอำนวยความสะดวกและชุมชน โดยเน้นการใช้งานที่มีประสิทธิภาพของสถาปัตยกรรม รหัสอาคาร และพื้นที่ที่ป้องกันแนวคิดการรักษาความปลอดภัยและความปลอดภัยจะรวมอยู่ในการวางแผนของสถานที่หรือชุมชนร่วมกับโปรแกรมการรักษาชุมชน CPTED อาจจะไปใช้กับพื้นที่ที่อยู่อาศัยและธุรกิจเพื่อเพิ่มความปลอดภัยสาธารณะและลดความกลัวของพลเมืองในด้านอาชญากรรม โดยมีแนวคิดดังนี้

- มีการแบ่งเขตควบคุมที่ชัดเจน ระหว่างพื้นที่สาธารณะกับพื้นที่ส่วนบุคคลต้องมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจน

- ในเขตพื้นที่ที่เป็นทางการเข้าออก ต้องมีการควบคุมและมีการรับรองการเข้าออก หรือเคลื่อนไหวภายในเขตควบคุมนั้น

- ในพื้นที่ที่มีการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรอยู่เสมอการออกแบบเขตพื้นที่ต้องออกแบบอย่างเป็นทางการ โดยในตัวพื้นที่ดังกล่าวจะซึ่งส่งผลต่อการตรวจตราการเข้าออกและการป้องกันที่ดี

- การทำกิจกรรมที่ปลอดภัยในเขตพื้นที่ที่ไม่ปลอดภัย จะทำให้เป็นแรงดึงดูดใจสำหรับบุคคลปกติและสามารถติดต่อกับบุคคลที่ไม่ปกติ (อาชญากร) สิ่งเหล่านั้นจะเป็นความเสี่ยงสูงในการถูกตรวจจับการรับรู้ของอาชญากร

- การทำกิจกรรมที่ไม่ปลอดภัยในเขตพื้นที่ปลอดภัย ควรที่จะมีการควบคุมพื้นที่อย่างเข้มงวด เพื่อเป็นการป้องกันบุคคลที่ไม่ใช่อาชญากรให้ปลอดภัย

- ใช้พื้นที่เพื่อเป็นเขตป้องกันตามธรรมชาติ กิจกรรมที่สุ่มเสี่ยงจะถูกแยกโดยเขตป้องกันธรรมชาติ เพื่อไม่ให้เกิดความกังวลหรือหวาดกลัวของประชาชน

- เขตพื้นที่ต้องมีการปรับปรุงอยู่เสมอ เพื่อทำให้เกิดการลดของจุดเสี่ยงที่จะเกิดกับบุคคลปกติ

- ความเหมาะสมในการจัดสรรและออกแบบพื้นที่จะทำให้การป้องกันตรวจตราเพิ่มสูงขึ้น

- การลดลงและการแยกตัวและระยะทางของชุมชนนั้น จะต้องมีการออกแบบที่มีประสิทธิภาพและมีการปรับปรุงพัฒนาระบบการติดต่อในพื้นที่ดังกล่าวสิ่งเหล่านี้จะช่วยเพิ่มการควบคุมและการป้องกันที่ดียิ่งขึ้น

การวางแผนที่ดีจะกำหนดยุทธวิธีการดำเนินงานของกลยุทธ์การออกแบบแนวคิด CPTED ความเสี่ยงและอาชญากรรมใช้วิเคราะห์ประชากรและข้อมูลการใช้ที่ดินและถิ่นที่อยู่อาศัยหรือการสัมภาษณ์ผู้อยู่อาศัยควรจะใช้ในการวางแผนการควบคุมความปลอดภัย CPTED ไม่ได้ใช้แทนสำหรับโปรแกรมป้องกันการสูญเสียที่ครอบคลุม แต่ก็สามารถลดโอกาสที่จะก่ออาชญากรรมเมื่อนำมาใช้ในบริบทของโปรแกรมที่ออกแบบมาเพื่อป้องกันอาชญากรรม ในขณะที่ให้อิสระจากการแทรกแซงสำหรับผู้ใช้ที่ถูกกฎหมาย แนวคิดและกลยุทธ์ CPTED อาจประสบความสำเร็จในหลากหลายวิธี เนื่องจากแต่ละสถานการณ์มีลักษณะเฉพาะ การออกแบบแนวคิด CPTED ควรจะนำไปใช้เป็นใบสำคัญแสดงสิทธิในการวางแผนที่เหมาะสม

3. แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมรูปธรรมหรือกายภาพ (Physical Environment) (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2545)

หมายถึง สภาพแวดล้อมรอบตัวบุคคลที่มีรูปร่างตัวตนสัมผัสได้
สภาพแวดล้อมทางกายภาพอาจจะแบ่งได้ตามหัวข้อต่างๆ ดังต่อไปนี้

- การวางผังเมืองและชุมชน

การขยายตัวของชุมชนในปัจจุบันมีความรวดเร็วเป็นอย่างมาก เนื่องจากการขยายตัวของประชากรที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้ขาดการวางผังเมืองและชุมชนที่เหมาะสมหรืออาจจะไม่มีการวางผังเมืองเลย ทำให้มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมสภาพบ้านเมืองหรือชุมชนที่ขาดการวางผังเมืองอย่างเป็นระบบ พบได้เป็นส่วนใหญ่ในประเทศไทย เช่น การสร้างสถานบันเทิงในย่านบ้านพักอาศัย ศูนย์การค้าติดกับโรงเรียน สถานเจริญมัตถิกกับวัดหรือศาสนสถาน การขยายตัวของชุมชนที่ไม่ได้สัดส่วนกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ทำให้เกิดการแย่งกันใช้พื้นที่ทุติยภูมิ เช่น ทางเท้า น้ำประปา บริการสาธารณะต่างๆ ย่อมเป็นผลทำให้พื้นที่ทุติยภูมินั้นกลายเป็นพื้นที่สาธารณะ การย้ายถิ่นฐานทำให้ประชากรไม่สนใจซึ่งกันและกัน ผู้อาศัยเดิมขาดความรู้สึกคุ้นเคยกับผู้อาศัยใหม่

การเปลี่ยนแปลงชุมชนในการวางผังเมืองนั้นทำให้ผู้เป็นเจ้าของชุมชนเดิมค่อยๆ คลายความสามารถในการควบคุมและสังเกตติดตามบุคคลแปลกหน้าในละแวกบ้าน อีกทั้งความรู้สึกครอบครองพื้นที่ทุติยภูมิลดน้อยลง ตัวอย่างเช่น การมีทางลัดต่างๆ ทำให้การสัญจรไปมาที่มีความเป็นอิสระของบุคคลทั่วไปไปก่อความรู้สึกในพื้นที่ทุติยภูมิของผู้อาศัยเดิมลดน้อยลง ช่องว่างในการก่ออาชญากรรมจึงเพิ่มมากขึ้น การกระทำความผิดย่อมกระทำได้อย่างกว้างขวางโดยปราศจากการระแวดระวังของผู้อยู่อาศัยเดิม

สถิติอาชญากรรมจะเกิดขึ้นเนื่องจากผู้อยู่อาศัยต่างถอนตัวจากการครอบครองในพื้นที่ทุติยภูมิและไปรักษาหรือดูแลพื้นที่ปฐมภูมิของตนเองแทน เช่น การสร้างรั้วบ้านสูงๆ การกั้นอาณาเขตของบ้านตนเองอย่างชัดเจน ทำให้พื้นที่ทุติยภูมิกลายเป็นพื้นที่สาธารณะไปโดยปริยาย

การสงวนรักษาพื้นที่ทุติยภูมิก็ย่อมผูกพันกับการวางผังเมืองอย่างยิ่ง เพราะถ้าการจัดสภาพแวดล้อมในเมืองและชุมชนเป็นไปอย่างเป็นระเบียบและเป็นระบบก็ย่อมส่งเสริมให้การรักษาพื้นที่ทุติยภูมิกระทำได้ง่าย

การลดโอกาสช่องว่างของการประกอบอาชีพอาชญากรรมในพื้นที่สาธารณะสามารถทำได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบกับการมีอุปกรณ์ที่สามารถช่วยลดช่องว่างการประกอบอาชีพอาชญากรรมได้ เช่น การติดตั้งกล้องวงจรปิดตามบริเวณต่างๆ การใช้กระจกโค้งติดตั้งไว้ตามมุมทางเดินที่อับสายตา หรือแม้แต่นั่งตามสถานีรถไฟ หรือที่สาธารณะ ควรจัดเป็นแบบที่นั่งเฉพาะบุคคลแบบมีพนักพิง และที่วางแขนเพราะที่นั่งแบบยาวหรือไม่เฉพาะส่วนบุคคลนั้นจะช่วยให้เกิดช่องว่างการประกอบอาชีพอาชญากรรมได้ เช่น การล้วงกระเป๋าต่างๆ

- การให้แสงสว่างตามท้องถนนและบริเวณสาธารณะ

การติดตั้งโคมไฟฟ้าส่องสว่างตามถนนมีส่วนช่วยลดสถิติอาชญากรรม แม้จะไม่ปรากฏแน่ชัดว่าอาชญากรรมที่ลดลงจะมีระยะเวลายาวนานสักเพียงใด อีกนัยหนึ่ง แสงสว่างตามท้องถนนและพื้นที่สาธารณะอื่นๆ มีผลยับยั้งการประกอบอาชีพอาชญากรรม เพราะแสงสว่างนอกจากจะช่วยเพิ่มโอกาสที่จะพบเห็นและจดจำตำหนิรูปพรรณของคนร้ายและพฤติกรรมอาชญากรได้ชัดเจน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนจับกุมผู้กระทำความผิดแล้ว แสงสว่างยังช่วยให้สุจริตชนใช้พื้นที่สาธารณะในยามค่ำคืนมากขึ้น ซึ่งอาจเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการลดอาชญากรรมรุนแรงบนท้องถนน

- ประตูหน้าต่างต่าง

(Clinard & Abbolt, 1973 ; Lee, 1974) ได้ประมาณว่า 65 - 75% ของการประกอบอาชีพอาชญากรรมเกี่ยวกับการประทุษร้ายต่อทรัพย์สินในเคหสถาน คนร้ายบุกรุกเข้าไปในบ้านเรือนโดยทางประตูหรือหน้าต่างด้วยความพยายามในระดับต่างๆ ในบางครั้งคนร้ายไม่จำเป็นต้องใช้ความพยายามใดเลยในการเข้าไปในเคหสถาน เนื่องจากเจ้าของที่พักอาศัยได้เปิดประตู หน้าต่างทิ้งไว้ ไม่ได้มีการปิดหรือล็อกโดยวางใจว่าออกไปบ้านเพียงครู่เดียว จึงไม่ใส่กุญแจหรือปิด

ประตูหน้าต่างให้เรียบร้อยอีกกรณีหนึ่งคนร้ายใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยในการใช้เครื่องมือ เช่น สิว ไขควง จัดแงะประตูหน้าต่างของบ้าน ดังนี้ การเสริมความปลอดภัยลดช่องว่างในการเกิดอาชญากรรม โดยการเพิ่มความแข็งแรงกับประตูหน้าต่างบ้าน จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะอย่างน้อยก็เป็นการถ่วงเวลาคนร้ายให้ใช้เวลานานกว่าปกติ ซึ่งเป็นความเสี่ยงต่อบุคคลที่จะพบเห็นขณะประกอบอาชญากรรมมากยิ่งขึ้น

นอกจากกุญแจแล้วบานประตูก็มีความสำคัญเป็นอย่างมากถึงแม้ว่ากุญแจจะมีความพิเศษ มีความปลอดภัยมากเพียงใด ถ้าบานประตูมีลักษณะที่บอบบางมากจนเกิดไป กุญแจที่มีคุณภาพสูงก็ไร้ประโยชน์ ปัจจุบันบานประตูในปัจจุบันมักทำด้วยไม้อัดดีที่บลงบนโครงไม้เนื้อแข็ง ซึ่งง่ายต่อการทำลายหรือการจัดแงะ ด้วยเหตุนี้บานประตูไม้อัดจึงไม่เหมาะสมที่จะใช้ประตูภายนอกจึงเหมาะในการใช้เป็นประตูภายใน ในส่วนของบานประตูภายนอกควรที่จะมีลักษณะที่คงทนและแข็งแรงพอที่จะรับแรงอันกระแทกหรือการจัดแงะได้เป็นอย่างดี บานประตูภายนอกจะควรประกอบด้วยไม้เนื้อแข็งในลักษณะไม้แผ่น

- สัญญาณเตือนภัย

ระบบสัญญาณเตือนภัยแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1. สัญญาณเตือนภัยเฉพาะที่ (local alarm)
2. สัญญาณเตือนภัยกลาง (central alarm)
3. สัญญาณเตือนภัยแจ้งเหตุ (dial alarm)

1. สัญญาณเตือนภัยเฉพาะที่ (local alarm) เป็นระบบที่มีค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด โดยมักจะใช้เป็นกริ่งไฟฟ้าเป็นเสียงสัญญาณแจ้งเหตุซึ่งสามารถได้ยินไปได้ไกล การใช้งานคือเป็นการเปิดสวิตช์ไฟฟ้าก่อนออกไปจากบ้าน และปิดการใช้งานโดยการปิดสวิตช์ก่อนเข้าบ้าน สัญญาณเตือนภัยเฉพาะที่สามารถติดตั้งได้ทั้งในอาคารและนอกอาคารปัญหาของสัญญาณเตือนภัยเฉพาะที่คือเมื่อไม่มีเจ้าของอยู่บ้าน เมื่อมีคนร้ายบุกเข้ามาในบ้านระบบสัญญาณจะร้องเตือนแต่ไม่มีผู้ใดเป็นผู้รับผิดชอบในการระงับเหตุหรือสกัดจับคนร้าย อย่างมากที่สุด

ก็เป็นการทำให้คนร้ายตกใจและหลบหนีออกไปจากบ้าน

2. สัญญาณเตือนภัยกลาง (central alarm) เป็นระบบที่สิ้นเปลืองสูงว่าระบบแรก โดยสัญญาณดังกล่าวจะทำงานขึ้นเมื่อตรวจพบคนร้ายเข้าไปในอาคารที่พัก แต่สัญญาณดังกล่าวจะไม่ร้องดังในลักษณะเป็นเสียงกริ่ง ที่จะส่งสัญญาณไปยังบริษัทรักษาความปลอดภัยที่รับผิดชอบ โดยหลักการจะมีพนักงานที่คอยเฝ้าระวังเหตุ เมื่อเกิดเหตุก็จะไประงับหรือสกัดกั้นคนร้ายในทันที ประโยชน์ของสัญญาณดังกล่าวคือทำให้คนร้ายไม่รู้ตัวว่าตนถูกตรวจพบพนักงานของบริษัทรักษาความปลอดภัยหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจอาจมาถึงสถานที่เกิดเหตุได้ทันเวลา แต่ระบบเช่นนี้ก็ก่อให้เกิดอันตรายกับผู้อยู่อาศัยภายในบ้าน เพราะขณะเกิดเหตุและมีสัญญาณเตือนภัยส่งออกไปนอกเคหสถานนั้น บุคคลภายในบ้านอาจจะไม่ทราบถึงเหตุดังกล่าวได้

3. สัญญาณเตือนภัยแจ้งเหตุ (dial alarm) สัญญาณเตือนภัยแจ้งเหตุได้ถูกพัฒนาขึ้นจากสองระบบแรก โดยเมื่อมีคนร้ายเข้ามาในอาคาร เครื่องกระตุ้นสัญญาณจะถูกรบกวน และจะส่งสัญญาณไปยังเครื่องหมุนหมายเลขโทรศัพท์อัตโนมัติ (automatic dial) โดยจะหมุนไปที่สถานที่ตำรวจใกล้เคียง หรือบริษัทรักษาความปลอดภัย หรืออาจจะเป็นเพื่อนบ้านที่ไว้วางใจ ถึงแม้ว่าระบบนี้จะแก้ไขข้อบกพร่องจากสองระบบได้ แต่ก็ยังปรากฏข้อบกพร่องอีกหลายประการ คือ

- ถ้ามีการโทรศัพท์เข้ามาจากภายนอกในขณะที่เกิดการบุกรุก เครื่องหมุนหมายเลขย่อมไม่สามารถติดต่อส่งสัญญาณออกไปได้

- ถ้าเลขหมายที่กำหนดไว้ล่วงหน้าเกิดไม่ว่างในขณะนั้นการแจ้งเหตุร้ายย่อมไม่อาจจะทำได้

- คนร้ายอาจตัดสายโทรศัพท์เพื่อขัดขวางการติดต่อกับภายนอก ก่อนที่จะก่อเหตุ

5 แนวความคิดเรื่องกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (อุนิษา เลิศโตมรสกุล และ ชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี, 2553)

การประเมินผลกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ใน 3 เมืองของอังกฤษ แสดงให้เห็นว่าท้องที่ที่มีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด อัตราการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินโดยรวมมีจำนวนลดลง อย่างไรก็ตามพื้นที่หนึ่งในสามพื้นที่ที่ทำการศึกษาค้นพบว่าเป็นไปได้ในทางตรงกันข้าม คือ การทำลายข้าวของ (Criminal Damage) กลับเพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งการลดลงของการโจรกรรมพาหนะและการขโมยของ (Burglary) จากร้านค้าต่างๆ เกิดขึ้นพร้อมกับการนำมาตรการที่สำคัญมาใช้ ทำให้เป็นการยากที่จะสรุปได้ว่ากล้องโทรทัศน์วงจรปิด เป็นมาตรการเดียวที่ทำให้อัตราการเกิดอาชญากรรมลดลง (Brown, 1995)

ในการประเมินผลการป้องกันอาชญากรรมจำนวน 6 โครงการพบว่า โดยทั่วไปอาชญากรรมเกี่ยวกับการลักทรัพย์ลดลงในท้องที่ที่มีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด

การประเมินผลกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในเขตศูนย์กลางการค้าของเมือง Ilford แสดงให้เห็นถึงการลดลงการทำลายข้าวของ (Criminal damage offence) แต่อาชญากรรมประเภทอื่น เช่น การบุกรุกเข้ามาขโมยของในอาคารบ้านพัก, การขโมยของตามร้านค้าไม่มีการลดลง (Squires, 1998)

การประเมินผลกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในเขตศูนย์กลางการค้าของเมือง Burnley พบว่ามีการลดลงอย่างมีนัยสำคัญของอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในทุกประเภท ในพื้นที่ที่มีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด

การประเมินผลกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในเขตศูนย์กลางการค้าของเมือง Doncaster พบว่าอาชญากรรมเกี่ยวกับการลักยานพาหนะลดลง แต่อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินประเภทอื่นไม่ลดลง

การประเมินผลกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ในเมือง Airdie พบว่าอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินลดลงหลังจากการนำกล้องโทรทัศน์วงจรปิดมาติดตั้ง (Short and Ditton, 1996)

กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) มีประสิทธิภาพในการลดจำนวนการลักขโมยในบ้านพักคนชรา (Chatterton and Frenz, 1994)

งานวิจัยของ Poyner (1992) พบว่ามีการทดลองอย่างมีนัยสำคัญในระดับของการขโมยยานพาหนะ อันเป็นผลมาจากการใช้กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) แต่ไม่มีผลมากนักต่อการทำลาายานพาหนะ

การยับยั้ง และการลดอาชญากรรม

การศึกษาความเป็นไปได้ในการนำกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) มาใช้ในการลดอาชญากรรมโดยวิธีที่ผสมผสานนั้น ผลการศึกษาชี้ว่าประสิทธิภาพของกล้องวงจรปิดขึ้นอยู่กับสถานการณ์ พื้นที่ และเป้าหมายของปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากความแตกต่างระหว่างโครงการของกล้องโทรทัศน์วงจรปิด พื้นที่ที่มีความหลากหลายทั้งขนาด รูปร่าง รูปแบบการใช้งาน อัตราการเกิดเหตุของอาชญากรรม

การใช้กล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) เป็นยุทธศาสตร์ในการลดอาชญากรรมที่ได้ผลมากจากการค้นคว้าวิจัยบ่งชี้ว่ากล้องโทรทัศน์วงจรปิด (CCTV) ที่ติดตั้งในลานจอดรถ สามารถลดการโจรกรรมรถยนต์ได้ (Parliament Office of Science and Technology, 2002)

การติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด เป็นค่านิยมที่สร้างขึ้นเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงความรู้สึกกลัวการเกิดอาชญากรรมและเป็นการแยกผลกระทบของกล้องโทรทัศน์วงจรปิดจากปัญหาอาชญากรรมอื่นๆ แนวโน้มของการมีความรู้ที่กว้างขึ้นจะเพิ่มความระมัดระวังตามที่สาธารณะที่มีการติดตั้งกล้องโทรทัศน์วงจรปิด (Parliament Office of Science and Technology, 2002)

วิธีการศึกษา

ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Study) โดยศึกษาจากทฤษฎี ผลงานวิจัย วรรณกรรม ข้อมูลสถิติของคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมพื้นฐานที่น่าสนใจในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลบางนา และเอกสารต่างๆ

ที่เกี่ยวข้องกับกรณีที่ศึกษา เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์ และศึกษาจากภาคสนาม (Field Study) เป็นการศึกษจากการลงพื้นที่จริง โดยใช้เป็นแบบสอบถามกลุ่มประชากรตัวอย่างเป็นเจ้าของหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลบางนาซึ่งปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุคดีเกี่ยวกับทรัพย์ ในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา โดยแบ่งเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจ 3 ฝ่าย คือ 1. เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายป้องกันและปราบปราม จำนวน 65 นาย 2. เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสืบสวน จำนวน 29 นาย 3. เจ้าหน้าที่ตำรวจฝ่ายสอบสวน 15 นาย รวมทั้งหมดเป็น 109 นาย

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและทำการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์เรียบร้อยแล้ว ผู้ศึกษานำเสนอผลการศึกษาของแบบสอบถาม โดยเมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามและประมวลผลทางสถิติเรียบร้อยแล้ว นำผลของแบบสอบถามมาประมวลผลโดยการวิเคราะห์และนำเสนอผลการศึกษาข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ ประกอบตารางและข้อมูลทางสถิติการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามนั้น มีวิธีการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยภูมิหลังส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพสมรส ตำแหน่ง หน้าที่ รายได้ต่อเดือน ประสบการณ์เกี่ยวกับการตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์ โดยการหาค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยสภาพแวดล้อมด้านกายภาพ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. การแสดงระดับของคะแนนเป็นคำถามแบบ Rating Interval โดยกำหนดค่าแบ่งเกณฑ์คะแนนเฉลี่ยออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ผลการศึกษา

จากการศึกษาเรื่องทัศนคติของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา พบว่าข้อมูลภูมิหลังของเจ้าหน้าที่ตำรวจกลุ่มประชากรตัวอย่าง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุอยู่ในช่วง 31 - 40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสและมีตำแหน่งหน้าที่อยู่ฝ่ายป้องกันและปราบปราม มีรายได้ต่อเดือนอยู่ในช่วง 20,001 - 30,000 บาท ส่วนใหญ่รับราชการที่สถานีตำรวจนครบาลบางนาประมาณ 1 - 5 ปี และมีการรับแจ้งเหตุคดีอาญาเกี่ยวกับคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินมากที่สุด

กลุ่มประชากรตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพว่ามีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในเขตพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนาในระดับมาก ($\bar{x} = 3.62$) โดยพิจารณาเป็นรายด้านแล้วพบว่า

ด้านสภาพพื้นที่เกิดเหตุ

ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปัจจัยด้านสภาพพื้นที่เกิดเหตุมีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในระดับมาก ($\bar{x} = 3.70$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าในชุมชนที่เกิดเหตุมีถนนเป็นทางผ่านไปยังซอยอื่น (ทางลัด) ร่องลงมาให้ทัศนะว่ามีพื้นที่ในการจอดรถไม่เพียงพอสำหรับพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะ แสดงให้เห็นว่าในชุมชนมีถนนที่เป็นลักษณะทางผ่านไปยังซอยอื่น (ทางลัด) หลายทาง และมีพื้นที่ในการจอดรถไม่เพียงพอสำหรับพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่สาธารณะ ทำให้การเข้าออกในพื้นที่ของคนต่างถิ่นทำได้ง่าย ประชากรที่อยู่ในพื้นที่ขาดการสอดส่องดูแลคนต่างถิ่น การควบคุมจัดการเรื่องความปลอดภัยจึงเป็นสิ่งที่ทำได้ยาก ประกอบกับการไม่มีพื้นที่จอดรถ ประชาชนในพื้นที่ต้องนำรถมาจอดบริเวณที่ไม่มีการจัดการเรื่องความปลอดภัย จึงทำให้คนร้ายมีโอกาสนในการก่อเหตุง่ายยิ่งขึ้น

ด้านสภาพบ้านเรือนที่เกิดเหตุ

ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปัจจัยด้านสภาพบ้านเรือนพื้นที่เกิดเหตุมีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในระดับมาก ($\bar{x} = 3.52$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่า ประตู หน้าต่าง บริเวณบ้านที่เกิดเหตุ ไม่มีการติดกลอน กุญแจ ร่องลงมาให้ทัศนะว่าสภาพประตู หน้าต่าง ฝาผนังบ้าน ไม่แข็งแรงทนต่อการถูกจี้ดแงะ ทุบทำลาย ปัจจัยดังกล่าวทำให้การบุกรุกเข้าไปในตัวบ้านของคนร้ายทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากอุปกรณ์ป้องกันเหล่านั้นไม่ถูกติดตั้ง หรือมีการติดตั้งแต่ไม่ทนต่อการจี้ดแงะ คนร้ายใช้เวลาน้อยในการก่อเหตุ ทำให้โอกาสในการตรวจสอบการกระทำผิดจึงลดน้อยลง

ด้านกล้องวงจรปิดและระบบเตือนภัย

ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปัจจัยด้านกล้องวงจรปิดมีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในระดับมาก ($\bar{x} = 3.64$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าบริเวณที่เกิดเหตุ ไม่มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด ร่องลงมาให้ทัศนะว่าบริเวณตามถนน ตรอก ซอย ไม่มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด แสดงให้เห็นว่าพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดไม่ครอบคลุมพื้นที่ หรือบางที่ไม่มีการติดตั้งกล้องวงจรปิดเลย ทำให้การตรวจสอบป้องกันอาชญากรรมของเจ้าหน้าที่ไม่ครอบคลุมและไม่สามารถเข้าระงับเหตุได้อย่างรวดเร็ว อาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินจึงเกิดขึ้น

ด้านไฟส่องสว่าง

ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปัจจัยด้านไฟส่องสว่างมีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่าบริเวณที่เกิดเหตุไม่มีการติดตั้งไฟส่องสว่าง หรือมีการติดตั้งแต่ไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน ร่องลงมาให้ทัศนะว่า บริเวณที่ถนน ตรอก ซอย ไม่มีการติดตั้งไฟส่องสว่าง หรือมีการติดตั้งแต่ไฟส่องสว่างไม่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน แสดง

ให้เห็นว่าพื้นที่ไม่มีการติดตั้งไฟส่องสว่างที่ครอบคลุม ทำให้เพิ่มโอกาสในการกระทำผิดให้คนร้าย และเมื่อเกิดเหตุขึ้นผู้เสียหายไม่สามารถจดจำตำหนิรูปพรรณของคนร้ายได้อย่างชัดเจน

ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ

ภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติต่อปัจจัยด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจมีอิทธิพลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินในระดับมาก ($\bar{x} = 3.49$) เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยเป็นรายด้านแล้ว พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ทัศนะว่ามีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอต่อการออกตรวจพื้นที่ รองลงมาให้ทัศนะว่ามีการตั้งจุดตรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรมน้อยครั้ง แสดงให้เห็นว่ามีกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่เพียงพอต่อการออกตรวจพื้นที่และมีการตั้งจุดตรวจบริเวณที่เป็นจุดเสี่ยงที่จะเกิดอาชญากรรมน้อยครั้ง การป้องกันอาชญากรรมและการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงขาดประสิทธิภาพ

สรุปผลการศึกษา

สรุปผลการศึกษาปัจจัยด้านต่างๆ ที่เจ้าหน้าที่ตำรวจนครบาลบางนาให้ทัศนะปัจจัยแต่ละด้านที่มีผลต่อการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมากที่สุดคือ ปัจจัยด้านไฟส่องสว่างโดยให้ทัศนะว่าบริเวณที่เกิดเหตุไม่มีการติดตั้งไฟส่องสว่าง, ปัจจัยด้านสภาพพื้นที่เกิดเหตุให้ทัศนะว่าในชุมชนที่เกิดเหตุมีถนนเป็นทางผ่านไปยังซอยอื่น (ทางลัด), ปัจจัยด้านกล้องวงจรปิดและระบบเตือนภัยให้ทัศนะว่าบริเวณที่เกิดเหตุไม่มีการติดตั้งกล้องวงจรปิด, ปัจจัยด้านสภาพบ้านเรือนที่เกิดเหตุให้ทัศนะว่าสภาพบ้านเรือนที่เกิดไม่มีการติดตั้ง กลอนประตู กุญแจ, ปัจจัยด้านการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้ทัศนะว่ามีกำลังในการปฏิบัติหน้าที่ไม่เพียงพอ ตามลำดับ

แนวทางการแก้ไขปัญหการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินเจ้าหน้าที่ตำรวจเห็นควรว่าสถานีตำรวจนครบาลบางนาควรร่วมมือกับเขตบางนาในการจะติดตั้งไฟส่องสว่างที่มีประสิทธิภาพมองเห็นได้อย่างชัดเจน ให้ครอบคลุมใน

พื้นที่จุดเสียง และติดตั้งกล่องวงจรปิดให้ครอบคลุมพื้นที่ในบริเวณที่ขาดการดูแลจากเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นการลดช่องว่างในการกระทำผิดของคนร้าย ขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจจากหน่วยบังคับบัญชา มาปฏิบัติงานเพิ่มเติม เพื่อให้การป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมีประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้น และประชาชนควรตระหนักถึงความระมัดระวังในทรัพย์สินของตนเอง เมื่อเข้าพื้นที่เสี่ยงหรือเดินคนเดียว ไม่ควรที่จะทำกิจกรรมอย่างอื่นเช่นเล่นโทรศัพท์มือถือ และไม่ควรรใส่ทรัพย์สินให้เห็นเด่นชัด จะเป็นการป้องกันอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินที่จะเกิดขึ้นกับตนเองได้

ข้อเสนอแนะ

1. สถานีตำรวจนครบาลบางนาควรที่จะรายงานต่อเขตบางนาให้ทราบถึงปัญหาในเรื่องการติดตั้งไฟส่องสว่างที่ไม่ครอบคลุมส่งผลทำการอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินและให้เขตบางนาติดตั้งไฟส่องสว่างที่มีประสิทธิภาพมองเห็นได้อย่างชัดเจน ให้ครอบคลุมในพื้นที่จุดเสี่ยง ไฟส่องสว่างนั้นจะช่วยในการเพิ่มการป้องกันอาชญากรรมให้ดีขึ้น

2. สถานีตำรวจนครบาลบางนาควรที่จะติดตั้งกล่องวงจรปิดให้ครอบคลุมพื้นที่ ที่เป็นจุดเสี่ยงและบริเวณที่ขาดการดูแลจากเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นการลดช่องว่างในการกระทำผิดของคนร้าย และกล่องวงจรปิดที่ติดตั้งควรที่จะเป็นกล่องที่มีประสิทธิภาพสามารถเห็นตำหนิรูปพรรณของคนร้ายได้อย่างชัดเจน

3. สถานีตำรวจนครบาลบางนา ควรที่จะเสนอต่อหน่วยบังคับบัญชาเรื่องการขอกำลังเจ้าหน้าที่ตำรวจมาเพิ่มเนื่องจากในปัจจุบันพบปัญหาขาดแคลนกำลังเจ้าหน้าที่ในการออกตรวจ ทำให้ประสิทธิภาพการออกตรวจลดน้อยลง

4. ในสถานที่เกิดเหตุที่เกิดเหตุบ่อยครั้ง สถานีตำรวจนครบาลบางนาควรที่จะต้องมีการตั้งจุดตรวจและออกตรวจบริเวณดังกล่าวให้บ่อยยิ่งขึ้น จะทำให้บริเวณนั้นลดการที่เป็นจุดเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน

รายการอ้างอิง

- สุดสงวน สุธีสร. (2547). *อาชญาวิทยา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เจริญกิจ.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2545). *การควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม : หลักทฤษฎีและมาตรการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บรรณกิจ.
- เอกสารประกอบการบรรยาย รายวิชา CJ.612 *เรื่องการจัดการความมั่นคงปลอดภัย*. โครงการปริญญาโทสาขาการบริหารงานยุติธรรม, คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อุนิษา เลิศโตมรสกุล และชาญคณิต กฤตยา สุริยะมณี. (2553). *ประสิทธิภาพของกล้องโทรทัศน์วงจรปิดในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการยุติธรรม, กระทรวงยุติธรรม.
- มาลัย ฉิมเฉลิม. (2551). *ทัศนะของประชาชนต่อการป้องกันอาชญากรรม ศึกษาเฉพาะกรณีพื้นที่เขตดอนเมือง*. (สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
- ปนัดดา ถินหาญวงศ์. (2553). *ทัศนะของประชาชนต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรม : ศึกษากรณีคดีลักทรัพย์ในเคหสถานของอำเภอเมืองนนทบุรี*. (สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
- ณัชชาธิ์ย์ นาคนคร. (2553). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดเหตุการณ์ปาหินในเขตพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธร ภาค 1*. (สารนิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
- ศิริวัฒน์ เถาธรรมพิทักษ์. (2554). *แนวทางการจัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่บริเวณย่านตลาดนัดจตุจักรเพื่อการป้องกันอาชญากรรม*. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง

- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (2558). สถิติข้อมูลคดีอาชญากรรมประเภทพื้นฐาน จาก <http://statistic.ftp.police.go.th/stat/>
- สถานีตำรวจนครบาลบางนา. (2558). จำนวนคดีอาชญากรรมเกี่ยวกับทรัพย์สิน แต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลบางนา, ข้อมูลสถิติของสถานีตำรวจนครบาลบางนา
- Brown, B. (1995). *CCTV in Town Centres : Three Case Studies*, Home Office Police Research Group Crime and Detection Series, (Paper No.68), London : Home Office
- Chatterton, M. R. & Frenz, S.J. (1994). Closed Circuit Television : Its Role in Reducing Burglaries and the Fear of Crime in Sheltered Accommodation for the Elderly. *Security Journal*, 5 (3), 133-139.
- Clinard, M.B. and Abbott, D.S. (1973) *Crime in Developing Countries*. New York : Wiley
- Lee, A. (1974) *Crime Free Baltimore :* Penguin Books, Parliamentary office of Science and Technology. (2002). *CCTV*. London, Parliamentary.
- Poyner, B. (1992). Situational Crime Prevention in Two Parking Facilities. In : R.V. Clarke (ed.), *Situational Crime Prevention : Successful Case Studies*. Albany, NY : Harrow and Heston.
- Short, E., & Ditton, J. (1996). *Does Closed Circuit Television Prevent Crime? An Evaluation of the Use of CCTV surveillance in Airdrie Town Centre*, Scottish Office Central Research Unit.
- Squires, P (1998). An Evaluation of Ilford Town Centre CCTV Scheme. Health and Social Policy Research Centre, University of Brighton.

ความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการ
ฝากบ้านไว้กับตำรวจ ผ่าน Social Application
ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย

People's opinions who left their house to the police
through social application :
a case study of Chokchai Police Station.

ภรานิตย์ จันทร์ยัง
PARANIT JANYANG

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและการปฏิบัติงานของโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application รวมถึงเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในพื้นที่ของสถานีตำรวจนครบาลโชคชัย และเข้าร่วมโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจในช่วงเทศกาลปีใหม่และเทศกาลสงกรานต์ พ.ศ. 2558 จำนวน 100 คน ซึ่งผู้ศึกษาได้เก็บความคิดเห็นของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการในด้านประชาสัมพันธ์ ด้านการดำเนินงานและวิธีการ ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ และด้านผลลัพธ์ของโครงการฯ

คำสำคัญ : โครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจ, สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย

Abstract

The study on the People's opinions towards the leave your houses to the police through social application project by Chok Chai Police Station has the objectives to study on the background and operations of the project and to examine people's opinions towards the project. The research instrument used in this study is a set of questionnaire. The samples of this research are 100 people from 100 households in the studied area, who used the service during New Year's Season and Thai New Year's Season in 2015. The study collects people's opinions concerning the public relations work, the operation and procedure, the operation of police officers in the project, and the outcomes from the operation.

Keywords : Leave your Houses to the Police Project, Social Application, Chok Chai Police Station.

บทนำ

ปัจจุบันปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเป็นปัญหาสังคมที่มีผลกระทบที่สำคัญมากประการหนึ่งต่อการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างมาก โดยเฉพาะพื้นที่ในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศที่มีคนหลากหลายอาศัยอยู่จำนวนมาก อีกทั้งในปัจจุบันสินค้าต่างๆ ล้วนมีราคาที่สูงขึ้นกว่าในสมัยก่อนซึ่งทำให้กลุ่มคนหลายกลุ่มไม่สามารถที่จะสรรหาสินค้าหรือทรัพย์สินตามที่ตนต้องการมาได้ ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาคนว่างงานซึ่งเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ เมื่อบุคคลนั้นไม่มีรายได้ จึงทำให้บุคคลเหล่านี้ตัดสินใจก่ออาชญากรรม โดยการก่อคดีประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินตามบ้านเรือน เพื่อหาเลี้ยงตนเองหรือครอบครัว การอพยพเข้ามาทำงานในกรุงเทพของแรงงานต่างด้าว กลุ่มคนที่ไม่มียาได้หรือกลุ่มคนที่มีรายได้น้อย แต่เป็นพวกวัตถุนิยมมีความต้องการในทรัพย์สินที่เกินตัว เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เองที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน

อาชญากรในปัจจุบันล้วนมีรูปแบบวิธีการและลักษณะการกระทำผิดมีความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้น โดยมีการวางแผนมีการใช้เทคโนโลยี จึงทำให้การป้องกันอาชญากรรมมีความยากยิ่งขึ้น ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจึงต้องหาวิธีต่างๆ ที่จะนำมาป้องกันโดยเฉพาะคดีประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินตามบ้านเรือนประชาชนซึ่งสาเหตุหลักจะเกิดขึ้นกับบ้านที่เจ้าของไม่อยู่บ้าน จึงถือว่าการเปิดช่องโอกาสให้อาชญากรได้เข้ามาก่ออาชญากรรมได้ง่ายขึ้น โครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจเป็นการดำเนินงานด้านหนึ่งในโครงการโรงพักเพื่อประชาชน ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มอบหมายให้ทุกสถานีตำรวจถือเป็นกลยุทธ์ในการดำเนินงานและเป็นการปฏิบัติหน้าที่เพื่อช่วยเหลือ ปกป้องดูแล รักษาทรัพย์สินของประชาชนให้รอดพ้นจากเงื้อมมือของอาชญากรรมประเภททรัพย์สิน อันมีเหตุมาจากเจ้าของบ้านต้องปล่อยทิ้งไว้เพราะสาเหตุ

1. วันหยุดช่วงเทศกาลต่างๆ ต้องเดินทางไปต่างจังหวัดเพื่อเยี่ยมญาติ ประกอบกิจกรรมตามประเพณี เช่น วันขึ้นปีใหม่ ตรุษจีน และสงกรานต์ หรือ

ไปพักผ่อน ซึ่งรวมถึงคนรับใช้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยกลับต่างจังหวัดด้วย

2. มีความจำเป็นต้องเดินทางไปต่างประเทศ - ต่างจังหวัด เป็นเวลาหลายวัน และไม่มีใครอยู่บ้าน

3. วันหยุดราชการและไปพักผ่อนต่างจังหวัด

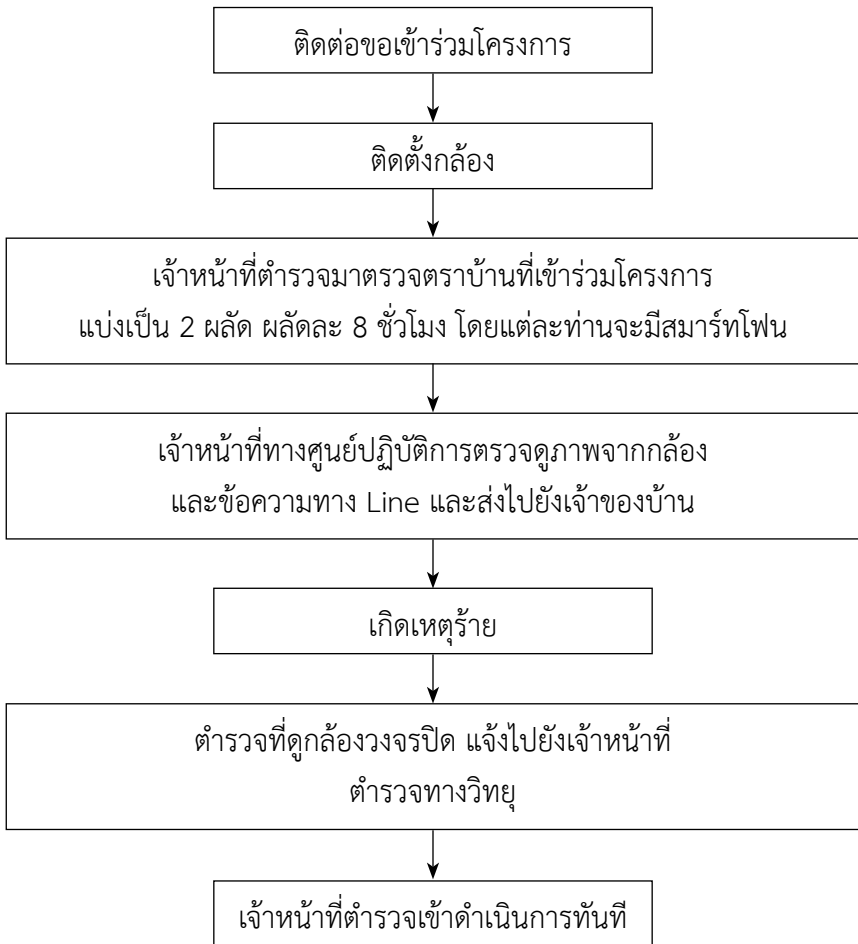
ฉะนั้นเพื่อเป็นการลดช่องว่างสำหรับประชาชนที่มีความจำเป็นต้องทิ้งบ้านไว้ โดยไม่มีผู้ดูแลได้แจ้งข้อมูลให้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ทราบเพื่อที่จะได้ทราบเป้าหมายว่าบ้านใดมีอัตราการเสี่ยงที่จะถูกคนร้ายก่ออาชญากรรมขึ้น และกำหนดแผนการตรวจเพื่อป้องกันระงับเหตุให้เป็นพิเศษเป็นการตัดโอกาสของคนร้ายที่จะเข้าไปขโมยทรัพย์สินในบ้านให้ลดลงหรือไม่มีโอกาส

ข้อมูลทั่วไปของโครงการ

ความเป็นมาของโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application คือ การจัดชุดตรวจทุกประเภทออกตรวจตราระวังอาชญากรรมกับบ้านที่เข้าร่วมโครงการเพื่อตัดช่องโอกาสในการกระทำผิดของคนร้ายในช่วงที่เจ้าของบ้านไม่อยู่ นำข้อมูลการฝากบ้านมาใช้ประกอบการวางแผนในการดูแลทรัพย์สินให้รอดพ้นจากอาชญากร โครงการฯ จะเน้นหนักในช่วงเทศกาลปีใหม่และสงกรานต์ เพื่อให้ประชาชนได้อุ่นใจเมื่อไม่อยู่บ้าน โดยใช้ Social application ในการสอดส่องและรายงานผลการปฏิบัติงานแก่เจ้าของบ้านโดยใช้ Application Line ในการติดต่อสื่อสารระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจและประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกให้มากยิ่งขึ้น ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีโครงการใหม่ขึ้นมาบูรณาการกับโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจที่มีอยู่ก่อนหน้านี้แล้ว โดยมีวิธีการติดตั้งกล้องวงจรปิดไว้ที่หน้าบ้านที่เข้าร่วมโครงการ และใช้สมาร์ทโฟนหรือแท็บเล็ต เช่น Apple, Android ที่สามารถต่อเข้าระบบ 3G ส่งรูปและข้อความผ่านโปรแกรม Line ไปยังผู้ที่เข้าร่วมโครงการทำให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการจะสามารถทราบความเคลื่อนไหวว่าบ้านตัวเองปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งในทุกปีทุกเทศกาล มีจำนวนบ้านที่เข้าร่วมโครงการเพิ่มขึ้น ทำให้กำลังเจ้าหน้าที่

ตำรวจแต่ละสถานีที่มีจำนวนจำกัดอาจดูแลไม่ทั่วถึง ดังนั้น ทางสำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้ดำเนินโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application โดยริเริ่มเปิดโครงการในวันที่ 8 เมษายน 2555 และเริ่มใช้ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัยเป็นพื้นที่แรก

ภาพแสดงกระบวนการดำเนินการของโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจฯ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและการปฏิบัติงานของโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีการป้องกันอาชญากรรม

เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่า อาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ของสังคม และขณะเดียวกันอาชญากรรมก็เป็นดัชนี (Indicator) ชี้วัดความเจริญ ความเสื่อมของสังคม หมายความว่าทุกสังคมต้องมีอาชญากรรม แต่สังคมสามารถควบคุมอาชญากรรมได้ ดังนั้น จึงปรากฏว่าบางสังคมมีสถิติอาชญากรรมต่ำมาก มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินสูง ขณะเดียวกันบางสังคม มีอาชญากรรมสูงมาก เมื่ออาชญากรรมเปรียบเสมือนโรคภัยซึ่งมนุษย์สามารถควบคุมการแพร่ระบาดได้นั้น หรือสามารถควบคุมอาชญากรรมได้ นักวิชาการยอมรับว่าการป้องกันดีกว่าการแก้ไข เนื่องจากอาชญากรรมเกิดขึ้นแล้วย่อมนำมาซึ่งการสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินการป้องกันมิให้คนกระทำผิดย่อมดีกว่าการที่ตำรวจสามารถจับกุมผู้กระทำผิดถึง 40 คนมาดำเนินคดี

วิลสัน และแมคลาเรน (Wilson & McLaren, 1973, p. 14) เสนอว่าการป้องกัน อาชญากรรมที่ได้ผลนั้นจะต้องกระจายกำลังตำรวจออกตรวจท้องที่ให้ทั่วถึง เนื่องจากการปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลต่อการยับยั้งผู้มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรม เพราะเกรงกลัวจะถูกจับ อีกทั้งทำให้ประชาชนรู้สึกอบอุ่นปลอดภัยเมื่อพบเห็นตำรวจออกตรวจท้องที่ที่อยู่เสมอ

เพรส (Press, อ้างถึงใน ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์, 2529, น.7) ได้ทำการวิจัย เรื่องผลกระทบของตำรวจสายตรวจเดินเท้าที่มีต่ออาชญากรรม โดยทำการทดลองในปี ค.ศ. 1971 ที่มหานครนิวยอร์ก โดยจัดกำลังตำรวจท้องที่เพิ่ม 40%

ของจำนวนกำลังเดิมของพื้นที่ที่ทดลอง ส่วนพื้นที่เปรียบเทียบและพื้นที่อื่นๆ ไม่ได้จัดกำลังเพิ่มเติมแต่อย่างใด ผลการวิเคราะห์สรุปว่าอาชญากรรมบนท้องถนน และพื้นที่สาธารณะทั่วไปของพื้นที่ที่ทดลองลดลงอย่างชัดเจน จอห์นสัน (Johnson, 1987, p.437) ได้เสนอแนวทางการป้องกันอาชญากรรมไว้ 2 แนวทางด้วยกัน คือ ป้องกันอาชญากรรมที่มุ่งต่อบุคคล โดยการบังคับใช้กฎหมายให้บุคคลปฏิบัติตามด้วย การยับยั้งผู้ที่ประกอบอาชญากรรม หรือจับกุมผู้กระทำผิด ไปลงโทษ และแก้ไขปัญหาการปรับตัวของคน อีกแนวทางหนึ่งเป็นการป้องกันอาชญากรรมที่มุ่งปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม เพื่อลดอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่จะนำไปสู่การเกิดอาชญากรรม

แนวความคิดที่ว่าด้วยการป้องกันอาชญากรรมที่ได้รับการยอมรับกันในแวดวงของนักวิชาการนั้น สามารถจำแนกได้เป็น 3 แนวคิด คือแนวความคิดในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement) แนวความคิดชุมชนสัมพันธ์ (Community Relation) และแนวความคิดการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Control Through Environmental Design)

2. แนวคิดในการบังคับใช้กฎหมาย (Law Enforcement Approach)

การป้องกันอาชญากรรมเป็นภารกิจหลักของตำรวจ ตั้งแต่สมัยเซอร์ โรเบิร์ต พิล (Sir Robert Peel) ได้ตั้งกรมตำรวจนครบาลแห่งกรุงลอนดอนในสมัยปี ค.ศ.1829 ซึ่งพิลได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาแห่งการตำรวจยุคใหม่ พิลได้เน้นให้ตำรวจภายใต้การบังคับบัญชาของเขา ได้ตระหนักว่างานหลักของตำรวจ คือ การป้องกันอาชญากรรมและมีความสำคัญกว่าการสืบสวน สอบสวน จับกุมผู้กระทำผิดมาลงโทษ และนี่คือพื้นฐานของทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย

แนวคิดนี้มีความเชื่อว่า การปรากฏตัวของตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรมมิให้กระทำความผิดได้ เพราะเกรงกลัวต่อการจับกุม ดังนั้น ตำรวจสายตรวจจึงต้องแต่งเครื่องแบบและมีรถวิทยุสายตรวจให้เห็นเด่นชัดเพื่อเป็นการข่มขวัญ ยับยั้งอาชญากร นอกจากนี้การตรวจท้องที่โดยสม่ำเสมอ และต่อเนื่องจะทำให้สมาชิกในชุมชนเกิดความรู้สึกว่ามีตำรวจ

อยู่ทั่วไปทุกหนแห่ง

ด้วยเหตุนี้ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายจึงเน้นการปรากฏตัวของตำรวจ และการกระจายกำลังของตำรวจในพื้นที่ให้ครอบคลุมทั้งชุมชน ซึ่งจะเป็นการป้องกันอาชญากรรมด้วยการลดช่องโอกาสในการกระทำผิด ดังนั้น ตำรวจสายตรวจจึงได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรม และระงับเหตุร้ายภายในระยะเวลาแต่ละผลัดที่ปฏิบัติหน้าที่

ดังนั้น กลวิธีหลักในการป้องกันอาชญากรรมตามแนวคิดทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย คือ การตรวจท้องที่ การปรากฏตัวของตำรวจ และการระงับยับยั้งอาชญากรรมเมื่อมีเหตุร้ายเกิดขึ้น องค์ประกอบหลักของยุทธวิธี คือ กำลังตำรวจ อาวุธ เครื่องมือสื่อสาร ยานพาหนะ เขตพื้นที่ที่รับผิดชอบในการตรวจในการประจำการ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2529, น.10)

สรุปแล้วทฤษฎีบังคับใช้กฎหมายมีสมมุติฐานที่ตั้งอยู่บนความเชื่อว่ากำลังสายตรวจที่พร้อมสรรพทั้งกำลังพล อาวุธ เครื่องมือ อุปกรณ์สื่อสาร ยานพาหนะ ตลอดจนการออกตรวจพื้นที่อย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งอัตราส่วนของตำรวจต่อประชากรในจำนวนที่เหมาะสมจะสามารถป้องกันอาชญากรรม ได้แต่การศึกษาของเคลลิง (Kelling) ได้แย้งว่าการใช้กำลังสายตรวจในการป้องกันอาชญากรรมของสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่า การใช้สายตรวจมิได้มีผลทำให้สถิติอาชญากรรมลดลงแต่อย่างใด หรือผลการศึกษาของสายตรวจเดินเท้าของอังกฤษจะทำให้อาชญากรรมลดลง แต่ก็ไม่แน่ว่าการลดลงนั้นจะสามารถคงอยู่ได้นานเพียงใด (Kelling, 1974, p. 26)

3. แนวคิดชุมชนสัมพันธ์ (Communities Relation Approach)

ที่มาของแนวคิดชุมชนสัมพันธ์มีรากฐานมาจากความเชื่อของทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งตั้งอยู่บนรากฐานความคิดที่ว่า การป้องกันอาชญากรรมเป็นงานหลัก ซึ่งสามารถดำเนินการได้โดยกลไกของรัฐฝ่ายเดียว อีกทั้งเชื่อว่ากำลังสายตรวจสามารถปกป้องคุ้มครองประชาชนให้ปลอดภัยได้โดยปราศจากการร้องขอความร่วมมือจากประชาชน

แนวคิดชุมชนสัมพันธ์มีที่มาจากแนวความคิด และผลการศึกษาวิจัยของนักอาชญาวิทยากลุ่มชิคาโก ซึ่งรู้จักกันดีในนามของสำนักนิเวศวิทยาอาชญากรรม (Ecological School of Criminology) ภายใต้การนำของ โรเบิร์ต อี พาร์ค (Robert E. Park, 1952, p.63) ซึ่งอธิบายว่าอาชญากรรมเป็นปรากฏการณ์ถาวร ตามลักษณะพื้นที่บริเวณใดที่เกิดอาชญากรรมบ่อยครั้งมักเกิดซ้ำแล้วซ้ำอีก เพราะพื้นที่ที่มีสถิติอาชญากรรมสูงมีความแตกต่างจากพื้นที่ที่มีอาชญากรรมต่ำ ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจและสังคม กล่าวคือ การขาดระเบียบทางสังคม (Social Disorganization) อันสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในยุคก่อนการเจริญทางอุตสาหกรรมเข้าสู่ชุมชนในยุคอุตสาหกรรมจะนำมาซึ่งปัญหาอาชญากรรมและปัญหาสังคมอื่นๆ

หน้าที่ของชุดปฏิบัติการตำรวจชุมชนสัมพันธ์เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตำรวจกับประชาชน ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการป้องกันตนเอง และชุมชนจากปัญหา อาชญากรรม และปัญหาอื่นๆ แสวงหา ส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจชุมชนสัมพันธ์

ดังนั้นการขาดระเบียบของสังคมจึงเป็นสาเหตุของอาชญากรรมตามทฤษฎีนี้ หมายความว่า การที่สภาวะของสังคมที่แตกสลาย กลไกสังคมไม่อาจทำหน้าที่ยึดเหนี่ยวความผูกพันของคนและสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างร่วมมือ มีความเป็นเอกภาพในชุมชน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ กลไกในการควบคุมสังคม (Social Control) ที่เป็นแบบไม่ทางการ (Informal Social Control) อ่อนพลังลงไม่สามารถควบคุม สนับสนุน ส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมนั่นเอง

การแบ่งสายงานภายในฝ่ายตำรวจชุมชนสัมพันธ์สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย เพื่อให้การดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของตำรวจชุมชนสัมพันธ์สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และนโยบายทางด้านกิจการประชาสัมพันธ์ของสถานีตำรวจนครบาลโชคชัย (ภัทรพล วัจนสุนทร, 2552) จึงได้แบ่งสายงานภายในฝ่ายตำรวจชุมชนสัมพันธ์ เพื่อรับผิดชอบงานประชาสัมพันธ์ได้ครอบคลุมทุกๆ ด้านหน้าที่

ของหัวหน้างานชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ บริหารจัดการบุคคลในด้านการพิจารณา จัดและมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานตามความเหมาะสม ควบคุมตรวจสอบ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำรวจชุมชนสัมพันธ์ ให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจน ปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำรวจชุมชน ติดตามการประเมินผล การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สำรวจชุมชนสัมพันธ์ บริหารการจัดเอกสารรวบรวม สถิติข้อมูลเกี่ยวกับการออกเยี่ยมชุมชน เช่น สภาพพื้นที่ สถานที่ จำนวนประชากร ตลอดจนวิธีการแก้ปัญหาที่เคยปฏิบัติมาทั้งที่เคยประสบผล สำเร็จและไม่ประสบ ผลสำเร็จ เป็นต้น บริหารจัดการเยี่ยมชุมชนวางแผนการปฏิบัติงานจัดทำแผน ตรวจสอบเยี่ยมชุมชนประจำเดือน จัดเจ้าหน้าที่ชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์และเจ้าหน้าที่ สำรวจทุกฝ่ายเข้าตรวจเยี่ยมชุมชนตามที่กำหนด สรุปผลการตรวจเยี่ยมชุมชน เสนอผู้บังคับบัญชาทราบเพื่อให้ทุกฝ่ายทราบ เพื่อจะได้ดำเนินการแก้ไขในส่วน ที่เกี่ยวข้องต่อไป บริหารจัดการประสานงานภายในและภายนอก ติดต่อประสานงาน กับหน่วยงานอื่นเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการต่างๆ ตามที่ได้รับแต่งตั้งร่วมประชุม กับหน่วยงานอื่นๆ ในงานที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมาย แก้ไขปัญหาข้อขัดข้อง ในการปฏิบัติงาน รองหัวหน้าชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ ปฏิบัติงานตามที่หัวหน้า ชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์จัดและมอบหมายให้ดำเนินการแทน ต้องร่วมกับหัวหน้า ชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์จัดทำแผนการตรวจเยี่ยมชุมชน ต้องออกตรวจสอบ การปฏิบัติงานของสำรวจชุมชนสัมพันธ์ (รถบริการเคลื่อนที่) ทุกสัปดาห์อย่างน้อย สัปดาห์ละ 2 ครั้ง ร่วมกับหัวหน้าชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ ออกตรวจเยี่ยมเยียน ประชาสัมพันธ์ เพื่อรับทราบปัญหาและร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนทุกเดือน เจ้าหน้าที่ชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ ว่าด้วยเรื่องนั้นๆ หรือตามที่คุณบังคับบัญชามอบหมายสั่งการ เข้าร่วมปฏิบัติ ในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ ต้องออก ปฏิบัติงานตรวจเยี่ยมชุมชนตามแผนงานที่หัวหน้าชุดสำรวจชุมชนสัมพันธ์ กำหนดงานอื่นๆ ที่ผู้บังคับบัญชาสั่ง

ลำดับขั้นตอนการดำเนินการของตำรวจชุมชนสัมพันธ์มี 7 ข้อ

1. การพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนและร่วมกิจกรรม
2. การวิเคราะห์ปัญหาชุมชน
3. การประชุมวางแผนร่วมกับผู้นำชุมชน
4. การเตรียมการจัดระบบงาน
5. การแนะนำการให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครองตนเองและชุมชน
6. การจัดระบบการประสานงานร่วมมือระหว่างตำรวจกับประชาชน
7. การติดตามผลการประเมินผลและปรับปรุงแก้ไข

สรุปได้ว่าหัวใจสำคัญของแนวคิดชุมชนสัมพันธ์ก็คือ การจัดสภาพทั่วไปของละแวกบ้าน ชุมชนในลักษณะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้ง่ายต่อการควบคุมสังเกตตรวจตรา โดยไม่ล่วงล้ำสิทธิเสรีภาพของบุคคล รวมทั้งมุ่งสนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนร่วมกันในการป้องกัน ทั้งชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและครอบครัว ชุมชนให้ปลอดภัยจากอาชญากรรมแสดงว่าแนวคิดนี้เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนเป็นหลัก ในการที่จะป้องกันอาชญากรรม ซึ่งตรงกันข้ามกับแนวคิดการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งบทบาทหลักอยู่ที่ตำรวจสายตรวจ แต่แนวคิดชุมชนสัมพันธ์ก็ได้ปฏิเสธบทบาทของตำรวจในการป้องกันอาชญากรรม อีกทั้งยังเสนอแนวทางการปรับบทบาทของตำรวจสายตรวจที่เคยปฏิบัติกันยาวนาน มาเป็นบทบาทที่เข้าร่วมกับประชาชนและชุมชนในการวางแผนให้ข้อมูลปรึกษาในการที่จะป้องกันอาชญากรรมซึ่งตำรวจจะมีใช้บทบาทหลักในการป้องกันอาชญากรรมแต่เพียงอย่างเดียวอีกต่อไป

4. แนวความคิดการควบคุมอาชญากรรมจากสภาพแวดล้อม (Crime Control Through Environmental Design หรือ CCTED)

แนวคิดการควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม หรือเรียกย่อๆ ว่า ทฤษฎี ค.อ.ส. (ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2529) นั้น นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับแนวคิดการป้องกันอาชญากรรมตามทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์มากกว่า ทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายซึ่งครั้งหนึ่งถึงกับมีความเชื่อว่าทฤษฎีชุมชนสัมพันธ์

จะสามารถทดแทนทฤษฎีการบังคับใช้กฎหมายได้ แต่ผลจากการวิจัยของนักวิชาการในระยะหลังปรากฏว่า ความเชื่อดังกล่าวยังคงคลื่อนจากความ เป็นจริง เพราะว่ามีมาตรการหลายอย่างภายใต้ แนวคิดของการบังคับใช้กฎหมาย ยังคงคุณค่าและมีประโยชน์มากกว่าการจะใช้แนวคิดใดแนวคิดหนึ่ง เพียงอย่าง เดียวดังนั้นแนวความคิดการควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมจึงเกิดขึ้น ซึ่งหลักแนวคิดนี้เป็นแนวรวม (Synthesis) ระหว่างแนวคิดการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งเป็นแนวคิดริเริ่ม (Thesis) และแนวคิดแบบชุมชนสัมพันธ์ ซึ่งเป็นแนวคิดแย้ง (Antithesis) โดยพิจารณาว่า แนวคิดทั้งสองนี้ต่างมีคุณประโยชน์ทั้งทางทฤษฎี และทางปฏิบัติ แต่ในสถานการณ์และสภาพการณ์ที่ต่างกัน จึงสมควรที่จะนำ มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลกัน แทนที่จะหักล้างกันแนวคิดการควบคุม อาชญากรรม โดยสภาพแวดล้อมจึงได้รับการพัฒนาขึ้นมาโดยมีข้อกำหนดเบื้องต้น ดังนี้

หลักของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมมุ่งเน้นที่ การลดช่องโอกาสสำหรับการประกอบอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อม แต่ไม่ได้ ละเลยความสำคัญของตัวบุคคลซึ่งมีแนวโน้มหรือสำนึกที่ละเมิดหรือไม่ละเมิด กฎหมาย

หลักของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมมีความเพียงพอ ในการควบคุมอาชญากรรมประเภทประทุษร้ายต่อทรัพย์สินให้อยู่ในขอบเขต เหมาะสมหรือยอมรับได้

หลักของทฤษฎีควบคุมอาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมมีคุณค่าในทาง ปฏิบัติในระดับสูง รวมทั้งส่งเสริมหลักศีลธรรมและมนุษยธรรมแนวคิดควบคุม อาชญากรรมโดยสภาพแวดล้อมมุ่งสนับสนุนการรวมตัวและสัมพันธ์ภาพระหว่าง สุจริตชนในสังคม เพื่อให้เกิดแรงต้านทุจริตชนซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยภายในกรอบ กฎหมาย

วิธีการศึกษา

การวิจัยเรื่องความคิดเห็นของประชาชนในเขต สน.โชคชัย ที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application เป็นศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นโดยมีวิธีการศึกษาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารโดยศึกษาจากหนังสือ ตำรา วารสารทางวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และจากการศึกษาภาคสนามโดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน ซึ่งเคยฝากบ้านไว้กับตำรวจจากจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 100 คน

ผลการศึกษา

1. ความเป็นมาของโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application คือ การจัดชุดตรวจทุกประเภทออกตรวจตราระวางอาชญากรรมกับบ้านที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อตัดช่องโอกาสในการกระทำผิดของคนร้ายในช่วงที่เจ้าของบ้านไม่อยู่ นำข้อมูลการฝากบ้านมาใช้ประกอบการวางแผนในการดูแลทรัพย์สินให้รอดพ้นจากอาชญากร โครงการฯ จะเน้นหนักในช่วงเทศกาลปีใหม่ และสงกรานต์ เพื่อให้ประชาชนได้อุ่นใจเมื่อไม่อยู่บ้าน โดยใช้ Social Application ในการสอดส่องและรายงานผลการปฏิบัติงานแก่เจ้าของบ้าน

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาทั้งสิ้นมีทั้งหมด 100 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 58 มีอายุ 31 - 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 54 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 62 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเอกชน คิดเป็นร้อยละ 47 มีรายได้มากกว่า 25000 บาท คิดเป็นร้อยละ 53 ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นหมู่บ้านจัดสรรและบ้านเดี่ยวคิดเป็นร้อยละ 35 ส่วนใหญ่เพิ่งเข้าร่วมโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจเป็นครั้งแรกคิดเป็นร้อยละ 57

2. ความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ความคิดเห็นโดยรวมของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฝากบ้านกับ
 ตำรวจผ่าน Social Application

ด้านต่างๆ	\bar{x}	S.D.	ระดับ ความคิดเห็น
ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจฯ	4.15	0.702	มาก
ด้านแนวทางการดำเนินการและวิธีการ	4.07	0.695	มาก
ด้านผลลัพธ์	4.00	0.849	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ	3.88	0.900	มาก
รวม	4.03	0.786	มาก

จากตารางที่ 1 สรุปได้ว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการรับบริการของโครงการฯ ระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 4.03 ตามประเด็นดังต่อไปนี้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ เห็นด้วยต่อประเด็นด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในโครงการฯ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.15 รองลงมาคือ ประเด็นด้านแนวทางการดำเนินการและวิธีการ มีค่าเฉลี่ย 4.07 ประเด็นด้านผลลัพธ์มีค่าเฉลี่ย 4 และประเด็นด้านการประชาสัมพันธ์โครงการ มีค่าเฉลี่ย 3.88

1. ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจในโครงการพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นที่เจ้าหน้าที่ตำรวจได้พบปะเยี่ยมเยียนและตรวจสอบประจำบ้านอย่างสม่ำเสมอมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการปฏิบัติหน้าที่ในการออกตรวจอย่างสม่ำเสมอ ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการมีความอุ่นใจได้รับการปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่ด้วยความสุภาพและเป็นการสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับประชาชน ประชาชนให้ความร่วมมือในการร่วมกันป้องกันอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้นในบ้านที่เข้าร่วมโครงการ เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดเป็นข้อตามคำถามพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนเห็นว่าประเด็นที่ได้รับการพบปะเยี่ยมเยียนและตรวจสอบประจำบ้านอย่างสม่ำเสมอสูงสุด รองลงมาการปฏิบัติหน้าที่ของ

เจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ เป็นการควบคุมอาชญากรรมและสร้างสัมพันธ์ภาพอันดีระหว่างผู้เข้าร่วมโครงการฯ กับตำรวจรองลงมาผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในการให้บริการกับประชาชนรองลงมาผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าอุปกรณ์ เครื่องมือมีความเหมาะสม มีความพร้อมและสามารถใช้งานได้จริงในการปฏิบัติงานในโครงการฯ รองลงมาผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการและปฏิบัติหน้า และข้อสุดท้ายที่ตั้งของสถานที่ให้บริการรับเรื่อง มีความสะดวกง่ายแก่การเดินทาง

2. ด้านแนวทางการดำเนินการและวิธีการพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นที่ขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ไม่สร้างความยุ่งยากให้แก่ท่านมากจนเกินไปมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินการของเจ้าหน้าที่ตำรวจในโครงการฯ ทำให้ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจถึงขั้นตอนต่างๆ ของโครงการ มีความสะดวกไม่ยุ่งยาก ขั้นตอนในการขอเข้าร่วมโครงการสามารถทำได้หลายวิธี เช่น เปิดให้ประชาชนสามารถดาวน์โหลดใบสมัครและกรอกใบสมัครเพื่อขอเข้าร่วมโครงการผ่าน Internet ได้ทันที เดินทางสมัครด้วยตัวเองที่สถานีตำรวจ โทรศัพท์ไปบอกที่สถานีตำรวจในเขตพื้นที่ของตนเอง เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดเป็นข้อตามคำถามพบว่าประเด็นความคิดเห็นขั้นตอนการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ ไม่สร้างความยุ่งยากให้แก่ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ มากจนเกินไปสูงสุด รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความสะดวกที่ใช้โทรศัพท์ที่มี Application Line และ 3G ในการรับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่ตำรวจ รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าการส่งรูปและข้อความทาง Line จะทำให้ผู้ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความสบายใจในทรัพย์สินไม่สูญหาย รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ มีความสะดวกที่โครงการฝากบ้านผ่าน Social Application มีการนำกล้องวงจรปิดมาติดตั้งไว้ที่หน้าบ้านเพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหว และข้อสุดท้ายประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าขั้นตอนในการแจ้งขอเข้าร่วมโครงการ

ฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application มีความสะดวกไม่ยุ่งยาก

3. ด้านผลลัพธ์พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าเป็นว่าโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application มีความสะดวกกว่าโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจในรูปแบบเดิมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด นับว่าโครงการนี้มีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาใช้ปรับปรุงรูปแบบโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจจากในอดีต มีการนำสื่อดิจิทัลมาประยุกต์ง่ายต่อการตรวจสอบทรัพย์สินเมื่อไม่อยู่บ้าน ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการไม่รู้สึกรังวลเมื่อต้องออกไปข้างนอกหรือไม่ได้อยู่บ้านเป็นเวลาหลายวัน รวมทั้งเป็นการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม สอดคล้องกับความคิดเห็นของประชาชนที่แนะนำให้ขยายพื้นที่ให้บริการครอบคลุมทุกพื้นที่ทั่วประเทศ รวมถึงจะเข้าร่วมโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application ต่อไปในอนาคต เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดเป็นข้อตามคำถามพบว่าประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการพบปะเยี่ยมเยียน และตรวจสอบประจำบ้านอย่างสม่ำเสมอสูงสุด รองลงมาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ เป็นการควบคุมอาชญากรรมและสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ กับตำรวจ รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application มีความเหมาะสมและเท่าเทียมกันในการให้บริการกับประชาชน รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าอุปกรณ์เครื่องมือมีความเหมาะสม มีความพร้อมและสามารถใช้งานได้จริงในการปฏิบัติงานในโครงการฯ และสุดท้ายประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ คิดว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ มีความกระตือรือร้นในการให้บริการและปฏิบัติหน้าที่

4. ด้านการประชาสัมพันธ์โครงการพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นว่าเป็นว่าข้อมูลข่าวสารของโครงการที่ประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะชนมีความถูกต้อง ตรงกับความเป็นจริงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด สอดคล้องกับการเข้าถึงข้อมูลโครงการฯ ผู้เข้าร่วมโครงการเข้าใจวิธีการในการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อย่างรวดเร็ว ได้รับการนำเสนอข้อมูล วัตถุประสงค์นโยบายโครงการฯ อย่างเข้าใจ และได้พบปะ

เจ้าหน้าที่ตำรวจในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ รวมทั้งเข้าใจการประชาสัมพันธ์โครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจเป็นอย่างดี เมื่อพิจารณาเป็นรายละเอียดเป็นข้อตามคำถามพบว่าข้อมูลข่าวสารของโครงการที่ประชาสัมพันธ์ต่อสาธารณะชนมีความถูกต้องตรงกับความเป็นจริงสูงสุด รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจวิธีการในการสมัครเข้าร่วมโครงการฯ อย่างรวดเร็ว รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้รับการนำเสนอข้อมูล วัตถุประสงค์ นโยบายโครงการฯ อย่างเข้าใจ รองลงมาประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ ได้พบปะเจ้าหน้าที่ตำรวจในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ และข้อสุดท้ายประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ เข้าใจการประชาสัมพันธ์โครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจเป็นอย่างดี

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาคำความคิดเห็นของประชาชนต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและการปฏิบัติงานของโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application รวมถึงเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application ผลการศึกษาพบว่าความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยต่อการรับบริการของโครงการฯ การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติหน้าที่ ประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฯ ให้ความคิดเห็นในระดับที่มากที่สุด ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์ แม้ว่าค่าเฉลี่ยของความเห็นด้านประชาสัมพันธ์จะน้อยที่สุด แต่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มีความเห็นที่ดีต่อด้านประชาสัมพันธ์ ประชาชนสามารถรับสารที่เจ้าหน้าที่ตำรวจประชาสัมพันธ์ได้ดี และสามารถเข้าร่วมโครงการดังกล่าวจนบรรลุวัตถุประสงค์โครงการฯ

อภิปรายผล

จากการศึกษาความคิดเห็นของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจผ่าน Social Application ในพื้นที่สถานีตำรวจนครบาลโชคชัย ผลรวมของการศึกษา ซึ่งประชาชนได้แสดงความคิดเห็นในระดับที่มาก ถือได้ว่าโครงการดังกล่าวประสบความสำเร็จในทุกๆ ด้าน รวมถึงการสร้างภาพพจน์ที่ดีให้กับตำรวจแก่ประชาชนในด้านการให้บริการต่อประชาชน ในเรื่องของการดูแลและป้องกันอาชญากรรมของทรัพย์สินในระหว่างช่วงเทศกาลปีใหม่และเทศกาลสงกรานต์ที่ผ่านมา สถานีตำรวจนครบาลโชคชัยเป็นสถานีตำรวจที่มีการเข้าร่วมโครงการฯ จากประชาชนมากที่สุดในกองบัญชาการตำรวจนครบาล

ความคิดเห็นของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ภัทรพล วัฒนสุนทร (2552) ที่ว่าส่วนหนึ่งอาจจะเกิดจากผู้เข้าร่วมโครงการได้รับการพบปะ เยี่ยมเยียนและตรวจสอบประจำบ้านอย่างสม่ำเสมอในช่วงที่เข้าร่วมโครงการฯ เพราะการปรากฏตัวของเจ้าหน้าที่ตำรวจย่อมมีผลในการยับยั้งผู้ที่มีแนวโน้มจะประกอบอาชญากรรมมิให้กระทำผิด รวมทั้งการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ปฏิบัติงานในโครงการฯ เป็นการควบคุมอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้น ซึ่งสร้างความประทับใจให้กับผู้เข้าร่วมโครงการฯ จึงกล่าวได้ว่าประชาชนพึงพอใจกับการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ตำรวจในโครงการฯ ประชาชนยินดีให้ความร่วมมือกับทางเจ้าหน้าที่ตำรวจในการร่วมป้องกันอาชญากรรม สอดคล้องกับรูปแบบตำรวจชุมชนสัมพันธ์ (ROBERT E. PARK, 1952) ที่มุ่งเน้นบทบาทของประชาชนและชุมชนเป็นหลักในการป้องกันอาชญากรรมเพราะโครงการนี้ส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความร่วมมือและใส่ใจต่อประชาชนรวมถึงให้บริการประชาชน เมื่อมีการออกตรวจอย่างสม่ำเสมอ ทำให้คนในชุมชนเกิดความรู้สึกสบายใจว่ามีตำรวจคอยใส่ใจและรู้สึกที่ตำรวจสามารถให้ความช่วยเหลือได้ตลอดเวลา

สำหรับผลการศึกษาด้านการประชาสัมพันธ์แม้ว่าค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นด้านประชาสัมพันธ์จะน้อยที่สุด แต่ประชาชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มี

ความคิดเห็นที่ดีต่อต้านประชาสัมพันธ์สอดคล้องกับแนวคิดของหลักการประชาสัมพันธ์ (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2537) ซึ่งการประชาสัมพันธ์เป็นกิจกรรมภายใต้การดำเนินการขององค์การเพื่อส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับสาธารณชน และให้ข้อมูลหรือเผยแพร่ข่าวสาร ส่งเสริมความเข้าใจอันดีและสื่อสารกิจกรรมต่างๆ ไปสู่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายทั้งนี้เมื่อประชาชนได้รับการประชาสัมพันธ์โครงการฯ จากช่องทางสื่อต่างๆ ที่ได้มีการประชาสัมพันธ์โครงการฯ ทำให้ประชาชนรู้จักโครงการนี้จึงติดต่อขอรับบริการ ตลอดจนสำนักงานตำรวจแห่งชาติและกองบัญชาการตำรวจ รวมถึงสถานีตำรวจนครบาลโชคชัยได้มีการเผยแพร่ข้อมูลโครงการฯ ผ่านสื่อต่างๆ โดยใช้ทั้งสื่อออนไลน์และใบปิดต่างๆ ประชาชนที่ได้รับสารก็เข้าใจการประชาสัมพันธ์เป็นอย่างดี รวมถึงได้รับการนำเสนอข้อมูลและวัตถุประสงค์ เข้าใจวิธีการสมัครและพบปะเจ้าหน้าที่ตำรวจในการประชาสัมพันธ์โครงการฯ อาจกล่าวได้ว่ากิจกรรมนี้เป็นสื่อกลางที่ทำให้ตำรวจและประชาชนได้พบปะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชน ทั้งนี้เพื่อเป็นการป้องกันอาชญากรรมต่อไปในอนาคต รวมถึงการแจ้งเบาะแสการกระทำความผิดต่างๆ ต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจ แต่ทว่าครั้งต่อไปก่อนจะมีการจัดกิจกรรมฝากบ้านไว้กับตำรวจนั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องประชาสัมพันธ์โครงการก่อนที่จะเริ่มโครงการอย่างน้อย เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ทราบกันอย่างทั่วถึงโดยจะต้องประชาสัมพันธ์กันทุกวัน จนกว่าจะเริ่มโครงการในการประชาสัมพันธ์ก็ต้องใช้สื่อหลากหลายรูปแบบทั้งป้ายประกาศ โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ ใบปลิว โดยจะต้องมีการอธิบายขั้นตอนในการรับสมัครการให้บริการให้ประชาชนทราบถึงขอบเขต และลักษณะของโครงการ อย่างคร่าวๆ และแจกแผ่นพับอธิบายถึงรายละเอียดของโครงการอย่างละเอียดให้กับประชาชน ด้วยโดยเฉพาะจะต้องเน้นความเหมาะสมของช่วงเวลา ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบในด้านการประชาสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำสถานีตำรวจนครบาลโชคชัยต้องทำให้ประชาชนรับรู้โครงการฯ โดยจัดส่งเอกสารการประชาสัมพันธ์ แผ่นพับ ใบสมัคร เข้าร่วมโครงการฯ ตามบ้านเรือนประชาชนในเขตพื้นที่
2. เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ พัฒนาขั้นตอนและวิธีการที่ใช้ในการเข้าร่วมโครงการให้ดียิ่งขึ้นและต่อเนื่อง โดยนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยใหม่ๆ เข้ามาช่วย เช่น การลงทะเบียนผ่าน Facebook และการจัดสร้าง Application ของโครงการฯ โดยตรง
3. เจ้าหน้าที่ตำรวจฯ สร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนได้มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม เช่น จัดอบรมกันป้องกันตัวในระดับชุมชน รวมถึงการป้องกันทรัพย์สินไม่ให้ถูกโจรกรรม

รายการอ้างอิง

- กรณีการ์ อัครเดชา. (2544). สื่อและเครื่องมือเพื่อการประชาสัมพันธ์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญ นีระจันต๊ะ. (2549). ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อโครงการฝากบ้านกับ ตำรวจของสถานีตำรวจนครบาลดอนเมือง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2537). การประชาสัมพันธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาร์ เอสพริ้นติ้ง.
- พงศ์พัฒน์ ฉายาพันธุ์, พ.ต.ท. (2540). ความรู้เบื้องต้นการปฏิบัติงานตำรวจ ชุมชนสัมพันธ์และตำรวจผู้รับใช้ชุมชน. กรุงเทพฯ : บริษัท ศิลป์สยามการพิมพ์ จำกัด
- ภัทรพล วัจนสุนทร. (2552). ทักษะของประชาชนผู้เข้าร่วมโครงการฝากบ้านกับ ตำรวจต่อการรับบริการของสถานีตำรวจนครบาลโชคชัย. (สารนิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ ศาสตร์.
- ปุระชัย เปี่ยมสมบูรณ์. (2529). การบริหารงานตำรวจ. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- ศุภชัย สมัยพานิช. (2545). ทักษะของประชาชนต่อโครงการฝากบ้านไว้กับตำรวจ ในเขตกองบังคับการตำรวจนครบาล 9. (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์.
- สุดสงวน สุธีสร. (2547). อาชญวิทยา. กรุงเทพฯ : สำนักงานพิมพ์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- Robert E. Park . (1952). Human Communities : the City and Human Ecology Glencoe, Ill : The Free Press.
- Wilson, J. Q., & Kelling, G. L. (1974) Broken windows : The police and neighborhood safety. Atlantic Monthly.

Wilson, O. W., & McLaren, R. C. (1973). Police Administration.
New York : McGraw-Hill.

Elmer H.Johnson (1987). Crime, Correction and Society. 4th ed.
Homewood, Illinois : The Dorsey Press

นัยยะทางการทูตภัยพิบัติของญี่ปุ่น ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹

Implication of Japan's Disaster Diplomacy
in South East Asia

พรรณวดี ชัยกิจ²

Phanwadee Chaikij

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ยุทธศาสตร์ความมั่นคงญี่ปุ่นกับบทบาทการให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

² นิสิตปริญญาโท คณะรัฐศาสตร์ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทำให้การเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติของญี่ปุ่น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยใช้แนวคิดการถ่วงดุลทางอำนาจอย่างอ่อน (Soft Balancing) เพื่อนำเสนอให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในช่วงหลังสงครามเย็นที่แตกต่างไปจากช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญมากขึ้นผ่านการดำเนินยุทธศาสตร์ทหารในวิธีการที่ไม่เกี่ยวข้องกับการใช้อาวุธ (non-combat) มาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่ทำให้ประเทศในภูมิภาคไม่รู้สึกว่าจะญี่ปุ่นเป็นภัยคุกคามในขณะเดียวกัน การดำเนินยุทธศาสตร์ด้านนี้ยังเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของญี่ปุ่นให้ประเทศในภูมิภาคมีความรู้สึกไว้วางใจอย่างเป็นมิตรมากกว่าจีนที่กำลังมีอิทธิพลมากขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งผลการศึกษาพบว่า บทบาทที่โดดเด่นขึ้นของจีนและความขัดแย้งของจีนที่มีต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาค รวมทั้งสถานการณ์ภัยพิบัติที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องรุนแรงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นแรงผลักดันและเป็นโอกาสที่ดีสำหรับญี่ปุ่นที่จะแสดงบทบาทนำผ่านศักยภาพที่มีและเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีต่อการเข้ามาให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติในภูมิภาคเพื่อถ่วงดุลทางอำนาจต่อจีนทางอ้อม

คำสำคัญ : ยุทธศาสตร์การถ่วงดุลทางอำนาจอย่างอ่อน, ภัยคุกคามรูปแบบใหม่, การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในการทูตเชิงจัดการด้านภัยพิบัติ

Abstract

The objective of the article is to analyze and explore the paradigm and schemes which Japan has deployed for counteracting and assisting the disaster occurred in Southeast Asia countries. The concept of ‘Soft Balancing’ is used to criticize and analyze throughout the thesis in order to provide a clearer view of Japan’s movement on aiding procedures to relieve the disaster. As a result of the analysis, it is obviously shown that the strategy executed by Japan toward Southeast Asia in the post Cold War period is different from the period after World War II. Undoubtedly, Japan has put an emphasis more on non-combat military strategy, aiming to eliminate the type of adversarial relationship with Southeast Asia and moving to more cordial relationship between those Southeast Asia countries. Consequently, this can influence the level of Japan’s image in terms of trust and reliability. Recently, China has been gaining and exerting a prominent role in the region. Moreover, this maneuver of using soft-balancing tactic can be considered as an approach of which Japan sees as an important weapon to maintain its dominant image in the region in a compromised way.

Keywords : Strategy Soft Balancing, non-Traditional Security, Humanitarian Assistance in Disaster Diplomacy

บทหา

“การเสริมสร้างความร่วมมือในประเด็นด้านการจัดการภัยพิบัติ
จะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มีต่ออาเซียน”

นายทาเคอากิ มัทสึโมโตะ (Takeaki Matsumoto)
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่น

ในปัจจุบันนี้จะเห็นได้ว่าการแสดงอำนาจและศักยภาพของประเทศ
มหาอำนาจล้วนมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากช่วงสงครามเย็นที่ผ่านมาอันเนื่อง
มาจากบริบทของสถานการณ์โลกมีการเปลี่ยนแปลงไป ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้
ประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่การทหาร (non traditional security)
ได้เข้ามามีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยประเด็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้าน
มนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติถือเป็นส่วนหนึ่งในประเด็นความมั่นคง
รูปแบบใหม่ที่กำลังได้รับความสนใจอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากสถานการณ์ที่เข้ามา
คุกคามความมั่นคงนี้ไม่ใช่ภัยคุกคามที่เป็นการเผชิญหน้าโดยตรงกับคู่ต่อสู้หรือ
แบบรัฐกับรัฐและสามารถคาดการณ์ล่วงหน้าได้ หากแต่เป็นภัยคุกคามที่เกิดขึ้น
จากธรรมชาติที่ยากต่อการคาดเดา ทั้งยังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อมนุษย์ทั้ง
ชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคมในประเทศ
ผู้ประสบภัยพิบัติที่ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน

ญี่ปุ่นถือเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือที่สำคัญลำดับต้นๆ ของโลก
โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศส่วนใหญ่ในภูมิภาค
ล้วนแต่เป็นประเทศกำลังพัฒนาที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่ยังต้องพึ่งพาอาศัยการให้
ความช่วยเหลือจากต่างประเทศอยู่ ทั้งนี้เป็นเวลากว่า 40 ปีแล้ว ที่ญี่ปุ่นและ
อาเซียนได้มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมาอย่างยาวนาน โดยการดำเนินยุทธศาสตร์
ของญี่ปุ่นก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างเป็นพลวัตตามปัจจัยและแรงผลักดันที่
เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา ดังจะเห็นได้จากการใช้ด้านการทหารเป็นนโยบายนำ
ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สู่การใช้เศรษฐกิจนำในสมัยสงครามเย็นควบคู่กับ

การปรับใช้นโยบายต่างประเทศให้มีลักษณะรอบด้าน (Comprehensive Security) มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงของมนุษย์ที่ถือเป็นประเด็นความมั่นคงใหม่ต่อการสร้างจุดเด่นให้แก่บทบาทของญี่ปุ่นในบริบทโลกและภูมิภาค รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาของญี่ปุ่น (Official Development Assistance : ODA) ก็ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญและโดดเด่นที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อีกยุทธศาสตร์หนึ่งด้วยเช่นกันในช่วงหลังสงครามเย็น³

แม้ว่าญี่ปุ่นจะเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาอย่างช้านาน แต่ด้วยช่วงเวลาที่เปลี่ยนแปลงไปจึงทำให้ญี่ปุ่นไม่ใช่ชาติมหาอำนาจเดียวที่มีอิทธิพลต่อภูมิภาคอีกต่อไปเนื่องจากบทบาทของญี่ปุ่นที่มีอยู่เดิมได้ถูกตัวแสดงอื่นๆ เข้ามาท้าทายจากการพัฒนาขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจใหม่ด้วยเช่นกัน ซึ่งตัวแสดงแทรกซ้อนสำคัญที่จะกล่าวถึงในบทความชิ้นนี้คือ “จีน” ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ญี่ปุ่นต้องแสวงหาแนวทางใหม่เพื่อส่งเสริมอำนาจของญี่ปุ่นให้ยังคงอยู่ต่อไปในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ผ่านการต่างประเทศเชิงสร้างสรรค์อย่างเป็นมิตรต่อประเทศในภูมิภาคโดยอาศัยการต่อสู้เชิงยุทธศาสตร์เพื่อให้ตนได้กลับมาเป็นตัวแสดงที่สำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าตัวแสดงอื่น

บทบาทของญี่ปุ่นต่อประเด็นเรื่องภัยพิบัติในภูมิภาคได้รับการตอกย้ำให้เห็นถึงความสำคัญอย่างชัดเจน เมื่อปี 2004 จากเหตุการณ์แผ่นดินไหวและสึนามิที่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกต่างได้รับผลกระทบร่วมกัน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือจากต่างประเทศทั้งหมดนั้นญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือทางการเงินมากที่สุดเป็นจำนวนเงินราว 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐซึ่งสูงกว่าจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจของภูมิภาค (ตารางที่ 1) อีกทั้งญี่ปุ่นยังได้ส่งกองกำลังป้องกันตนเอง (SDF) เข้ามาให้ความช่วยเหลือนอก

³ Akiko Fukushima, “Human Security and Japanese Foreign Policy” (paper presented at the International Conference on Human Security in East Asia, Seoul, Republic of Korea, 16-17 June 2003), 132.

ประเทศมากที่สุดเท่าที่ญี่ปุ่นเคยมีการปฏิบัติการมาก่อนราว 1800 นาย⁴ โดยเมื่อเปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติระหว่างญี่ปุ่นและจีนแล้วพบว่า ญี่ปุ่นได้เป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติที่โดดเด่นและถือเป็นประเทศที่เข้ามาแสดงความร่วมมือกับภูมิภาคด้านภัยพิบัติอย่างเป็นทางการที่สูงกว่าจีน

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นและจีนด้านภัยพิบัติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

	เหตุการณ์คลื่นยักษ์ ซึนามิ ปี 2004	เหตุการณ์พายุ ไซโคลนนาทิส ปี 2008	เหตุการณ์ไต้ฝุ่น ไห่เยี่ยน ปี 2013
ญี่ปุ่น	500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ	10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ*	40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
จีน	83 ล้านดอลลาร์สหรัฐ	10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ	1.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

* ยังไม่รวมการให้ความช่วยเหลือในส่วนอื่น เช่น เต็นท์, ผ้าห่ม และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐ

ที่มา : เรียบเรียงโดยผู้วิจัยจาก <http://rp4.abs-cbnnews.com/world/05/09/08/japan-gives-10-m-aid-myanmar> และ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asiapacific/4145259.stm>

นอกจากนี้ การเข้าร่วมประชุมของนายชินโซ อาเบะ (Shinzo Abe) นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของญี่ปุ่นที่อินโดนีเซียในปี 2013 ถือเป็น การส่งสัญญาณให้นานาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศจีนได้เห็นอย่างมีนัยยะสำคัญว่าเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะยังคงเป็นพื้นที่สำคัญต่อยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นที่ญี่ปุ่นจะต้องเข้ามาปกป้องคุ้มครองและเข้ามาให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งไม่เพียงแค่นิคมิตทางเศรษฐกิจเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงมิติทางการเมืองและความมั่นคงอีกด้วย ดังจะเห็นได้จากนโยบายต่างประเทศใหม่

⁴ Brad Williams, "Why Give? Japan's Response to the Asian Tsunami Crisis," *Japan Forum* 18, no. 3 (2006) : 403.

ของอาเบะต่ออาเซียน 5 ประการ ที่ได้ประกาศไว้ที่แสดงให้เห็นถึงศักยภาพ และอิทธิพลของญี่ปุ่นที่มีอยู่ในภูมิภาคนี้ทางอ้อมให้แก่จีนได้เห็นว่า ความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่นและประเทศสมาชิกอาเซียนยังคงมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อการเป็นพันธมิตรที่ดีระหว่างกัน ไม่เพียงเท่านั้นในปี 2015 ญี่ปุ่นยังได้แสดงออกให้เห็นถึงศักยภาพ ขีดความสามารถด้านการทหารและบทบาทด้านความมั่นคงที่มีอย่างเพิ่มขึ้นในสายตาประชาคมโลกผ่านการตีความแก้ไขกฎหมายรัฐธรรมนูญใหม่ เพื่อหาวิถีทางเพิ่มอำนาจให้กับกองกำลังป้องกันตนเองให้มากขึ้นรวมทั้งได้มีการแก้ไขกฎบัตรความช่วยเหลือทางมนุษยธรรมเพื่อเปิดช่องทางให้รัฐบาลสามารถให้ความสนับสนุนกับปฏิบัติการของกองกำลังป้องกันตนเองที่ไม่มีจุดประสงค์ทางทหารได้ อาทิ การส่งกำลังลงพื้นที่ช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ประสบภัยธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการส่งกองกำลังป้องกันตนเองไปยังพื้นที่ในและต่างประเทศก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเพิ่มความช่วยเหลือแก่กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนให้มากขึ้น ซึ่งการนี้ถือเป็นการปรับแก้และเพิ่มเนื้อหาในกฎบัตรเป็นครั้งแรกของญี่ปุ่นในรอบ 12 ปี⁵

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จะต้องการตอบคำถามที่สำคัญสองประการ คือ การเข้ามาให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นด้านการจัดการกับภัยพิบัติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างไร และปัจจัยใดที่เป็นตัวสนับสนุนต่อการตัดสินใจให้ดำเนินการเช่นนั้น โดยบทความนี้จะแบ่งออกเป็น 4 ส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ส่วนแรกจะกล่าวถึงแนวคิดเรื่องการถ่วงดุลทางอำนาจอย่างอ่อนและการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ส่วนที่สองจะกล่าวถึงบทบาทของญี่ปุ่นกับเหตุการณ์ภัยพิบัติครั้งสำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนที่สามจะกล่าวถึงการทูตภัยพิบัติ กับยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคหลังสงครามเย็น และส่วนสุดท้าย คือ บทสรุป

⁵ เติลินิวส์, ญี่ปุ่นแก้กฎบัตรความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม [ออนไลน์] สืบค้นจาก : <http://www.dailynews.co.th/foreign/300037> [5 DEC 2015]

แนวคิดเรื่องการถ่วงดุลทางอำนาจอย่างอ่อน (Soft Balancing)

แนวคิดเรื่องการถ่วงดุลทางอำนาจถือเป็นแนวคิดที่สำคัญต่อการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยความอยู่รอดของรัฐนั้นมิใช่ขึ้นอยู่กับเพียงแค่บริบทภายในประเทศเท่านั้น หากแต่ความอยู่รอดของรัฐในบริบทระหว่างประเทศก็ถือเป็นส่วนสำคัญเช่นกันเพื่อปกป้องอธิปไตย อำนาจ บทบาท และอิทธิพลของตนมิให้ต้องตกอยู่ภายใต้การครอบงำของรัฐอื่น ซึ่งปัจจัยหนึ่งที่จะสามารถขับเคลื่อนให้การถ่วงดุลทางอำนาจดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การแสวงหาพันธมิตรและการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันกับพันธมิตร เพื่อให้อำนาจที่มีอยู่มีความแข็งแกร่งมากขึ้นเพียงพอที่สามารถต่อกรกับฝ่ายที่มีอำนาจเหนือกว่า

การถ่วงดุลทางอำนาจ (balance of power) แบบดั้งเดิมตามแนวคิดของ Kenneth Waltz จะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการถ่วงดุลที่เป็นการเผชิญหน้าโดยตรงทางทหารที่เกี่ยวข้องกับการทำร้ายและแข่งขันกันทางอำนาจ ซึ่งหากมหาอำนาจเดิมไม่มีความแข็งแกร่งพอ ตำแหน่งมหาอำนาจก็จะถูกสับเปลี่ยนมือสู่ประเทศมหาอำนาจใหม่ได้ แต่โลกในยุคหลังสงครามเย็นจะเห็นได้ว่าประเด็นความมั่นคงของโลกในปัจจุบันมีความร่วมสมัยและเกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายเพื่อรักษาความมั่นคงของโลกในรูปแบบที่ไม่ใช่การทหารเพิ่มขึ้น ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ Robert Anthony Pape และ T.V. Paul ได้พัฒนา

แนวคิด soft balancing ให้เข้ามาเป็นอีกเครื่องมือหนึ่งที่สำคัญในการอธิบายปรากฏการณ์และการตอบโต้ภัยสถานการณ์โลกในปัจจุบัน ซึ่งการใช้ soft balancing มิใช่มีจุดมุ่งประสงค์เพื่อขึ้นมาแทนที่หรือเป็นการดำเนินการโดยใช้เครื่องมือทางทหารโดยตรง (hard balancing) หากแต่ soft balancing มีจุดประสงค์ในการนำมาใช้เพื่อยับยั้งการใช้อำนาจของมหาอำนาจไม่ให้มีมากเกินไป โดยมีใช้ลักษณะที่เป็นการทำลายความเป็นใหญ่โดยตรงในทางกลับกันจะเป็นการดำเนินการผ่านมาตรการที่ไม่ใช่ทางทหารเพื่อประวิง

เวลาให้ความก้าวร้าวของมหาอำนาจนั้นลดลง โดย Pape ชี้ว่า “soft balancing กำลังเข้ามาแทนที่ hard balancing เพิ่มขึ้นในฐานะการตอบโต้ที่สำคัญต่อประเทศมหาอำนาจ เมื่อประเทศมหาอำนาจยังคงมุ่งมั่นกับนโยบายความเป็นใหญ่ทางทหารแต่เพียงผู้เดียว”⁶

ดังนั้น จากการที่นักทฤษฎีทั้งสองได้มีการนำ soft balancing มาอธิบายถึงการถ่วงดุลทางอำนาจต่อสหรัฐอเมริกาหลังสงครามเย็นจากประเทศมหาอำนาจระดับรองในระบบระหว่างประเทศ งานวิจัยชิ้นนี้จึงพยายามเชื่อมโยงปรับใช้ต่อรองการดำเนินยุทธศาสตร์มหาอำนาจในระดับภูมิภาคจากการที่จะมองจีนในฐานะ “พี่ใหญ่” ที่เป็นตัวแสดงมหาอำนาจที่สำคัญในภูมิภาค และญี่ปุ่นในฐานะ “พี่รอง” ที่เป็นประเทศมหาอำนาจระดับที่รองลงมาของภูมิภาค ผ่านการดำเนินนโยบายทางอ้อมที่ไม่ใช่ทางทหารมาสกัดกั้นการผงาดของจีนที่มีอยู่มากในปัจจุบันโดยแสดงออกว่าญี่ปุ่นถือเป็นอีกหนึ่งทางเลือกแก่ประเทศในภูมิภาคและทุกประเทศสามารถรู้สึกปลอดภัยได้มากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับจีนโดยการนำประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ด้านการให้ความช่วยเหลือและการบรรเทาภัยพิบัติในส่วนที่ญี่ปุ่นมีความเชี่ยวชาญมาเป็นเครื่องมือทางการทูต ซึ่งถือเป็นที่ตัวแปรสำคัญต่อการแสดงออกให้เห็นถึงภาพลักษณ์ญี่ปุ่นในภูมิภาคเชิงบวกและบทบาทอย่างเป็นทางการเป็นมิตรของญี่ปุ่นในภูมิภาคต่อการถ่วงดุลอำนาจต่อจีนทางอ้อม

แนวคิดเรื่องการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม (Humanitarian Assistance)

การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมถือเป็นแนวความคิดที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไปว่ามีความหมายถึงการให้ความช่วยเหลือและการดำเนินการที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อช่วยเหลือชีวิตคน บรรเทาความเดือดร้อน และคุ้มครอง

⁶ Robert Anthony Page, “Soft Balancing against the United States,” *International Security* 30, no. 1 (2005) : 38.

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ทั้งในระหว่างที่ประสบภัยและภายหลังจากที่ประสบภัย ตลอดจนการเสริมสร้างการเตรียมความพร้อมเมื่อเกิดวิกฤตภัยขึ้น⁷

การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมถือเป็นหัวใจสำคัญประการหนึ่งของสังคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสดงบทบาทความรับผิดชอบของประเทศมหาอำนาจต่อประเทศกำลังพัฒนาที่ถือเป็นภารกิจสำคัญที่พึงปฏิบัติ ซึ่งการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมนอกจากจะเกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือในยามฉุกเฉินแล้ว ยังได้รวมไปถึงการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาด้วยเช่นกัน ดังจะเห็นได้จะโครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้เข้ามาให้ความสนใจกับ มิตินี้ไม่ว่าจะเป็นกระบวนการก่อนประสบภัย ระหว่างประสบภัยและหลังประสบภัย เช่น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศแห่งญี่ปุ่น (JICA), ศูนย์ประสานงานการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของอาเซียน (AHA Centre), สำนักงานเพื่อความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแห่งสหภาพยุโรป (ECHO) และศูนย์เตรียมความพร้อมป้องกันภัยพิบัติแห่งเอเชีย (ADPC) เป็นต้น

ทุกวันนี้การแสดงบทบาทต่อการแข่งขันในเวทีระหว่างประเทศในการดำเนินการผ่าน hard power ไม่ใช่ทางเลือกที่ตึงเครียดต่อประเทศมหาอำนาจ แต่ทุกฝ่ายได้เห็นตรงกันแล้วว่าการเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ต่างประเทศในด้านมนุษยธรรมนั้นถือเป็นมาตรการทางการทูตและเป็นวิธีการแข่งขันหนึ่งอย่างสำคัญที่จะทำให้ประเทศผู้รับความช่วยเหลือเกิดความรู้สึกไว้วางใจมากขึ้นและยังเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือในสายตาโลกเป็นไปในทิศทางบวกมากขึ้นด้วยเช่นกัน

⁷ Global Humanitarian Assistance, Defining humanitarian assistance [Online] Available from : <http://www.globalhumanitarianassistance.org/data-guides/defining-humanitarian-aid> [14 JUN 2016]

บทบาทของญี่ปุ่นกับเหตุการณ์ภัยพิบัติครั้งสำคัญ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ญี่ปุ่นถือเป็นชาติมหาอำนาจลำดับแรกๆ ที่เข้ามาให้ความช่วยเหลืออาเซียนเมื่อประสบกับภัยพิบัติอยู่เสมอ ซึ่งญี่ปุ่นได้เล็งเห็นว่าการเข้ามาให้การช่วยเหลือต่อการบรรเทาภัยพิบัติในภูมิภาค นอกจากจะสามารถเป็นปัจจัยในการส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันแล้ว การเข้ามาบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติของญี่ปุ่น ยังสามารถเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญต่อการสร้างมาตรฐานที่จะรักษาคุณค่าทางสังคมร่วมกัน (common societal values) ในภูมิภาคผ่านการสร้างเครือข่ายของสังคมบนพื้นฐานของการร่วมป้องกันภัยพิบัติที่จะสามารถเป็นพื้นฐานในการสร้างความเติบโตความยั่งยืนให้เกิดขึ้นแก่เอเชีย⁸ โดยส่วนนี้จะแสดงให้เห็นท่าทีการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อสถานการณ์ภัยพิบัติครั้งสำคัญอย่างมีนัยยะสำคัญในภูมิภาค 3 เหตุการณ์ ดังนี้

- เหตุการณ์คลื่นยักษ์ซึนามิ ปี 2004

แผ่นดินไหวและซึนามิขนาดใหญ่ที่เกิดขึ้นในเอเชียใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อปี 2004 ที่ผ่านมามีถือเป็นภัยพิบัติแรกที่รุนแรงที่สุดนับตั้งแต่เริ่มเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งสองวันหลังจากที่ภูมิภาคประสบกับภัยพิบัติ ญี่ปุ่นได้ประกาศที่จะให้ความช่วยเหลือเป็นมูลค่ากว่า 30 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยคิดเป็นจำนวนเงินที่มากกว่าความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาถึงสองเท่า นอกจากนี้สามวันต่อมาเมื่อสหรัฐฯ ได้เพิ่มจำนวนเงินที่ให้ความช่วยเหลือเป็นจำนวนทั้งสิ้น 350 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งประเทศจีนด้วยเช่นกันที่ได้ประกาศการมอบความช่วยเหลือให้แก่ภูมิภาค เป็นจำนวน 63 ล้านดอลลาร์สหรัฐด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจที่จะเพิ่มความช่วยเหลือแก่ภูมิภาครวมเป็นจำนวนทั้งสิ้นประมาณ 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยจำนวนการให้ความช่วยเหลือนี้คิดเป็นมูลค่าครึ่งหนึ่งของจำนวนที่ญี่ปุ่นได้ให้สัญญาว่าจะเตรียมพร้อมไว้สำหรับ

⁸ Nobuhiro Aizawa, *Japan's Evolving Relationship with Southeast Asia : Prospects for Us-Japan Cooperation from East-West Center* [Online] Available from : http://csis.org/files/publication/140422_Aizawa_Japans StrategySoutheastAsia.pdf [14 JAN 2016]

การให้ความช่วยเหลือทันทีเมื่อภูมิภาคประสบภัย นอกจากนี้รัฐบาลญี่ปุ่นยังได้มอบเงินจำนวน 70 ล้านดอลลาร์สหรัฐ แก่ UNICEF ให้เป็นผู้จัดการและอีก 60 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ให้แก่โครงการอาหารโลก (World Food Programme : WFP) ตลอดจนได้มีการส่งคน จำนวน 120 คน ให้เข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ประสบภัย⁹

นอกจากนี้ ท่าทีอย่างกระตือรือร้นของญี่ปุ่นที่มีความมุ่งมั่นอย่างยิ่งที่จะเข้าไปให้ความช่วยเหลือแก่ภูมิภาค สามารถเห็นได้จากถ้อยแถลงของนายโคอิสุมิ นายกรัฐมนตรีของญี่ปุ่นขณะนั้น ในการประชุมสมัชชาพิเศษอันเป็นผลพวงมาจากแผ่นดินไหวและซันามิเมื่อปี 2005 ว่า “ญี่ปุ่นจะให้ความสำคัญกับบทบาทของภูมิภาคในฐานะการเป็นหุ้นส่วนทางพันธมิตรรวมถึงความเป็นปึกแผ่นระหว่างญี่ปุ่นและเอเชียที่มีต่อกัน”¹⁰

การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อสถานการณ์ครั้งนี้มีความน่าสนใจตรงที่ญี่ปุ่นได้มีการตัดสินใจที่จะเพิ่มการให้ความช่วยเหลือให้มีระดับที่สูงขึ้นเพื่อไม่ให้ญี่ปุ่นเสียหน้าต่อชาติมหาอำนาจอื่นๆ ในฐานะที่เป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีอย่างยาวนานแต่กลับกลายเป็นประเทศที่ให้ความช่วยเหลืออยู่ในลำดับที่น้อยที่สุดต่อภูมิภาคภายหลังจากที่สหรัฐฯ และจีนได้มีปรับการให้ความช่วยเหลือ เมื่อญี่ปุ่นได้มีการปรับระดับการให้ความช่วยเหลือให้มีระดับที่สูงขึ้น การให้ความช่วยเหลือครั้งนี้ของญี่ปุ่นนอกจากจะสามารถแสดงให้เห็นถึงความมีจิตใจที่ดีต่อเพื่อนร่วมมนุษยชาติแล้ว การให้ความช่วยเหลือครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกในศตวรรษที่ 21 ที่ญี่ปุ่นจะสามารถแสดงออกให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ดีในฐานะประเทศมหาอำนาจหนึ่งที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมระหว่างประเทศอย่างไม่เสียหน้าในฐานะประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและเป็นประเทศพันธมิตรที่สำคัญของภูมิภาค

⁹ BBC News, Tsunami aid : Who's giving what. [Online] Available from : <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asiapacific/4145259.stm> [15 Jan 2016]

¹⁰ Brad Williams, “why GiveM Japan’s Response to the Asian Tsunami Crisis,” Ibid. 400

- เหตุการณ์พายุไซโคลนนาเกิส ปี 2008

2 พฤษภาคม 2008 ถือเป็นช่วงเวลาที่ยุติร้ายช่วงเวลาหนึ่งของพม่า จากการประสบกับภัยพิบัติพายุไซโคลนนาเกิส ซึ่งภัยพิบัตินี้ถือเป็นภัยพิบัติ ครั้งสำคัญที่รุนแรงที่สุดที่พม่าเคยประสบ โดยในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเป็นเวลาที่พม่ายังคงปิดประเทศอยู่ จึงส่งผลกระทบต่อให้การส่งความช่วยเหลือจากต่างประเทศได้รับอุปสรรค โดยในช่วงแรกนั้น รัฐบาลพม่ามีความมุ่งมั่นอย่างเต็มที่ที่จะปฏิเสธไม่รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ โดยเขยັນยันที่จะจัดการและส่งความช่วยเหลือไปยังพื้นที่ประสบภัยด้วยรัฐบาลเอง ซึ่งผลจากการตัดสินใจของรัฐบาลพม่าครั้งนั้น ส่งผลให้ความช่วยเหลือที่มอบไปยังพื้นที่ประสบภัยไม่ได้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในขณะเดียวกันความเสียหายได้มีการเพิ่มระดับที่สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งจำนวนยอดผู้เสียชีวิตที่มีสูงถึง 150,000 ราย, ผู้สูญหายโดยประมาณ 54,000 ราย และผู้ไร้บ้านจำนวนกว่า 3 ล้านราย ตลอดจนจนอาคารบ้านเรือนและพื้นที่เกษตรกร ที่ถือเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของพม่าก็ได้รับความเสียหายอย่างมากเช่นกัน ซึ่งยอดรวมความเสียหายทั้งสิ้นคิดเป็นมูลค่ากว่า 10 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งถือมากที่สุด ในประวัติศาสตร์ของพม่า¹¹

การที่รัฐบาลพม่าไม่ยอมเปิดรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศนั้นส่งผลให้นานาประเทศต่างพยายามกดดันพม่า ในทุกวิถีทางโดยโน้มน้าวให้รัฐบาลพม่าตระหนักถึงประชาชนในประเทศนี้ ด้านมนุษยธรรมเป็นสำคัญมากกว่าประเด็นทางการเมืองที่พม่าเกรงว่าจะถูกต่างประเทศเข้ามารอบงำ ทั้งนี้ภายหลังจากที่สถานการณ์เริ่มบานปลายจนเกินขีดความสามารถต่อการจัดการของรัฐบาลพม่า รัฐบาลพม่าได้ตัดสินใจประกาศขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศอย่างเป็นทางการ โดยประเทศแรกๆ ที่ตอบรับการร้องขอจากพม่า คือ ไทย, ญี่ปุ่น และจีน

¹¹ Thester.com, [Asian bloc to handle Burma aid](http://www.thestar.com/news/world/2008/05/19/asian_bloc_to_handle_burma_aid.html). [Online] Available from : http://www.thestar.com/news/world/2008/05/19/asian_bloc_to_handle_burma_aid.html [9 JAN 2016]

จากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ภัยพิบัติครั้งนี้ รัฐบาลญี่ปุ่นได้ตัดสินใจมอบความช่วยเหลือแก่พม่าเป็นจำนวนเงิน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐผ่านทางองค์การสหประชาชาติ ตลอดจนความช่วยเหลือด้านสิ่งของเป็นจำนวนกว่า 380,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ อันได้แก่ เครื่องบินไฟฟ้า, ถังเก็บน้ำและเต็นท์ เป็นต้น ทั้งนี้ นายฮิโตะชิ คิมูระ รองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศได้แสดงความเห็นต่อสถานการณ์ครั้งนี้ว่า

“รัฐบาลญี่ปุ่นตัดสินใจที่จะขยายความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่พม่า โดยพิจารณาจากความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการของทั้งสองประเทศ ตลอดจนระดับขนาดของภัยพิบัติที่ได้ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก”¹²

การให้ความช่วยเหลือต่อสถานการณ์ครั้งนี้ของญี่ปุ่นได้แสดงให้เห็นถึงความกระตือรือร้นอย่างยิ่งที่จะให้ความช่วยเหลือแก่พม่า ทั้งนี้ ประเทศที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพม่าอยู่เดิมนั้น คือ ประเทศจีน เนื่องจากในขณะที่พม่าถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมระหว่างประเทศ จีนถือเป็นพันธมิตรที่สำคัญของพม่า ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และการทหาร ซึ่งการที่พม่าเปรียบประหนึ่งเป็นประตูหลังบ้านของจีนจึงทำให้การเข้ามามีความสัมพันธ์ของญี่ปุ่นต่อพม่าดูจะเป็นเรื่องที่ยากลำบากขึ้น ประกอบกับการที่ญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรของสหรัฐฯ จึงทำให้ความไว้วางใจของพม่าที่มีต่อญี่ปุ่นไม่อาจเทียบเท่ากับจีนได้ในขณะนั้น ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้การให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติสามารถเข้ามาเป็นเหตุผลที่ดีของญี่ปุ่นต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับพม่าได้อย่างแนบเนียนและไม่ถูกระแวง

- เหตุการณ์ไต้ฝุ่นไห่เยี่ยน ปี 2013

ความเสียหายของฟิลิปปินส์จากเหตุการณ์ไต้ฝุ่นไห่เยี่ยนถือเป็นบทพิสูจน์อย่างดีต่อการแสดงออกของญี่ปุ่น ที่ทำให้ฟิลิปปินส์ได้เห็นว่าฟิลิปปินส์ถือเป็นมิตรประเทศในภูมิภาคที่สำคัญในสายตาของญี่ปุ่นอีกหนึ่งประเทศที่ญี่ปุ่นจะต้องเข้าให้ความช่วยเหลือ และทำให้ฟิลิปปินส์มั่นใจขึ้นได้ว่าตนยังมีประเทศมหา

¹² Reliefweb, Japan extends third emergency relief goods for the Cyclone Nargis victims of Myanmar. [Online] Available from : <http://reliefweb.int/report/myanmar/japan-extends-third-emergency-relief-goods-cyclone-nargis-victims-myanmar> [9 JAN 2016]

อำนาจที่อยู่ใกล้เคียงที่พร้อมจะยื่นเคียงข้างตนอีกประเทศหนึ่งอย่างแน่นอน คือ “ญี่ปุ่น” และยิ่งถือเป็นบทพิสูจน์แรกต่อญี่ปุ่น ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นได้รับความช่วยเหลือจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อครั้งเหตุซึนามิและแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ในญี่ปุ่น ปี 2011

เมื่อพิจารณาดูจะเห็นได้ว่าญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์มีหลายๆ สิ่งหลายๆ อย่างที่คล้ายกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นประเทศหมู่เกาะที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติมากที่สุดในโลก¹³ ซึ่งความเป็นมิตรภาพระหว่างญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์ที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันเป็นผลพวงมาจากเหตุการณ์แผ่นดินไหวครั้งใหญ่และซึนามิในญี่ปุ่น ปี 2011 ที่รัฐบาลฟิลิปปินส์ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือต่อการส่งสิ่งของบรรเทาмаให้แก่พื้นที่ประสบภัยของญี่ปุ่น รวมทั้งยังได้ให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์ โดยส่งทีมแพทย์มาให้การรักษายังพื้นที่ประสบภัย นอกจากนี้ฟิลิปปินส์ยังให้การบริจาคเพื่อช่วยบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยที่จัดตั้งขึ้น โดยสภากาชาดและองค์กรอื่นๆ ต่อการให้ความช่วยเหลือญี่ปุ่น น้ำใจของฟิลิปปินส์ในครั้งนั้นยังเป็นสิ่งที่ชาวญี่ปุ่นยังไม่ลืม ด้วยเหตุนี้เอง จึงถือเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ญี่ปุ่นเข้าให้ความช่วยเหลือฟิลิปปินส์อย่างรวดเร็วและรอบด้าน

ในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียน - ญี่ปุ่น ปี 2011 ที่ประเทศอินโดนีเซีย ถือเป็นการประชุมภายหลัง 1 เดือน จากที่ญี่ปุ่นได้ประสบกับแผ่นดินไหวและซึนามิครั้งใหญ่ ซึ่งการประชุมครั้งนี้ได้มีการกล่าวเน้นย้ำถึงประเด็นความร่วมมือระหว่างอาเซียน - ญี่ปุ่นด้านการจัดการภัยพิบัติ โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นนายทาเคอากิ มัสซึโมโตะ ได้กล่าวแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของญี่ปุ่นต่อความร่วมมือระหว่างญี่ปุ่นและอาเซียนด้านภัยพิบัติว่า “การเสริมสร้างความร่วมมือในประเด็นด้านการจัดการภัยพิบัติจะเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศญี่ปุ่นที่มีต่ออาเซียน”¹⁴ ซึ่งการยกระดับการ

¹³ J. Berkshire Miller, Typhoon Haiyan, Japan and the New Asia. [Online] Available from : <http://nationalinterest.org/commentary/typhoon-haiyan-japan-the-new-asia-9445> [12 JAN 2016]

¹⁴ MOFA, Special Asean-Japan Ministerial Meeting : Building Solidarity and Strengthening Cooperation on Disaster Management in Japan-Asean Relations. [Online] Available from : <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/sajmm1104.html>. [30 DEC 2015]

ให้ความสำคัญต่อประเด็นด้านภัยพิบัติของญี่ปุ่นต่ออาเซียนนี้ถือเป็นสะท้อนให้เห็นว่า “ทั้งอาเซียนและญี่ปุ่นต่างเป็นมิตรแท้ในยามยากซึ่งกันและกัน” ตลอดจนเป็นการแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นประสบความสำเร็จต่อการวางแผนทางการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่ทำให้ประเทศในภูมิภาคอาเซียนเกิดความตระหนักรู้และตระหนักถึงความสำคัญต่อการจัดการกับภัยพิบัติ โดยภายหลังจากญี่ปุ่นได้มีถ้อยแถลงที่จะกระชับความร่วมมือด้านการจัดการและลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติกับอาเซียน ญี่ปุ่นจึงได้เข้ามาร่วมพัฒนาเครือข่ายในภูมิภาคเพื่อเตรียมพร้อมรับมือและบรรเทาภัยพิบัติ โดยให้ศูนย์ AHA เป็นศูนย์กลางตลอดจนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือเป็นจำนวนเงินกว่า 11 ล้านดอลลาร์สหรัฐแก่อาเซียน รวมทั้งยังได้มีการจัดตั้งกองทุนอาเซียน - ญี่ปุ่น โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้กองทุนนี้เป็นประโยชน์ต่อการเข้ามาจัดส่งสิ่งของที่จำเป็นต่อการบรรเทาภัยพิบัติให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว¹⁵

ทั้งนี้ ในปี 2013 จึงถือเป็นบทพิสูจน์ต่อการแสดงบทบาทของญี่ปุ่นด้านภัยพิบัติในอาเซียนดังที่ได้เคยแสดงความจริงใจไว้ ในปี 2011 ต่อการยกระดับความสำคัญด้านภัยพิบัติร่วมกัน ซึ่งผลลัพธ์ดังกล่าวได้แสดงผ่านคำกล่าวของนายเคนโซ อิવાคามิ เจ้าหน้าที่หน่วยประสานความร่วมมือนานาชาติญี่ปุ่นว่า “ญี่ปุ่นจะไม่ลืมที่ฟิลิปปินส์เคยช่วยเหลือเราไว้ เมื่อครั้งเหตุซึนามิ ปี 2011 และภัยพิบัติที่เกิดขึ้นกับฟิลิปปินส์ครั้งนี้ ก็รุนแรงพอๆ กับซึนามิถล่มญี่ปุ่นคราวนั้น เราขอแสดงความเสียใจอย่างที่สุดต่อภัยพิบัติที่เกิดขึ้น”

ในปี 2013 ถือเป็นปีสำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างญี่ปุ่น - อาเซียนที่ครบรอบความสัมพันธ์ 40 ปี ซึ่งองค์กรความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (Japan International Cooperation Agency : JICA) ก็ถือเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐบาลญี่ปุ่นที่รับหน้าที่สำคัญต่อการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาอย่างเป็นทางการ ในนามของรัฐบาลญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความช่วยเหลืออย่างพิเศษต่อประเด็นความมั่นคงของมนุษย์

¹⁵ Thuzar, “Disaster Management and Humanitarian Action in Southeast Asia : Opportunities for an Asean-Japan Coordinated Approach,” pp.304.

ด้วยเหตุนี้เอง เหตุการณ์ไต้ฝุ่นไห่เยี่ยนปี 2013 ถือเป็นช่วงเวลาสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงบทบาทของ JICA ที่โดดเด่นอย่างยิ่งจากการให้ความช่วยเหลือประเทศฟิลิปปินส์ ซึ่งจากเหตุการณ์ครั้งนั้น JICA ได้เข้ามาให้ความช่วยเหลืออย่างกระตือรือร้นทันทีไม่ว่าจะเป็นการให้ความช่วยเหลือทั้งทางด้านเทคนิคทางการเงิน ตลอดจนการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมภายหลังจากเกิดภัยพิบัติ ไม่เพียงเท่านั้น ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นได้สร้างความประทับใจอย่างยิ่งต่อฟิลิปปินส์และภูมิภาคอย่างมาก โดยญี่ปุ่นได้ส่งทีมแพทย์และหน่วยกู้ภัยและค้นหาเข้าให้ความช่วยเหลือยังพื้นที่ประสบภัยในฟิลิปปินส์ ซึ่งทีมแพทย์นั้นประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่อาสาสมัครของโรงพยาบาลที่พร้อมจะไปยังพื้นที่ประสบภัยภายใน 24 ชั่วโมง นอกจากนี้กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นยังได้ตอบรับที่จะให้ความช่วยเหลือต่อการส่งสิ่งของการบรรเทาภัยพิบัติ ตลอดจนผู้ประสบภัยและยาคิวซีนผ่านการใช้เครื่องบินของ SDF¹⁶ ไม่เพียงเท่านั้นกระทรวงต่างประเทศญี่ปุ่นได้กล่าวว่า จะให้ทุนช่วยเหลือฉุกเฉินแก่ฟิลิปปินส์ จำนวน 40 ล้านดอลลาร์สหรัฐ รวมทั้งหน่วยงานที่ไม่ใช่รัฐของญี่ปุ่นก็ได้ร่วมส่งความช่วยเหลืออย่างเร่งด่วนเป็นเงินกว่า 2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกเหนือจากความช่วยเหลือทางการเงินแล้วญี่ปุ่นยังเข้าให้ความช่วยเหลือทางทหาร โดยส่งกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น (SDF) กว่า 1,000 นาย เข้ามาประจำการยังฟิลิปปินส์ รวมทั้งเครื่องบินทหารอีกกว่า 10 ลำต่อการเข้าให้ความช่วยเหลือและกู้ภัย¹⁷

เพราะฉะนั้นจะเห็นได้ว่า แม้การให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นจะสะท้อนให้เห็นการแสดงความรับผิดชอบของประเทศมหาอำนาจอย่างมีมนุษยธรรม แต่ในขณะเดียวกันความช่วยเหลือของญี่ปุ่นก็สามารถยังผลประโยชน์ให้แก่ญี่ปุ่นด้านความสัมพันธ์กับประเทศนั้นๆ ที่มีการพัฒนาขึ้นภายหลังจากที่ให้ความช่วยเหลือในทุกๆสถานการณ์ภัยพิบัติ ทั้งจากในระดับเดิมให้สูงขึ้น และจากที่

¹⁶ OECD, Development Co-operation Peer Reviews JAPAN 2014. [Online] Available from : <http://www.oecd.org/development/peer-reviews/Japan-peer-review-2014.pdf> [13 JAN 2015]

¹⁷ MOFA, Typhoon Damage in the Philippines (Dispatch of Assessment Team) [Online] Available from : http://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_000070.html [13 JAN 2015]

มีความสัมพันธ์ในระดับที่ต่ำสู่การสานสัมพันธ์ได้อย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้แนวทางการดำเนินยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่การให้ความสำคัญด้านมนุษยธรรมเพิ่มขึ้น และส่งผลทำให้ประเด็นเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติได้กลายมาเป็นเรื่องการทูตภัยพิบัติที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในเวลาต่อมา

การทูตภัยพิบัติกับยุทธศาสตร์ของญี่ปุ่นต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคหลังสงครามเย็น

“With Great Power Comes Great Responsibility”

Stan Lee writer of Spiderman (2002)

“อำนาจที่ยิ่งใหญ่มาพร้อมกับความรับผิดชอบอันใหญ่ยิ่ง” คำกล่าวนี้ แม้จะเป็นคำกล่าวของสไปเดอร์แมนยอดมนุษย์ผู้พิทักษ์โลก แต่ก็สามารถเป็นกระจกสะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่าการที่จะเป็นมหาอำนาจของโลกนั้นมิใช่เพียงแค่การมีอำนาจในมือที่จะบงการให้ทุกอย่างเป็นไปได้ตั้งใจ หากแต่อำนาจที่มีอยู่นั้น ได้มาพร้อมกับความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นควบคู่กันที่มหาอำนาจจะต้องแสดงความรับผิดชอบอย่างเหมาะสมต่อสถานการณ์ต่างๆ ในบริบทโลกที่ได้เกิดขึ้นและมีเปลี่ยนแปลงไป

ประเทศญี่ปุ่นถือเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลกว่าเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจหนึ่ง ในปัจจุบันแม้ว่าจะถูกจีนขึ้นมาแทนที่ตำแหน่งประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลก ในปี 2010 ก็ตาม แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาของญี่ปุ่นก็สามารถทำให้สายตาของชาวโลกต้องจับจ้องต่อประเทศหมู่เกาะนี้ว่า เป็นประเทศที่น่าสนใจเมื่อญี่ปุ่นสามารถพลิกฐานะจากประเทศผู้แพ้สงครามในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 มาเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้ รวมทั้งบทบาทด้านการเมืองระหว่างประเทศด้วยเช่นกันที่ญี่ปุ่นเริ่มมีบทบาทมากยิ่งขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการที่ญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ด้านการค้าแล้ว ญี่ปุ่นยังถือเป็นประเทศหนึ่งที่จะเข้ามามีส่วนร่วมต่อการให้

ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาทั้งทางด้านเทคโนโลยี วิทยาการสมัยใหม่ เครื่องมืออันทันสมัย และการให้เงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ รวมถึงเงินช่วยเหลือแบบให้เปล่าเพื่อช่วยพัฒนาประเทศต่างๆ ในหลายๆ ด้านด้วยกัน¹⁸

ที่ผ่านมาภายหลังจากญี่ปุ่นได้พ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 การชดเชยความเสียหายของญี่ปุ่นได้อยู่ในรูปแบบของการจ่ายค่าปฏิกรรมสงคราม ซึ่งภายหลังจากที่ญี่ปุ่นได้มีการพัฒนาขีดความสามารถของประเทศโดยมุ่งไปให้ความสำคัญกับมิติทางเศรษฐกิจอย่างแข็งขัน ความก้าวหน้าของญี่ปุ่นก็ทำให้ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในอาเซียนรู้สึกเริ่มหวาดกลัว ญี่ปุ่นจึงได้ปรับการใช้ขีดความสามารถทางเศรษฐกิจที่มีอยู่ให้เป็นนโยบายต่างประเทศ นำในเวลาต่อมาผ่านการใช้ ODA เป็นเครื่องมือในรูปแบบการให้ความช่วยเหลือเพื่อเปลี่ยนภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในสายตาอาเซียนให้ดีขึ้น ซึ่งการบรรเทาและการให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติก็ได้เข้ามาเป็นประเด็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของญี่ปุ่นจาก 4 ประเด็น ที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันประกอบด้วย มิติเศรษฐกิจ, การเมือง, สิ่งแวดล้อม และความมั่นคง¹⁹ โดยการบรรเทาภัยพิบัติทางธรรมชาติได้เข้ามาเป็นประเด็นที่สำคัญในมิติด้านสิ่งแวดล้อมที่ญี่ปุ่นมีด้วยเช่นกัน ต่อมา ODA ของญี่ปุ่นมาใช้สะท้อนให้เห็นว่า ญี่ปุ่นมีธรรมชาติที่ติดต่อการดำเนินนโยบายมากกว่าการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ในภูมิภาค ตลอดจนการให้ความให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมของญี่ปุ่นนี้เองจะสามารถช่วยยังผลให้ญี่ปุ่นได้รับประโยชน์อย่างยิ่งต่อการขับเคลื่อนมิติทางเศรษฐกิจด้านการค้าการลงทุนในภูมิภาคให้เป็นไปอย่างราบรื่น

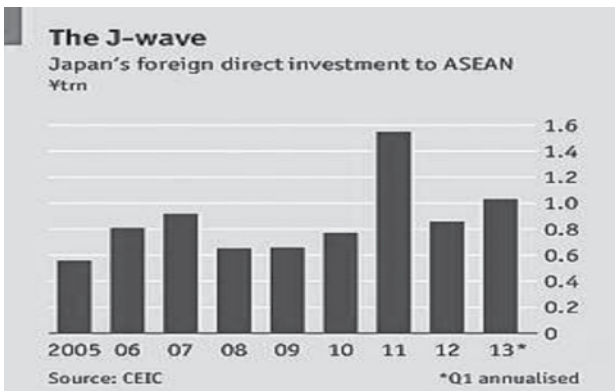
แน่นอนว่าญี่ปุ่นมีผลประโยชน์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มาก ตลอดจนก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าจีนได้เข้ามาเป็นตัวแสดงหนึ่งที่มีบทบาทอย่างสำคัญในภูมิภาคด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้นโยบายและบทบาทของจีนในภูมิภาคได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่ง

¹⁸ ชาญณรงค์ หาญอมรเศรษฐ์, “สถานะความสัมพันธ์ญี่ปุ่น - อาเซียน,” ใน ญี่ปุ่นกับอาเซียน ed. บัญญัติ สุรการวิทย์ (กรุงเทพฯ : สถาบันญี่ปุ่นศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527) น.35.

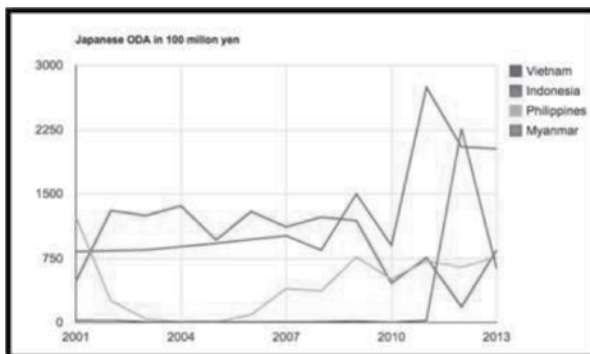
¹⁹ Nobuhiro Aizawa, *Japan's Evolving Relationship with Southeast Asia : Prospects for Us-Japan Cooperation from East-West Center*, Ibid.

นโยบายและบทบาทของญี่ปุ่นที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการวางยุทธศาสตร์²⁰ ด้วยเหตุนี้เอง การที่ญี่ปุ่นสามารถรักษาสถานภาพการมีบทบาทนำในภูมิภาคไว้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถานภาพนำต่อจีนสิ่งนี้เองจะส่งผลทำให้อิทธิพลของญี่ปุ่นสามารถยังคงอยู่ในภูมิภาคได้แม้ว่าจีนจะก้าวผงาดขึ้นมาก็ตาม

ภาพที่ 1 แสดงระดับการลงทุนโดยตรงของญี่ปุ่นในอาเซียนระหว่างปี 2005 - 2013

ภาพที่ 2 แสดงระดับการให้ ODA ของญี่ปุ่นใน 4 ประเทศตั้งแต่ปี 2001-2013 (เวียดนาม, อินโดนีเซีย, ฟิลิปปินส์ และเมียนมาร์)

ที่มา : André Asplund, “VALUES VS. INTEREST : Strategic use of Japanese Foreign Aid in Southeast Asia,” Working Paper 241 (May 2015), pp.10

²⁰ กิตติ ประเสริฐสุข. บทบาทของญี่ปุ่นในประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และนโยบายต่อประเทศไทย [ออนไลน์] สืบค้นจาก : <http://prp.trf.or.th/trf-policy-brief/บทบาทของญี่ปุ่นในประเทศไทย/> [21 JUN 2016]

จากตารางข้างต้น จะเห็นได้ว่าระดับการลงทุนในอาเซียนโดยเฉพาะในช่วงปีที่มีระดับสูงขึ้นนั้น ได้สะท้อนให้เห็นในแต่ละสถานการณ์ที่สำคัญของช่วงเวลา โดยการลงทุนของญี่ปุ่นได้ทำให้อาเซียนเห็นว่าญี่ปุ่นยังคงให้ความสำคัญกับอาเซียน กล่าวคือ ในปี 2005 - 2007 ถือเป็นช่วงปีภายหลังจากที่หลายๆ ประเทศในอาเซียน ประสบกับซึนามิและแผ่นดินไหวขนาดใหญ่ที่ได้รับความเสียหายเป็นอย่างมาก และความเสียหายในหลายๆ พื้นที่ก็ได้สร้างผลกระทบต่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผูกอยู่กับญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน ดังนั้น หากประเทศในอาเซียนสามารถฟื้นตัวได้เร็วในทางกลับกันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นก็สามารถฟื้นตัวได้รวดเร็วเช่นเดียวกัน ตลอดจนในช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็น การเริ่มต้นศตวรรษใหม่ที่จีนเริ่มเปิดประตูหลังบ้านของตนเอง เข้ามาให้ความสำคัญกับประเทศในอาเซียน หากญี่ปุ่นเลย/หรือไม่แสดงท่าทีเป็นพิเศษโดยเฉพาะในประเด็นการให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมที่ญี่ปุ่นมีความเชี่ยวชาญ ก็อาจจะส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ที่ดีได้ ต่อมาในปี 2008 จากการทำมา (เมียนมาร์) ประสบภัยพิบัติเนกาส แม้ญี่ปุ่นต้องการที่จะให้ความช่วยเหลือแต่ด้วยข้อจำกัดของพม่าที่ยังคงเป็นรัฐบาลทหาร จึงเป็นเรื่องยากการต่อให้ให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่ ต่อมาใน 2010 ถือเป็นปีที่ญี่ปุ่นได้สูญเสียตำแหน่งสถานะประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจอันดับ 2 ให้แก่จีน ดังจะเห็นได้จากระดับการให้ FDI และ ODA ของญี่ปุ่นต่อ ASEAN ด้วยเช่นกันที่ได้สะท้อนออกมาแต่อย่างไรก็ตามในช่วงปี 2011 จากการทำญี่ปุ่นประสบกับสถานการณ์ภัยพิบัติครั้งใหญ่ความช่วยเหลือของอาเซียนก็ได้สะกิดให้ญี่ปุ่นได้ตระหนักว่าแม้เงินจะเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคมากขึ้น แต่ญี่ปุ่นก็ยังคงเป็นมิตรที่สำคัญของอาเซียนที่จะต้องรักษาทบพาทของตนในภูมิภาคให้คงอยู่เช่นเดิม ไม่ให้เงินเข้ามาแทนที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่เมียนมาร์ได้มีการปฏิรูปประเทศเมียนมาร์ก็ได้เข้ามาเป็นประเทศผู้รับ ODA จากญี่ปุ่นมากเป็นอันดับหนึ่ง ทั้งนี้ในปี 2013 จากการทำจีนมีความขัดแย้งกับฟิลิปปินส์ในกรณีทะเลจีนใต้ประกอบกับฟิลิปปินส์ประสบภัยพิบัติได้มุ่งให้เขียนระดับการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นประกอบกับท่าทีของจีน

ที่อยู่อย่างแข็งแกร่งในภูมิภาคในช่วงเวลานั้นๆ จะพบว่า การเข้ามาให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่น เป็นการเข้ามาอย่างถูกเวลาที่สามารเข้ามาแย่งชิงบทบาทผู้นำในภูมิภาคได้เป็นอย่างดีเมื่อเปรียบเทียบกับจีน และจะเห็นได้จากกราฟข้างต้นทั้ง 2 กราฟ ที่ในปี 2013 ถือเป็นช่วงเวลาที่ญี่ปุ่นได้เข้ามาดำเนินความสัมพันธ์กับอาเซียนไม่ว่าจะเป็นทั้งมิติการลงทุนและมิติการให้ความช่วยเหลือที่สูงกว่าปีอื่นๆ ที่ผ่านมาเพื่อให้ภาพลักษณ์ของญี่ปุ่นในภูมิภาคสะท้อนออกมาในแง่บวกมากกว่า เมื่อเปรียบเทียบกับจีนในช่วงเวลาเดียวกันโดยที่ญี่ปุ่นไม่ต้องแสดงท่าทีใดทางการทหารให้ประเทศในอาเซียนรู้สึกเกรงกลัว

การที่ญี่ปุ่นต้องเผชิญกับข้อจำกัดทางด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญภายใต้มาตรา 9 จึงทำให้การแสดงบทบาทและอำนาจของญี่ปุ่นจำต้องถูกจำกัดตามแต่เนื่องด้วยสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไป ทำให้ทุกภาคส่วนได้หันมาให้ความสำคัญกับประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ที่ไม่ใช่ทางทหารอย่างเพิ่มขึ้นไปพร้อมๆ กัน ด้วยเหตุนี้เอง ญี่ปุ่นจึงเริ่มขยายบทบาทในประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ เนื่องจากตระหนักแล้วว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อรัฐธรรมนูญที่ได้บังคับไว้ ทั้งยังประกอบกับเป็นช่วงที่ทั้งญี่ปุ่นและจีนต่างฝ่ายต่างที่จะมุ่งแข่งขันกันเข้ามามีอิทธิพลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในประเด็นด้านภัยพิบัติก็ถือเป็นอีกหนึ่งในประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ ที่ญี่ปุ่นมีความเชี่ยวชาญและกำลังเป็น ได้รับความสนใจของหลายๆ ประเทศที่ต่างต้องประสบกับภัยพิบัติทางธรรมชาติที่ยากต่อการควบคุมและขาดประสบการณ์ในการจัดการ การรับมือ และการบรรเทาภายในประเทศภายหลังประสบภัยเมื่อเปรียบเทียบกับความพร้อมและประสบการณ์ที่ญี่ปุ่นมี

ด้วยเหตุนี้เอง การเข้ามาให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นด้านการจัดการกับภัยพิบัติในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เข้ามาเป็นส่วนสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อการขับเคลื่อนมิติที่ญี่ปุ่นถนัดมาสร้างข้อได้เปรียบให้เกิดขึ้นแก่ตนเองในภูมิภาคตลอดจนเพื่อแสดงออกให้ประเทศในภูมิภาคได้เกิดความรู้สึกไว้วางใจต่อญี่ปุ่น และมองญี่ปุ่นเป็นประเทศทางเลือกอีกประเทศหนึ่งเมื่อต้องการได้รับความ

ช่วยเหลือหรือความคุ้มครองเมื่อรู้สึกไม่ปลอดภัย ทั้งนี้ เมื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เป็นตัวสนับสนุนต่อการตัดสินใจของญี่ปุ่น ต่อการให้ความช่วยเหลือจัดการกับภัยพิบัติในภูมิภาคมีดังต่อไปนี้

(1) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคและถ่วงดุลทางอำนาจต่อจีน

ทุกวันนี้ปฏิเสธไม่ได้ว่าจีนกำลังมาแรงแข่งทางโคงค์และนำหน้าญี่ปุ่นในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำแหน่งประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของโลกที่จีนได้รับในปี 2010 ในตำแหน่งที่ญี่ปุ่นได้เคยดำรงตำแหน่ง ซึ่งญี่ปุ่นมีความกังวลระยะยาวอย่างยิ่งต่อการผงาดขึ้นมาของจีนในภูมิภาคว่า ความสำเร็จของจีนที่มีเพิ่มขึ้นอย่างมาก ในปัจจุบันจะเข้ามาบดบังอิทธิพลที่มีอยู่เดิมของญี่ปุ่นในภูมิภาค²¹ ดังนั้น เพื่อเป็นการถ่วงดุลกับจีนในภูมิภาคของญี่ปุ่น ภายหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง ญี่ปุ่นจึงได้เข้ามาขยายบทบาทเพิ่มขึ้นในภูมิภาคทั้งด้านการเมืองและความมั่นคง โดยเข้ามามีส่วนร่วมทั้งรูปแบบพหุภาคีและทวิภาคี เนื่องจากญี่ปุ่นเชื่อว่าการมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศที่มีความกังวลเกี่ยวกับการขยายอิทธิพลของจีน จะสามารถเป็นกุญแจในการส่งเสริมผลประโยชน์ของญี่ปุ่นต่อการถ่วงดุลทางอำนาจกับจีนได้ โดยมีต้องใช้งบคลังทางทหารได้²²

เมื่ออธิบายการดำเนินการให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติของญี่ปุ่นต่อการถ่วงดุลทางอำนาจต่อจีนในภูมิภาค จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากกรณีไต้ฝุ่นไห่เยี่ยนในฟิลิปปินส์ ปี 2013 กล่าวคือ ในช่วงเวลานั้นถือเป็นช่วงเวลาเดียวกันที่ญี่ปุ่นและฟิลิปปินส์มีศัตรูคนเดียวกัน โดยญี่ปุ่นเป็นคู่อริกับจีนกรณีพิพาททางทะเลจีนตะวันออก และฟิลิปปินส์เป็นคู่อริกับจีน กรณีพิพาททางทะเลจีนใต้ ทั้งนี้ญี่ปุ่นต้องการแสดงให้จีนเห็นว่าญี่ปุ่นเป็นพันธมิตรของฟิลิปปินส์และจะให้ความช่วยเหลือแก่ฟิลิปปินส์ เมื่อฟิลิปปินส์เดือดร้อน ซึ่งลักษณะของญี่ปุ่นจะคล้ายกับท่าทีของสหรัฐที่ต้องการแสดงให้จีนได้เห็นว่า จีนไม่ใช่ผู้ที่มีบทบาท

²¹ Kishore Mahbubani, Can Asians Think?, 4th ed. (Singapore : Marshall Cavendish Editions, 2015)

²² ไชยวัฒน์ คำชู, นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น : ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง, 1 ed. (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549)

นำที่จะซื้ขาดใดๆ แต่เพียงผู้เดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยที่ไม่มีใครสามารถคานอำนาจเงินได้

การเกิดภัยพิบัติในฟิลิปปินส์ เมื่อ 3 ปีที่ผ่านมา จึงถือเป็นโอกาสสำหรับญี่ปุ่นที่จะใช้ประเด็นเรื่องการให้ความช่วยเหลือ ด้านมนุษยธรรมเป็นประเด็นที่จุดแข็งของญี่ปุ่นขึ้นมาว่า ญี่ปุ่นยังคงมีศักยภาพในภูมิภาคเช่นเดียวกับจีน ซึ่งในกรณีนี้เหมือนโชคเข้าข้างญี่ปุ่นที่จีนไม่ได้เล่นประเด็นนี้ด้วย สิ่งนี้เองจึงทำให้ญี่ปุ่นได้กลายเป็นพระเอกในสายตาประเทศเพื่อนบ้านและประเทศต่างๆ ของโลกต่อการเข้าช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าในช่วงตนกำลังอยู่ในช่วงฟื้นฟูประเทศและประสบกับภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ในขณะที่เดียวกันจีนกลับกลายเป็นผู้ร้ายในสายตาโลก ที่มองว่าจีนไม่มีมนุษยธรรมไม่ให้ความช่วยเหลือผู้ที่อ่อนแอกว่าทั้งๆ ที่มีภูมิศาสตร์ใกล้กันและมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

เพราะฉะนั้นการให้ความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่อฟิลิปปินส์ถือเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองกระชับแน่นกว่าที่เคยเป็นมา ที่เป็นการหวังผลระยะยาว โดยใช้จุดร่วมจากการมีคู่ปฏิบัติเดียวกันเป็นตัวส่งเสริมความสัมพันธ์มากขึ้น ผ่านการแสวงหาที่ผ่านประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ ทั้งนี้ ญี่ปุ่นยังมองว่าการให้ความช่วยเหลือครั้งนี้ จะสามารถซื้อใจฟิลิปปินส์ให้ร่วมเป็นอีกพันธมิตรหนึ่งในการต่อต้านการสกัดกั้นการผงาดขึ้นมาของจีนตลอดจนท่าทีที่ก้าวร้าวของจีนบริเวณพื้นที่พิพาท รวมทั้งทำให้ฟิลิปปินส์รู้สึกมั่นใจขึ้นว่ายังคงมีประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคอย่างญี่ปุ่นที่จะคอยสนับสนุนการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือพื้นที่ต่างๆ ในทะเลจีนใต้ที่กำลังช่วงชิงกับจีนอยู่

(2) แสดงบทบาทของญี่ปุ่นในภูมิภาคให้โดดเด่นขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทอย่างชอบธรรมของ SDF

ภายหลังจากที่ญี่ปุ่นได้ถูกสยบลงด้วยการทิ้งระเบิดปรมาณูของสหรัฐฯ 2 ลูก ที่เมืองฮิโรชิมาและเมืองนางาซากิ ในปี 1945 การโจมตีของสหรัฐฯ ในครั้งนั้น ถือเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญแก่ญี่ปุ่นให้ญี่ปุ่นจำต้องกลายมาเป็นประเทศในอารักขาของสหรัฐฯที่ถูกจำกัดบทบาททางทหารให้อยู่ภายใต้การบริหารของ

สหรัฐ ซึ่งสิ่งนี้ทำให้กองกำลังทางทหารของญี่ปุ่นจำต้องคงเหลือไว้เพียงแต่ในรูปแบบของกองกำลังป้องกันตนเอง (JSDF : Japan Self-Defense Forces) ที่สามารถใช้อำนาจได้เพียงแค่ว่าตามรัฐธรรมนูญมาตรา 9 ที่สหรัฐฯ ได้ร่างไว้ด้วยเหตุนี้เอง จึงทำให้การแสดงบทบาททางด้านการทหารของญี่ปุ่น จึงต้องเผชิญกับความชะงักงันในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งส่งผลทำให้บทบาทของญี่ปุ่นในเวทีโลกด้านการทหารไม่มีความโดดเด่นและไม่มีความเป็นผู้นำนัก ตลอดจนไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้แก่ภูมิภาคได้ เมื่อเปรียบเทียบกับศักยภาพที่โดดเด่นทางเศรษฐกิจที่ทำให้การแสดงบทบาททางเศรษฐกิจที่มากขึ้นของญี่ปุ่นนั้น ได้ทำให้ในหลายๆ ประเทศมีความรู้สึกไม่ไว้วางใจต่อญี่ปุ่นเพิ่มขึ้น

ด้วยเหตุนี้เองการแสดงบทบาทของ SDF ญี่ปุ่น จึงมีการปรับโฉมใหม่เพื่อให้เท่าทันต่อสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง กล่าวคือ SDF ของญี่ปุ่นไม่ได้มีไว้เพื่อจุดประสงค์ทางสงคราม แต่มีไว้เพื่อแสดงบทบาทของการเป็นประเทศมหาอำนาจ ในฐานะผู้พิทักษ์โลกที่จะต้องแสดงบทบาทให้ความช่วยเหลือประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาเมื่อประสบกับปัญหา ทั้งนี้ภายใต้การตีความมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญญี่ปุ่นใหม่ ในปีที่ผ่านมาถือเป็นการยกระดับบทบาทของ SDF ให้มีความชอบธรรมขึ้นต่อการนำทหารเข้าไปอธิปไตยของประเทศอื่นๆ ตลอดจนเป็นการแสดงออกทางอ้อมให้จีนได้เห็นว่า ญี่ปุ่นก็มีศักยภาพทางทหารที่ไม่แตกต่างกับศักยภาพทางทหารของจีนที่มีเพิ่มมากขึ้นในปัจจุบันเพียงแต่การแสดงออก ซึ่งศักยภาพทางทหารของญี่ปุ่นไม่เหมือนกับจีนที่มีลักษณะแข็งกร้าว และมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับด้านมนุษยธรรมมากกว่า

(3) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่น

ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นได้ผูกโยงกับภูมิภาคนี้อย่างมหาศาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการเป็นฐานการผลิตที่สำคัญของญี่ปุ่น ดังนั้นหากวิเคราะห์ในส่วนนี้ตามหลักความพึ่งพาอาศัยกันและกันจะพบว่า โลกในทุกวันนี้จะเห็นได้ว่าไม่มีชาติไหนที่จะประสบผลสำเร็จทางเศรษฐกิจได้ โดยไม่ได้มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เนื่องจากภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ทำให้ทุนเทคโนโลยี

แรงงานสามารถเคลื่อนย้ายไปยังส่วนต่างๆ ของโลกได้สะดวกมากขึ้น และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อต้นทุนที่จะลดลงในการดำเนินกิจการนั้นๆ เช่นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของธุรกิจต่างๆ ในยุคสมัยนี้มักจะประสบกับภาวะสะดุดหรือเกิดข้อจำกัดขึ้น จากภัยพิบัติทางธรรมชาติ ที่ได้เข้ามาบั่นทอนกระบวนการผลิตต่างๆ ในพื้นที่นั้นให้หยุดชะงักลง ดังจะเห็นได้จากกรณีน้ำท่วมครั้งใหญ่ของประเทศไทยในปี 2011 เป็นต้น ซึ่งสิ่งที่จะสามารถทำให้กระบวนการผลิตต่างๆ สามารถดำเนินได้ต่อไปนั้นก็คือการฟื้นฟูให้สภาพความเสียหายกลับมาดังเดิมอย่างรวดเร็ว

เพราะฉะนั้น ในฐานะที่ญี่ปุ่นถือเป็นหุ้นส่วนที่สำคัญทางเศรษฐกิจคู่ค้าอันดับสองของอาเซียน²³ ญี่ปุ่นมองว่าภัยพิบัติที่เกิดในอาเซียนก็เสมือนว่าเป็นภัยพิบัติที่ญี่ปุ่นก็ได้รับผลกระทบด้วยเช่นกัน ดังนั้น การแสดงความช่วยเหลือของญี่ปุ่นต่ออาเซียน นอกจากจะแสดงออกในแง่ของมนุษยธรรมแล้วในอีกแง่หนึ่งก็เพื่อหวังที่จะฟื้นฟูประเทศสมาชิกอาเซียน ที่ได้รับภัยพิบัติให้กลับคืนมาดังเดิมเพื่อให้เป็นพันธมิตรที่สำคัญของญี่ปุ่นต่อไป ตลอดจนยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อการทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองแนบแน่นขึ้นที่จะเป็นคุณูปการแก่ญี่ปุ่นให้ยังคงเป็นประเทศคู่ค้าและพันธมิตรที่สำคัญสำหรับอาเซียนต่อไป

กล่าวโดยสรุปจะเห็นได้ว่า ทุกวันนี้ประเด็นที่ได้สร้างความท้าทายให้เกิดขึ้นแก่ภูมิภาค คือ การเพิ่มขีดความสามารถต่อการจัดการกับภัยพิบัติให้ประชากรในภูมิภาคมีความปลอดภัยทั้งต่อการดำรงชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้มิติด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติได้เข้ามาเป็นส่วนเติมเต็มที่สำคัญให้แก่นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น ให้มีความพิเศษมากกว่านโยบายต่างประเทศของประเทศอื่นๆ ที่มีต่ออาเซียน เนื่องจากญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการกับภัยพิบัติอยู่หลายครั้ง ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติที่ผ่านมาของญี่ปุ่นที่มีต่อภูมิภาคก็ได้ส่งผลทำให้ประเทศ

²³ MOFA, Factsheet on Japan-ASEAN Relations [Online] Available from : <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/factsheet.html>[16 Jan 2016]

ในภูมิภาคมีความรู้สึกไว้วางใจและชื่นชมต่อน้ำใจที่ญี่ปุ่นมีให้เมื่อเปรียบเทียบกับท่าทีที่ก้าวร้าวของประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ที่เข้ามาดำเนินความสัมพันธ์ในช่วงเวลาเดียวกัน

บทสรุป

หลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงประเด็นความมั่นคงรูปแบบใหม่ได้ถูกผลักดันให้มีบทบาทที่โดดเด่นขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องภัยพิบัติทางธรรมชาติที่หลากหลาย ประเทศต่างเห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้น ว่าถือเป็นประเด็นที่สร้างผลกระทบที่เสียหายอย่างมาก เช่นเดียวกับประเด็นความมั่นคงทางทหารและทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้ภายใต้บริบทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของโลกในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการนำไปสู่ความสำเร็จ ในขณะที่การแสดงออกที่มีลักษณะขัดแย้งและก้าวร้าวมักนำไปสู่ความล้มเหลว ซึ่งหลายๆ ประเทศทั่วโลก ต่างตระหนักถึงประเด็นนี้ดี จึงทำให้นโยบายต่างประเทศของหลายๆ ประเทศนั้นได้ปรับมาเน้นย้ำถึงประเด็นเรื่องความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมมากขึ้น และใช้ปัจจัยนี้เองที่เป็นตัวขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางการทูตของประเทศตนไปสู่ประเด็นความร่วมมือด้านอื่นๆ ให้เกิดขึ้น

ภายใต้บริบทโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปการแข่งขันกันทางอำนาจและการถ่วงดุลทางอำนาจระหว่างกันไม่สามารถดำเนินการผ่านการเผชิญหน้ากันทหารอย่างที่ผ่านมาได้อีกต่อไป เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในบริบทโลกปัจจุบันทุกๆ ประเทศ จำเป็นต้องอาศัยการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้การถ่วงดุลทางอำนาจในปัจจุบันจะต้องดำเนินไปในลักษณะที่นุ่มนวลขึ้น เพื่อรักษาบรรยากาศของความสัมพันธ์ระหว่างประเทศให้เป็นไปอย่างราบรื่น และทำให้ประเทศอื่นๆ ไม่มองว่าประเทศนั้นเป็นภัยคุกคาม

ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงมองว่า การถ่วงดุลของญี่ปุ่นต่อจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัจจุบันก็เช่นเดียวกันที่ญี่ปุ่นไม่สามารถแสดงท่าทีอย่าง

เปิดเผยว่าญี่ปุ่นต้องการถ่วงดุลทางอำนาจต่อจีนจากการที่จีนก้าวขึ้นมาผงาด และเข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นในภูมิภาค เนื่องจากผลประโยชน์แห่งชาติของญี่ปุ่น ในทางเศรษฐกิจยังคงต้องพึ่งพาอาศัยจีนอยู่ ทั้งนี้จึงทำให้ญี่ปุ่นหันมาใช้ปฏิบัติการที่ไม่ใช่การทหารมาเป็นเครื่องมือต่อการดำเนินยุทธศาสตร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แทน ซึ่งการให้ความช่วยเหลือด้านภัยพิบัติของญี่ปุ่นนี้ก็เช่นเดียวกัน ที่ถือเป็นเครื่องมือในการดำเนินยุทธศาสตร์ที่สำคัญของญี่ปุ่นที่มีต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต่อการนำมาใช้เป็นเครื่องมือถ่วงดุลทางอำนาจต่อจีนทางอ้อม ดังคำกล่าวของไชยวัฒน์ คำชู ผู้เชี่ยวชาญด้านเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษาที่ว่า “ในขณะที่ยุคสงครามเย็นสิ้นสุดลง ภูมิภาคเอเชียและโลกกำลังเข้าสู่ ‘ศตวรรษของแปซิฟิก’ และกำลังแสวงหาคุลยภาพในยุคหลังสงครามเย็น ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ทรงอิทธิพลของเอเชียสองประเทศนี้จึงเป็นตัวสำคัญที่กำหนดดุลแห่งอำนาจในเอเชียและในโลกศตวรรษที่ 21”

รายการอ้างอิง

กิตติ ประเสริฐสุข. “บทบาทของญี่ปุ่นในประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงและนัยต่อประเทศไทย” <http://prp.trf.or.th/trf-policy-brief/บทบาทของญี่ปุ่นในประชา/>

ไชยวัฒน์ คำชู. (2549). *นโยบายต่างประเทศของญี่ปุ่น : ความเปลี่ยนแปลงและความต่อเนื่อง*. 1 ed. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สถาบันเอเชียศึกษา.

เดลินิวส์. “ญี่ปุ่นแก้กฎบัตรความช่วยเหลือทางมนุษยธรรม”
<http://www.dailynews.co.th/foreign/300037>

Bo Zhang. “Top 5 Most Expensive Natural Disasters in History”
<http://www.accuweather.com/en/weather-news/top-5-most-expensive-natural-d/47459>

Fukushima, Akiko. “Human Security and Japanese Foreign Policy.” Paper presented at the International Conference on Human Security in East Asia, Seoul, Republic of Korea, 16-17 June 2003.

Green, Mike. 2015. *Strategic Implications of Japan’s Disaster*.
<http://foreignpolicy.com/2011/03/16/strategic-implications-of-japan-disaster/> [21 April 2015]

Government of Japan.(2015).*National Report of Japan on Disaster Reduction for the World Conference on Disaster Reduction*. (Kobe-Hyogo, Japan, 18-22 January 2005).

Mahbubani, Kishore.*Can Asians Think? 4th ed*. Singapore : Marshall Cavendish Editions,.

Miller, J. Berkshire. *Typhoon Haiyan, Japan and the New Asia*”.
<http://nationalinterest.org/commentary/typhoon-haiyan->

japan-the-new-asia-9445

MOFA. *Disasters and Disaster Prevention in Japan*. <http://www.mofa.go.jp/policy/disaster/21st/2.html>

———. “*Factsheet on Japan-ASEAN Relations*” <http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/factsheet.html>

———. “*Joint Declaration for Enhancing Asean-Japan Strategic Partnership for Prospering Together (Bali Declaration)*” http://www.mofa.go.jp/region/asia-paci/asean/conference/pdfs/bali_declaration_en_1111.pdf

———. “*Special Asean-Japan Ministerial Meeting : Building Solidarity and Strengthening Cooperation on Disaster Management in Japan-Asean Relations.*” http://www.mofa.go.jp/region/asiapaci/asean/sajmm/sajmm_1104.html.

———. “*Typhoon Damage in the Philippines (Dispatch of Assessment Team)*” http://www.mofa.go.jp/press/release/press4e_000070.html

Nobuhiro, Aizawa. *Japan’s Evolving Relationship with Southeast Asia : Prospects for Us-Japan Cooperation from East-West Center*. http://csis.org/files/publication/140422_Aizawa_JapansStrategySoutheastAsia.pdf

OECD, OECD Development Co-operation Peer Reviews : Japan 2014[Online] Available from : <http://dx.doi.org/10.1787/9789264218161-en> [13 JAN 2015]

Pape, Robert Anthony.(2005). *Soft Balancing against the United States*. *International Security* 30, no. 1 (2005) : 7-45.

Paul, T.V.(2005).*Soft Balancing in the Age of Us Primacy*. *Inter*

national Security 30, no. 1 (2005) : 46-71.

Thuzar, Moe. (2013). *Disaster Management and Humanitarian Action in Southeast Asia : Opportunities for an Asean-Japan Coordinated Approach*. Beyond 2015 : ASEAN-Japan Strategic Partnership for Democracy, Peace, and Prosperity in Southeast Asia, 2013.

Walt, Stephen M. (1987). *The Origins of Alliances, Cornell studies in security affairs*. Ithaca : Cornell University Press, 1987.

Williams, Brad. (2006). *Why Give? Japan's Response to the Asian Tsunami Crisis*. Japan Forum 18, no. 3 (2006) : 399-416.

พุทธธรรมาภิบาลในองค์กร : แนวความคิดและการทดสอบ¹

(Buddhist Governance for an Organization :
Concept Development and Testing)

สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ²

¹ บทความนำเสนอสำหรับการประชุมระดับชาติของนักเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 9 (The 9th National Conference of Economists) 8 มกราคม 2558 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² นักวิชาการอิสระ E-mail address : surasakchaithanakij@gmail.com

บทคัดย่อ

ผลการทดสอบระบบธรรมาภิบาลที่ผ่านมากับองค์กรภายในและภายนอกประเทศ ซึ่งให้เห็นความล้มเหลวของระบบเศรษฐกิจที่อิงอยู่กับความเชื่อของการหาประโยชน์สูงสุดในทางวัตถุ ตามแนวทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ทำให้ระบบธรรมาภิบาลทางเลือกที่อิงอยู่กับพุทธศาสน์เป็นประเด็นที่ถือเป็นความหวังประการหนึ่งของสังคมไทย ควรค่าแก่การสำรวจและหาความรู้ ในขณะเดียวกัน ก็ปรากฏผลการศึกษาคู่เหมือนจะชี้ว่าวัฒนธรรมในเรื่องคุณธรรมคือ ปัจจัยจำเป็นสำหรับความเจริญรุ่งเรืองขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรสาธารณะที่ต้องการอย่างยิ่งในความมือของฝ่ายที่มีส่วนได้เสีย กรอบทฤษฎีพุทธธรรมาภิบาลจึงถูกสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดของธัมมมนุสฺสมปฏิบัติ หรือการปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรม เป็นรากฐาน และนำมาทดสอบกับผลการศึกษาระบบธรรมาภิบาลขององค์กรเอกชนบางราย

คำสำคัญ : พุทธธรรมาภิบาล ธรรมาภิบาลบริษัท พุทธเศรษฐศาสตร์

Abstract

A few studies selected by the author indicate failures of economic systems run by self- interested motive under neoclassical economics. An alternative governance based on Buddhism provides a hope for Thai society and worth exploring into. Meanwhile there were another studies indicating the necessity of virtue for organizational prosperity, especially for public organizations that requires strong support from all stakeholders. A theoretical framework of Buddhist governance, based on rules of practice in perfect conformity to the Dhamma (Dhammanudhammapatipatti) is developed and tested against a few private governance systems.

Keywords : Buddhist governance, corporate governance, Buddhist economics.

1. บทนำ

วิกฤติการณ์และปัญหาร้ายแรงที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและสังคมทั่วโลก ซึ่งรวมถึงสงครามยาเสพติด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม ประชาชนมีความทุกข์ ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ทำให้หันไปหายาเสพติด และความแตกแยกอย่างรุนแรง ในพื้นที่ต่างๆ ล้วนชี้ให้เห็นถึงความล้มเหลวของระบบธรรมาภิบาลทั้งทางด้าน เศรษฐกิจและการเมืองที่ตั้งอยู่บนผลประโยชน์ส่วนตัวทางวัตถุ ตามแนวทาง ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (neoclassical economics) อันเป็นหลักการ พื้นฐานที่ยอมรับกันทั่วไปในการพัฒนาของประเทศต่างๆ

ในขณะนี้ก็เป็นยอมรับกันมากขึ้นมาว่า การสร้างความสมดุลของอำนาจ ภายในกิจการ ด้วยการคานอำนาจอย่างสร้างสรรค์คือแนวทางที่จำเป็นของการ สร้างธรรมาภิบาลบริษัท (สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ, 2549) แม้กระนั้นก็ตาม เรายังคง อยู่บ่อยครั้ง ในกิจการที่แสดงให้เห็นว่ามีการคานอำนาจภายใน ก็ยังคงมีเหตุการณ์ หุจจริต และการไม่รับผิดชอบอันควรต่อทั้งพนักงาน บุคคลภายนอก และสังคม โดยส่วนรวม

จากแนวคิดและหลักฐานที่ปรากฏเหล่านี้ชี้ให้เห็นว่า เรายังจำเป็นต้อง ค้นหาระบบธรรมาภิบาลที่เป็นทางเลือกในรูปแบบต่างๆ ต่อไป ในขณะที่ประเทศไทย มีพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ พุทธธรรมาภิบาลจึงเป็นธรรมาภิบาลรูปแบบ หนึ่ง ที่นักวิชาการควรนำมาศึกษาและพิสูจน์ความเป็นไปได้ สำหรับนำมาใช้ ในองค์กร

โดยคำว่าธรรมาภิบาลในที่นี้ หมายถึง ระบบที่มีการกลไกแทรกแซง ภายใน เพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน และพุทธธรรมาภิบาลหมายถึงระบบ ที่มีการกลไกแทรกแซงภายในเพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน ตามแนวทาง ของพุทธศาสนา

2. วรรณกรรมปริทัศน์

ซูมาเกอร์กล่าวว่า มรรค คือ วิถีชีวิตของชาวพุทธนั้นมืองค์ประกอบ อยู่ข้อหนึ่ง คือ สัมมาอาชีวะ ซึ่งแปลว่า การเลี้ยงชีพชอบ ในเมื่อสัมมาอาชีวะนี้ เป็นองค์ประกอบอยู่ข้อหนึ่ง ในมรรคหรือวิถีชีวิตของชาวพุทธ ก็แสดงว่า พุทธเศรษฐศาสตร์ (Buddhist economics) (Schumacher, 1973) หรือ เศรษฐศาสตร์ตามแนวทางของพุทธศาสตร์ เป็นครรลองที่เหมาะสมสำหรับ ประชาชนผู้เลือกดำเนินชีวิตภายใต้ความเชื่อของพุทธศาสน์ อย่างไรก็ตามที่ ผ่านมา ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญน้อยมากกับการปลูกฝังหลักพุทธศาสน์ หรือแม้แต่หลักคุณธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม ความเสื่อมทรามของหลักคุณธรรม ของสังคมมีมาก จนเป็นที่สังเกตเห็นได้ชัดเจน นับตั้งแต่ยุคสมัยของท่านพุทธทาส ทำให้ท่านพุทธทาสภิกขุวิจารณ์ระบบการศึกษาของไทยที่ขาดหลักคุณธรรมเป็น องค์ประกอบ ในลักษณะนี้ว่า “ระบบแบบหมาหางด้วน”

2.1 ทฤษฎีธรรมาภิบาลบริษัท

การพิสูจน์ด้วยทฤษฎีตัวแทนของนักวิชาการตะวันตก (Jensen and Meckling, 1976) หลายๆ ครั้งที่ผ่านมา ได้ยืนยันแล้วว่า ระบบธรรมาภิบาล ที่ใช้ผลประโยชน์ส่วนตัวทางวัตถุเพื่อขับเคลื่อน ยากเกินที่จะแก้ไขเรื่องปัญหา ตัวแทน ดังจะเห็นว่า ในบริษัทถือหุ้นอย่างกระจายอย่างเช่นในกลุ่มประเทศ แองโกล-อเมริกัน ผู้บริหารก็มักแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน ในขณะที่บริษัทที่ถือ หุ้นอย่างกระจุกตัวในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก ซึ่งรวมถึงไทยผู้ถือหุ้นใหญ่ ก็มักเอาเปรียบผู้ถือหุ้นรายย่อย (Denis, and McConnell, 2003) หรือแม้แต่ แบบระบบธรรมาภิบาลแบบสามขาของรัฐประศาสนศาสตร์อันมีกำเนิดในสังคม โลกตะวันตกซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมและความ โปร่งใส ที่ทางการไทยยอมรับนำมาใช้เป็นรากฐานนั้น ก็ยังเสี่ยงกับการถูกฉกฉวย หาประโยชน์ส่วนตนและการทุจริตคอร์รัปชันของผู้บริหาร เนื่องจากผู้บริหาร ขาดจิตสำนึกที่จะทำตามหน้าที่ความรับผิดชอบตามที่ได้รับความไว้วางใจ ในขณะที่

ที่ผู้มีส่วนได้เสียเองก็ขาดแรงใจจูงใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการคานอำนาจอย่างสร้างสรรค์เพื่อผลประโยชน์ขององค์กรและสังคมอย่างยั่งยืน ดังที่ได้นำไปสู่ความขัดแย้งทางการเมืองของประเทศไทย ความสิ้นหวังกับแนวคิดการชักจูงใจโดยใช้ผลประโยชน์ส่วนตัว นำไปสู่การพยายามค้นหาแนวทางอื่นๆ

จากการศึกษาปัจจัยความสำเร็จระบบธรรมาภิบาลเกษตรกร ด้วยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่และบุคคลระดับผู้นำของ สหกรณ์การเกษตรบางน้ำเปรี้ยว อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งมีธุรกิจหลักคือ ให้สินเชื่อแก่สมาชิกพบว่า หลักธรรมาภิบาลที่สหกรณ์การเกษตรบางน้ำเปรี้ยวใช้เป็นหลักในการบริหารจัดการนั้นไม่ได้กำหนดไว้ในข้อบังคับ แต่เป็นข้อตกลงระหว่างสหกรณ์จังหวัดฉะเชิงเทรา กับฝ่ายบริหารสหกรณ์การเกษตรบางน้ำเปรี้ยว โดยทั้งฝ่ายบริหารและพนักงานใช้เป็นหลักยึดเหนี่ยวพื้นฐานในการดำเนินงาน ทั้งในระดับนโยบายและการตัดสินใจนั้นแท้ที่จริงแล้ว คือ หลักทริ-โอดัปะ ตามหลักพุทธศาสนา ทุกฝ่ายจะทำงานร่วมกันโดยยึดถือผลประโยชน์ของสหกรณ์และสมาชิกเป็นตัวตั้ง มองข้ามสิ่งที่เป็นผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้อง โดยเฉพาะการให้ความสำคัญกับความเห็นของสมาชิกในที่ประชุม

อีกตัวอย่างหนึ่งของสหกรณ์ที่ประสบความสำเร็จด้วยการยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาล ไม่ต่างจากสหกรณ์การเกษตรบางน้ำเปรี้ยว ก็คือ สหกรณ์คนของแผ่นดิน จังหวัดอุบลราชธานี ในเครือสันทิโศก ซึ่งมีภารกิจหลักคือการฝึกจิตด้วยการปฏิบัติธรรมผ่านการร่วมกันทำงานในระบบที่เรียกว่าสาธารณะโภคี ซึ่งคือการร่วมทำงานร่วมใช้อย่างพอเพียง สหกรณ์ทำการผลิตปุ๋ยชีวภาพ ข้าวสาร ผักปลอดสารพิษ อีกทั้งยังเป็นแหล่งดูงานและฝึกอบรมเกษตรกรจำนวนมาก ชั่วชุมชนสันติโศกมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ บ้าน วัด โรงเรียน บริหารงานโดยกลุ่มสมาชิกองค์กร มีส่วนร่วมในการบริหารผ่านการแสดงความคิดเห็นและร่วมตัดสินใจในที่ประชุมขององค์กร ผู้มีความรับผิดชอบในงานมีความสามารถในการทำงานประกอกับภาวะผู้นำ จะได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงานให้เป็นผู้นำขององค์กร ทั้งนี้จะต้องไม่มีข้อบกพร่องด้านศีลธรรม

นอกจากนี้ ยังมีผลงานวิจัยในพื้นที่ชนบทของจังหวัดหนองบัวลำภูเมื่อเร็วนี้ชี้ว่า องค์กรเกษตรกรที่มีระบบธรรมาภิบาลที่เน้นเรื่องคุณธรรมและศีลธรรม มีผลประกอบการที่สูงกว่า ซึ่งอธิบายได้ว่าคุณธรรมและศีลธรรมนั้นมีส่วนช่วยลดต้นทุนตัวแทนและค่าธุรกรรมโดยรวม โดยที่องค์กรไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบมากเท่ากับในองค์กรทั่วไปที่ใช้ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นสิ่งจูงใจ ในขณะที่พนักงานก็มีขวัญและกำลังใจในการร่วมมือกันทำงานมากกว่า (สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ, 2554) หลักฐานที่ปรากฏนี้ชี้ให้เห็นถึงความเป็นไปได้ของการพัฒนาระบบพุทธธรรมาภิบาล เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรต่างๆ

ตามแนวทางนี้ ปรากฏว่ามีท่านพุทธทาส หรือพุทธทาสอินทปัญโญ ซึ่งได้เคยนำเสนอระบบธรรมาภิบาลเชิงพุทธ (2528, 2532) ซึ่งไม่ได้มีหลักคิดที่แตกต่างมากนัก จากหลักธรรมาภิบาลของชาติตะวันตกมากมายแต่อย่างใด หากจะพิจารณาว่าแนวคิดเรื่องระบบธรรมาภิบาลล้วนมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน อยู่ที่การสร้างความยั่งยืนของสังคมทั้งในระดับจุลภาคและมหภาคด้วยกันทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น ทฤษฎีความผูกมัดให้ทำตามหน้าที่ (stewardship theory) ของโลกตะวันตก (Davis, Schoorman, and Donaldson, 1997) ที่เห็นว่าบุคคลในตำแหน่งองค์กรสาธารณะจะถูกความคาดหวัง จากบรรทัดฐานสังคมให้ทำตามหน้าที่ซึ่งได้รับมอบหมายจากสังคม อันเป็นเรื่องปกติและเข้าใจได้ง่ายกว่าในสังคมตะวันตกที่ประชาชนมีความเจริญด้านจิตใจ และให้ความสำคัญกับคุณค่าของการเสียสละส่วนตัวเพื่อส่วนรวม ซึ่งในแง่หนึ่งจะคล้ายกับแนวคิดในเรื่องการเคารพในหน้าที่ตามธรรมะของทางพุทธศาสนาที่พระพุทธทาสภิกขุได้เคยนำเสนอในหลายโอกาส (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2528, 2532) เพียงแต่การทำงานอย่างเคารพในหน้าที่ดังกล่าวนี้ มีความสุขจากการทำงานเป็นสิ่งขับเคลื่อนภายในล้วน ไม่ได้เกิดขึ้นจากแรงกดดันทางสังคม อย่างเช่นที่เกิดขึ้นในสังคมตะวันตกเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ระบบธรรมาภิบาลเชิงพุทธของท่านพุทธทาสยังคงเป็นแนวคิดกว้างๆ ไม่อาจนำมาประมวลสรุปในเชิงทฤษฎีสำหรับการทดสอบได้

นอกจากนี้ ยังมีแนวคิดหลายประการที่อาจนำมาศึกษาเปรียบเทียบกับพุทธธรรมาภิบาล เช่น แนวคิดการรักษาประโยชน์ของฝ่ายอื่นเสมอฝ่ายตน ซึ่งเรียกว่าระบบธรรมาภิบาลวิสาหกิจ (enterprise governance) (Wilson, 2009; CIMA, 2008) และกรอบความคิด COSO II Enterprise Risk Management - Integrated Framework (Bressac, 2005) ที่พิจารณาระบบธรรมาภิบาลบริษัทในกรอบของระบบธุรกิจ ที่ครอบคลุมฝ่ายที่มีส่วนได้เสียทั้งหมด อันได้แก่ พนักงาน คู่ค้า ลูกค้า และสังคมโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องระบบธรรมาภิบาลความร่วมมือ (corroborative governance) ที่เห็นว่าระบบที่สมดุลและยั่งยืนเกิดจากความร่วมมือของฝ่ายที่มีส่วนได้เสียทั้งหมด (Sidaway, 2005) อย่างไรก็ตามแนวคิดดังกล่าวนี้ เน้นไปที่วิถีทาง (means) ที่ผ่านมายังคงไม่ได้รับความนิยมน เนื่องจากยังไม่ได้รับการพิสูจน์ว่า ช่วยนำไปสู่ผล (goal) ของพบจุดสมดุล (optimum) ของการแบ่งปันผลประโยชน์ระหว่างตัวองค์กรและฝ่ายอื่น

ตามทฤษฎีธรรมาภิบาลบริษัทตรีมิติ ที่ผ่านการทดสอบแล้วว่าสามารถอธิบายผลประกอบการของบริษัทจดทะเบียนไทยได้นั้น องค์กรถูกขับเคลื่อนโดยสามองค์ประกอบ คือ ชีตความสามารถเชิงอำนาจ อำนาจการควบคุม และฉันทามติทางวัฒนธรรม ตามแนวทฤษฎีนี้ เมื่อใดก็ตามที่องค์กรสามารถรักษาให้องค์ประกอบสองประเภทแรกมีความสมดุล ภายใต้วัฒนธรรมที่เหมาะสม องค์กรจะตกอยู่ในสถานะที่มีธรรมาภิบาลอย่างสมบูรณ์ (สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ, 2549) ดังนั้นประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่ว่า แนวคิดพุทธศาสน์จะเข้ามาช่วยให้วัฒนธรรมองค์กร เอื้อต่อการคานอำนาจภายในองค์กรได้หรือไม่ และภายใต้เงื่อนไขใด บทความนี้พยายามจะมุ่งตอบทั้งสองคำถาม

แต่ที่ผ่านมานักเศรษฐศาสตร์ของไทยยังมีความคิดตกอยู่ภายใต้อิทธิพลเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก และไม่คุ้นเคยกับแนวคิดของพุทธศาสน์ จึงจำเป็นต้องมีการปูพื้นฐานแนวคิดของพุทธศาสน์เปรียบเทียบกับเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ด้วยการแสดงให้เห็นความคล้ายคลึงของในหัวข้อย่อย 2.2 ต่อไปนี้ และความแตกต่างในหัวข้อย่อย 2.3 ต่อไป จะช่วยให้ท่านนักวิชาการทั้งหลายมีพื้น

ความรู้ ที่จะพอเข้าใจในเนื้อความรายละเอียดต่อไป

2.2 ความคล้ายคลึงของแนวคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและพุทธศาสนา

ในปัจจุบันเราพบว่านักวิชาการทางพุทธศาสน์มักวิพากษ์แนวคิดเศรษฐศาสตร์กระแสหลักของสังคมตะวันตกว่า มีความบกพร่องทั้งในเรื่องแนวคิดและนำมาใช้งาน (อภิชัย พันธเสน, 2544 ; วรธนา ประยุกต์วงศ์, 2553) แต่หากจะพิจารณาไปถึงสิ่งที่เป็นสมมุติฐานหลักของทั้งเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักและพุทธศาสน์ จะพบความคล้ายคลึงดังนี้

1) ในภาพกว้างแนวคิดทั้งสองมีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่ประสิทธิภาพและความยั่งยืน

2) ข้อสมมุติฐานในเรื่องมนุษย์มีหรือใช้ระบบเหตุผล (rationality) แม้จะมีความต่างในส่วนที่เป็นขอบเขตอยู่บ้าง

3) ข้อสมมุติฐานของการแสวงหาประโยชน์สูงสุด

ทั้งเศรษฐศาสตร์กระแสหลักและพุทธศาสน์มีข้อสมมุติฐานในเรื่องมนุษย์พยายามแสวงหาผลประโยชน์สูงสุดเพื่อตัวเองทั้งสิ้น เพียงแต่ผลประโยชน์สูงสุดตามเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก คือ อัตถประโยชน์ทางวัตถุ ส่วนในทางพุทธศาสน์ คือ นิพพานหรือความสงบเย็น อันเป็นสิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรได้รับ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2523) ดังจะได้ชี้ให้เห็นต่อไปว่า ความแตกต่างในเรื่องของลักษณะผลประโยชน์ทั้งหลายนั้น เกิดจากความแตกต่างในระดับข้อมูลข่าวสาร และแนวทางการแสวงหาประโยชน์สูงสุด

2.3 ความแตกต่างในเรื่องเป้าหมายและข้อสมมุติฐานของเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักและพุทธเศรษฐศาสตร์

ความแตกต่างที่สำคัญระหว่างเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก (neoclassical economics) และพุทธศาสน์มีเพียงในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร ประการสำคัญคือ เศรษฐศาสตร์กระแสหลักมีสมมุติฐานที่อิงข้อมูลข่าวสารเชิงประจักษ์ในทาง

โลก แต่ในทางพุทธศาสน์นั้นถือเอาข้อมูลข่าวสารในระดับปัญญาที่สุตอันเกิดจากการปฏิบัติฝึกสติและวิเสชา และเห็นว่าข้อมูลข่าวสารในเชิงเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักนั้นเป็นเพียงข้อมูลในระดับผัสสะ ซึ่งเป็นความจริงเพียงชั่วขณะ แต่ไม่มีความจริงแบบถาวร กล่าวในอีกนัยหนึ่งก็คือหากบุคคลได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารในระดับปัญญาสูงสุดของทางพุทธศาสน์แล้ว ก็จะหมดความเห็นแก่ประโยชน์ทางวัตถุ เนื่องจากได้พบความจริงในเรื่องอนัตตา ทำให้พฤติกรรมความ การไม่เห็นแก่ตัว ยังคงเป็นไปตามระบบเหตุผลเดียวกันกับการมีความเห็นแก่ตัว หากใช้ข้อมูลข่าวสารระดับปุถุชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความจำกัดของระบบเหตุผล (bounded rationality) ของ Herbert A. Simon (1986) ที่เห็นว่าคนมักมีข้อมูลที่จำกัด ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจได้อย่างมีเหตุผล

ความแตกต่างประการสำคัญต่อมา ก็คือ ขอบเขตของระบบเหตุผล โดยเศรษฐศาสตร์กระแสมีสมมุติฐานหลัก ที่ว่าคนมีเหตุผลอย่างสมบูรณ์ (fully economic rationality) แต่ในทางพุทธศาสน์ถือว่า คนมีความสามารถใช้เหตุผล ในหลายระดับ (ตามแนวคิดบัวสี่เหล่า) และคนส่วนใหญ่ที่ยังไม่บรรลุนิพพานในชั้นสูง ยังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของกิเลส ทำให้ไม่มีหรืออาจใช้ระบบเหตุผลอย่างสมบูรณ์

นอกจากนั้น ปัญหาเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก ในแง่มุมมองของพระพรหมคุณาภรณ์ประกอบด้วย

1) การแยกตัวโดดเดี่ยว เป็นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ดำเนินชีวิตอะไรก็ตามของคนพิจารณาในแง่เดียว คือ แ่งที่เกี่ยวกับวิชาการของตนเองเท่านั้น การที่เศรษฐศาสตร์แยกตัวออกมาโดดเดี่ยวอย่างนี้ ถือเป็นสาเหตุสำคัญที่ได้ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมา เนื่องจากความสำคัญผิดว่า วิทยาการของตัวเองนั้นแก้ปัญหาของมนุษย์ได้หมด

2) ไม่เป็นอิสระจากจริยธรรม แต่ไม่ใส่ใจจริยธรรม ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเสรีที่อิงอยู่กับทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ กระแสหลักนั้นอันที่จริงแล้วไม่สามารถดำรงอยู่ได้หากฝ่ายต่างๆ ไม่ยึดถือในจริยธรรมแบบเพียงขั้นพื้นฐาน

แต่ในกรอบทฤษฎีเศรษฐศาสตร์กระแสหลักกลับไม่มีการนำเอาหลักจริยธรรมเข้าไปพิจารณา

3) **ไม่อาจจะเป็นวิทยาศาสตร์ แต่อยากจะเป็นวิทยาศาสตร์** เศรษฐศาสตร์กระแสหลักก็เลยพยายามตัดเรื่องคุณค่าที่เป็นนามธรรมออกไปให้หมด เพราะคำนวณไม่ได้ จะทำให้ตนเองเป็น value - free คือ เป็นศาสตร์ที่เป็นอิสระหรือปลอดจากคุณค่า จุดเริ่มของเศรษฐศาสตร์นั้น อยู่ที่ความต้องการของคน ความต้องการของคนนี้เป็นคุณค่าอยู่ในจิตใจแล้ว ในเวลาเดียวกันจุดหมายของเศรษฐศาสตร์ก็เพื่อสนองความต้องการให้เกิดความพอใจ ความพอใจนี้ก็เป็นคุณค่าอยู่ในจิตใจของคนเศรษฐศาสตร์ จึงทั้งขึ้นต้นและลงท้ายด้วยเรื่องคุณค่าในจิตใจ

4) **ขาดความชัดเจนเกี่ยวกับความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์** เศรษฐศาสตร์กระแสหลัก นั้นมองถึงธรรมชาติของความต้องการของมนุษย์ แต่มองความต้องการของมนุษย์นั้นเพียงด้านปริมาณมิติเดียว โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของความต้องการ

ในขณะที่พุทธศาสนาพูดถึงธรรมชาติของมนุษย์ในเชิงของเศรษฐศาสตร์ใน 2 ประเด็น

ประการที่หนึ่ง ความต้องการของคนประกอบด้วยสองประเภทย่อย ความต้องการไม่จำกัด ได้แก่ หนึ่งความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอตนในปัจจุบัน 4 ซึ่งเรียกว่า กิเลส อันเป็นความต้องการที่ไม่จำกัด และสองความต้องการคุณภาพชีวิต ที่เรียกว่า “ฉันทะ” ซึ่งเป็นความต้องการที่ปราศจากกิเลส ทำให้มีขอบเขตจำกัดในตัวเองในเชิงของเศรษฐศาสตร์

ประการที่สอง คนมีการเรียนรู้ ในทางพุทธศาสนาถือว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้ และการที่มนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนพัฒนาได้นี้ ก็สัมพันธ์กับความต้องการคุณภาพชีวิต กล่าวคือ การที่บุคคลต้องการคุณภาพชีวิตนั้น เป็นการแสดงถึงการที่บุคคลนั้นต้องการพัฒนาตนเอง หรือพัฒนาศักยภาพของตนเองขึ้นไป (พระพรหมคุณาภรณ์, 2555)

2.4 เป้าหมายที่เหมาะสมสำหรับมนุษย์

จุดที่เป็นข้อถกเถียงสำคัญระหว่างพุทธศาสน์และปรัชญาเศรษฐศาสตร์กระแสหลักอยู่ที่เป้าหมายของมนุษย์ จึงควรที่เราจะได้นำมาพิจารณาในที่นี้

ในแง่ของเศรษฐศาสตร์กระแสหลักย่อมถือว่ามนุษย์ยึดเหตุผลทางเศรษฐกิจ (homo economicus) อย่างมั่นคง (Becker, 1978 ; Arrow, 1987) ในแง่ที่ว่าจะทำทุกอย่างเพื่ออรรถประโยชน์ของตนเอง และวัฒนธรรมเป็นปัจจัยภายนอก (exogenous factor) ดังนั้น การได้รับอรรถประโยชน์สูงสุดคือสิ่งที่ดีที่สุด (Weirich, 2004) ซึ่งในทางพุทธศาสน์ถือว่าเป็นอรรถประโยชน์ในทางโลกซึ่งไม่พ้นเรื่องบริโภคนิยมในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง³ ซึ่งไม่ช่วยให้มนุษย์ได้รับความสุขอย่างแท้จริง เนื่องจากความต้องการของมนุษย์ไม่คงที่ มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นซึ่งในที่สุดแล้วก็จะต้องผิดหวังและเป็นทุกข์ และถึงแม้จะมีความต้องการที่คงที่แต่มนุษย์มีแนวโน้มที่จะยึดมั่นถือมั่นในตัวตนและบรรดาสิ่งทั้งหลายที่มีเกิดความหวัง ซึ่งในท้ายที่สุดแล้วความเปลี่ยนแปลงที่จะต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอนในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อันเป็นไปตามตามกฎของอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในทางพุทธศาสน์ จะสร้างความผิดหวังและเป็นทุกข์ให้มนุษย์

ดังนั้น ความสุขทางโลกในรูปแบบอรรถประโยชน์จึงไม่ใช่สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์ ถึงแม้เศรษฐศาสตร์กระแสหลักจะรับรู้ถึงความสูญเสียประโยชน์ของการลงทุน แต่ผลกระทบทางด้านจิตใจจนถึงขั้นป่วยทางจิตและประสาท หรือถึงขั้นทำร้ายตัวเองนั้น ไม่อยู่ในกรอบของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยทางเศรษฐศาสตร์กระแสหลักไม่อาจยอมรับกับผลกระทบทางอารมณ์ใดๆ ทั้งที่เกิดจากการตั้งความหวังทั้งที่มีเหตุผลรองรับและไม่มีเหตุผลรองรับ ซึ่ง Weirich เองเห็นว่าการแสวงหาอรรถประโยชน์สูงสุดนั้นเป็นมาตรฐานที่แข็งกระด้างเกินไปในการนำมาใช้ในชีวิตจริง

ในทางตรงข้าม การสามารถปล่อยวางจากความหวังทั้งในระดับที่คาดหวังได้ตามหลักเหตุผลหรือเกินกว่าเหตุผล จะทำให้มนุษย์ได้รับความสงบในภาวะ

³ ในส่วนที่ท่านพุทธทาสภิกขุมักใช้คือ กิน กาม และเกียรติ

นิพพาน ซึ่งเป็นประโยชน์สุขในอีกรูปแบบหนึ่งที่อยู่นอกเหนือกรอบความคิดของเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก แต่เป็นสิ่งที่พิสูจน์ได้ จึงไม่อยู่นอกเหนือหลักวิทยาศาสตร์ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2551)

แม้แต่ในกระบวนการฝึกจิตตามหลักพุทธศาสนาที่เรียกว่าอานาปานสติ⁴ จนถึงระดับหนึ่ง มนุษย์ยังสามารถได้รับประสบการณ์ความสุขที่เหนือกว่าความสุขทางโลกได้ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2551, น. 140) แต่ทั้งนี้การฝึกจิตเช่นนั้น ยังต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐานในเรื่องศีลธรรมที่เข้มแข็งเข้าสนับสนุน ทั้งในระดับบุคคลและองค์กรที่บุคคลสังกัด ดังนั้น พุทธธรรมมาภิบาลในระดับองค์กรจึงมีส่วนสำคัญในความสำเร็จของการแสวงหาความสุขตามหลักพุทธศาสนา

ดังนั้น แนวทางของการพัฒนามนุษย์ก็คือ การทำให้คนเกิดความเรียนรู้หรือปรับเปลี่ยนความต้องการจากความต้องการสิ่งเสพปรนเปรอตน มาเป็นความต้องการคุณภาพชีวิต โดยพระพรหมคุณาภรณ์ได้ให้ลักษณะสำคัญของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธว่าประกอบด้วย

1) เศรษฐศาสตร์มีขมิมา : การได้คุณภาพชีวิต เพราะวาระบชีวิตของพุทธศาสนาที่เรียกว่ามรรคนั้น ก็มีชื่ออยู่แล้วว่ามัชฌิมาปฏิปทา องค์ของมรรคนั้นแต่ละข้อเป็นสัมมา เช่น สัมมาอาชีวะ การที่เป็นสัมมานั้น ก็คือ โดยถูกต้อง โดยถูกต้องก็คือทำให้เกิดความพอดี ความเป็นมัชฌิมาหรือสายกลางนั้นก็คือความพอดีนั่นเอง

ตัวกำหนดเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ ก็คือ มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดีในการบริโภค หมายถึง ความพอดีที่ให้คุณภาพของชีวิตมาบรรจบกับความพึงพอใจ

2) เศรษฐศาสตร์มีขมิมา : ไม่เบียดเบียนตน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น

2.5 ความสับสนของนักวิชาการในเรื่องพุทธศาสนา

ท่านพุทธทาสภิกขุเห็นว่าหนังสือของนักวิชาการตะวันตกที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาส่วนใหญ่มีข้อผิดพลาด โดยมักนำเอาแนวคิดการเวียนว่ายตายเกิด

⁴ การกำหนดจิตในบางสิ่งบางอย่างในทุกกลมหายใจออกเข้า โปรดดูรายละเอียดในพุทธทาส อินทปัญโญ (2551)

แบบศาสนาพราหมณ์มาแทรกในพุทธศาสนา ในขณะที่ไม่กล่าวถึงปฏิจจนมุปาบท⁵ และอิทัปปัจจยตา⁶ ที่เป็นหัวใจของพุทธศาสนาเลย (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2525ก) ซึ่งหากจะสำรวจหนังสือภาษาต่างประเทศที่เกี่ยวข้องก็น่าเชื่อว่าเป็นจริง ตัวอย่าง เช่น ใน Grimm (1965) และ Kennedy (1985) อีกทั้งมีบางกรณีก็เห็นว่า พุทธศาสนามองโลกในแง่ร้ายไปเสียหมด⁷ ตัวอย่างเช่น ใน Oldenberg (1992) อันสะท้อนความรู้และความเข้าใจเพียงบางส่วนหรือบางแง่มุมของพุทธศาสนา ทำให้มีเหตุผลที่จะจำกัดความเห็นของนักวิชาการตะวันตกในการศึกษาพุทธศาสนา ในที่นี้

2.6 พุทธธรรมาภิบาล

2.6.1 ธรรมาภิบาลในระดับบุคคลและระดับองค์กร

ในระดับบุคคลแล้ว อาจถือได้ว่าฆราวาสธรรม ก็คือ ระบบธรรมาภิบาลที่เหมาะสมของบุคคลได้ ในขณะที่มรรคมืองค์ 8 ก็คือ หลักธรรมาภิบาลที่เหมาะสมสำหรับบรรพชิต แต่ในระดับองค์กรแล้วยังมีมิติที่เพิ่มความซับซ้อน คือ วัตถุประสงค์ขององค์กรที่เข้ามามีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของบุคคลที่เป็นสมาชิกขององค์กรนั้น ทั้งในแง่สนับสนุนและขัดขวางให้บุคคลยึดมั่นหลักพุทธธรรมาภิบาลในระดับบุคคล แง่มุมสำคัญของวัตถุประสงค์องค์กรที่เข้ามามีอิทธิพล ก็คือ บทบาทขององค์กรในการทำหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ หากองค์กรมีบทบาทในการทำหน้าที่ ซึ่งสอดคล้องกับกฎของธรรมชาติมาก วัตถุประสงค์ขององค์กรก็ยิ่งเกื้อหนุนการดำเนินชีวิต ตามแนวทางพุทธธรรมาภิบาลในระดับบุคคลมาก หากพิจารณาตามนี้เราอาจแบ่งประเภทองค์กรออกได้เป็น 5 ประเภท ได้แก่

⁵ พุทธทาส อินทปัญโญ (2553) ปฏิจจนมุปาบทเป็นชื่อของอริยสังภาคสมบูรณ์ที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้ โดยมีใจความสำคัญในเรื่องวิภวสสารวาท อวิชชาทำให้เกิดสังขาร สังขารทำให้เกิดวิญญาณ วิญญาณทำให้เกิดนามรูป นามรูปทำให้เกิดอายตนะ อายตนะทำให้เกิดผัสสะ ผัสสะทำให้เกิดเวทนา เวทนาทำให้เกิดตัณหาทำให้เกิดอุปทาน อุปทานทำให้เกิด ภพ ทำให้เกิดชาติ ชาติทำให้ขราและมรณะอันเป็นเหตุของความทุกข์ การหยุดวิภวสสารในชั้นหนึ่งชั้นใดทำให้บุคคลสามารถทุกข์ด้วย

⁶ พุทธทาส อินทปัญโญ (2544ก) อิทัปปัจจยตา มีความสำคัญในการแสดงความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยที่ว่า เมื่อมีสิ่งนี้ สิ่งนี้เป็นปัจจัย สิ่งนี้ๆ จึงเกิดขึ้น ปฏิจจนมุปาบท คือ อิทัปปัจจยตาเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการเกิดความทุกข์ของคน

⁷ แนวคิดเหล่านี้มุ่งพิจารณาเพียงบางส่วนของพุทธศาสนเท่านั้น กล่าวคือสนใจเพียงส่วนที่เป็นทุกข์ และสมุทัย (เหตุของความทุกข์) เท่านั้น ไม่ได้สนใจในส่วนที่เป็นการดับทุกข์ คือ นิโรธ และหนทางการดับทุกข์ คือ อริยมรรค

1) องค์กรที่มีวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับการดำเนินพุทธธรรมาภิบาล
ของบุคคลอย่างเต็มที่ อันได้แก่ วัดในพุทธศาสนา

2) องค์กรที่มีวัตถุประสงค์ที่เกือบจะสอดคล้องกับการดำเนินพุทธ
ธรรมาภิบาลของบุคคลอย่างเต็มที่ อันได้แก่ องค์กรเอกชนที่สนับสนุนกิจกรรม
ตามแนวทางพุทธศาสนา อันได้แก่ ชุมชนชาวพุทธในรูปแบบต่างๆ เช่น ชุมชนอโศก

3) องค์กรที่มีวัตถุประสงค์ที่ไม่สอดคล้อง แต่ไม่ขัดแย้งกับการดำเนิน
พุทธธรรมาภิบาลของบุคคล อันได้แก่ หน่วยราชการ องค์กรการกุศลเอกชน
ทั้งหลาย และรัฐวิสาหกิจที่ให้บริการด้านสาธารณสุข โภคกิจ การเอกชนที่ไม่แสวงหา
กำไรส่วนเกิน และนำกำไรที่เหลือมาจุนเจือสังคม

4) องค์กรที่อาจมีวัตถุประสงค์ขัดแย้งกับการดำเนินพุทธธรรมาภิบาล
ของบุคคล อันได้แก่ กิจการธุรกิจเอกชนที่มุ่งเน้นแสวงหากำไรส่วนเกิน จาก
สภาพความขาดแคลนสินค้าหรือบริการ ตัวอย่างเช่น การกักตุนสินค้าเพื่อเสนอ
ขายในราคาที่สูงจากสภาพความขาดแคลนสินค้า

5) องค์กรที่มีวัตถุประสงค์ที่ขัดแย้งกับการดำเนินพุทธธรรมาภิบาล
อย่างชัดเจน อันได้แก่ องค์กรอาชญากรรม องค์กรที่ประกอบธุรกิจ 5 ประเภท
ที่ขัดต่อหลักกวนิชชาสูตร ได้แก่ การเลี้ยงสัตว์เพื่อขาย การค้าขายคัสตราวุธ
การค้าขายมนุษย์ การค้าขายของมีนเมา และการค้าขายยาพิษ โดยรายละเอียด
แสดงในภาคผนวก ก

แม้ท่านพุทธทาส อินทปัญโญ (2548) ได้นำเสนอแนวคิดในเรื่องพุทธ
ธรรมาภิบาลในปี พ.ศ. 2516 ในชื่อธัมมิกสังคมนิยม ซึ่งเป็นกรอบคิดกว้างๆ
ในระดับสังคมของสิ่งที่ฝ่ายทั้งหลายในสังคมควรนำไปปฏิบัติ โดยมีจุดสำคัญ
อยู่ที่การละเว้นจากการแสวงหากำไรส่วนเกินและการเบียดเบียน โดยใช้หลัก
ศีลธรรมเป็นเครื่องมือกำกับ แม้แนวคิดดังกล่าวจะน่าสนใจ แต่ก็ยังเป็นเพียงแนว
คิดกว้างๆ ที่ขาดกรอบปฏิบัติที่ชัดเจน เปิดให้ใช้ดุลยพินิจมาก ทำให้ยากสำหรับ
องค์กรทั้งหลายที่จะนำไปใช้ให้เกิดผล

นอกจากนี้ ท่านพุทธทาสยังนำเสนอแนวคิด “ชีวิตะสังโฆหาระ” หมายถึง การลงทุนค้าขายด้วยชีวิตเป็นธุรกิจทางวิญญาณหรือจิตใจ ซึ่งคือเนื้อในของชีวิต ต่างจากธุรกิจทางวัตถุที่เป็นเพียงทางเปลือกนอก โดยมีเป้าหมายคือการเป็น พระอรหันต์ในท้ายที่สุด ชีวิตะสังโฆหาระมีหลายชั้น ทั้งชั้นที่เป็นวัตถุ (ทางโลก) ซึ่งรวมทั้งทรัพย์สินสมบัติ เกียรติยศ ชื่อเสียงและอื่นๆ และมีชั้นที่เป็นจิตวิญญาณ (ทางธรรม) จึงต้องไม่ทำด้วยความหวัง ตัณหาหรือ กิเลส หากแต่ต้องทำด้วย สติสัมปชัญญะ โดยมีหลักเกณฑ์สำคัญของการต้องไม่เห็นแก่ตัว

การบริหารภายใน หมายถึง การดำเนินไปด้วยกิจกรรมมีปัญญาเป็น เครื่องผลักดัน ซึ่งทำให้สงบเย็น ไม่ตั้งความหวังในการทำงานซึ่งทำให้จิตใจร้อนรน และเป็นทุกข์

ลักษณะการบริหารเชิงพุทธตามท่านพุทธทาส อินทปัญโญ

1) ดำเนินด้วยสติสัมปชัญญะ มีการกำหนดเป้าหมาย วางแผนและบริหาร ความเสี่ยงได้ แต่เอาสติสัมปชัญญะเป็นเครื่องมือหลักในการปฏิบัติงาน ให้ทำงาน ด้วยความสนุก (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2522)

2) บริหารด้วยความไม่เห็นแก่ตัว รักษาความสมดุลของประโยชน์ผู้อื่น เสมอของตัว

3) สัมมาทิฐิ เข้าใจถูกต้องในความเป็นจริง มีความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งฝ่าย ผู้นำและพนักงาน

4) ยึดถือความถูกต้องของเพื่อนมนุษย์ทุกคน (ไม่ใช่ของตัวเอง) เพื่อให้ คลายความยึดถือตัวตนจนเกิดทุกข์ และละวางจากการมีตัวตนหรือความหวัง เป็นสิ่งยึดถือ ด้วยการนำหลักอนัตตาหรือสุญญตมาปรับใช้ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2522) แนวทางการดำเนินงานเชิงพุทธของกิจการธุรกิจได้แสดงใน ภาคผนวก ข ท้ายบท

จากข้อความข้างต้นนี้ ทำให้เราคงพอที่จะยึดเอาคำว่า “ที่ถูกต้อง” หรือ “ไม่เห็นแก่ตัว” ข้างต้นนี้ มาใช้สำหรับกำหนดวัฒนธรรมองค์กรที่จำเป็นสำหรับ เงื่อนไขการเกิดพุทธธรรมาภิบาล

2.6.2 พุทธธรรมสำหรับฆราวาส

ในขณะเดียวกัน ในหนังสือชื่อฆราวาสธรรม ท่านพุทธทาส อินทปัญโญ (2537) ซึ่งให้เห็นว่าธรรมะของพระพุทธเจ้าท่านั้น แท้จริงแล้วมีเพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น เพียงแต่การดำรงเพศบรรพชิตหรือฆราวาส จะทำให้บรรลุธรรมเร็วช้าต่างกันเท่านั้น โดยธรรมะของพุทธศาสนา สำหรับฆราวาสนั้น ประกอบด้วยสองส่วนซึ่งล้วนสำคัญสำหรับฆราวาสคือ

1) ธรรมะที่เป็นเนื้อหาหลักของพุทธศาสนาหรือธรรมะที่จะต้องปฏิบัติ

(1) ขั้นต้น ซึ่งเน้นที่การทำมาหากิน ด้วยการยึดมั่นใน

(ก) หลักทฤษฎีธัมมิกประโยชน์ โดยมีความพากเพียร แสวงหาทรัพย์ มีความสามารถในการรักษา ทรัพย์ สามารถในการใช้จ่ายทรัพย์ให้ถูกต้อง และในการครองชีวิตให้พอดี มีมิตรสหายที่ดี

(ข) การจัดการทิศทั้ง 6 อย่างถูกต้อง ซึ่งประกอบด้วย ทิศเบื้องหน้า อันได้แก่ บิดามารดา ทิศเบื้องหลัง อันได้แก่ บุตร ภรรยา ทิศเบื้องขวา อันได้แก่ ครูบาอาจารย์ ทิศเบื้องซ้าย อันได้แก่ มิตรสหายทิศเบื้องบน อันได้แก่ สมณะ หรือผู้มีคุณธรรมสูง และทิศเบื้องล่าง อันได้แก่ บ่าวไพร่และผู้ใต้บังคับบัญชา ฆราวาสในขั้นนี้ถือเอาทรัพย์และเกียรติที่ได้มาโดยถูกต้องเป็นความสุข

(2) ขั้นกลาง ซึ่งเน้นที่ประกอบบุญกุศลทางจิตทางวิญญาณ ทางศาสนา เป็นผู้บำเพ็ญบุญอย่างสูงสุด พร้อมทั้งจะเป็นพระโสดาบันยึดหลักธรรมะ 4 ประการคือ

- (ก) พุทธอเวจจับปล้ำทธา ความเชื่อที่แน่นแฟ้น ไม่หวั่นไหวคลอนแคลนในพระพุทเจ้า
- (ข) ธัมมอเวจจับปล้ำทธา ความเชื่อที่ไม่ง่อนแง่น ในพระธรรม
- (ค) สังฆอเวจจับปล้ำทธา ความเชื่อที่ไม่ง่อนแง่น ในพระสงฆ์
- (ง) มৌรียกันตศีล คือ ศีลชนิดที่รักษาได้จนเป็นที่พอใจของพระอริยเจ้า ฆราวาสในขั้นนี้ถือเอาความดี ความงาม มีบุญกุศลเป็นความสุข

(3) ขั้นสูง มีการยึดมั่นในหลักสัจญะตปปะภุทิสัญญุตตภา กล่าวคือ มีความว่างในจิตใจ ปลอดจากความรูสึกว่าตัวเรา ของเรา หลักสัจญุตตภาเป็นเรื่องสำคัญสำหรับพุททบริษัทที่เป็นฆราวาส ดังปรากฏในพุทททาสอินทปัญโญ (2554ก, น. 331) ว่า

“ฆราวาสควรศึกษาเรื่องสัจญุตตภา พระพุทเจ้าตรัสว่า ถ้าไม่มีสัจญุตตภาเป็นหลักแล้ว วินัยก็จะเลอะเลือน วินัยเลอะเลือนแล้ว ธรรมจะเลอะเลือน” ฆราวาสในขั้นนี้ที่ยังไม่บรรลุอรหันตผลถือเอาความสงบเย็น โดยไม่มีการยึดมั่นถือมั่นใจตัวตนของตนเป็นความสุข

2) ธรรมะประเภทที่เป็นเครื่องมือ เพื่อช่วยให้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ธรรมะอันเป็นหัวใจของพุททศาสนา คือ

(1) ฆราวาสธรรม อันประกอบด้วย

- (ก) สัจจะ ความจริงใจหรือความตั้งใจจะทำ
- (ข) ทมะ การข่มบังคับตนเอง
- (ค) ขันติ ความอดทนอดกลั้น
- (ง) จาคะ การสละสิ่งที่ไม่ควรอยู่ในใจ ให้ออกไปเสีย

(2) อิทธิบาท 4 อันประกอบด้วย

- (ก) ฉันทะ ความพอใจ
- (ข) วิริยะ ความพากเพียร
- (ค) จิตตะ การฝึกฝน
- (ง) วิมังสา การสอดส่องอย่างละเอียดลออ

โดยหลักสำคัญของการปฏิบัติธรรม คือ ต้องแยกประเด็นให้ถูกต้องไม่สับสนระหว่างธรรมะที่เป็นเนื้อหาและธรรมะที่เป็นเครื่องมือ ซึ่งเรียกแนวทางดังกล่าวนี้ว่า ฆัมมนุฆัมมปฏิบัติ หรือการปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่ธรรม (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2537, น.91)

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากแนวคิดในเรื่อง การแบ่งระดับของฆราวาสธรรมของพุทธทาส อินทปัญโญ ออกเป็น 3 ระดับ อย่างหยาบคือขั้นต้น ปานกลาง และระดับสูงนั้น ซึ่งคาดว่าท่านพุทธทาสได้ใช้กรอบของระดับการพัฒนาของจิตมนุษย์ คือ กาย (physical) จิต (mental) และวิญญาณ (spiritual) เป็นแนวทาง แต่หากจะพิจารณาจากข้อเท็จจริงของความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติในระดับองค์กร ซึ่งมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เช่น หากเป็นองค์กรทางธุรกิจก็คือ การแสวงหากำไร หรือหากเป็นหน่วยงานของรัฐ ก็คือ การสนองนโยบายของรัฐในแง่ใดแห่งหนึ่ง ทำให้เพิ่มความซับซ้อนไปอีกจากระดับบุคคล และทำให้สมควรที่จะปรับกรอบให้พุทธธรรมาภิบาลขององค์กรมี 5 ระดับ ทั้งนี้ไม่พิจารณารวมถึงกิจการที่มีลักษณะธุรกิจ ประเภทธุรกิจที่เป็นข้อห้ามตามวชิชาสูตร 5 ประการ ดังแสดงในภาคผนวก ก

ระดับที่ 1 องค์กรใช้พุทธศาสนาเพียงในฐานะเป็นเครื่องมือทางสังคม องค์กรยังคงมีวัตถุประสงค์แสวงหาความสำเร็จทางวัตถุ อาจเพื่อกำไรหรือ สักการะ หรือสรรเสริญ องค์กรในระดับนี้มีความเกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาที่เปลือกนอก

เพียงการทำพิธีกรรมและส่งเสริมกิจกรรมของพุทธศาสนา ระดับนี้เป็นระดับ
ผิวเผิน จึงไม่ถือว่ามึธรรมาภิบาลเชิงพุทธแต่ประการใด กิจกรรมที่พบเห็นมาก
ที่สุด ได้แก่การทำบุญเลี้ยงพระ พรมน้ำมนต์ และการจัดบรรยายธรรม ในโอกาส
ต่างๆ เพื่อความเป็นสิริมงคล ซึ่งรวมถึงครบรอบก่อตั้งองค์กร การเปิดสำนักงาน
หรือดำเนินงาน โดยวัตถุประสงค์หลักของกิจกรรมยังอยู่ที่การแสวงหาบุญเป็น
สิ่งตอบแทนและความสบายใจของบุคคลที่ร่วมกิจกรรม *สิ่งขับเคลื่อนการทำงาน
ของคนในองค์กรระดับนี้ยังคงเป็นบุญ หรือ สิ่งตอบแทนในรูปของโชคไม่ว่าจะ
เป็นลาภ สักการะ และสรรเสริญ* องค์กรทั้งของรัฐและเอกชนเกือบทั้งหมดของ
ไทยมีระดับธรรมาภิบาลอยู่เพียงในระดับนี้เท่านั้น ภาพที่ 1 แสดงลักษณะความ
สัมพันธ์ของวัตถุประสงค์ขององค์กรทั้งในเรื่องประโยชน์ส่วนตน แสดงด้วยเส้น ก
และการละตัวตน กับระดับธรรมาภิบาลเชิงพุทธขององค์กร แสดงด้วยเส้น ข
เนื่องจากองค์กรในระดับ 1 ไม่มีเป้าหมายและวิธีการใดๆ ให้สมาชิกปฏิบัติเพื่อ
หลุดพ้นจากความทุกข์ ทำให้ตำแหน่งของเส้น ก ที่ระดับนี้มีค่าสูงกว่าเส้น ข มาก

ระดับที่ 2 การใช้พุทธศาสนาในฐานะเป็นเครื่องมือเพิ่มประสิทธิภาพ
องค์กรในระดับนี้มีการนำเอาแนวคิดพุทธศาสนาบางอย่างมาใช้ในองค์กรมากกว่า
ด้านพิธีกรรมหรือแสวงหาบุญ วัตถุประสงค์หลักของกิจการอยู่ที่การใช้แนวปฏิบัติ
ทางพุทธศาสนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ลดต้นทุนหรือเพิ่มผลกำไรของกิจการ
ดังนั้น จึงมีการค้นหาแนวปฏิบัติทางพุทธศาสนามาใช้ประโยชน์มากที่สุด กิจกรรม
จึงจำกัดอยู่เฉพาะที่เป็นประโยชน์กับกิจการโดยตรงเท่านั้น เช่น อับปมาทะ
ซึ่งเป็นเรื่องของความไม่ประมาท หรือความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ (พระพรหม
คุณาภรณ์, 2551, น. 58) กัลยาณมิตร ซึ่งเป็นเรื่องของการให้คำแนะนำ ให้คำ
ปรึกษาและปฏิบัติในฐานะมิตร (น. 57) บุญกิริยาวัตถุ 10 ซึ่งเป็นเรื่องของที่ตั้ง
แห่งบุญหรือทางแห่งการทำความดี (น. 89) กุศลกรรมบถ 10 ซึ่งเป็นเรื่องของ
ทางแห่งกุศลธรรมและทางแห่งการทำความดี (น. 233) อิทธิบาท 4 ซึ่งเป็นเรื่อง
ของคุณธรรมซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย (น. 213) วิรติ 3 ซึ่งเป็น
เรื่องของการเว้นขาดการทุจริตและการทำชั่ว (น. 108) และการจัดบรรยายธรรม

เพื่อส่งเสริมศีลธรรมของพนักงาน ธรรมคัมภีร์ของโลก 2 (หิริและโอตฺตปปะ) ซึ่งเป็นเรื่องของการสร้างความละเอียดและเกรงกลัวในบาป (น. 65) เพื่อลดปัญหาทุจริตในองค์กร ซึ่งส่วนใหญ่ตกอยู่ภายใต้หลักของฆราวาสธรรม 4 อันประกอบด้วย สัจจะ (ความซื่อสัตย์และจริงใจ) ทมะ (การข่มใจ) ขันติ (ความอดทน) และ จาคะ (ความเสียสละสิ่งที่ไม่ควรจะมีและความพร้อมที่จะร่วมมือ) (น.113)

แต่วัตถุประสงค์ใหญ่ขององค์กรในระดับที่ 2 ก็คงยังเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางวัตถุ และสิ่งจูงใจหลักที่ใช้ผลักดันการทำงานของคนในองค์กรในระดับที่ 2 นี้ก็ยังคงเป็นสิ่งตอบแทนทางวัตถุ องค์กรในระดับนี้ยังไม่ถือว่าเป็นระบบธรรมาภิบาลเชิงพุทธ องค์กรในระดับนี้มีทั้งที่เป็นสมาชิกตลาดหลักทรัพย์และที่เป็นกิจการทั่วไป กิจการจำนวน 3 ราย ซึ่ง วรรณา ประยุกต์วงศ์ (2010) ได้ทำการศึกษา แม้ทั้ง 3 องค์กร จะมีความก้าวหน้าในการนำเอาพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร แต่ก็ยังยึดหลักกำไรสูงสุดเป็นหลัก และอยู่เหนือวัตถุประสงค์อื่นๆ ในเกือบทุกกรณี จากภาพที่ 1 แม้องค์กรในระดับ 2 จะนายอมลดกำไรบางส่วนเพื่อสร้างภาวะแวดล้อมอันเอื้อต่อการพัฒนาจิตของสมาชิกองค์กร แต่กำไรก็ยังคมีน้ำหนักมากกว่าการดับทุกข์ ซึ่งทำให้เส้น ก ในตำแหน่งนี้ยังคงมีค่าสูงกว่าเส้น ข

องค์กรที่มีการนำหลักธรรมะมาใช้ในองค์กรลักษณะนี้ แม้จะถือว่ามี การบริหารเชิงพุทธ แต่เนื่องจากไม่มีกลไกที่ทำให้องค์กรยึดมั่นใจแนวทางของพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน ทำให้ไม่อาจถือว่ามีระบบธรรมาภิบาลเชิงพุทธอย่างแท้จริง

ระดับที่ 3 การบูรณาการหลักการบริหารยุคใหม่เข้ากับหลักพุทธศาสนา ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับเงื่อนไขเฉพาะของกิจการ เป็นการมองหาจุดสมดุล เพื่อให้กิจการบรรลุเป้าหมายทางพุทธศาสนาที่เป็นไปได้ ในขณะที่สมาชิกหรือพนักงานสามารถเจริญสติและปัญญาในทางธรรมพร้อมกันไปด้วย ในลักษณะที่เป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย (win-win) โดยยึดเป้าหมายทางธรรมะมาเสมอ วัตถุประสงค์ด้านกำไร องค์กรในระดับที่ 3 นี้อยู่ในขั้นที่กำลังก้าวข้ามจากระดับ

ที่ 2 สู่ระดับที่ 4 องค์กรในระดับนี้แม้ใช้ผลประโยชน์ทางวัตถุเป็นกลไกพื้นฐานในการบริหารงาน แต่ก็พยายามส่งเสริมให้บุคคลในองค์กรได้เรียนรู้แนวคิดและแนวปฏิบัติที่ถูกต้องของพุทธศาสนา เงื่อนไขของการมีธรรมาภิบาลเชิงพุทธ ก็คือ องค์กรต้องอยู่บนแนวทางของการส่งเสริมให้สมาชิกองค์กรดับทุกข์ อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของพุทธศาสนา (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2554ข, น. 286) ซึ่งต้องอยู่สูงกว่าระดับศีลธรรม

องค์กรที่มีสมาชิกตั้งอยู่บนเส้นทางของธรรมาภิบาลเชิงพุทธ จำเป็นต้องมีการนำเอาธรรมะ ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้และยาก่อนปรินิพพาน (น. 564) เพื่อนำมาปฏิบัติใช้ อันได้แก่ อริยมรรคมีองค์ 8 (พรหมคุณาภรณ์, 2551, 215) โพชฌงค์ 7 (น. 205) สติปัฏฐาน 4 (น. 346) สัมมัปปธาน 4 (น.121) อิทธิบาท 4 (น. 160) อินทริย 5 (น. 187) และ พละ 5 (น.169) ซึ่งทั้งหมดผนวกอยู่ในหลักของอิทัปปัจจยตา หรือตถตา หรือสุญญตา ดังนั้น ลำพังการถือศีล 5 ซึ่งเป็นธรรมสำหรับการยึดเหนี่ยวใจบุคคล หรือพรหมวิหาร 4 ซึ่งเป็นเรื่องของธรรมประจำใจอันประเสริฐ (น.161) ซึ่งทำให้สมาชิกองค์กรละเว้นจากการเบียดเบียนกันนั้น ไม่ถือว่าเพียงพอ

แม้การสร้างกรรมต่อกันด้วยการเบียดเบียนกันจะขัดข้อห้ามในทางพุทธศาสนา แต่การไม่เบียดเบียนกันและหลักศีลธรรมอื่นๆ ซึ่งรวมถึงศีล 5 และศีล 8 นั้น ไม่ถือว่าเป็นแนวคิดหลักของพุทธศาสนาแต่ประการใด *องค์กรที่นำเอาธรรมะที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมะ 7 ประการ ข้างต้นมาถือปฏิบัติ* จึงจะถือว่า *มีธรรมาภิบาลเชิงพุทธ* กิจกรรมในระดับนี้แม้ยังมีจำนวนน้อย ยกเว้นในองค์กรการกุศลแล้ว แทบไม่พบองค์กรอื่นใดที่อยู่ในระดับนี้ ตามภาพที่ 1 องค์กรในระดับนี้มีตำแหน่งของเส้น ก และ ข ที่เท่ากันหรือใกล้เคียงกัน บ่งชี้ว่านักความเสมอภาคของการแสวงหาประโยชน์ส่วนตนและการแสวงหาการดับทุกข์

ระดับที่ 4 การนำแกนคิดของพุทธศาสนามาใช้เป็นปรัชญาการบริหารงาน ซึ่งถือว่าเป็นระดับที่นำเอาธรรมาภิบาลเชิงพุทธมาใช้อย่างจริงจัง ในระดับนี้ผู้บริหารนำเอาหลักธรรมะของพระพุทธเจ้ามาใช้ปฏิบัติ โดยเฉพาะอริยมรรค

มีองค์ 8 แต่ยังคงไม่ละทิ้งโอกาสอย่างสิ้นเชิงในการแสวงหากำไร เพื่อความอยู่รอดทางโลก การทำธุรกิจและการงาน จึงเป็นไปในลักษณะการยึดหลักธรรมชาติของการไม่สร้างความทุกข์ หรือการเบียดเบียนทั้งแก่ตัวเอง ผู้อื่นหรือสัตว์ทั้งหลาย ซึ่งถือว่าล้วนเป็นเพื่อนเกิดแก่เจ็บตายด้วยกันทั้งสิ้น สิ่งจูงใจการทำงานขององค์กรในระดับที่ 4 และ 5 อยู่ที่ไม่ได้เน้นการแสวงหาความสุขจากการทำงาน โดยให้เป็นการทำงานเพื่อการทำงาน ไม่ใช่การทำงานแบบมีตัวตน สำหรับองค์กรในระดับนี้ การทำงานของสมาชิกขององค์กรเป็นการฝึกสติหรือการปฏิบัติธรรมพร้อมกันไปด้วย กิจกรรมในระดับนี้ได้แก่ร้านอาหารมังสวิรัตทั่วประเทศไทยในเครือสันตโตโสภ และกิจการธุรกิจเอกชนอีกหลายแห่งที่ไม่ได้เปิดเผยตัว ตามภาพที่ 1 ตำแหน่งของเส้น ก อยู่ต่ำกว่าเส้น ข มากพอสมควร ซึ่งแสดงว่าองค์กรและสมาชิกให้น้ำหนักกับการหลุดพ้นตัวตนและความทุกข์ กว่าแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุ อันได้แก่ลาภ สักการะและสรรเสริญ

ระดับที่ 5 การยอมรับเอาพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นแกนกลางของกิจการ อันเป็นระดับที่ถือว่ามีความวิริยอุตสาหะอย่างสมบูรณ์ องค์กรในระดับนี้นำเอาหลักพุทธศาสนาไปปฏิบัติใช้อย่างสมบูรณ์ ทั้งอริยมรรคมีองค์ 8 จึงไม่เพียงแต่ความตั้งใจที่จะไม่เบียดเบียนทั้งคนและสัตว์เท่านั้น หากแต่ถือเอาการทำงานเป็นหนทางในการลดกิเลสและดับทุกข์เพื่อหลุดพ้นจากอวิชชา⁸ (ความไม่รู้แจ้ง) องค์กรในระดับนี้มักตัดทิ้งบุญหรือเงินกำไรเพื่อเสริมความสุขทางโลกออกจากระบบจูงใจอย่างเด็ดขาด การทำงานในระดับนี้ เหลือเพียงการทำงานแต่ไม่มีตัวตนของบุคคลผู้ทำงาน สมาชิกขององค์กรเหล่านี้ดำรงชีวิตอยู่อย่างสมถะ และนำส่วนเกินที่เหลือจากการบริโภคกลับคืนสู่สังคมในลักษณะของทานในรูปแบบต่างๆ องค์กรในระดับนี้ได้แก่ ธรรมทานมูลนิธิ บริษัท พลังบุญ จำกัด และวิสาหกิจชุมชนของสันตโตโสภในหลายพื้นที่ ตามภาพที่ 1 ตำแหน่งของเส้น ก ต่ำกว่าเส้น ข มาก ยืนยันว่าวัตถุประสงค์การแสวงหาผลประโยชน์ทางวัตถุแทบหมดความสำคัญ ในขณะที่วัตถุประสงค์ในเรื่องการดับทุกข์ขึ้นมาสูงมากกว่าอย่างชัดเจน

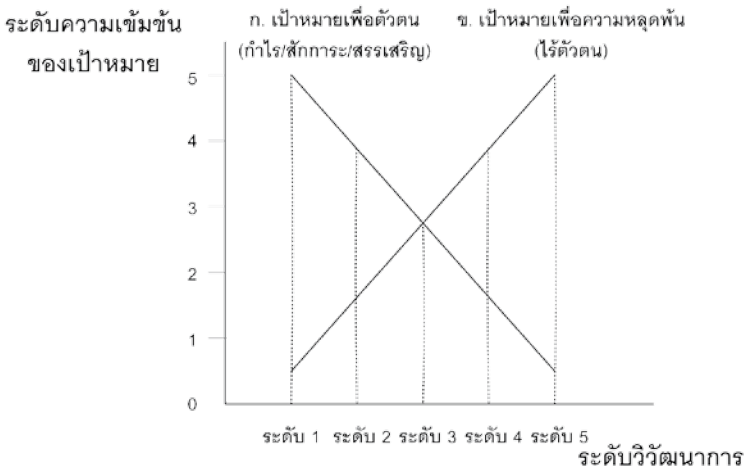
⁸ ความไม่รู้แจ้งในธรรมชาติที่แท้จริงของความทุกข์และการดับทุกข์ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2537ข, น. 492)

ความแตกต่างของธรรมาภิบาลทั้ง 5 ระดับข้างต้น แสดงให้เห็นถึงระดับวิวัฒนาการของวัตถุประสงค์และเงื่อนไข และเส้นทางการพัฒนาเพื่อให้แต่ละองค์กรได้พิจารณาก้าวเดิน

สิ่งที่สังเกตเห็นได้ก็คือองค์กรมีวิวัฒนาการตามเส้นทางของศีล สมาธิ และปัญญา ตามระดับความยากง่ายในการปฏิบัติและประโยชน์ระยะสั้นนั่นเอง ตัวอย่างเช่น องค์กรในระดับต้น 1 และ 2 มักนำมาใช้เฉพาะศีลระดับต่ำ เช่น ศีล 5 และเมื่อมีการพัฒนาไประดับหนึ่งจึงเพิ่มหลักปฏิบัติอื่นในระดับเดียวกับศีลเข้ามามากขึ้น เช่น ฆราวาสธรรม 4 กัลยาณมิตร และบุญกิริยาวัตถุ 10 แต่ในบางองค์กรก็มีการจัดอบรมในเรื่องสมาธิด้วย เฉพาะองค์กรในระดับ 3 4 และ 5 ขึ้นไปเท่านั้น ที่เริ่มพิจารณานำศีลระดับสูง เช่น ศีลอุโบสถ และ หลักธรรมในเรื่องปัญญามาใช้ เช่น อริยมรรคมีองค์ 8 ปฏิจจสมุพบาท และการพิจารณาในเรื่องไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) โดยเฉพาะในระดับที่ 4 และ 5

ภาพที่ 1

ความสัมพันธ์ของเป้าหมายองค์กรและระดับธรรมาภิบาลเชิงพุทธ

ท่ามกลางปัญหาสังคมที่รุนแรงและความแตกแยกทางการเมือง คนไทยยังมีสิ่งหนึ่งที่ยอมรับร่วมกัน สิ่งนั้นคือพุทธศาสนา ซึ่งหากนำมาพิจารณาใช้จะช่วยลดช่องว่างทางความคิดได้ นอกเหนือจากการสามารถช่วยป้องกันไม่ให้ชีวิตกัดเจ้าของ และแก้ไขปัญหาสังคมในภาพรวมอย่างได้ผล เพียงแต่ที่ผ่านมามักมีมือคดคิดจนทำให้มองข้ามแนวคิดที่ถูกต้องและคุณประโยชน์ของพุทธศาสนาในการสามารถขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจและสังคม โดยองค์กรที่ควรนำพุทธธรรมาภิบาลไปใช้ในทันทีก็คือ กิจการเอกชน หน่วยราชการ และองค์กรสาธารณูปโภคทั้งหลาย ซึ่งอาจจะเริ่มจากการเป็นระบบธรรมาภิบาลเสริมไปสู่การเป็นระบบธรรมาภิบาลหลักขององค์กรในที่สุด ซึ่งนอกจากจะช่วยให้ลูกค้าหรือประชาชนได้รับบริการที่ดีขึ้นแล้ว พนักงานและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานยังมีขวัญกำลังใจที่ดีขึ้น จากการได้พบกับความสงบเย็น ซึ่งจะช่วยให้มีครอบครัวที่เป็นสุขไปด้วย อันเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ในขณะเดียวกันยังจะช่วยเสริมระบบธรรมาภิบาลปัจจุบันที่ยังตกหล่นเรื่องหลักคุณธรรมพร้อมกันไปด้วย

4. วิธีการศึกษา

ในการทดสอบกรอบทฤษฎีข้างต้นนี้ เราอาจใช้ผลการศึกษาเชิงคุณภาพจำนวนหนึ่งที่เคยมีการดำเนินการมาก่อนหน้านี้เข้ามาพิจารณา ซึ่งให้ผลแสดงในหัวข้อที่ 5

5. ผลการศึกษา

เพื่อให้เราสามารถประเมินความเหมาะสมกรอบการศึกษาพุทธธรรมาภิบาลที่สร้างขึ้น เราอาจใช้ผลการศึกษาภาคสนามเท่าที่มีเข้ามาเปรียบเทียบได้ดังนี้

การศึกษากลุ่มฆราวาสใน 3 ประเทศของสวิตดา แสงสีหนาท (2549) อันได้แก่ ชุมชนอโศกในประเทศไทย กระบวนการสรรโวทัยในประเทศศรีลังกา และกระบวนการฉือจี้ในประเทศไต้หวัน ซึ่งล้วนทำงานบนฐานคิดพุทธศาสน์

ทั้งสิ้น แสดงให้เห็นความความแตกต่างทั้งในเชิงของขนาดวัตถุประสงค์ วิธีการ และรูปลักษณะขององค์กร ซึ่งเกิดจากอิทธิพลปัจจัยแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันมาก จนยากที่จะเปรียบเทียบและระบุประเภทธรรมะที่ใช้เป็นพื้นฐานการขับเคลื่อนร่วมกัน แต่สิ่งที่มีร่วมกันอย่างเห็นชัดเจนของทั้ง 3 กลุ่ม ก็คือ การมีปรัชญาการดำเนินชีวิตแบบสายกลาง หรือมัชฌิมาปฏิปทา

ในขณะที่ชุมชนอโศกมีขนาดเล็ก มีความเข้มงวดในการคัดเลือกและการรักษาสังขะของสมาชิกในการลดละกิเลส เพื่อเพิ่มโอกาสการพัฒนาจิตของสมาชิกชุมชน กระบวนการสรรหาวิทยามีเครือข่ายขนาดใหญ่ระดับชาติ สนับสนุนให้ชุมชนปฏิบัติตามแนวพุทธศาสตร์ ด้วยขนาดที่ใหญ่ มีการรวมตัวที่หลวม ทำให้ไม่มีความเข้มงวดในการขับเคลื่อนสมาชิกให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ส่วนกระบวนการฉือจิ้นั้น ในทางปฏิบัติแล้วมีฐานะเป็นเพียงองค์กรการกุศลระดับชาติที่สมาชิกส่วนใหญ่ คือ อาสาสมัครให้แรงงานและเงินทองทรัพย์สิน เพื่อเสริมกิจกรรมสาธารณกุศลที่รัฐขาดอยู่ แม้กลุ่มผู้นำจะสนับสนุนให้สมาชิกมีการปฏิบัติธรรม แต่ลักษณะการรวมตัวที่เป็นอาสาสมัครทำให้ไม่อาจมีกฎระเบียบในเรื่องศีลที่เคร่งครัดมากเสมอ เช่น ชุมชนอโศก

จากการที่ชุมชนอโศกดำเนินกิจการทุกด้านด้วยระบบบุญนิยม⁹ และหลักธรรมที่ใช้ในการบริหารงาน คือ อปริหานิยธรรม 7 (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, น. 290) ส่วนในการบริหารบุคลากร หลักธรรมที่ใช้ คือ วรรณะ 9¹⁰ มรรค 8 (พระพรหมคุณาภรณ์, 2551, น. 215) และสาราณียธรรม 6 (น. 200) ซึ่งมีได้เป็นเพียงหลักการบริหาร แต่เป็นเป้าหมายและวิธีการพัฒนา เนื่องจากชุมชนสันติอโศกบริหารงานโดยทุกคนในชุมชนหรือในองค์กร ทุกคนมีส่วนร่วมในการ

⁹ ประกอบด้วย ลักษณะวรรณะ 9 (ดูเชิงอรธต่อไป) ทฤษฎีกำไรขาดทุนของอริยชนแท้ อุดมการณ์ของบุญนิยม กำไรอาริยะ 4 ระดับ หลักการค้าขายของระบบบุญนิยม ละเว้นการประกอบมิถมาชีพ 5 ประการ และละเว้นจากการค้าขายของต้องห้าม 5 ประการ จาก

<http://www.asoke.info/10Economic/bunniyom.html> นำเข้าข้อมูล 3 เมษายน 2555

¹⁰ ประกอบด้วย เลี้ยงง่าย (สุภระ), บำรุงง่าย (สุโปสะ), มกน้อย (อัปปิจจะ), ใจพอ สันโดษ (สันตมูลี), ชัดเกลา, (สัลลสะ), มีศีลเคร่ง (อุตตะ), มีอาการที่น่าเลื่อมใส (ปสาทิกะ), ไม่สะสม (อปยะ), ยอดขยัน (วิริณารัมภะ) จาก <http://www.saoke.info/10Economic/bunniyom.html> นำเข้าข้อมูล 3 เมษายน 2555

วางแผนและการตัดสินใจ คุณภาพของบุคคลจึงสำคัญยิ่งต่อการพัฒนางานและชุมชน งานเป็นเครื่องมือในการพัฒนาบุคคล อปรีธานิยธรรม 7 ก็เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน ชุมชนสันติโศกเป็นศูนย์กลางการประสานงานระหว่างเครือข่ายชุมชนชาวโศกทั้งหมด มีวัฒนธรรมเดียวกัน มีหน่วยงานกลางหลายหน่วยงานที่ประสานสัมพันธ์และความร่วมมือ ทั้งในด้านศาสนา การสื่อสาร การเมือง เศรษฐกิจ การศึกษา การเงิน อุตสาหกรรมชุมชน สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การบริโภค และกิจกรรม โดยมีหน่วยงานรวมศูนย์ คือ องค์กรบุญนิยม (สุรศักดิ์ ไชยธนกิจ, 2554) แม้การศึกษาของสุวิดาจะไม่ได้เน้นไปในเรื่องกลไกการคานอำนาจภายในโดยตรง แต่จะการสังเกตแนวทางการปฏิบัติของกลุ่มผู้นำของชุมชนโศกพบว่า จะใช้วิธีการประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาหารือกันในทุกประเด็น ในขณะที่สมาชิกชุมชนอาจร้องเรียนในประเด็นที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม หรือเลือกที่จะลาออกจากชุมชน ซึ่งเท่ากับมีกลไกการคานอำนาจภายในในบางระดับ การที่ชุมชนไม่เน้นการทำงานเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน และอันที่จริงมุ่งเน้นจะลดผลประโยชน์ส่วนตน น่าจะทำให้การคัดค้านหรือท้วงติง ทำได้ง่ายกว่าในองค์กรเอกชนทั่วไป จึงอาจกล่าวว่าการยึดมั่นในหลักอนัตตาของพุทธศาสน์เอื้อให้เกิดการคานอำนาจอย่างสร้างสรรค์ภายในองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้สมาชิกหลุดพ้นในทางธรรม

หากประเมินตามกรอบพุทธธรรมาภิบาลที่สร้างขึ้น คงมีเพียงองค์กรของชุมชนโศกเท่านั้นที่มีพุทธธรรมาภิบาลในระดับ 5 ซึ่งเป็นระดับสูงสุด ส่วนองค์กรบริหารของฉือจี้ นั้น แม้อาจกล่าวได้ว่ามีพุทธธรรมาภิบาลในระดับ 5 ได้ แต่เมื่อรวมอาสาสมัครทั้งหมดที่ยึดมั่น ในระดับธรรมะที่แตกต่างกันเข้ามาพิจารณาด้วยแล้ว ความชัดเจนในเรื่องพุทธธรรมาภิบาลก็ลดลงไป ด้วยขนาดและการยึดมั่นในหลักธรรมะที่ต่างระดับกัน ในบางชุมชนยังมีการสะสมทรัพย์ส่วนตัว จากหลักฐานดังกล่าวทำให้ชุมชนสรรโวทัยตกอยู่ในระดับพุทธธรรมาภิบาลที่หลากหลาย ซึ่งอาจกระจายไปในทั้งในระดับที่ 2 ถึง ระดับที่ 5

จากการศึกษาเชิงลึกในกิจการสามรายอันประกอบด้วย บริษัท สยาม แอนด์ส์ จำกัด บริษัท เอพินา อุตสาหกรรม จำกัด และ บริษัท เอเชียพีซีซี จำกัด (มหาชน) โดยวรรณา ประยุกต์วงศ์ (2010) วรรณาได้เสนอว่าเงื่อนไขความสำเร็จของการนำเอาพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ในกิจการ ก็คือ ภาวะความเป็นผู้นำสภาพแวดล้อมที่เอื้อ (enabling environment) กฎและระเบียบ (rules and regulation) และการฝึกอบรม (training system) บนหลักการของท่าน สีล และภavana อย่างไรก็ตาม การศึกษาของวรรณาไม่ได้ลงลึก จนชี้ให้เห็นปัจจัยที่อาจเอื้อให้ระบบการปฏิบัติทั้งหลายตามแนวทางของพุทธศาสนาดำรงอยู่ในกิจการอย่างยั่งยืนไปได้ด้วย อันเป็นรากฐานสำคัญของระบบธรรมาภิบาล อีกทั้งการศึกษาไม่ได้เน้นไปที่ระบบการคานอำนาจภายในของบริษัท ทำให้ไม่ช่วยในการตอบคำถามในเรื่องบทบาทของพุทธศาสนาในการสร้างเสริมการคานอำนาจภายในบริษัท

นอกจากนั้นแนวทางการศึกษาที่ใช้ของวรรณาเป็นแบบ exploratory research ซึ่งอาศัยกรอบกว้างๆของพุทธศาสนเป็นแนวทาง ด้วยความจำกัดของขอบเขตการวิจัย เพื่อค้นหาความเป็นไปได้ของการใช้ธรรมะในการสร้างความสุขให้พนักงาน โดยไม่ได้แสดงความเชื่อมโยงให้เห็นว่าหลักพุทธศาสตร์ที่นำมาใช้นั้นเข้าไปเสริมกลยุทธ์ของกิจการตัวอย่าง อย่างเช่น กลยุทธ์ที่นำเสนอโดย Porter (1980, 1996) ดังนั้น จากหลักฐานเท่าที่ปรากฏในรายงานการศึกษา แสดงให้เห็นว่ากิจการทั้ง 3 ยังคงมีพุทธธรรมาภิบาลในระดับที่ 2 กล่าวคือ ใช้ธรรมะในฐานะของเครื่องมือเสริมการบริหารงานเท่านั้น อย่างไรก็ตามหากได้มีการศึกษาเพิ่มเติมในแง่มุมกลยุทธ์ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว เราจัดระดับกิจการทั้ง 3 ที่แตกต่างจากนี้ได้

สำหรับผู้ที่สนใจที่จะนำเอาหลักพุทธธรรมาภิบาลไปใช้ปรับปรุงกิจการภาคผนวก ข ได้รวบรวมข้อเสนอแนะ และชี้แจงประเด็นที่มักมีผู้สงสัยไว้ด้วย

6. สรุปผลการศึกษา

บทความนี้เป็นผลของความพยายามค้นหากรอบความคิดในเรื่องพุทธธรรมาภิบาล ซึ่งเริ่มต้นด้วยการชี้ให้เห็นความล้มเหลวของระบบธรรมาภิบาลที่อิงอยู่การมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว ตามปรัชญาเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก เนื้อหาในส่วนของวรรณกรรมปริทัศน์ได้แสดงให้เห็นแนวคิดที่หลากหลายและในตอนท้ายได้ชี้ให้เห็นผลการศึกษาคำกรในในประเทศไทยจำนวนหนึ่งของความเป็นไปได้ของระบบธรรมาภิบาลที่ตั้งอยู่บนหลักของคุณธรรม โดยอาศัยหลักธรรมะในเรื่องธัมมชุลลปฏิบัติ หรือการปฏิบัติธรรมให้สมควรแก่กรรม มาพัฒนาเป็นกรอบทฤษฎี เพื่อวัดระดับพัฒนาการขององค์กรจำนวนหนึ่ง เท่าที่มีการศึกษามาก่อนหน้านี้

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นเส้นแบ่งระดับของพุทธธรรมาภิบาลเป็นสองระดับชัดเจน คือ ในระดับที่ยอมรับเอาพุทธธรรมเป็นเครื่องมือ จึงถือเป็นการใช้พุทธธรรมเป็นเครื่องช่วย ซึ่งในองค์กรประเภทนี้ผู้บริหารและพนักงานยึดถือเพียงฆราวาสธรรมขั้นตอน ยังไม่ได้ยึดหลักกอนัตตา หรือความไม่มีตัวตนของตนเป็นหลักในการประกอบการงาน จึงถือเป็นธรรมาภิบาลที่มีพุทธศาสนาเข้าเสริม (Buddhism-supported governance) เท่านั้น เฉพาะในองค์กรที่ยึดเอาพุทธธรรม โดยเฉพาะในเรื่องอนัตตาเป็นสาระสำคัญเท่านั้น เช่น ในองค์กรของสันติอโศก จึงจะถือได้ว่ามีพุทธธรรมาภิบาล (Buddhist governance) อย่างแท้จริง

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ผลการศึกษาตัวอย่างที่ผ่านมาพบว่าไม่ได้เน้นไปที่การศึกษากลไกการคานอำนาจภายในองค์กร ทำให้เราไม่ได้ข้อมูลมากพอที่จะตัดสินว่าพุทธธรรมาภิบาลทำให้เกิดการคานอำนาจภายในองค์กรหรือไม่ อย่างไร ก็ตาม จากการใช้ข้อมูลที่ปรากฏนำมาวิเคราะห์เพิ่มเติม ทำให้น่าเชื่อว่าพุทธธรรมาภิบาลนั้น เอื้อการคานอำนาจในองค์กร อย่างน้อยในบางแง่

อย่างไรก็ตามการศึกษาในครั้งนี้อาศัยงานการศึกษาที่ครอบคลุมองค์กรกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนตัวอย่างที่จำกัดยิ่ง ทำให้ไม่อาจถือว่าเป็นการศึกษาที่มีความสมบูรณ์ จนได้ข้อสรุปที่ถูกต้องแม่นยำ หากควรถือเอาข้อสรุปที่ได้นี้เป็น

การทดสอบเบื้องต้น หรือแสดงให้เห็นความเป็นไปได้ของแนวทางการศึกษา ที่
อาจใช้เป็นต้นแบบสำหรับนำไปปรับปรุง หรือทดสอบเพิ่มเติม เพื่อให้ได้ข้อสรุป
ที่ชัดเจนยิ่งขึ้นต่อไป

รายการอ้างอิง

- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2525). พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม. กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พรหมคุณาภรณ์. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพฯ พรหมคุณาภรณ์. (2555). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. เว็บไซต์ประตูสู่ธรรม <http://www.dharma-gateway.com/monk/preach/lp-prayuth/lp-prayuth-10-01.htm> นำเข้าข้อมูล 30 เมษายน 2555.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2521). สิ่งที่ดีที่สุดสำหรับมนุษย์คืออะไร, คำบรรยายธรรม ชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2521 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 3 ลำดับที่ 166.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2522). ประมวลเรื่องที่เป็นประโยชน์สำหรับฆราวาส. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 10 ตุลาคม 2522 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 1 ลำดับที่ 171.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2523). เป้าหมายของชีวิต. คำบรรยายธรรม ชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 4 พฤษภาคม 2523 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 1 ลำดับที่ 61.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2525ก). อิทัปปัจจยตาในฐานะสิ่งสูงสุดแห่งพระพุทธศาสนา. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2525 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 3 ลำดับที่ 144.
- พุทธทาสภิกขุ อินทปัญโญ, (2525ข). จิตว่างหรือสุญญาตาวินิหารจำเป็นสำหรับมนุษย์ 1, คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม ชุดหลักพุทธศาสนาที่ยังเข้าใจผิดกันอยู่ เมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2525 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 3 ลำดับที่ 145.

- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2528). *ธรรมะคือหน้าที่*. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 5 ตุลาคม 2528 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 1 ลำดับที่ 51.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2531). *การบริหารธุรกิจแบบพุทธ*. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรมเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2531 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 1 ลำดับที่ 19.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2532). *ต้นเหตุของปัญหาทุกปัญหาในโลก*. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 23 มีนาคม 2532 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 1 ลำดับที่ 63.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2534ก). *ธรรมะสำหรับนักธุรกิจการเงิน*. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2534 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 5 ลำดับที่ 151.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2534ข). *การคำที่เป็นกุศล*. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2534 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 5 ลำดับที่ 158.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2536). *คุณธรรมสำหรับผู้บริหาร*. คำบรรยายธรรมชุดเสียงธรรม เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2536 จากแผ่นบันทึกเสียง (DVD) แผ่นที่ 5 ลำดับที่ 107
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2537ก). *พรวาาสธรรม*. สุราษฏร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2537ข). *ธรรมานุกรมธรรมโฆษณ*. สุราษฏร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2548). *ธัมมิกสังคมนิยม*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2551). *อานาปานสติบรรยาย-อภิปราย-สัมมนา-สาธิต*. สุราษฏร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2553). *ปฏิจจสมปบาทจากพระโอษฐ์*. สุราษฏร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.
- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2554ก). *อิทัปปัจจยตา*. สุราษฏร์ธานี : ธรรมทานมูลนิธิ.

- พุทธทาส อินทปัญโญ. (2554ข). *พุทธประวัติจากพระโอษฐ์*. สุราษฎร์ธานี :
ธรรมทานมูลนิธิ.
- วรรณภา ประยุกต์วงศ์. (2010). *A Buddhist Economic Approach to Business
Management : Three Case Studies in Thailand*. Doctoral
dissertation, Ubon Ratchathani University.
- สันตโตโสภ. (2012) <http://www.asoke.info/10Economic/bunnyiom.html>.
- สวิตดา แสงสีหนาท. (2549). *ภูมิปัญญาบูรณาการบนฐานคิดพุทธปรัชญา :
ยุทธศาสตร์ทางเลือกในการพัฒนาสังคมไทย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎี
บัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ.
- สุรศักดิ์ ไชยชนกิจ. (2549). *วิเคราะห์ระบบธรรมภิบาลบริษัทไทยผ่านกรอบ
ทฤษฎีตรีมิติ*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุรศักดิ์ ไชยชนกิจ. (2554). *วัฒนธรรมธรรมภิบาลขององค์กรเกษตรกร : การ
ศึกษาเชิงประจักษ์กับกลุ่มเกษตรกรหนองบัวลำภู*. บทความนำเสนอ
ในการประชุมวิชาการระดับชาติของนักเศรษฐศาสตร์ ครั้งที่ 7 คณะ
เศรษฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ณ โรงแรมอิมพีเรียล ค्वีนส พาร์ค
วันที่ 8 มิถุนายน 2555.
- ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย. (2550). *จริยศาสตร์ในการดำเนินธุรกิจของพระพุทธศาสนา
นิกายเถรวาท*. (วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต).
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา.
- อภิชัย พันธเสน. (2554). *พุทธเศรษฐศาสตร์ : วิวัฒนาการทฤษฎีและการประยุกต์
กับเศรษฐศาสตร์สาขาต่างๆ*. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์.
- Arrow, Kenneth J. (1987). *Economic Theory and the Hypothesis of
Rationality, The New Palgrave : A Dictionary of Economics*,
v.2 : 69 - 75.

- Becker, Gary S. (1978). *The Economic Approach to Human Behaviour*. Chicago : University of Chicago Press.
- Bressac, Annie. (2005). *The COSO risk framework : A reference for internal control ? Transition from COSO I to COSO II*. IAS Conference presentation. Available at http://ec.europa.eu/dgs/internal_audit/pdf/conference_2005/bressac.pdf. Accessed on April 4, 2012.
- CIMA. (2008). *Enterprise governance*. Available at www.cimaglobal.com/.../cid_enterprise_governance_feb08.pdf. Accessed April 1, 2012.
- Davis, James H., Schoorman, F. David, and Donaldson, Lex.(1997). *Toward A Stewardship Theory of Management*. *Academy of Management Review* 22 : 20 - 47.
- Denis, Dianne K., and McConnell, John J. (2003). *International Corporate Governance*. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 38 : 1 - 36.
- Grimm, George. (1965). *The Doctrine of the Buddha: the Religion of Reason and Mediation*. Delhi : Motilal Banarsidass.
- Jensen, Michael C. and Meckling, William H. (1976). *Theory of the Firm : Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure*. *Journal of Financial Economics* 3(4) : 305 - 360.
- Kennedy, Alex. (1985). *The Buddhist Vision : An Introduction to the Theory and Practice of Buddhism*. London : Rider.
- Oldenberg, Hermann. (1992). *Buddha : His Life, His Doctrine, His Order*. Translated by William Hoey. New Delhi : Lancer.
- Porter, Michael E.(1980). *Competitive Strategy*. New York, NY : Free Press.

- Porter, Michael E. (1996). *What Is Strategy?*. Harvard Business Review 74 (6) : 61-78.
- Schumacher, Ernst Friedrich. (1973). *Small Is Beautiful : A Study of Economics As If People Mattered*. New York, NY : Harper & Row.
- Sidaway, Roger. (2005). *Resolving Environmental Disputes : From Conflict to Consensus*. London : Earthscan.
- Simon, Herbert A. (1986). *Rationality in Psychology and Economics*. Journal of Business 59(4) : S209-S224.
- Weirich, Paul. (2004). *Economic Rationality*. In Alfred R. Mele and Piers Rawling (eds.) *The Oxford Handbook of Rationality* : 380-398. New York, NY : Oxford University Press.
- Wilson, Walter. (2009). *Conceptual Model for Enterprise Governance*. Available at <http://csse.usc.edu/gsaw/gsaw2009/s5/wilson.pdf>

ภาคผนวก ก

ประเภทธุรกิจที่เป็นข้อห้ามตามพหุวิชาสูตร

ในพหุวิชาสูตร ได้กล่าวถึงการห้ามการค้าขาย 5 ประเภท ที่ขัดต่อพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย

1) การค้าขายสัตว์ตราวุธ เพราะเป็นสาเหตุในการสร้างโทษแก่ผู้อื่น
2) การค้าขายสัตว์ หมายถึง การค้าขายมนุษย์ เพราะทำให้มนุษย์หมดอิสรภาพ

3) การค้าขายเนื้อ หมายถึง การเลี้ยงสัตว์ไว้ขาย เพราะการค้าขายเนื้อเป็นสาเหตุให้ต้องฆ่าสัตว์

4) การค้าขายของมีนเมา เพราะของมีนเมาเป็นสาเหตุให้ผู้ดื่มขาดสติและเกิดความประมาท

5) การค้าขายยาพิษ เพราะเป็นการทำร้ายผู้อื่น
การค้าขาย 5 ประการนี้ ไม่เพียงไม่สมควรกระทำด้วยตนเอง แต่ไม่ควรชักชวนให้ผู้อื่นกระทำด้วย (สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต (ไทย) 22/177/295. อ่างใน ศักดิ์ชัย อนันต์ตรีชัย, 2550, น.71) และหากจะถือเอาตามหาปเทศทางฝ่ายวินัย (พุทธทาสภิกขุ อินทปัญญา, 2537, น. 411) การเข้าถึงหุ้นในบริษัทจดทะเบียนที่ประกอบธุรกิจ ทั้ง 5 ประเภทข้างต้น แม้มิได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโดยตรง ก็ย่อมถือว่าขัดกับพหุวิชาสูตรเช่นเดียวกัน

ภาคผนวก ข

แนวปฏิบัติของพุทธธรรมาภิบาล

ก. การแสวงหากำไรขัดกับหลักพุทธศาสนาหรือไม่

ในขณะที่การแสวงหากำไรไม่เป็นสิ่งต้องห้ามในทางพุทธศาสนา (อ้างใน ศักดิ์ชัย) พุทธศาสนิกชนเห็นว่าระดับกำไรที่เหมาะสมนั้น ต้องมาจากการพิจารณา โดยไม่ตั้งอยู่กับความไม่เห็นแก่ตัว (2534ก) ซึ่งมีความคลุมเครือและยากจะนำไปปฏิบัติได้ แต่ถ้าหากจะพิจารณาความเหมาะสมอยู่ที่การทำให้ตัวบุคคล และสังคมทั้งระบบอยู่รอดได้ด้วยกันตามความหมายของธรรมะนั้น ซึ่งหมายความว่าคงต้องพิจารณาจากกำไรของกำไร เปรียบเทียบกับผลตอบแทนเฉลี่ยของทั้งระบบ และกลไกการควบคุมกำไรที่เหมาะสมยังทำเพิ่มเติมได้ในสองลักษณะ คือ หนึ่ง การลดราคาเพื่อให้กำไรอยู่ในความเหมาะสม หรือ สอง การนำกำไรส่วนเกินไปจุนเจือส่วนของสังคมที่ยังขาดแคลน

เป็นที่น่าสังเกตว่าการแสวงหากำไรส่วนเกินจากการเบียดเบียนผู้อื่นนั้น ขัดกับข้อห้ามทางพุทธศาสนา แต่การสร้างกำไรส่วนเกินได้จากความร่วมมือกันเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต และการประหยัดค่าใช้จ่ายโดยไม่เบียดเบียนกันนั้น ไม่ขัดกับข้อห้ามทางพุทธศาสนาแต่ประการใด

ดังตัวอย่างแนวทางการกำหนดราคาของกลุ่มสันตือโสภ ซึ่งอิงตามระบบบุญนิยมที่มุ่งสะสมผลตอบแทนทางนามธรรมมากกว่าผลตอบแทนทางรูปธรรม ทำให้เกิดหลักการค้าที่มีหลักการเฉพาะตัว แบ่งออกเป็น 4 ระดับ คือ

- 1) ขายสินค้าสูงกว่าทุนแต่ต่ำกว่าท้องตลาด ซึ่งได้แก่สินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป แต่ต้องไม่ใช่สินค้าฟุ่มเฟือย และไม่ใช่น้ำมันจลาจล 5 ประการ คือ อาวุธ สัตว์ เนื้อสัตว์ ของมีเงินมา และสิ่งเป็นพิษ เป็นผลิตภัณฑ์ที่นำมาจากภายนอก โดยบวกค่าบริหารจัดการประมาณ 10 - 15 % จากต้นทุน ด้วยแรงงานเสียสละ จึงทำให้ราคาต่ำกว่าท้องตลาด

2) ขายสินค้าราคาเท่าทุน คือ สินค้าที่ชาวโศกอยากช่วยเหลือสังคม แต่มีค่าวัตถุดิบที่แพง จึงไม่มีการบวกค่าบริหารจัดการใดๆ หวังเพียงเพื่อให้เกิดประโยชน์กับผู้ซื้อ มักเป็นปัจจัย 4 ที่จำเป็น เช่น ยาสมุนไพร แชมพูสมุนไพร และผลิตภัณฑ์ต่างๆ

3) ขายต่ำกว่าทุน คือ อาหารมังสวิรัติ เพื่อส่งเสริมการไม่บริโภคเนื้อสัตว์ และสินค้าที่ต้องการให้ประชาชนบริโภคมากๆ เพราะเป็นสินค้าที่มีประโยชน์แก่สุขภาพ เช่น ข้าวกล้อง จัดเป็นบริการเพื่อสังคมอย่างแท้จริง

4) แจกฟรี ได้แก่ หนังสือและสื่อธรรมต่างๆที่ชาวโศกต้องการเผยแพร่ให้มากที่สุด

ข. การยึดที่เจตนาเป็นสำคัญ

ในการบรรยายธรรมในหัวข้อ “การค้าที่เป็นกุศล” แก่พนักงานบริษัท คอนเกต ปาล์มโอเล็ฟ จำกัด โดยพุทธทาส อินทปัญโญ (2534ข) ซึ่งให้ถึงความถูกต้องที่ตั้งอยู่บนความสงบเย็นและเป็นประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ทุกคน หรือหน้าที่ตามกฎของธรรมชาติ ทำให้คนในทุกอาชีพซึ่งรวมถึงการค้า รอดจากปัญหาทั้งหมด ว่าจะเป็นการรอดจากความตาย ความทุกข์ หรือปัญหา トラบเท่าที่การค้าที่อาศัยกลไกการแลกเปลี่ยนนั้น สร้างประโยชน์อย่างแท้จริงแก่สังคม ทั้งนี้ต้องมีความรู้ทางธรรมะเพื่อให้สามารถสร้างความถูกต้องทางด้านจิตใจ ให้สามารถแสวงหาความสุขจากการทำหน้าที่ดังกล่าว แทนการใช้ความเห็นแก่ตัวในการแสวงหาความสุข อันจะนำไปสู่การโกงและเบียดเบียน ข้อที่ควรสังเกตในประเด็นนี้คือ

- 1) บุคคลต้องไม่มีเจตนาในการเบียดเบียนหรือตระหนักรถึงผลกระทบทางอ้อมที่ก่อให้เกิดการเบียดเบียน
- 2) ต้องมีธรรมะเป็นสิ่งที่กำกับ เนื่องจากมนุษย์มีโอกาสขาดสติได้ในหลายสาเหตุ เมื่อขาดกฎเกณฑ์เข้าควบคุมตัวเอง ทำให้มนุษย์อาจเบียดเบียนผู้อื่นได้โดยไม่เจตนา

โดยนัยนี้หมายความว่ามนุษย์ไม่อาจตีความหมายเอาเองว่า ธุรกิจใด เบียดเบียนหรือไม่เบียดเบียน

ในประเด็นอาจเกิดความเข้าใจหรือการตีความหมายผิดได้ว่า การจ่าย “สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำหน้าที” หรือการตั้งราคาสินค้าควรพิจารณา จากอัตราค่าแรงและราคาสินค้าหรือบริการในภาคอุตสาหกรรมเดียวกัน เพื่อให้ “สิ่งอำนวยความสะดวกในการทำหน้าที” ไม่น้อยไปกว่าค่าแรงของกิจการ ในภาคอุตสาหกรรมเดียวกัน ในขณะที่ราคาสินค้าหรือบริการต้องไม่สูงไปกว่า กิจการอื่นในภาคอุตสาหกรรมเดียวกัน ถูกต้องและเพียงพอสำหรับการมีพุทธ ธรรมมาภิบาล แต่ตามหลักการที่ถูกต้องนั้น เนื่องจากแต่ละกิจการมีเงื่อนไข ทางธุรกิจและโครงสร้างต้นทุนที่ต่างกัน ค่าเฉลี่ยอุตสาหกรรมจึงไม่อาจถือเป็น ปัจจัยชี้ขาด ค่าเฉลี่ยนี้เป็นเพียงเครื่องชี้ประกอบเท่านั้น เพื่อให้ผู้ประกอบการ ตั้งคำถามกับตัวเอง จุดสำคัญยังคงอยู่ที่เจตนาและการมีธรรมะเป็นสิ่งกำกับดูแล

ค. ความเข้าใจผิดในเรื่องการวางแผน

การที่พระพุทธองค์ได้ทรงให้แนวคิดในเรื่องการมีจิตว่าง โดยให้สนใจ เฉพาะเรื่องปัจจุบัน และไม่คิดถึงเรื่องในอดีตและอนาคต ทำให้เกิดความเข้าใจ ผิดที่ว่า ศาสนาพุทธไม่สนับสนุนให้มีการวางแผนหรือสร้างวิสัยทัศน์ ซึ่งจำเป็น สำหรับการบริหารธุรกิจนั้น ในประเด็นตรงนี้เป็นความเข้าใจผิด เนื่องจาก คำสอนของพระพุทธองค์นั้น ในหลายกรณีเป็นคำสอนที่อยู่ภายใต้บริบทบาง อย่าง มิได้มีความหมายที่กว้างขวางไปในทุกกรณี ดังที่มีการนำมาตีความ เจตนา คำสอนในเรื่องจิตว่าง มีเจตนาเพียงมิให้บุคคลปล่อยเหตุการณ์ในอดีตเข้ามา เป็นอารมณ์ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ให้ความอยากหรือความหวังสำหรับเหตุการณ์ ในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นมารบกวนจิตในปัจจุบัน การวางแผนและการสร้างวิสัยทัศน์ นั้นจึงเป็นสิ่งที่ทำได้โดยไม่ผิดคำสอนทางพุทธศาสนา トラบเท่าที่กระทำโดย ปัญญาและไม่มีกิเลสเข้ามาเกี่ยวข้อง (พุทธทาสภิกขุ อินทปัญญา, 2525ข)

หากจะพิจารณาจากพระวินัยทั้งหลายที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ก็เป็นการวางแผนป้องกันการประทุตินออกนอกรทางของพระสงฆ์ทั้งหลายนั่นเอง เช่น มหาปเทศทางวินัยและทางสูตร ซึ่งเป็นเรื่องของหลักเกณฑ์การตีความในเรื่องข้อห้าม (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2537, น. 412) กาลามสูตร ซึ่งเป็นเรื่องของหลักเกณฑ์การพิจารณาความเชื่อ (น. 414) และโคตมีสูตร ซึ่งเป็นเรื่องการตัดสินความผิดถูกของการปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนา (น.419) เป็นต้น ดังนั้น ลำพังการวางแผนจึงไม่ได้ขัดต่อพระพุทธศาสนาแต่ประการใด

ง. การเริ่มนำเอาพุทธธรรมมาภิบาลไปใช้ปฏิบัติ

มันเป็นเรื่องยากลำบากหรือแทบเป็นไปไม่ได้ในการสร้างระบบคานอำนาจในกิจการขนาดเล็กทั่วไปหรือในหน่วยงานราชการ แม้ภาวะความเป็นผู้นำ การสร้างสภาพแวดล้อม กฎและกติกา และการฝึกอบรม จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนในการใช้พุทธศาสนาในองค์กร แต่ปัจจัยทั้งหมดยังคงเป็นเพียงแค่ปัจจัย (intermediate factors) หรือเป็นปัจจัยของการเป็นสะพานสำหรับก้าวไปสู่ระบบธรรมาภิบาลเชิงพุทธ แต่ไม่เพียงพอในการเป็นปัจจัยพื้นฐานหลัก (primary factor) ในการขับเคลื่อนระบบพุทธธรรมาภิบาล กลไกสำคัญของ การเกิดระบบพุทธธรรมาภิบาลอยู่ที่การสร้างความเคารพในหน้าที่ ซึ่งต้องมาจาก การมีความดำริชอบที่เกิดขึ้นภายในของแต่ละบุคคล (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2528, 2532) โดยเฉพาะตัวบุคคลผู้นำ ซึ่งเกิดขึ้นเองหลังจากมีความเข้าใจที่ถูกต้องในกฎของธรรมชาติ โดยคำว่าหน้าที่ในที่นี้มีความหมายที่กว้างเพราะรวมความหมายถึงทั้งหน้าที่ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน หน้าที่ต่องานและหน้าที่ต่อผู้อื่นและฝ่ายอื่น ซึ่งเมื่อปฏิบัติแล้วเกิดความรู้สึกว่าถูกต้องและเกิดความพอใจในขณะที่ปฏิบัติ ส่วนในระยะยาวนั้น ก็คือ การหาหนทางผ่านการทำงานสู่การตระหนักรู้ถึงความเป็นอนัตตา

โดยหากพิจารณาจากประเภทของงาน ท่านพุทธทาส อินทปัญโญเห็นว่า อาจปรับปรุงตามแนวทางได้ดังนี้

- 1) การสร้างความเป็นไปได้ของระบบงาน ซึ่งรวมถึงการใช้สติปัญญาป้องกันเพื่อแก้ไขอุปสรรค การบริหารความเสี่ยงเป็นเรื่องที่เหมาะสมสำหรับองค์กร
- 2) การบริหารทุน สำหรับองค์กรเอกชน ซึ่งต้องพิจารณาแยกในส่วนของเงินทุนและทุนทางสติปัญญา ความสามารถของผู้นำ ซึ่งรวมถึงความเข้าใจกฎเกณฑ์ในเรื่องเหตุและปัจจัย ตามหลักอิทัปปัจจยตา
- 3) การเตรียมหรือสร้างคนให้เหมาะกับงาน
 - (ก) พิจารณาในเรื่องระดับความฉลาดและกิเลสของบุคคลากร บุคลากรต้องมีสติปัญญาขั้นต่ำที่จะไม่ทำให้งานเสียหายและได้รับความไว้วางใจ
 - (ข) ทั้งพนักงานและผู้บริหารต้องมีอุดมคติตรงกันในเรื่องการทำประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์เสมอกับผลประโยชน์ส่วนตัว
 - (ค) ใช้ความหวังดีเป็นสิ่งจูงใจหลัก เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจที่ไม่จำกัดอยู่เพียงผลประโยชน์ทางวัตถุ ให้ดูสังคหวัตถุ 4 (พรหม คุณภรณ์, น. 143) เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่งดงาม นำไปสู่ความร่วมมือ
- 4) การบริหารทั่วไป บูรณาการทุกสิ่งให้เข้ามาร่วมกัน ผู้นำต้องมีคุณธรรมและสติปัญญา

ในฐานะของผู้ที่ร่วมกันสร้างสรรค์ประโยชน์สุขของโลกด้วยการทำหน้าที่ การงานพร้อมกับความรอดทั้งทางกายและทางจิต ซึ่งจะส่งผลในการลดรู้สึกในเรื่องผลประโยชน์ และความเห็นแก่ตัวอันเป็นต้นเหตุของกิเลสลงไปด้วย พุทธทาส อินทปัญโญเสนอว่าให้เปลี่ยนแนวคิดเรื่องลูกจ้างและนายจ้าง ด้วยการเป็นเพื่อน เกิดแก่เจ็บตายแทน และพร้อมกันนั้นเปลี่ยนจากแนวคิดเรื่องเงินเดือนหรือเงินตอบแทนการทำงานให้เป็น “ค่าใช้สอยในการทำหน้าที่” (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2534ก, 2534ข) ซึ่งจะสอดคล้องกับการทำงานตามหน้าที่ตามธรรมชาติ อันเป็นสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงเคารพ (พุทธทาส อินทปัญโญ, 2532)

อย่างไรก็ตามด้วยความเป็นพระภิกษุและไม่มีประสบการณ์ในทางธุรกิจ อาจทำให้ท่านพุทธทาสไม่ได้พิจารณาลงลึก ในเรื่องประเด็นหลักเกณฑ์การ แบ่งปันผลประโยชน์ทั้งภายในองค์กรและในระบบลูกโซ่อุปทาน แม้ในความหมาย ของคำว่า “ระบบ” และ “ทุกขั้นตอน” ดังที่ปรากฏในคำบรรยายธรรมแก่นักธุรกิจ การเงิน ซึ่งพุทธทาส อินทปัญโญ (2534ก) เห็นว่า ธรรมะคือระบบหน้าที่ ซึ่ง ต้องปฏิบัติให้ครบถ้วนและถูกต้อง เพื่อความรอดทั้งทางกายและทางจิต ก่อ ประโยชน์ตนเองและผู้อื่น ความขัดแย้งเกิดขึ้นเมื่อสังคมให้ค่านิยมกับความเห็น แก่ตัวในขณะที่ระบบ “ที่ถูกต้อง” ตามหลักพุทธศาสน์ คือ “ต้องไม่เห็นแก่ตัว” หน้าที่ “ที่ถูกต้อง” ในตัวเองนั้นเหมาะสมเนื่องจากสร้างประโยชน์แก่ทุกฝ่าย
